శ్రీభవానన్ద సరస్వతీశ్శరణమ్.

శ్రీమదాపస్తంబీయానాహితాగ్ని

పైతృమేధికము.

ఇయ్యది.

పితృమేధసూత్ర, మంత్ర, భాష్యాదిపరిశీలనాపూర్వకముగ

అగ్నిష్టోమం బ్రహ్మావధానులచేత

సముపార్చబడి

౧. శ్రీశైవాద్వైతమతస్థాపక కోటీశ్వరశర్మగారిచేతను
౨. బ్ర. గాదిరాజు సుబ్రహ్మణ్య పాకయాజిగారిచేతను
౩. బ్ర. అబ్బూరి వేఙ్కటలక్ష్మీ నరసింహముగారిచేతను

ముద్రించి ప్రకటింపబడినది.

ప్రథమముద్రణము.

దీక్షితసంవత్ ౯౬.

ఆనందసంవత్సర ఆశ్వయుజ శుద్ధవిజయదశమి.

పట్టుబైండు.

వెల 2-4-0 | 2-8-0

1914

శ్రీచిదానంద సరస్వతీ శ్వరుగ్రంథము.

పైతృమేధిక గ్రంథ

పీఠిక.

పరమేశ్వరుఁడు సృష్ట్యారంభమునందు హిరణ్యగర్భుని సృజించి యతనికి వేదముల నుపదేశించెను. ఆవేదములందు ప్రవృత్తి నివృత్తి యను మార్గద్వయముగలదు. హిరణ్యగర్భుఁడామార్గద్వయమును అధికార తారతమ్యముననుసరించి వారివారికిబోధించి లోకమునందు వేదములను వ్యాపింపఁజేసెను. యుగసామర్థ్యము చేత బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందు జనులకు అభినివేశము తగ్గుచుండుటచేత దానితోపాటు బుద్ధియందు గ్రహణాధారణ పటుత్వముకూడ తగ్గుచుండెను. అందువలన వేదముల యర్థమును గ్రహించుటయందు జనులసమర్థులగుచుండిరి. జనులు పడుచున్న యిట్టికష్టమునుచూచి శ్రీమన్నారాయణమూర్తి దయగలవాఁడై పారాశర్యుఁడై జనించి కాండద్వయరూపముగ వేదములను విభజించి వేదవ్యాసులను పేరుతో ప్రసిద్ధినందిరి. కల్పసూత్రకర్తలగు ఆపస్తంబ, బోధాయన, భారద్వాజాదులు వేదమునంతయు కర్మకాండయందే వినియోగించినను శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు గీతాభాష్య పీఠికయందు ప్రవృత్తిధర్మము, నివృత్తిధర్మము, అని వేదధర్మము ద్వివిధమయినటుల చెప్పియున్నారు. శ్రీకృష్ణ భగవానులవారుకూడా భగవద్గీతయందు వేదములు కాండద్వయరూపముగలవియని బోధించియున్నారు.

వేదమునందుగల, మంత్రములందు అష్టాచత్వారింశత్ సంస్కారములనుగూర్చిన వివరముగలదు. పితృమేధసంస్కారముకూడ వేదమంత్ర నియమితమైయున్నది. కల్పసూత్రకర్తలీసూత్రమునుకూడ రచించి యున్నారు.

పితృమేధప్రశ్నయందు పాపులను శిక్షించుచక్రవర్తిరాజగు యమునికి హవిస్సుల నిచ్చి సంతోషపెట్టుఁడు అని చెప్పియున్నది. మృతిచెందిన పితరాదులు అకృత్యములనొనర్చి అధోగతినందియున్నను వారినుద్దేశించి పుత్రాదులు యథాశాస్త్రముగ పితృమేధమును ఆచరించిన యెడల వారుసద్గతినిపొందగలరని శ్రుతిస్మృతులఘను ఘంటాఘోషముగ నక్కా

సించియున్నది. పుత్రాదులుచేయు పితృమేధ సంస్కారమువలన ప్రేతకు వసుత్వమ్ము, రుద్రత్వము, ఆదిత్యత్వముకలిగి పిదప దేవత్వముసిద్ధించునని యు, శాస్త్రమునందు సుప్రసిద్ధముగాగలదు. పాఠకులయుపయోగార్థమయి విశ్వామిత్రాహ్నికమునందుగల వసుగణాది నామబోధకములగు శ్లోకముల నిక్రిందనిచ్చుచున్నాడను:—

వసుగణః.

శ్లో॥ ధ్రువో[1] ధర్మ[2] (శ్చ) సోమ[3](శ్చ) ఆప[4] (శ్చైవా)ఽనిలో[5] ఽనలః[6]।
ప్రత్యూష[7](శ్చ) ప్రభాస[8]శ్చ వసవోఽష్టౌ ప్రకీర్తితాః॥ ౧॥

రుద్రగణః.

శ్లో॥ అజైకపా[1] దహిర్బుధ్న్యః[2] విరూపాక్షో[3]ఽథ భైరవః[4]।
హర[5]శ్చ బహురూప[6]శ్చ త్ర్యంబక[7](శ్చ) సురేశ్వరః[8]॥ ౨॥
సావిత్రో[9](శ్చ) జయన్త[10](శ్చ) పినాకీ (చా)ఽపరాజితః।
ఏతేరుద్రాస్సమాఖ్యాతా ఏకాదశసురోత్తమాః॥ ౩॥

ఆదిత్యగణః.

శ్లో. ఇన్ద్రో[1] ధాతా[2] భగః[3] పూషా[4] మిత్రో[5] (ఽథ) వరుణో[6] ఽర్యమా[7]॥
అర్చి[8] ర్వివస్వాన్[9] త్వష్టా[10] (చ) సవితా[11] విష్ణు[12] (రేవచ)॥ ౪.
ఏతేవై ద్వాదశాదిత్యాః దేవానాం ప్రవరోత్తమాః॥ ౪॥

ఇట్టిశారీరక సంస్కారములనుగుఱించి బోధించుగ్రంథములందు కాలనియతిచేత పండితవర్యులుదాసీనులయియుండగా కొన్నితావులందు పూర్వోత్తర సందర్భవ్యత్యాసము, కొన్నితావులందు సూత్రవిరోధము, ఇటులసంభవించి ఎవరిదగ్గిఱ గ్రంథమెటులనున్నదో అదియే ప్రామాణికమని వాదించుకొను నంతటిస్థితి సంభవించుచుండగా శ్రీయుత నందిరాజలక్ష్మీనారాయణ దీక్షితులవారు భగవదంశచేత జన్మించి షోడశసంస్కారములను శ్రౌతవిషయమును మంత్రసూత్రభాష్యాది వచనోదాహరణ పూర్వకముగ సంస్కరించి లోకమునందు వ్యాపింపజేసిరి. వారియనంతరమునందు శ్రౌతం కోటీశ్వరశాస్త్రిగారు పంచదశసంస్కారములనుమాత్రము వివరముగ బోధించుభాగమును "స్మార్తానుక్రమణిక" యనుపేరుతో ముద్రింపించి ప్రకటింపజేసిరి. ఆగ్రంథమునే శ్రీయుత సాంకేతం నరసింహావిద్వాంసుగారు మూడుపర్యాయములు ముద్రింపించి

లోకమున కుపకారమొనర్చిరి. కాని పైతృమేధికభాగమును మాత్రమిం తవఱకు ఎవ్వరును ముద్రించలేదు. ఇట్టిగ్రంథమును నేనువ్రాసి సందిగ్ధస్థలములందు శ్రీదీక్షితులవారి ప్రధానశిష్యులగు.

౧. బ్రహ్మశ్రీ పర్వతము నృసింహహవిర్యాజిగారు.

౨. డిట్టకవి విజయ[illegible]శాస్త్రిగారు.

వీరిసమీపమునందు పరిశీలనాపూర్వకముగ విషయములగ్రహించి ముద్రణార్హముగ సంస్కరించి వ్రాసితినిగాని ముద్రించుటకు నాకు శక్తిచాలనందున లోకమునందు వ్యాపింపలేదు. ఇట్లుండగా "చిదానందాశ్రమగ్రంథమాల" యనుపేరుతో మతవిషయములగు గ్రంథములను సంస్కరించి ముద్రించుచు జనులకు వేదమార్గగౌరవమును బోధించుటకు ప్రయత్నించువారిలో ప్రధానులగు,

శ్రీ ద్వైతాద్వైత మతస్థాపక కోటీశ్వరశాస్త్రిగారీగ్రంథమును ముద్రించి ప్రచురించెదనని వాగ్దానముచేసిరి, ప్రకృత మీగ్రంథమును

౧. తెనాలితాలూకా అనంతవరగ్రామకాపురస్థులు బ్రహ్మశ్రీ గాదిరాజు వీరరాయ శర్మగారిపుత్రులగు బ్రహ్మశ్రీ గాదిరాజు సుబ్రహ్మణ్య పాకయాజిగారును.

౨. తెనాలితాలూకా చమ్మువపాడు గ్రామకాపురస్థులగు అబ్బూరి వెంకటలక్ష్మీ నృసింహశర్మగారును.

౩. శ్రీకోటీశ్వర శర్మశాస్త్రిగారును ఈగ్రంథముద్రణమునుచేయించినందులకు వారియందు కృతజ్ఞుడనై యున్నాను.

ముద్రణసమయమునందు చెన్నపురియందుండి గ్రంథపరిశీలనము నొనర్చి సమగ్రముగ ముద్రింపించిన శ్రీయుత కె. మార్కండేయ శర్మగారియందు నేనెంతయో కృతజ్ఞుడనని విన్నవించుకొనుచున్నాడను. ఈగ్రంథమునం దచ్చటచ్చట కొన్ని విషయములగురించి పీఠికయందు చూడవలయునని వ్రాసియున్నాడను కాని, ఈగ్రంథమునందు నేను చేర్పదలచిన "బ్రహ్మమేధాదిక" ము చేర్పనందున ఇందావిషయములను గురించి చెప్పించలేదు. ఈవిషయమునుగురించి నేను క్రమక్రమముగ ఈక్రియావిధిగ్రంథములను ప్రకటింపదలచితిని.

౧. బ్రహ్మమేధము, అశౌచనిర్ణయసహితము.

౨. పితృమేధప్రశ్నము, విద్యారణ్య భాష్యాంధ్రటీకాతాత్పర్య సమన్వితము.

౩. ఆపస్తంబపితృమేధసూత్రము, కపర్ది భాష్యసమన్వితము.

అపరసూత్రము భారద్వాజకృతమా, లేక ఆపస్తంబకృతమా? అను విచారణ ఇచట అవశ్యకమయినను గ్రంథాంతరమునందా విషయమును గుఱించిన విచారణను చేయనెంచి ఇచట విరమించితిని. ఇందుగల లోపములను పండితులగువారలు తెలిపినయెడల కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ గ్రహించి రెండవ ముద్రణమునందు సంస్కరించుకొనుచున్నాఁడను.

ఆనంద ఆశ్వయుజ శుద్ధవిజయదశమి,	ఇట్లు,
అనంతవరము, గుంటూరుజిల్లా.	అగ్నిష్టోమ బ్రహ్మావధానులు.

ఈ కోశము బందారుపల్లి వాస్తవ్యులు అంతరాయ కృష్ణమూర్తి శర్మ
లు తమ జనకులగు శేషగిరిరాయశర్మ (పితృ) యజ్ఞాంతమున, సిద్ధా
ర్థినామసంవత్సర మాఘ బహుళ త్రయోదశి శుక్రవారమున, బ్ర
హ్మశ్రీ వెంకటప్పయ్యశర్మకు సరస్వతీదాన పూర్వకము
గా ఒసంగిరి.

ఇట్లు,
బందారుపల్లి కృష్ణమూర్తి.

పైతృమేధికగ్రంథ విషయసూచిక.

పూర్వభాగము (౧-౮౪)

(ద్వితీయదివసకృత్యమ్ 57-74)

సమాప్తః పూర్వభాగః

పైతృమేధికే ద్వితీయభాగే

ఏకాదశదివసకృత్యమ్ (1-30)

ద్వాదశదివసకృత్యమ్ (31-105)

సపిండీకరణేవిశేషాః (81-102)

(పైతృమేధికేవిశేషవిషయాః 131-206)

శుభమస్తు, అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీమచ్చిదానన్దసరస్వతి శ్శరణంభవతు.

శ్లో. మఙ్గళాయ మహే నస్తు చిదానన్దసరస్వతిః ।
యేన నిష్కణ్టకీభూతో వేదపన్థాశ్చిర మ్భువః ॥

పైతృమేధికప్రయోగః.

* ఓం సన్త్వా సిఞ్చామి యజుషా ప్రజా మాయు ర్ధనం చ ॥
ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

౧. పైతృమేధికప్రయోగప్రారమ్భః.

అథాతః పైతృమేధికం కర్మోచ్యతే । అనాహితాగ్నే ర్మరణసగ్ంశయే స్నాపయిత్వా । యథోక్తసర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా ।

౨. సర్వప్రాయశ్చిత్తాఙ్గపరిషదుపస్థానమ్.

దశ ద్వాదశ విప్రాన్ పరిషద ముపేత్య । స్నాత్వాఽచమ్య । ప్రాణా నాయమ్య । ఏవం...ప్రీత్యర్థం, ...గోత్రస్య...నామధేయస్య 1మమజన్మాభ్యాసా జ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యన్తం బాల్యయౌవనకౌమారవృద్ధత్వేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేన్ద్రియవ్యాపారై రహసి ప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చ మయా కృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం, మహాపాతకానాం ; ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతిపాతకానాం, మహాపాతకసమరూపానుపాతకానా ముపపాతకానాం, సఙ్కలీకరణానాం, మలినీకరణానాం, అపాత్రీకరణానాం, జాతిభ్రంశకరా

---

1 మృతశ్చేత్ కాశ్యపసగోత్రస్య యజ్ఞేశ్వరనామధేయస్య యజమానస్య జన్మాభ్యాసా దిత్యాది.

ణా, మవకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం; మఖరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతిపాతకానాం, మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాం, ముపపాతకానాం, సఙ్కలీకరణానాం, మలినీకరణానాం, అపాత్రీకరణానాం, జాతిభ్రంశకరాణాం, మనకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం, మజ్ఞానత స్సకృత్కృతానా మజ్ఞానతోఽభ్యస్తానాం, జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం, జ్ఞానతోఽభ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యన్తాభ్యస్తానా, మజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చనిరంతరాభ్యస్తానాం, మజ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చచిరకాలాభ్యస్తానాం, బహూనాంబహువిధానాంసర్వేషాంపాపానామపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం పరిషదుపస్థానపూర్వకం శక్యప్రత్యామ్నాయరూపేణాచరిష్యే । ఇతిసఙ్కల్ప్య;

3. మృత్తికాస్నానమ్.

(అథాతో మృత్తికాస్నానవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః :—)

ప్రాణానాయమ్య, ఏవంగుణ... ప్రీత్యర్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాఙ్గత్వేన మృత్తికాస్నానంకరిష్యే । బ్రహ్మచారీ, గృహస్థో, వానప్రస్థః, పరివ్రాజకోవా "అశ్వక్రాంతే, సహస్రపరమాదేవీ" ఇతిభూమిం దూర్వామభిమన్త్ర్య 2 :—

* అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా ।
శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్వ మాం పదేపదే॥ ౧॥
సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాఙ్కురా ।
సర్వగ్ం హరతు మేపాపం దూర్వా దుస్స్వప్ననాశినీ 3 ॥ ౨॥

"ఉద్ధృతాసీ" తి నదీతీరే లోష్టమాదాయ :—

* ఉద్ధృతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా ॥

"కాండాత్కాండా" దితి ద్వాభ్యాం దూర్వామాదాయ :—

* కాండాత్కాండాత్ప్రరోహంతీ పరుషః పరుషః పరి ।
ఏవానో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ॥ ౧॥

---

2 "భూమిం దూర్వాభి రభిమన్త్ర్య" ఇతి బోధాయనగృహ్యసూత్రే.

3 నారాయణానువాకభాష్యేతు:- "సహస్రపరమాదేవీ" తిదూర్వాభిమన్త్రణం, "అశ్వక్రాన్త" ఇత్యాదయః స్నానమన్త్రాః. ఇత్యాదివిద్యతే.

* యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి ।
తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయమ్॥ ౨॥
"మృత్తికే హన మే పాప" మితి దూర్వాం లోష్టే ప్రతిష్ఠాప్య:—
* మృత్తికే హన మే పాపం య న్మయా దుష్కృతం కృతమ్ ।
మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసి కాశ్యపే నాభిమంత్రితా॥ ౧॥
మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్మే నిర్ణుద మృత్తికే॥ ౨॥
తయా హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్॥ ౩॥
"యతఇంద్ర, స్వస్తిదా, స్వస్తినఇంద్ర, త్రాతారమింద్ర, మాపాంతమన్యుః, పరంమృత్యో" ఇతిషడ్భిః ప్రతిమంత్రం ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశంలోష్టముత్సృజ్య :—
* యత ఇంద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి ।
మఘవ ఞ్ఛగ్ధి తవ తన్న ఊతయే విద్విషో విమృధో జహి॥ ౧॥
ఇతి ప్రాచీం లోష్ట ముత్సృజ్య,
* స్వస్తిదా విశస్పతి ర్వృత్రహా విమృధో వశీ ।
వృషేన్ద్రః పుర ఏతు నః స్వస్తిదా అభయఙ్కరః॥ ౨॥
ఇతి దక్షిణాం లోష్టముత్సృజ్య,
* స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి న స్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు॥ ౩॥
ఇతి ప్రతీచీం లోష్టముత్సృజ్య,
* త్రాతార మిన్ద్ర మవితార మిన్ద్రగ్ం హవేహవే సుహవగ్ం శూర మిన్ద్రమ్ । హువే ను శక్రం పురుహూత మింద్రగ్గ్ స్వస్తి నో మఘవా ధాత్విన్ద్రః॥ ౪॥
ఇత్యుదీచీం లోష్టముత్సృజ్య,
* ఆపాంతమన్యు స్తృపలప్రభ ర్మా ధుని శ్శిమీవా ఞ్ఛరుమాగ్ం ఋజీషీ । సోమో విశ్వా న్యతసా వనాని నార్వా గింద్రం ప్రతిమానాని దేభుః॥ ౫॥
ఇత్యూర్ధ్వాం లోష్ట ముత్సృజ్య,

* పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తేస్వ ఇతరో దేవయానాత్ । చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాగ్ం రీరిషో మోత వీరాన్॥ ౬॥

ఇత్యధో లోష్ట ముత్సృజ్య,

"గన్ధద్వారా" మితిలోష్టమాదాయ:—

* గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్॥

"ఉదుత్యం జాతవేదస" మితి లోష్ట మాదిత్యం దర్శయిత్వా :—

* ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్॥

"శ్రీ ర్మే భజత్వలక్ష్మీ ర్మే నశ్య" త్వితి శిరః ప్రదక్షిణీకృత్య :—

* శ్రీ ర్మే భజతు । అలక్ష్మీ ర్మే నశ్యతు॥

"సహస్రశీర్షా" ఇతి శిర ఆలిప్య:—

* సహస్రశీర్షా పురుష స్సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్ ।
స భూమిం విశ్వతో వృత్వాఽ త్యతిష్ఠ ద్దశాఙ్గులమ్॥

"విష్ణుముఖా" ఇతి ముఖమ్:—

* విష్ణుముఖా వై దేవా శ్ఛన్దోభి రిమాం ల్లోకా ననపజయ్య మభ్యజయన్న్॥

"ఓజో గ్రీవాభి" రితి గ్రీవామ్ :—

* ఓజో గ్రీవాభి ర్నిరరతి మ్మస్థభి రిన్ద్రి గ్గ స్వపసావ హేన । రుద్రస్య విచలస్కన్ధో హోరాత్రయోర్ద్వితీయోర్ధమాసానాం తృతీయోమాసాఞ్చతుర్థ ఋతూనాం పఞ్చమ స్సంవత్సరస్యషష్ఠః॥

"మహాగ్ం ఇన్ద్రోవజ్రబాహు" రితిబాహూ :—

* మహాగ్ం ఇన్ద్రోవజ్రబాహుష్షోడశీ శర్మయచ్ఛతు । స్వస్తినోమఘవాకరోతు హన్తు పాప్మానం యోఽస్మాన్ద్వేష్టి॥

"సోమానగ్గ్ స్వరణ" మితికక్షే :—

* సోమానగ్గ్ స్వరణం కృణుహిబ్రహ్మణస్పతే।
కక్షీవ న్తంయఔశిజమ్॥

" శరీరం యజ్ఞశమల" మితిశరీరమ్ :—

* శరీరం యజ్ఞశమలం కుసీదం తస్మిన్థ్సీదతు యో౽స్మాన్ద్వేష్టి॥

" నాభిర్మేచిత్త " మితినాభిమ్ :—

* నాభిర్మే చిత్తం విజ్ఞానమ్। పాయు ర్మేపచితి ర్భసత్॥

" ఆపాన్తమన్యు " రితికటిమ్ :—

* ఆపాన్త మన్యుస్తృపలప్రభ ర్మాధుని శ్శిమీవా ఞ్ఛరుమాగ్ం ఋజీషీ। సోమోవిశ్వా న్యతసా వనాని నార్వాగిన్ద్రం ప్రతిమా నానిదేభుః॥

" విష్ణోరరాటమసీ " తి పృష్ఠమ్ :—

* విష్ణో రరాట మసివిష్ణోః పృష్ఠ మసి విష్ణో శ్శ్నప్త్రేస్థో విష్ణో స్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువ మసి వైష్ణవ మసి విష్ణవేత్వా॥

" వరుణస్యస్కమ్భనమసీ " తిమేఢ్రమ్ :—

* వరుణ్య స్కమ్భనమసి వరుణస్య స్కమ్భసర్జన మస్యున్ముక్తో వరుణస్యపాశః॥

"ఆనన్దనన్దా" విత్యణ్డౌ :—

* ఆనన్ద నన్దా వాణ్డౌమే। భగస్సౌభాగ్యం పసః॥

" ఊర్వోరోజో " రిత్యూరూ :—

* ఊర్వోరోజో౽ష్టా విశ్వాన్యఙ్గానితనూః।
తనువామేసహాసమస్తే అస్తుమా మాహిగ్ంసీః॥

" ఊరూ అరత్నీజానునీ " ఇతిజానునీ :—

* ఊరూ అరత్నీజానునీ। విశోమే౽ఙ్గాని సర్వతః॥

"జంఘాభ్యా" మితిజంఘే :—

* జఙ్ఘాభ్యాం పద్భ్యాం ధర్మోస్మి। విశిరాజా ప్రతిష్ఠితః॥

" చరణం పవిత్ర " మితిచరణౌ :—

* చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మాన మరాతిం తరేమ॥

"ఇదంవిష్ణు" "త్రీణిపదే" తిద్వాభ్యాం పాదౌ :—

* ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం।
సమూఢమస్య పాగ్ం సురే॥
త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణుర్గోపా అదాభ్యః।
తతో ధర్మాణి ధారయన్॥

"సజోషా ఇన్ద్రే"తి శేషం దూర్వాసహితం లోష్టగ్ం శిరసి నిధాయ:—

* సజోషా ఇన్ద్ర సగణో మరుద్భి స్సోమం పిబవృత్రహఞ్ఛూరవిద్వాన్ । జహిశత్రూగ్ం రపమృధో నుద స్వాథాభయం కృణుహి విశ్వతోనః 4 ॥

"హిరణ్యశృఙ్గ" మితి తీర్థం గత్వా :—

* హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః।
యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః॥ ౧॥
యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతఙ్కృతమ్ ।
తం న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతి స్సవితా చపునన్తు పునః పునః॥

"సుమిత్రాన ఆప" ఇత్యాత్మాన మభిషిఞ్చేత్ :—

* సుమిత్రాన ఆప ఓషధయ స్సన్తు॥

ఉదకాఞ్జలిమాదాయ, లోష్టదేశే నినీయ, "దుర్మిత్రా స్తస్మై" ఇతి ప్రథమం, "యోఽస్మాన్ద్వేష్టీతి" ద్వితీయమ్ "యఞ్చ వయన్ద్విష్మ" ఇతి తృతీయమ్ 5 :—

౧. దుర్మిత్రా స్తస్మై భూయాసుః॥
౨. యోఽస్మాన్ద్వేష్టి॥
3. యఞ్చ వయ న్ద్విష్మః॥

"ఆపో హిష్ఠామయోభువ" ఇతి తిసృభిః, "హిరణ్యవర్ణా" ఇతి చతసృభిః, "పవమానస్సువర్జన" ఇత్యేతేనానువాకేన చ మార్జయిత్వా :—

* ౧. ఆపోహిష్ఠా మయోభువస్తాన ఊర్జే దధాతన ।
మహేరణాయ చక్షసే॥

---

4 అత్ర నారాయణ పాత్రక మేణాపి కుర్వన్తి.

5 "హిరణ్యశృఙ్గ" "మితిచతుర్థమ్" ఇతి. బో. గృ. సూత్రే.

౨. యో వశ్శివతమో రసస్తస్య భాజయతేహనః ।
ఉశతీరివ మాతరః॥

౩. తస్మా అర జ్గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ ।
ఆపో జనయథాచనః॥

* ౧. హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకా యాసు జాతః కశ్యపో యా స్విన్ద్రః। అగ్నిం యా గర్భ న్దధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు॥

౨. యాసాగ్ం రాజా వరుణో యాతి మధ్యే సత్యానృతే అవ పశ్యఞ్జనానామ్ । మధుశ్చుత శ్శుచయో యాః పావకా స్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు॥

౩. యాసాం దేవా దివి కృణ్వన్తి భక్షం యా అన్తరిక్షే బహుధాభవన్తి । యాః పృథివీం పయసోన్దన్తి శుక్రా స్తాన ఆప శ్శగ్గ్ స్యోనా భవన్తు॥

౪. శివేన మా చక్షుషా పశ్యతాప శ్శివయా తనువోపస్పృశత త్వచం మే । సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ం రప్సుషదోహువేవో మయి వర్చో బలమోజో నిధత్త॥

* పవమాన సువర్జనః।పవిత్రేణ విచర్షణిః । యః పోతా స పునాతుమా॥ పునన్తుమా దేవజనాః । పునన్తు మనవో ధియా । పునన్తు విశ్వ ఆయవః॥ జాతవేదః పవిత్రవత్ ।పవిత్రేణ పునాహి మా । శుక్రేణ దేవదీద్యత్ । అగ్నే క్రత్వా క్రతూగ్ంరను॥ యత్తేపవిత్ర మర్చిషి । అగ్నే వితత మన్తరా । బ్రహ్మ తేన పునీమహే॥ ఉభాభ్యాన్దేవ సవితః । పవిత్రేణ సవేన చ । ఇద మ్బ్రహ్మపునీమహే॥ వైశ్వదేవీ పునతీ దేవ్యాగాత్ । యస్యై బహ్వీ స్తనువో వీత[illegible] మద న్త స్సధ మాద్యేషు । వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్॥ వైశ్వానరో రశ్మిభిర్మా పునాతు।వాతః।ప్రాణేనేషిరోమయో భూః । ద్యావాపృథివీ పయసా పయోభిః। ఋతావరీయజ్ఞియేమా పునీతామ్॥బృహద్భి స్సవిత స్తృభిః। వర్షిష్ఠై ర్దేవమన్మభిః । అగ్నే దక్షైః పునాహి మా॥ యేన దేవా అపునత।యేనాపో దివ్యఙ్కశః।తేన దివ్యేన బ్రహ్మణా। ఇద మ్బ్రహ్మ పునీ

మహే॥ యః పావమానీ రధ్యేతి। ఋషిభి స్సమ్భృతగ్ం రసమ్।సర్వగ్ం స పూత మశ్నాతి।స్వదితం మాతరిశ్వనా॥ పావమానీ ర్యో అధ్యేతి।ఋషిభి స్సమ్భృతగ్ం రసమ్।తస్మై సరస్వతీ దుహే। క్షీరగ్ం సర్పి ర్మధూదకమ్॥ పావమానీస్స్వస్త్యయనీః। సుదుఘాహి పయస్వతీః।ఋషిభి స్సంభృతో రసః। బ్రాహ్మణే ష్వమృతగ్ం హితమ్॥ పావమానీర్దిశన్తు నః। ఇమం లోక మథో అముమ్।కామా న్సమర్ధయన్తు నః।దేవీర్దేవై స్సమా భృతాః॥పావమానీస్స్వస్త్యయనీః।సుదుఘాహి ఘృతశ్చుతః।ఋషిభి స్సమ్భృతో రసః। బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితమ్॥ యేన దేవాః పవిత్రేణ। ఆత్మానం పునతే సదా। తేనసహస్రధారేణ। పావమాన్యః పునన్తు మా॥ ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్। శతోద్యామగ్ం హిరణ్మయమ్। తేన బ్రహ్మవిదో వయమ్। పూతం బ్రహ్మపునీమహే॥ ఇన్ద్ర స్సునీతీ సహ మా పునాతు। సోమ స్స్వస్త్యావరుణస్సమీచ్యా। యమో రాజా ప్రమృణాభిః పునాతు మా। జాతవేదా మోర్జయన్త్యా పునాతు॥ ౧౭॥

ఇతిమార్జనమ్.

"నమోఽగ్నయేఽప్సుమత" ఇతి నమస్కృత్య:—

* నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ, నమో వారుణ్యై నమోఽద్భ్యః॥

"యదపాం క్రూర" మిత్యద్భి స్త్రిరావృ(ప్లు)త్య 6:—

* యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్త న్తదపగచ్ఛతాత్।
అత్యాశనా దతీపానా ద్యచ్చ ఉగ్రా త్ప్రతిగ్రహాత్॥ ౧॥
తన్నో వరుణో రాజా పాణినా హ్యవమర్శతు।
సోఽహ మపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః॥ ౨॥
నాకస్య పృష్ఠ మారుహ్య గచ్ఛే ద్బ్రహ్మసలోకతామ్।
య శ్చాప్సు వరుణ స్సపునా త్వఘమర్షణః॥ ౩॥

"ఇమ మ్మే గఙ్గ" ఇత్యపో ఽభిమన్త్ర్య:—

* ఇమ మ్మే గఙ్గే యమునే సరస్వతి, శుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతాపరుష్ణియా।
అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా॥

6 "యదపాం..త్రిరావృత్య" ఇతి. బో. గృ. సూత్రే. అయమేవ సమీచీనః.

ఋతంచ సత్యంచే త్యఘమర్షణసూక్తేనాప్స్వవగాహేత:—

* ఋతంచ సత్యంచాభీద్ధా త్తపసోధ్యజాయత। తతో రాత్రి రజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః॥౧॥ సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరో అజాయత। అహోరాత్రాణి విదధ ద్విశ్వస్య మిషతో వశీ॥౨॥ సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వ మకల్పయత్ । దివఞ్చ పృథివీంచా న్తరిక్ష మథో సువః॥౩॥ యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వ మాంతరిక్షే విరోదసీ। ఇమాగ్ స్తదాపో వరుణః పునా త్వఘమర్షణః॥౪॥ పునన్తు వసవఃపునాతు వరుణః పునా త్వఘమర్షణః॥

ఏష భూతస్యేతిమార్జయిత్వా:—

* ఏష భూతస్య మధ్యే భువనస్య గోప్తా। ఏష పుణ్యకృతాం లోకా నేష మృత్యోర్ హిరణ్మయం। ద్యావాపృథివ్యోర్ హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ం సువః॥ సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి॥

ఆర్ద్రం జ్వలతీ త్యాచమ్య:—

* ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి రహమస్మి। జ్యోతి ర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమ స్మి॥ యోఽహ మస్మి బ్రహ్మాహమస్మి । అహమస్మి బ్రహ్మాహ మస్మి॥౨॥ అహ మేవాహం మాంజుహోమి స్వాహా॥౨౫॥

అకార్యకారీతి పునః (అవగాహ్య) స్నాత్వా:—

* అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహా గురుతల్పగః। వరుణోఽపా మఘమర్షణ స్తస్మాత్పాపా త్ప్రముచ్యతే॥౧॥

రహస్యపాపాపనోదనార్థం పున స్స్నాయాత్ :—

* రజో భూమి స్త్వమాగ్ం రోదయస్వ ప్రవదన్తి ధీరాః। పునంతు ఋషయః పునన్తు వసవః పునాతు వరుణః పునాత్వఘ మర్షణః॥

ఆక్రాన్త్సముద్ర ఇతి జపేత్ :—

* ఆక్రాన్త్సముద్రః ప్రథమే విధర్మం జనయ న్ప్రజా భువనస్య రాజా। వృషాపవిత్రే అధిసానో అవ్యే బృహత్సోమోవావృధే సువాన ఇన్దుః॥

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం ప్రీత్యర్థం మయాకృతమ్మృత్తికాస్నానాంగత్వేన దేవర్షి పితౄనుద్దిశ్య, దేవర్షి-పితృప్రీత్యర్థం దేవర్షి-పితృతర్పణంకరిష్యే:—

బ్రహ్మాదయోయేదేవాఃతాన్ దేవాగ్ స్తర్పయామి, భూర్దేవాగ్ స్తర్పయామి, భువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి, సువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి, భూర్భువస్సువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి॥

కృష్ణద్వైపాయనాదయోయేఋషయఃతా నృషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥ భూఃఋషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥ భువఃఋషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥ సువఃఋషీగ్ స్తర్పయామి, భూర్భువస్సువఃఋషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥

సోమః పితృమాన్ యమోఽఙ్గిరస్వానగ్నిష్వాత్తాగ్నిః కవ్యవాహనాదయోయెపితరః, తాన్ పితౄగ్ స్తర్పయామి॥3॥ భూః పితౄగ్ స్తర్పయామి।3॥ భువఃపితౄగ్ స్తర్పయామి।3॥ సువఃపితౄగ్ స్తర్పయామి।3॥ భూర్భువస్సువః పితౄగ్ స్తర్పయామి।3॥

శ్లో॥ యే కేచాస్మత్కులేజాతా అపుత్రాగోత్రిణోమృతాః।
తేగృహ్ణంతు మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకం॥

ఇతివస్త్రం నిష్పీడ్య

శుచీవ్రోహవ్యేతిధౌత వస్త్రమద్భిః ప్రోక్ష్య:—

* శుచీవ్రోహవ్యా మరుతశ్శుచీనాగ్ శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః। ఋతేన సత్యమృతసాప ఆయ న్ఛుచిజన్మానశ్శుచయః పావకాః॥

"దేవస్యత్వే"తివస్త్రమాదాయ:—

* దేవస్యత్వా సవితుఃప్రసవేశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామాదదే॥

"అవధూత" మిత్యవధూయ:—

* అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతాఅరాతయః।

"ఉదుత్యం జాతవేదస" మిత్యాదిత్యాయదర్శయిత్వా:—

* ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవంవహన్తికేతవః। దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్॥

ఆవహా నీతి పరిధాయ:—

ఆవహన్తీవితన్వానా। కుర్వాణాచీరమాత్మనః। వాసాగ్ంసిమమ గావశ్చ। అన్నపానే చసర్వదా। తతోమేశ్రియమావహ। లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహా॥

తతోద్విరాచమ్య। ఉత్తిష్ఠన్తు భూతపిశాచాయే భూతాశ్చ నిశాచరాః। ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభే॥

౩ పరిషదుపస్థానం.

సఙ్కల్పపురస్సరం పరిషదుపస్థానం కుర్యాత్ ప్రాణానాయమ్య, ఏవం=ప్రీత్యర్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాఙ్గత్వేన పరిషదుపస్థానం కరిష్యే:- పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా, యజమానఆర్ద్రవాసాః పరిషదం త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దణ్డవత్ప్రణమ్య విజ్ఞాపయేత్॥

౪ స్వపాపవిజ్ఞాపనం.

☞ (1) విజ్ఞాపనప్రకారః అశేషేహ పరిషన్మదీయాం విజ్ఞాపనా మాకర్ణ్య మయా సమర్పితాం ఇమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్త దక్షిణా మివ స్వీకృత్య మా ముద్ధర అముకగోత్రస్య, అముకనామధేయస్య మమ జన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యన్తం మయా కృతానాం, ప్రకాశకృతమహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం మహాపాతకానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతి పాతకానాం మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాముపపాతకానాంసఙ్కలీకరణానాంమలినీకరణానామపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణామవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం, మథరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూ

☞ 1 శ్లో॥ నివేదయితుకామోహం పాపంపరిషది స్వకం। స్నానంశరీరశుద్ధ్యర్థం కరిష్య ఇతికీర్తయేత్ ॥౧॥ పర్షదః ప్రాగుపస్థానాత్పశ్చాత్స్నాయంతి కేఽపి వా। సంకల్పత్రయమామ్నాతంప్రాయశ్చిత్తచికీర్షితే॥౨॥

పాతిపాతకానాం మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానామపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణా,మవకీర్ణకానామజ్ఞానతస్సకృత్కృతానామజ్ఞానతోఽభ్యస్తానాం జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం జ్ఞానతోఽభ్యస్తానా మజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తానా మజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశేతి విజ్ఞాప్య, పునః ప్రణమేత్ ॥

(౫) విధాయకానువాదకవరణం.

తత స్త్రీన్ స్వేచ్ఛ వా విధాయకాః వృణుయాత్ ॥

౧ అస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే విధాయకం త్వా మహం వృణే

౨ అస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే అనువాదకం త్వా మహం వృణే

(౬) తతః ఉత్తమమధ్యమాధమవిచారః.

ఉత్తమాధికారీచేత్ :— పరిషద్విజ్ఞాపితానాం నిమిత్తానా మపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్త మధికారసామర్థ్యభేదా త్సాక్షాద్వా శక్యప్రత్యామ్నాయరూపేణవా నిర్ణయే దథ నిర్ణీతం షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూపం సర్వప్రాయశ్చిత్తం సాక్షా ద్వా శక్యప్రత్యామ్నాయమశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయభూతధేనుదానాదికంవా స్యోపదిశేత్యేకం విపశ్చితంవిధాయకంనియోజయేత్ ॥

(౭) విధాయకానువాదః.

హేవిద్వన్నశేషేహ పరిషత్ అముకగోత్రస్యాముకనామధేయస్య యజమానస్య జన్మాభ్యాసా జ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూపం ఉత్తమస్యాపనోదకం భవతి, (౧,) మధ్యమస్యద్విగుణితం (౨,)అధమస్యత్రిగుణితం చేతిఇదంనిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తంయజమానస్యోపదిశేత్యేకం విపశ్చితం అనువాదకం నియోజయేత్ ॥

౧,. మధ్యమస్యద్విగుణితం షష్ట్యుత్తరశతాధికద్విసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాప్రత్య కృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తమపనోదకంభవతి॥

౨,. అధమస్యత్రిగుణితం చత్వారింశదుత్తరద్విశతాధిక త్రిసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాత్మకంప్రాయశ్చిత్తమపనోదకంభవతి॥

(౮) అనువాదకానువాదప్రకారః.

అనువాదకః:—సోఽపి విశేషసంభావనాం సంప్రాప్య, ప్రాఙ్ముఖస్సన్ ప్రాణానాయమ్య, ఉత్థాయ హస్తం ప్రసార్య పర్షదీరితం, ప్రాయశ్చిత్తం దేవభాషయా త్రివారముచ్చైస్సాక్షాదుపదిశేత్ ☞ 2॥

హే గోత్రనామధేయ అశేషమహాపరిషత్ త్వదీయాం విజ్ఞాపనామాకర్ణ్య త్వయా సమర్పితాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య త్వదుక్తనిమిత్తానాం సర్వేషాం పాపానామపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తమఖండమేకం నిర్ణీయాస్మన్నిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తం తవోపదిశేతి విధాయకముఖేన మాం ప్రేషితవతీ అహమప్యుపదిశామి సావధానస్సమాకర్ణయ॥

హే గోత్రనామధేయ తవ జన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం త్వయా కృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం మహాపాతకానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతిపాతకానాం మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానామపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణామవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం, మథరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతిదేశిక రూపాతిపాతకానాం మహాపాతక సమరూపానుపాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానామపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణామవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానామజ్ఞానతస్సకృత్కృతానామజ్ఞానతోఽభ్యస్తానాం, జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం, జ్ఞానతోఽభ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్య

☞ 2 శ్లో॥ "హస్తం ప్రసార్యోపదేష్టా ప్రాణాయామపురస్సరం। ఉత్థాయానువదేద్దేవభాషయా పర్షదీరితం॥౧॥ ప్రాయశ్చిత్తం ప్రాఙ్ముఖస్సన్ త్రివారంచ పునఃపునః। ప్రాయశ్చిత్తం బ్రాహ్మణస్య సాక్షాదుపదిశేద్బుధః॥౨॥ అంతరా బ్రాహ్మణం కృత్వా క్షత్రవిట్ఛూద్రజన్మనాం। ఇతి న్యాయేనానువదేత్ ॥

స్త్రానాం బహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూప మశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం నిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తమపనోదకంభవతి ౧౦౮౦ ఏతదుత్తమాధికారిణః ౧ *

ఏతత్ప్రాయశ్చిత్తం త్వం సాకూచ్చర్యాయాం సమర్థశ్చేత్తథాకురు ఇత్యంత మనువాదకో వదేత్, తతః ప్రాయశ్చిత్తీ అసమర్థోఽహ మితిబ్రూయాత్,॥

(౯) పునః ప్రత్యామ్నాయరూపకానువాదః.

అసమర్థశ్చేత్ శక్యప్రత్యామ్నాయేనాచర, ప్రత్యామ్నాయా నాహ:—ప్రాజాపత్యోపవాస, ధేనుదాన, అయుతగాయత్రీమంత్రజప, ప్రాణాయామశతద్వయ, తిలహోమసహస్ర, సగ్ంహితామాత్ర వేదపారాయణ, సముద్రగానదీస్నాన, ద్వాదశబ్రాహ్మణభోజనాదీని, సమానప్రత్యామ్నాయపరాణి, ఏతేషాం మధ్యే కస్మిన్ చికీర్షేతి ప్రశ్నః, గోదానే వేదపారాయణే మృత్తికాస్నానాదిషు వా, చికీర్షేతి ప్రతివచనం

ఏతేషు చికీర్షావశాత్ ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయరూపైః శ్రీకృష్ణామృత్తికాస్నానైః షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూపం సర్వప్రాయశ్చిత్తం, ప్రాచ్యోదీచ్యాంగసహితం ఏతదుత్తమాధికారిణః ౨,॥

---

౧ * మధ్యమస్య, తదేవద్విగుణితం షష్ట్యుత్తరశతాధికద్విసహస్ర సంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తమపనోదకం భవతి ౨౧౬౦

అధమస్య, తదేవత్రిగుణితం చత్వారింశదుత్తరద్విశతాధిక త్రిసహస్ర సంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకంభవతి ౩౨౪౦

౨ * మధ్యమస్య, షష్ట్యుత్తరశతాధికద్విసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ భూతాని శ్రీకృష్ణామృత్తికాస్నానాని భవంతి॥

అధమస్య, చత్వారింశదుత్తరద్విశతాధికత్రి సహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ భూతానిశ్రీకృష్ణామృత్తికాస్నానానిభవంతి॥

శ్రీకృష్ణాయాం మహానద్యాం ప్రసిద్ధదేవతాసన్నిధౌ వైకైక స్నానం షట్కృచ్ఛ్రఫలద మిత్యుక్తం, అనేన యజమానేన గోత్రేణ నామధేయే నాస్మిన్, షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూపే సర్వప్రాయశ్చిత్తే అశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ భూతే స్నానవిధ్యనుష్ఠిత తత్సంఖ్యాక శ్రీకృష్ణామృత్తికాస్నానైః ౧, ప్రాచ్యోదీచ్యాంగసహితే సంపూర్ణమనుష్ఠితేసతి

హేగోత్రనామధేయ, తవజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యే తత్క్షణ పర్యంతం అనేకకృతేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తేభ్యః ప్రకాశకృతేభ్యః మహాపాతకాతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతిపాతకేభ్యః మహాపాతకసమరూపానుపాతకేభ్య, ఉపపాతకేభ్య స్సంకలీకరణేభ్యః, మలినీకరణేభ్యః అపాత్రీకరణేభ్యః, జాతిభ్రంశకేభ్యః అవకీర్ణకేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః రహస్యకృతేభ్యః మహాపాతకేభ్యో మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతిదేశిక రూపాతిపాతకేభ్యోమహాపాతకసమరూపానుపాతకేభ్య ఉపపాతకేభ్యస్సంకలీకరణేభ్యో మలినీకరణేభ్యో ఽపాత్రీకరణేభ్యో జాతిభ్రంశకరేభ్యః అవకీర్ణకేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః అజ్ఞానత స్సకృత్కృతేభ్యఃఅజ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః జ్ఞానత స్సకృత్కృతేభ్యః జ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యఃఅజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తేభ్యః, బహుభ్యో బహువిధేభ్య స్సర్వేభ్యఃపాపేభ్యో, విముక్తోభూ స్త్వా ఇత్యుచ్చైర్వదేత్, ఇత్యనువాదకానువాదః॥

పర్షదుచ్చైస్తథాస్త్విత్యేక వాక్యేనానువదేత్, పర్షదం గంధాద్యైరలంకృత్య తాంబూలదక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥

౧౦ పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తప్రారంభః

ప్రాణానాయమ్య, ఎ౨ం=ప్రీత్యర్థం, మమజన్మాభ్యాసాదిత్యాదిసర్వేషాంపాపానామపనోదకంపర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తం, షడ్గుణితషడబ్దకృచ్ఛ్రరూపమశీత్యధికసహస్రసంఖ్యాకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం౧,ప్రాచ్యోదీచ్యాంగసహితం,పర్షదుపదిష్టప్రత్యామ్నాయరూపేణాచరిష్యే

౧, ఏవం మధ్యమాధమయో రూహ్యం,

(౧౧) ప్రాచ్యాంగగోదానం.

ప్రాణానాయమ్యఏవం=ప్రీత్యర్థం, మయా ఆచరిష్యమాణప్రాయశ్చిత్తసాద్గుణ్యార్థం ప్రాంచ్యాంగగోదానంకరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య, బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య, శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య, బ్రాహ్మణస్య, ఇదమాసనం, శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపబ్రాహ్మణఉభాభ్యామిదంపాద్యం॥శ్లో॥నమోఽస్త్వనంతాయసహస్రమూర్తయె,సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవె। సహస్రనామ్నె పురుషాయశాశ్వతె, సహస్రకోటియుగధారిణేనమః॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపబ్రాహ్మణఅమీగంధాః, అలంకారార్థా ఇమెఅక్షతా స్సంత్వక్షితా స్సకలారాధనైశ్శోభన మస్తు॥

శ్లో॥ యజ్ఞసాధనభూతా యావిశ్వస్యాఘప్రణాశినీ।
విశ్వరూపధరో దేవః ప్రీయతా మనయా గవా॥౧॥
శ్లో॥ గవా మంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ।
యస్మా త్తస్మా చ్ఛివం మే స్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమె॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయకాశ్యపసగోత్రాయ లక్ష్మీనారాయణశర్మణే ప్రతిగ్రహీత్రే శ్రీమాన్ కౌండిన్యసగోత్రః గోవిందనామధేయోఽహం, శ్రీమతః కౌండిన్యసగోత్రస్య గోవిందనామధేయస్య, మమ పరిషదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్తసాద్గుణ్యార్థం, స్వర్ణశృంగాం రౌప్యఖురాం, తామ్రపృష్ఠాం కాంస్యదోహాళాం వస్త్రాలంకారసంయుక్తాం, పయస్వినీ మిమాం గాం తుభ్య మహం, సంప్రదదే నమమే తిదత్వా, ధేనుపుచ్ఛం బ్రాహ్మణేన గ్రాహయిత్వా,

దేవస్యత్వేత్యాదివిధినా, స్వస్తీతితాం ప్రతిగృహ్ణీయాత్:—

* దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవె। అశ్వినో ర్బాహుభ్యాం। పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి। రాజా త్వా వరుణో నయతు। దేవి దక్షిణె రుద్రాయ గాం। తేనామృతత్వ మశ్యాం। వయో దాత్రె। మయో మహ్య మస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే। క ఇదం కస్మా అదాత్। కామః కామాయ। కామో దాతా। కామః ప్రతిగ్రహీతా। కామగ్ం సముద్ర మావిశ। కామేన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి। కామై తత్తే। ఎషా తె కామ దక్షిణా। ఉత్తాన స్త్వాంగిరసః ప్రతిగృహ్ణాతు॥ ఏతద్దానసా

గుణార్థం దక్షిణాం తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ ॥ అనేన మయా కృతేన ప్రాచ్యాంగగోదానేన భగవాన్ సర్వాత్మక శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదో భవతు॥ ఇత్యుదకంత్యజేత్ ॥

ఇతిప్రాచ్యాంగగోదానవిధిః

౧౨ దశదానాని

తతో దశదానాని దద్యాత్ :—

ఏవం ప్రీత్యర్థం, పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తప్రాచ్యాంగగోదానాంగత్వేన, దశదానానికరిష్యే:—౧ గోదానం శ్లో॥గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే:—శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ గోదాన ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ,

... ... ఏవగ్ంసర్వత్ర,

౨॥ భూదానం శ్లో॥ సర్వసస్యాశ్రయా భూమి, ర్వరాహేణ సముత్థితా । అనంతపుణ్యఫలదా అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

3॥ తిలదానం. శ్లో॥ తిలాఃపాపహరా నిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః ।పాపం హరతు మే క్షిప్ర మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౪॥ హిరణ్యదానం. శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసో ।అనంతపుణ్యఫలద మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౫॥ ఆజ్యదానం. శ్లో॥ కామధేనో స్సముద్భూతంసర్వక్రతుషు సంస్థితం । దేవానా మాజ్య మాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౬॥ వస్త్రదానం. శ్లో॥శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయా లక్షణాపరం । దేహాలంకరణం వస్త్ర మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౭॥ ధాన్యదానం॥ ధన్యం కరోషి దాతార మిహ.లోకే పరత్ర చ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౮॥ గుడదానం. శ్లో॥ఇక్షుకాండసముద్భూతోగుడో మధువిరాజనః । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౯॥ రౌప్యదానం. శ్లో॥ పితృప్రీతికర త్వం హి రౌప్య చంద్రసముద్భవ తే । త్వద్దానా దిహ చాముత్ర శ్రేయస్స్యాద్రజతంమమ॥

౧౦॥ లవణదానం. శ్లో॥ రసానా మగ్రత శ్రేష్ఠం లవణంబల వర్ధనం। యస్మా త్తస్మా చ్ఛివం మె స్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమె॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ లవణదానప్ర=నమమ॥☞3

౧౩ వపనవిధిః.

ప్రాణా నాయమ్య ఏవం=ప్రీత్యర్థం పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్త స్య ప్రాచ్యాంగవపనం కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య, శ్లో॥ మేరుమందరతు ల్యాని పాపాని సుబహూనిచ, కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి। తస్మా త్కేశా న్వపామ్యహం॥ ఇతి శిరసి దర్భేణ వపనసంస్కారం కృత్వా, వపనం కృత్వా, స్నాత్వాచామేత్ 4☞ఇతివపనవిధిః,

---

3☞ గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణ మిత్యాహుర్దశదానాఃప్రకీర్తితాః॥

4 ☞ వపనసంస్కారవిధిశ్లోకాః

• శ్లో॥ జంఘోరువక్షఃకక్షాసు లోమాని భుజయోః క్రమాత్॥ కుక్షిలోమశిఖావర్జం శ్మశ్రుకేశాం శ్చ వాపయేత్॥౧॥ క్రమేణ పాణిపాదస్య నఖాని చ నికృంతయేత్। కేశానాం వపనం నాస్తి, నారీణాం వ్రతసత్రయోః॥౨॥ మహాదోషేషు సర్వేషుఛేదయె దంగుళ ద్వయం। పాదయో శ్చైవ పాణ్యోశ్చ కుర్యాన్నఖనికృతనం॥3 వ్రతద్వైగుణ్య మాచరే, త్కేశా న్రక్షతి చే ద్వ్రతీ తథాపి రోమ పనం కారయె న్నఖకృంతనం॥౪॥

• అనేనక్రమేణవపనంకుర్యాత్:—రాజా వా రాజపుత్రో వా బ్రాహ్మణోవా బహుశ్రుతః। కేశానాం వపనం హిత్వా, ప్రాయశ్చిత్తం సమాపయేత్॥౫॥ కేశానాం రక్షణార్థాయ, ద్విగుణం వ్రత మాచరేత్। ద్విగుణె వ్రత ఆదిష్టెదక్షిణా ద్విగుణా భవేత్॥౬॥

ఏతన్మహాపాతకవ్యతిరిక్తవిషయం

శ్లో॥ విద్వద్విప్రనృపస్త్రీణాం నేష్యతే కేశవాపనం। ఋతేమహాపాతకినో గోహంతుశ్చావకీర్ణిన। ఇతివచనాత్। సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం మహాపాతకానాంప్రకాశకృతగోహననదోషస్యావకీర్ణినోదోషస్యాపనోదకం। తతస్సర్వప్రాయశ్చిత్తస్థలేసర్వేషాంవపనంకర్తవ్యం॥

౧౪ దంతధావనం.

ప్రాణానాయమ్య। ఏవం=ప్రీత్యర్థం మయా ఆచరిష్యమాణస ర్వప్రాయశ్చిత్తాంగత్వేన దంతధావనం కరిష్యే॥ శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాః పశువసూనిచ। బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచ మేధాం చత్వం నోదేహి వనస్పతే॥ ఇతి మంత్రేణ దంతకాష్ఠమాదాయ, దంతధావ నం కృత్వా, స్నాత్వాచామేత్॥

౧౫ అథదశవిధస్నానాని,

ప్రాణానాయమ్య। ఏవంప్రీత్యర్థంమయాఆచరిష్యమాణసర్వప్రా యశ్చిత్తాంగదశవిధస్నానానికరిష్యే, ॥౧॥ భస్మగోమయమృద్వారిపం చగవ్యైస్తతఃపరం। స్నాత్వాతదుక్తవిధినా చాఘమర్షణమాచరేత్॥

(౧) అగ్నిరస్మీతి భస్మప్రాశనం:—అగ్నిరస్మిజన్మనాజాతవేదా ఘృతంమే చక్షురమృతంమఆసన్। అర్కస్త్రిధాతూరజసోవిమానోజ స్రోఘర్మో హవిరస్మినామ॥

(౨)గంధద్వారామితి గోమయస్నానం:—గంధద్వారాం దురా ధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం। ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాంతామిహోపా హ్వయేశ్రియం॥

(3) స్యోనాపృథివీతి మృత్తికాస్నానం:—స్యోనా పృథివి భ వానృక్షరా నివేశనీ యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః॥

(౪) ఆపోహిష్ఠేతివారిణాస్నానం:— ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ స్తాన ఊర్జే దధాతన। మహే రణాయ చక్షసే। యో వః శివ తమో రస స్తస్య భాజయతేహ నః। ఉశతీ రివ మాతరః। తస్మా అ రం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ। ఆపో జనయథా చనః॥

(౫) గాయత్ర్యా గోమూత్రస్నానం:—ఓం భూర్భువ స్సువః। తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి।ధియో యోనఃప్రచోదయాత్॥

(౬) గంధద్వారామితి గోమయస్నానం :—గంధద్వారాందు రాధర్షాంనిత్యపుష్టాంకరీషిణీం। ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తామిహోపా హ్వయేశ్రియమ్॥

(౭) ఆప్యాయస్వేతి క్షీరస్నానం:—ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వత స్సోమ వృష్ణియం। భవావాజస్య సంగథే॥

(౮) దధిక్రావ్ణ్ణఇతి దధిస్నానం :—దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం। జిష్ణో రశ్వస్య, వాజినః। సురభినో ముఖాకర త్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్॥

(౯) శుక్రమసీత్యాజ్య స్నానం:—శుక్ర మసి జ్యోతి రసి తేజోఽసి దేవో వ స్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥

(౧౦) దేవస్యత్వేతి కుశోదకస్నానం :— దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినో ర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాగ్ం సరస్వత్యై వాచో యంతు ర్యంత్రేణాగ్నే స్త్వాసామ్రాజ్యే నాభిషించామీంద్రస్య బృహస్పతే స్త్వా సాంమ్రాజ్యే నాభిషించామి॥

(౧౧) అఘమర్షణస్నానం.

హిరణ్యశృంగం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థంమేదేహి యాచితః।
యన్మయా భుక్తమ సాధూనాం పాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః॥
యన్మేమనసావాచా కర్మణావా దుష్కృతం కృతం।
తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతిస్సవితాచ పున న్తుపునఃపునః॥
నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ
నమోవారుణ్యై నమోఽద్భ్యః।
యదపాంక్రూరం యదమేధ్యం యదశాంతంతదపగచ్ఛతాత్।
అత్యాశనా దతీపానాద్యచ్చఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్।
తన్నోవరుణోరాజా పాణినాహ్యవమర్శతు॥
సోఽహమపాపోవరుణో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః॥
నాకస్యపృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మ సలోకతాం॥
యశ్చాప్సువరుణస్సపునాత్వఘమర్షణః॥
ఇమమ్మే గంగేయమునేసరస్వతిశుతుద్రిస్తోమగ్ంసచతాపరుష్ణియా।
అసిక్నియామరుద్వృధే వితస్తయార్జికీయేశృణుహ్యాసుషోమయా॥
ఋతంచసత్యం చాభీద్ధా త్తపసోఽధ్యజాయత।

తతోరాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః।
సముద్రా దర్ణవా దధిసంవత్సరో అజాయత।
అహోరాత్రాణి విదధ ద్విశ్వస్య మిషతో వశీ॥
సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతాయథా పూర్వమకల్పయత్।
దివఞ్చ పృథివీంచాన్తరిక్ష మథోసువః॥
యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్వమాన్తరిక్షే విరోదసీ।
ఇమాగ్ స్తదాపోవరుణః పునాత్వఘమర్షణః॥
పునన్తు వసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్షణః।
ఏష భూతస్యమధ్యే భువనస్యగోప్తా॥
ఏషపుణ్యకృతాం లోకానేషమృత్యోర్హిరణ్మయం।
ద్యావాపృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ం సువః॥
సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి॥

ఏవం స్నాత్వాచమ్య పూతోహమస్మీత్యాత్మానం ధ్యాయేత్॥

(౧౪) పంచగవ్యవిధిః.

అథాతఃపంచగవ్యవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః, పంచపాత్రైః, పంచగవ్యాన్యాదాయ, యథావిధి ప్రతిష్ఠాప్య, పురతస్తామ్రపాత్రం సంస్థాప్య, పంచగవ్యాని నిక్షిపేత్ ☞5॥

ప్రమాణశ్లోకములు.

5☞ పంచగవ్య విధిశ్లోకాః:—కృష్ణాయాఆహరే న్మూత్రం, రక్తాయా గోమయం తథా। పీతాయా స్తు పయశ్చైవ, శ్వేతాయా ఆహరేద్దధి। కపిలాయా ఘృతం చేతి గవాం వర్ణాః ప్రకీర్తితాః। పలమేకం తు గోమూత్ర మంగుష్ఠార్థం తు గోమయం॥౨॥ క్షీరం సప్తపలం గ్రాహ్యం, దధి చ త్రిపలం తథా। ఘృతమేకపలం గ్రాహ్యం, పల మేకం కుశోదకం॥3॥ గోమూత్రం గోమయం క్షీరం। దధి సర్పిః కుశోదకం। పంచగవ్య మితిప్రోక్త మృషిభి ర్గౌతమాదిభిః॥౪॥ సావిత్ర్యా గృహ్యతే మూత్రం, గంధమంత్రేణ గోమయం। ఆప్యాయస్వేతి మంత్రేణ క్షీరం గ్రాహ్యమనంతరం॥౫॥ దధిమంత్రేణ సంగ్రాహ్యం దధిచాజ్యం తతఃపరం। శుక్రమసీతి యజుషా దేవస్యత్వా కుశోదకం॥౬॥ అనేన విధి

తత్క్రమః.

(౧) పల మేకం గోమూత్రం సావిత్ర్యా చాదాయ :—

ఓం భూ ర్భువ స్సువః=ప్రచోదయాత్ । తత్పాత్రే నిక్షిప్య॥

(౨) అంగుష్ఠార్థం గోమయం గంధమంత్రేణాదాయ:—గంధద్వారాం=శ్రియం,

(3) సప్తపలం క్షీర మాప్యాయస్వేతి మంత్రేణాదాయ:—ఆప్యాయస్వసమేతు తే=సంగథే,

(౪) త్రిపలందధి దధిమంత్రేణాదాయ:—దధిక్రావ్ణ్ణో=షత్)

(౫) ఏకపలం ఘృతం శుక్రమసీతి యజుషా చాదాయ :—శుక్రమసి=రశ్మిభిః,

(౬) పల మేకం కుశోదకం "దేవస్యత్వే"తి మంత్రేణ, తత్పాత్రే నిధాయ:—దేవస్యత్వా=షించామి,

(ఈ మంత్రములన్నియు సమగ్రముగ ౧౯,౨౦, పుటయందున్నవి చూడుఁడు.)

నా పంచ గవ్యం తత్తామ్రపాత్రకే। మేళయిత్వా కుశాగ్రైస్తు, త్రిరాలోడ్య విశుద్ధయే॥౭॥ ప్రాశయేత్ప్రోక్షయేద్వాతుస్నాపయే త్ప్రణవేనతు। నారాయణేతి మంత్రేణ స్త్రీణాం ప్రాశనమిష్యతే॥౮॥ ఇత్యేతదృషిణా ప్రోక్తం భరద్వాజేనధీమతా। భస్మగోమయమృద్వారి,పంచగవ్యాను లేపనైః॥౯॥ ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్యగ్నిరివేంధనం। మలాపకర్షణం కార్యం బాహ్య శౌచోపసిద్ధయే॥౧౦॥ గోమూత్రం మధ్యదేశేతు గోమయం పురతో న్యసేత్। క్షీరం దక్షిణదేశేతు దధి పశ్చిమతో న్యసేత్। ఆజ్య ముత్తరదేశేతు ఈశాన్యేతు కుశోదకం॥ తథాచ పరాశరమాధవీయేపాత్రవిశేషః, ప్రజాపతిరాహ :—పలాశం పద్మ పత్రంవా, తామ్రం వాథ హిరణ్మయం। గృహీత్వా పాయయిత్వాచ తతః కర్మసమారభేత్॥ పవిత్రంత్రిషులోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితం। వరుణశ్చైవ గోమూత్రే గోమయేహవ్యవాహనః। దధ్నివాయుస్సముద్దిష్ట స్సోమఃక్షీరే ఘృతేరవిః॥

అనేన విధినా పంచగవ్యం తత్తామ్రపాత్రకే, ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రేణ, హరితసాగ్ర సప్తదర్భనిర్మితకూర్చేన త్రిరాలోడ్య, మానస్తోకేన చాభిమన్త్ర్య:—మానస్తోకేతనయేమానఆయుషిమానోగోషుమానో అశ్వేషురీరిషః। వీరాన్మానో రుద్రభామితో౽వధీర్హవిష్మన్తో నమసా విధేమతే॥ అగ్నిసమీపే నిక్షిపేత్॥

ఇతి పంచగవ్య సంయోజనవిధిః

(౧౮) ప్రాచ్యాంగశాలాగ్ని హోమః.

ప్రాణా నాయమ్య:—ఏవంప్రీత్యర్థం పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్త ప్రాచ్యాంగత్వేనశాలాగ్ని హోమంకరిష్యే:--చతుష్పాత్రప్రయోగః। పూర్వోత్తర పరిషేచనేన:—భూస్స్వాహా।అగ్నయఇదం॥భువస్స్వాహా। వాయవఇదం। సువస్స్వాహా। సూర్యాయేదం। భూర్భువస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం.

(౧౯) పంచగవ్యప్రాశనం.

ప్రాణా నాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యర్థం, మమ సమస్తపాపక్షయార్థం పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తప్రాచ్యాంగ పంచగవ్యప్రాశనం కరిష్యే॥ శ్లో॥ యత్త్వగస్థిగతం పాపం, దేహే తిష్ఠతి మామకే। ప్రాశనం పంచగవ్యస్య, దహత్యగ్నిరివేంధనం॥ ఇతి పురుషస్య,

స్త్రీణాంతు॥శ్లో॥ నారాయణేతి మంత్రేణ, స్త్రీణాం ప్రాశనమిష్యతే। ఇతి పంచగవ్యంప్రాశ్య, ఆచమ్య, ఇతి,

(౨౦) దశవిధ ప్రాశనాని.

ప్రాణా నాయమ్య। ఏవం=ప్రీత్యర్థం మయా ఆచరిష్యమాణ పర్షదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్త ప్రాచ్యాంగదశవిధప్రాశనాని కరిష్యే॥

(౧) అగ్నిరస్మీతి భస్మప్రాశనం:—అగ్నిరస్మి=హవిరస్మినామ।

(౨)గంధద్వారామితిగోమయప్రాశనం,గంధద్వారాం=శ్రియం॥

(3) స్యోనాపృథివీతిమృత్ప్రాశనం, స్యోనాపృథివి=సప్రథాః॥

(౪) ఆపోహిష్ఠేతిప్రాశనం, ఆపోహిష్ఠామ=ధాచనః॥

(౫) గాయత్ర్యా గోమూత్రప్రాశనం:—ఓంభూర్భు=యాత్॥

(౬) గంధద్వారామితిగోమయప్రాశనం,గంధద్వారా=శ్రియం॥

(౭) ఆప్యాయస్వేతి క్షీరప్రాశనం:—ఆప్యాయ=సంగథే॥

(౮) దధిక్రావ్ణ్ణఇతిదధిప్రాశనం:—దధిక్రావ్ణ్ణో=తారిషత్

(౯) శుక్రమసీతి ఘృతప్రాశనం:—శుక్రమసి=రశ్మిభిః॥

(౧౦) దేవస్యత్వేతి కుశోదక స్నానం, దేవస్యత్వా=షించామి॥

(౨౧) పర్షదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్తం,

ప్రాణా నాయమ్య ఏవం=ప్రీత్యర్థం మమజన్మాభ్యాసాదిత్యాది సర్వేషాం పాపానామపనోదకం పర్షదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్తం అశీత్యధిక సహస్ర సంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం, పర్షదుపదిష్ట ప్రత్యామ్నాయ రూపేణాచరిష్యే:—ఇతిమృత్తికాస్నాన గోదానాది ప్రత్యామ్నాయ రూపప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా

(౨౨) ఉదీచ్యాంగకాలాగ్ని హోమః.

ప్రాణా నాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యర్థం, మయా ఆచరిత సర్వప్రాయశ్చిత్తోదీచ్యాంగత్వేన, దశ దానాని కరిష్యే॥

(౧) శ్లో॥ గవా=మే॥ శ్రీమహా=నమమ,

(౨) సర్వస=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౩) తిలాః=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౪) హిర=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౫) కామ=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౬) శీత=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౭) ధన్యం=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౮) ఇక్షు=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౯) పితృప్రీ=మమ, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(౧౦) రసానా=మే, శ్రీమహావిష్ణు=నమమ,

(ఈ దశదాన శ్లోకములన్నియు ౧౭,౧౮, పుటలయందున్నవి చూడుఁడు.)

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ!
రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదానాఃప్రకీర్తితాః॥ ఇతి॥

మృతేః పూర్వమప్యేత దంతమేవ, ఏవమేవసర్వత్ర కృచ్ఛ్రాది ప్రాయశ్చిత్తేషు ప్రాచ్యోదీచ్యాంగ కలాపః కర్తవ్యః, ఇత్యంతంసర్వప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా, ఉత్క్రాంతి గోదానాదికం దద్యాత్॥

ఇతి పైతృమేధికే, సర్వప్రాయశ్చిత్తం.

పైతృమేథిక ప్రయోగే ప్రథమదినకృత్యం

అథాతః పైతృమేధికం కర్మోచ్యతే.

అనాహితాగ్నేః మరణసంశయేస్నాపయిత్వా॥

శుచౌదేశే గోమయేనానులిప్య, తత్ర దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, దక్షిణా శిరసం దర్భేషు సంవేశయన్తి॥

తతః వేదపారగం బ్రాహ్మణమాహూయఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికాం గాం దద్యాత్:—౧ ☞

౧ ఉత్క్రాన్తిగోదానం

(పుత్రాదిః కర్తా ఉపవీతి ౨ ☞) ప్రాఙ్ముఖస్సన్

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య,

దేశకాలౌ సంకీర్త్య, పితుః గోత్రస్య శర్మణః 3 సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాన్తి సంజ్ఞిక గోదానంకరిష్యే:—

ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణ ముదఙ్ముఖ మభ్యర్చ్య:—

శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం।

శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప బ్రాహ్మణ ఉభాభ్యా మిదం పాద్యం॥

నమోఽస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే। సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతేసహస్రకోటియుగ ధారిణేనమః॥

☞ ౧. శ్లో॥ నామగోత్రే సముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖో దేవకీర్తనాత్।
ఉదఙ్ముఖాయ విప్రాయ దత్వాఽన్తేస్వస్తివాచనం॥

☞ ౨. ప్రాణాయామే నమస్కారే స్నానేచైవ ప్రదక్షిణే।
పైతృకే ప్రేతకృత్యేఽపి హ్యుపవీతం విధీయతే॥

సుధీవిలోచనేపరిధనుఖండః. ।

3. మాతుః, కౌండిన్యసగోత్రాయాః, యజ్ఞపదాయాః, ఇతిసంబంధానుసారమూహ్యం నామగోత్రాదికం, ఏవమేవసర్వత్ర॥

శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపబ్రాహ్మణ అమీ పుష్పగంధాః।
అలంకారార్థా ఇమే అక్షతాః సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్క్రాన్తౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణసిద్ధయే। తుభ్యంసంప్రదదేధేను మిమాముత్క్రాన్తి సంజ్ఞికామ్॥ ఇత్యుచ్చార్య

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ గోత్రాయ శర్మణే ప్రతిగ్రహీత్రే పితుః గోత్రస్య శర్మణః సుఖేనప్రాణోత్క్రమణం కామయమానః ఇమాముత్క్రాంతి సంజ్ఞికాంగాం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ 'ఇతి జలపూర్వకం దద్యాత్,

ఏతద్దాన సాద్గుణ్యార్థందక్షిణాంతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ॥

అనేన మయాకృతేన ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞిక గోదానేన పితు...ర్గోత్రస్య...శర్మణః సుఖేనప్రాణోత్క్రమణ మస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥
(ఇతిబ్రూయాత్)

(ప్రతిగ్రహీతా) సోఽపి సప్తదశకృత్వోపాస్య:—

స్వస్తి॥ దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే। అశ్వినోర్బాహుభ్యాం। పూష్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి। రాజాత్వా వరుణో నయతు। దేవి దక్షిణే రుద్రాయగాం। తేనామృతత్వమశ్యాం। వయోదాత్రే। మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే। కఇదంకస్మాఅదాత్। కామఃకామాయ। కామోదాతా। కామఃప్రతిగ్రహీతా। కామగ్ంసముద్రమావిశ। కామేనత్వాప్రతిగృహ్ణామి। కామైతత్తే। ఏషాతేకామదక్షిణా। ఉత్తానస్త్వాంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥

(శక్తశ్చేత్స్వయమేవకుర్యాత్। గోరభావే గోమూల్యంవా దద్యాత్ ౪॥☞)

☞ ౪. ప్రాజాపత్యక్రియా శక్తౌ ధేనుందద్యా ద్విచక్షణః।
ధేనోరభావేదాతవ్యం తన్మూల్యంవా నసంశయః॥
ధేనోరభావే నిష్కంస్యాత్తదర్ధం పాద మేవవా।
పాదహీనం నకర్తవ్య మితి వేదవిదోవిదుః॥ సుధీవిలోచనే,విజ్ఞానేశ్వరః ప్రత్యక్షదానాభావే "దశదాన ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం" ఇతివదేత్

తతో దశదానానిదద్యాత్:—

ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞిక గోదానాంగత్వేన దశదానానికరిష్యే:—

శ్లో॥ గో భూ తిల హిరణ్యాజ్య వాసో ధాన్య గుడానిచ।
రౌప్యం లవణ మిత్యాహు ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ గోత్రాయ శర్మణే ప్రతిగ్రహీత్రే దశదానాని తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ॥ మరణానన్తరం వాకుర్యాత్॥౫☞॥

౧ కర్ణమంత్రజపః॥

కర్తాః:— ౬,౭ ☞ ఆచమ్య,"బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం","భృగుర్వైవారుణి" రిత్యేతా వనువాకౌ బ్రహ్మవిదో దక్షిణేకర్ణే జపత్యత్ర

౫☞ ఉత్క్రాన్తి ర్వైతరణ్యౌ చ దశదానాని చైవహి।
మృతేఽపి కృత్వా తంప్రేతం శవధర్మేణ దాహయేత్॥
స్మృతిరత్నే

౬:☞ ఉపక్రమే జపాదేస్తు కర్మణః ప్రయతోఽపిసన్।
ఆచమ్యైవ తు కుర్వీత హ్యన్యథా తన్నిరర్థకమ్॥
సుధీ ౧. ఖండేప్రజాపతిః

౭☞ అథాగ్నిప్రదాతారః ఉచ్యంతే:—

శ్లో॥ పుత్రః, పౌత్ర, (శ్చ) తత్పుత్రః, పుత్రికాపుత్ర,ఏవచ।
పత్ని, భ్రాతా(చ) తజ్జ, (శ్చ) పితా,మాతా,స్నుషా(తథా)॥
భగినీ, భాగినేయ (శ్చ) సపిండో, ధనహార్యపి।
పూర్వపూర్వవినాశేస్యు రుత్తరోత్తరపిండదాః॥
స్మృతిముక్తాఫలే మరీచిః

పితరిజీవతి అగ్రజో యది మృతః తదా సన్నిహితానుజఏవకర్తా:—

శ్లో॥ అవిభక్త భ్రాతృమధ్యే జ్యేష్ఠో యది మృతిం గతః।
విద్యమానేఽపి పితరి సంస్కుర్యా దనుజోఽగ్రజం॥
పిత్రోర్మరణకాలేతు పుత్రోఽప్యనుపనీతకః।
అన్యేన కారయేత్తంత్రం ప్రేతస్య దహనం వినా।

మాతరిపితర్యాచార్యఇత్యేక ఇతరేషామాయుషః ప్రాణాగ్ంసంతన్వతి॥

బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం। తదేషాఽభ్యుక్తా। సత్యంజ్ఞాన మనంతంబ్రహ్మ। యోవేద నిహితం గుహాయాం పరమేవ్యోమన్। సోఽశ్నుతేసర్వాన్ కామాన్సహ। బ్రహ్మణావిపశ్చితేతి। తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః। అగ్నేరాపః। అద్భ్యః పృథివీ। పృథివ్యా ఓషధయః। ఓషధీభ్యోఽన్నం। అన్నాత్పురుషః॥౧॥ సవాఏష పురుషోఽన్నరసమయః। తస్యేదమేవశిరః। అయందక్షిణఃపక్షః। అయముత్తరఃపక్షః। అయమాత్మా। ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

భృగుర్వై వారుణిః। వరుణంపితరముపససార। అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి। తస్మాఏతత్ప్రోవాచ। అన్నం ప్రాణం చక్షుశ్శ్రోత్రం మనోవాచమితి। తగ్ంహోవాచ। యతోవా ఇమానిభూతాని జాయంతే। యేనజాతాని జీవంతి। యత్ప్రయంత్యభి సంవిశంతి। తద్విజిజ్ఞాసస్వ। తద్బ్రహ్మేతి। సతపోతప్యత। సతపస్తప్త్వా॥౧॥

3 భగవతః స్మరణమ్॥

ప్రాణోత్క్రమణపర్యంతం జ్ఞాతయః పరితః స్థిత్వా
నారాయణాది దివ్యనామాని సంశ్రావయన్తః రక్షేరన్॥

౪ కర్మణః పుణ్యాహవాచనం॥

(యదిప్రేతే శుద్ధ్యర్థం కర్మణః పుణ్యాహంవాచయేత్ :—)

పూర్వోక్తైవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ పితుః...

అనుపనీతేన పత్న్యాచ హ్యగ్నిదానం సమంత్రకం।
కర్తవ్య మితి తత్సర్వ మన్యేనైవహి కారయేత్॥
భ్రాతౄణా మేకజాతానా మేకశ్చేత్పుత్రవాన్భవేత్।
సర్వేతే తేనపుత్రేణ పుత్రిణో మను రబ్రవీత్।
బహ్వీనా మేకపత్నీనా మేకాచేత్పుత్రిణీ భవేత్।
సర్వాస్తాస్తేన పుత్రేణ ప్రాహపుత్రవతీర్మనుః॥
ఏకభర్తృక పత్నీనా మపుత్రా నిధనంగతా।
అన్యస్యాః పుత్రవత్త్వేఽపి కర్తాభర్తైవ తత్రతు॥
అన్యస్యాః పుత్రఏవకర్తేతి కేచిత్॥

గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యశరీరశుద్ధ్యర్థంకర్మణఃపుణ్యాహంవాచయిష్యే:-
౧. కర్మణః పుణ్యాహం భవన్తో బ్రువన్తు, పుణ్యాహం కర్మణోఽస్తు॥
ఏవంత్రిః॥

యత్పుణ్యంనక్షత్రం తద్బట్కుర్వీతోపవ్యుష్టం। యదావై సూర్య ఉదేతి। అథనక్షత్రం నైతి। యావతి తత్ర సూర్యో గచ్ఛేత్।యత్రజఘన్యంపశ్యేత్।తావతికుర్వీతయత్కారీస్యాత్। తానివాఏతాని యమనక్షత్రాణి। యాన్యేవదేవనక్షత్రాణి। తేషుకుర్వీత యత్కారీస్యాత్। పుణ్యాహ ఏవ కురుతే॥

౨. ఓం కర్మణేస్వస్తిభవన్తో బ్రువన్తు, ఓగ్ స్వస్తికర్మణోస్తు।ఏవంత్రిః

స్వస్తిన ఇంద్రోవృద్ధశ్రవా స్స్వస్తినఃపూషావిశ్వవేదాః।
స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమి స్స్వస్తినో బృహస్పతిర్దధాతు॥

౩. ఓం కర్మణఋద్ధింభవన్తో బ్రువన్తు, ఓంకర్మఋధ్యతాం। ఏవంత్రిః

ఋధ్యాస్మహవ్యైర్నమసోపసద్య।మిత్రందేవం మిత్రధేయంనో అస్తు। అనూరాధాన్ హవిషావర్ధయంతః। శతంజీవేమ శరదస్స వీరాః।త్రీణిత్రీణివై దేవానామృద్ధాని। త్రీణిఛందాగ్ంసి త్రీణి సవనాని। త్రయఇమేలోకాఋధ్యామేవ తద్వీర్య ఏషు లోకేషు ప్రతితిష్ఠతి॥

కర్మణఃపుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు। వర్షశతసంపూర్ణమస్తు। గోత్రాభివృద్ధిరస్తు। శాంతిఃపుష్టిశ్చాస్తు। శుభగ్ం శుభమస్తు। పునరపి గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు। సర్వసమ్పదస్తు॥

తేనోదకేనప్రేతంప్రోక్ష్య, విధివద్దశదానానిదద్యాత్।

(౨౪) పునరుత్క్రమణాంతరందశదానాని.

ఏవంప్రీత్యర్థం=పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యపరలోకప్రాప్త్యర్థం దశదానాని కరిష్యే:—శ్లో। గో భూ తిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యం లవణ మిత్యాహు ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥

శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయబ్రాహ్మణాయపితుఃపరలోకప్రాప్తయె దశదానప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యంతుభ్యమహం సమ్ప్రదదే నమమ॥

(౬) శిరసిపాంస్వావపనం.

అథప్రేతామాత్యాః ప్రాచీనావీతినోకే శాన్ప్రకీర్యపాగ్ం సూనావపన్తి॥ (అమాత్యాః=ప్రేతబాంధవాః)

(వక్ష్యమాణాని షణ్ణిమిత్తాది మరణ ప్రాయశ్చిత్తానియథా సంభవం కరణీయాని=షణ్ణిమిత్తాది మరణములు సంభవించునేని ముందుచెప్పంబోవు ఆయ్యా ప్రాయశ్చిత్తము లొనర్పవలయును)

(౭) షణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తం.

కర్తాపునస్స్నాత్వా, జలఏకపాదం స్థఃఏకపాదంచనిధాయ। ద్విరాచమ్య। ప్రాచీనావీతీ॥ ప్రాణానాయమ్య। పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణకాలే, సంభావితానా, మూర్ధ్వోచ్ఛిష్టా, ధోచ్ఛిష్టాం తరిక్షమరణాస్నానమరణ, కర్ణమంత్రరహిత, పర్యుషిత శవదాహ, ఖట్వాదిమరణభూతాని నిమిత్తానిసంతి, ఏతేషాం నిమిత్తానాం ప్రాయశ్చిత్తముపదిశేయురితి విజ్ఞాపయేత్ :—అముకగోత్రా,ముకనామధేయ, తవపితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణకాలే, సంభావితానామూర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాన్తరిక్షమరణాస్నానమరణకర్ణమంత్రరహిత పర్యుషితశవదాహ ఖట్వాదిమరణభూతానాం నిమిత్తానాం మధ్యే ఏకైకస్య నిమిత్తస్య ప్రత్యేకం కృచ్ఛ్రత్రయాత్మకం ప్రాయశ్చిత్త మపనోదకంభవతి,అముకగోత్రేణా ముకనామధేయ నాస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే.ఆచరితేసతితద్దోషపరిహారో భూయా దితిస బ్రూయాత్॥

తథాచోక్తంమాధవీయే, పరాశరః:—శ్లో॥ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టమధోచ్ఛిష్టమంతరిక్షమృతౌతథా। కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత ఆశౌచమరణే తథా॥౧॥ కృచ్ఛ్రందేవ్యయుతంచైవ ప్రాణాయామశతద్వయం। పుణ్యతీర్థేనార్ద్రశిరస్స్నానం ద్వాదశసంఖ్యయా॥౨॥ ద్వియోజనే తీర్థయాత్రాకృచ్ఛ్రమేకం ప్రకీర్తితం॥

మరణకాలే, వాంత్యాదిక మూర్ధ్వోచ్ఛిష్టం;మూత్రాదిక మధోచ్ఛిష్టం;మంచాద్దామరణ మంతరిక్షమృతిః॥

ఇతిషణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తం

రజస్వలా సూతికామరణంచా శౌచమరణం, ఏతేషాం మరణే ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్, రజస్వలాసూతికామరణస్యత్వన్యత్ర విశేషప్రాయశ్చిత్తముక్తం; అత్రోదాహృతంతు సామాన్యశాస్త్రం। కృచ్ఛ్రమిత్యత్ర ప్రాజాపత్యమితిజ్ఞాతవ్యం

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం=తిథౌ, ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్ట మరణేన యోదోషస్సముజనితద్దోషపరిహారార్థం, కృచ్ఛ్రత్రయంకరిష్యే:— శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ, కృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయ, యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥

ఏవమేవాధోచ్ఛిష్టాదినిమిత్తేషు॥

(౧) దుష్టర్క్షవారాదిషుమృతస్యప్రాయశ్చిత్తం.

ఏవం=తిథౌపితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితానాం భద్రతిథిత్రిపాన్నక్షత్రభానుభౌమ భృగువారధనిష్ఠా పంచకాదిమరణభూతాని నిమిత్తానిసంతి। ఏతేషాం నిమిత్తానాం ప్రాయశ్చిత్తముపదిశేయ ఇతివిజ్ఞాపయేత్:—

అముకగోత్రాముకనామధేయ తవపితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణకాలే, సంభావితానాం, భద్రతిథిత్రిపాన్నక్షత్ర భానుభౌమ భృగువారధనిష్ఠా పంచకమరణ భూతానాం మధ్యే ప్రత్యేకస్య నిమిత్తస్య ప్రత్యేకం కృచ్ఛ్రత్రయాత్మకంప్రాయశ్చిత్తమపనోదకంభవతి;

అముకగోత్రేణాముకనామధేయేన అస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే ఆచరితే సతి భద్రతిథౌ, త్రిపాన్నక్షత్రే భానుభౌమభృగువారేషు, ధనిష్ఠాపంచకమరణేన, యోదోషసమజనితద్దోషపరిహారో భూయాదిత్యను గృహ్ణాత్వితిప్రణమేత్:—

భద్రతిథౌ మరణస్య, భూప్రత్యామ్నాయ హిరణ్యదానేకృతే; త్రిపాన్నక్షత్రమరణస్య, వస్త్రదానేకృతే; ధనిష్ఠాపంచకమరణస్య, కాంస్యదానేకృతే; తద్దోషపరిహారో భూయాదితి సబ్రూయాత్

శ్లో॥ భద్రేభూమి ప్రదానంస్యాత్త్రిపాదర్క్షే హిరణ్యకం। వారేవారాధి దైవత్యం వాసోదానంవిధీయతే॥

ఇతిదుష్టర్క్షవారాది ప్రాయశ్చిత్తం

(౧) భద్రతిథిప్రాయశ్చిత్తం.

౧ ఏవం=తిథౌ భద్రతిథౌ మరణే నయోదోషసమజని తద్దో
షపరిహారార్థం భూదానంకరిష్యే, సర్వసస్యా=చ్ఛమే శ్రీమహా=భూ
దానప్రత్యామ్నాయ=నమమ,

(౨) త్రిపాన్నక్షత్రమృతప్రాయశ్చిత్తం

౨ ఏవం=తిథౌ, త్రిపాన్నక్షత్రమరణేనయోదో=హిరణ్యదానం
కరిష్యే:— హిరణ్యగర్భగర్భస్థం=చ్ఛమె, శ్రీమహావి=య, సువర్ణదా
నప్రత్యామ్నాయ యథా=నమమ,

(౩) భానువాసరమృతిప్రాయశ్చిత్తం.

౩ ఏవం=తిథౌ పితుర్గో=ప్రేతస్య, భానువాసరమరణేన= ర్థం ర
క్తవస్త్రదానంకరిష్యే, శీతవాతోష్ణ=చ్ఛమె, శ్రీమహావిష్ణు=య, రక్త
వస్త్రదానప్రత్యామ్నాయ య=నమమ, ఏవంభౌమవాసరే రక్తవస్త్ర
దానం, భృగువాసరమరణే శ్వేతవస్త్రదానం, ఇత్యాది,

(౪) ధనిష్ఠానక్షత్రమృతప్రాయశ్చిత్తం.

౪ ఏవం=తిథౌ, పితుర్గోత్ర=ప్రేతస్యధనిష్ఠాపంచకమరణేన యో
దోషసమజనితద్దో=ర్థంకాంస్యదానంకరిష్యే:— శ్రీమహా=య, కాం
స్యదానప్రత్యామ్నాయ యథా=నమమ.

(౫) తిథివారాదియోగే పునర్దహనం

౫ తిథివారనక్షత్రయోగే పునర్దహనంకుర్యాత్ :—
తదుక్తం। అపరకృష్ణీయే॥ శ్లో॥ తిథివారర్క్షయోగేతు కుర్యా
చ్ఛాస్త్రప్రచోదితం। త్రయాణాం సన్నిపాతేస్యాత్పునర్దహనమేవచ॥
శ్లో॥ శాలిపిష్టమయంచైవ శరీరంకారయేత్తతః। శూర్పేసిధా
సంపూజ్యానయత్పాదాహయేత్తతః॥౨॥

తత్రక్రమః:— ప్రాణానాయమ్య॥ ఏవం=ప్రీత్యర్థం పితుర్గోత్ర
స్యశర్మణఃప్రేతస్య మరణకాలె త్రిపాన్నక్షత్రాదిభిః యోదోషసమ
జనితద్దోషపరిహారార్థం శేషాణామభ్యుదయార్థం పునర్దహనం కరిష్యే

శాలిపిష్టేన వా తిలకల్కేన వా శరీరాకృతిం కృత్వా, శూర్పం నిధాయ గంధాద్యైరలంకృత్య, అస్మాత్త్వమితి యజుషా శరీరాకృతిమగ్నౌ వినిక్షిపేత్॥

అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి త్వదయం జాయతాం పునః। అగ్నయే వైశ్వానరాయ సువర్గాయ లోకాయ స్వాహా॥ అగ్నయే వైశ్వానరా యేదం.

ఇతి పునర్దహనవిధిః.

ఏతత్పునర్దహనం దహనానన్తరం వా కుర్యాత్॥ దహనానన్తరమిత్యత్ర:—సఙ్కల్పాదితృణ నిరసనేత్యన్తం కృత్వా; తత్రైవ వా ఏతత్పునర్దహనం కృత్వా; అనన్తరం యామ్యసూక్తపఠనాదికం కుర్యాదిత్యభిప్రాయః॥

౯ అనుగతాగ్ని ప్రాయశ్చిత్తం.

యద్యనుగతాగ్నిర్యజమానః ప్రమీయేత తత్పుత్రాదిః;
ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య॥

ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాభిముఖః పునః ప్రాఙ్ముఖః పితుః, గోత్రస్య శర్మణః, ప్రేతస్య విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్నిం ప్రేతాధానవిధినా సంధాస్యే

ప్రేతస్య దక్షిణపాణిం లౌకికాగ్నిసమీపే నిధాయ। "ఉపావరోహ జాతవేద" ఇత్యుపావరోహయతి:—

ఉపావరోహ జాతవేద ఇమంతగ్గ్ స్వర్గాయ లోకాయ నయ ప్రజానన్। ఆయుః ప్రజాగ్ం రయి మస్మాసు ధేహి ప్రేతాహుతి శ్చాస్య జుషస్వ స్వాహా॥ ఇతి మంత్రం జపేత్॥

అగ్ని ముపసమాధాయ, ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం దక్షిణాగ్రైర్దర్భై రగ్నిం పరిస్తీర్య, దక్షిణా ప్రాగగ్రైర్వా, ఉత్తరానుత్తరాన్ దక్షిణాంశ్చాధరాన్కృత్వా, దక్షిణతః పశ్చాద్వా, దక్షిణా ప్రాంచ్యగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య, తేషు దక్షిణాపవర్గమేకైకశః పాత్రాణి ప్రయునక్తి, దర్వీ, మాజ్యస్థాలిం, ప్రోక్షణీగ్ం, స్రువ, మితి; ఏకదర్భేణ పవిత్రం కృత్వా॥

(౧) ప్రోక్షణీసంస్కారః

ప్రోక్షణ్యా మవధాయ, ప్రోక్ష్య, తస్యా మప ఆనీయ, హస్తయో రంగుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాం దక్షిణాగ్రే గృహీత్వా, ప్రాచీస్త్రి రుత్పూయ, అభిమన్త్ర్య, పాత్రాణ్యుత్తానానికృత్వా, త్రిః ప్రోక్షతి, శేష ముత్సిచ్య॥

(౨) ఆజ్యస్థాలీసంస్కారః

ఆజ్యస్థాలీ మాదాయ, ఆజ్యం విలాప్య, అపరేణాగ్నిం పవిత్రాంతర్హితాయా మాజ్యస్థాల్యా మాజ్యం నిరుప్య, దక్షిణతోఽఙ్గారం నిరూహ్య, తస్మిన్నధిశ్రిత్య, జ్వలతా (తృణేన) ఽవద్యుత్య, దర్భాగ్రం ప్రచ్ఛిద్య, ప్రక్షాళ్య, ఆజ్యే ప్రాస్య, పునర్జ్వలతా తృణేన త్రిః ప్రసవ్యం పర్యగ్నికృత్వా, దక్షిణత ఉద్వాస్య, అంగారం ప్రత్యూహ్య, దక్షిణాగ్రేణపవిత్రేణ పునరాహార మాజ్యం త్రిరుత్పూయ, పవిత్రమగ్నౌ ప్రహరతి॥

౩. స్రుక్, స్రువ, సంస్కారః.

యేనజుహోతి, తదగ్నౌ ప్రతితప్య, దర్భైణసమ్మృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, దర్భమద్భిస్సంస్పృశ్య, అగ్నౌ ప్రహరతి॥

౪. పరిషేచనాదికమ్.

తూష్ణీం సమంతమగ్నిం పరిషిచ్య, ద్వాదశగృహీతేన ఆజ్యేన స్రుచంపూరయిత్వా, తూష్ణీం జుహుయాత్ :—ప్రజాపతయ ఇదం। స్రువేణాజ్యమాదాయ, సర్వప్రాయశ్చిత్తంతూష్ణీంజుహోతి:—ప్రజాపతయఇదం పునః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య॥

౫. ప్రేతౌపాసనక్రమః.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సాయమౌపాసనేన సహ ప్రాతరౌపాసనం తూష్ణీం తండులైర్హోష్యామి॥ (ఇతిసంకల్ప్య),

అగ్నిమిద్ధ్వేత్యాది అగ్న్యుపస్థానాంతం తూష్ణీం కుర్యాత్॥ (మంత్ర మనుక్త్వైవక్రియామాత్రం కుర్యాదిత్యర్థః) దర్శపూర్ణమాస పిండపితృ యజ్ఞాగ్రయణాద్యతిపన్న ప్రాయశ్చిత్తార్థం సప్తహోతారం తూష్ణీంజుహోతి :—వాచస్పతయే బ్రహ్మణఇదం॥

తతస్సర్వప్రాయశ్చిత్తంజుహోతి:—భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం॥☞ ౯॥

(తతశ్శవధర్మేణ దాహయేత్॥)

విద్యమానాగ్ని మృతివిషయే విశేషః.

విద్యమానాగ్నేః మృతస్యానాహితాగ్నేః ఔపాసనాగ్నిమాదాయ, ప్రేతసన్నిధౌవిధివత్ ప్రతిష్ఠాప్య; షణ్ణిమిత్తాది నిమిత్తే షణ్ణిమిత్తాది ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా। ఔపాసనాద్యతీతే తూష్ణీ ముక్త ప్రకారేణౌపాసనంకృత్వా। సప్తహోతారంచ తూష్ణీంహుత్వా, పైతృమేధిక సంకల్ప ప్రభృతి కుర్యాత్॥

షణ్ణిమిత్తాద్యభావ విద్యమానాగ్ని మృతవిషయే విశేషః.

విద్యమానాగ్నేః షణ్ణిమిత్తాద్య భావస్యమృతస్యానాహితాగ్నే రౌపాసనాగ్ని మాదాయ, ప్రేతసన్నిధౌ విధివత్ ప్రతిష్ఠాప్య, పైతృమేధిక సంకల్పాదికంకుర్యాత్॥

౧౦. పైతృమేధిక సంకల్పః॥

కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాభిముఖఉపవిశ్య, ప్రాణానాయమ్య, ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాంపుణ్యతిథౌపితరం... గోత్రం...శర్మాణం ప్రేతంఔపాసనాగ్నినా, పైతృమేధికేన విధినా సగ్గ్స్కరిష్యే॥☞ ౧౧:—అపఉపస్పృశ్య,

---

☞ ౯ అనాహితాగ్నే రనలేవినష్టేమృతస్యచాగ్నే ర్జననంపురోవత్ సంపూర్యచద్వాదశ సంగృహీతం ఘృతేనదర్వ్యాజుహుయాచ్చతూష్ణీమ్॥. తతోవ్యాహృతిభి ర్హుత్వా ప్రేతామాత్యా ఇతిక్రియా।ఇహంవిధ్యుత్తరా భావాదయమేవవిధిర్భవేత్॥

ఇతికారికాకారః.

☞ ౧౧ సంకల్పవివరణమ్.

౧ యదివిధురః :—యజమానస్యపితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతం ఉత్తపనాగ్నినా సగ్గ్స్కరిష్యే॥

౨ యదివిధవా :—యజమానస్య మాతరం·గోత్రాం·దాం ప్రేతాం ఉత్తపనాగ్నినా సగ్గ్స్కరిష్యే॥

ఔపాసనాగ్నేః పశ్చాత్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య, తిలానవకీర్య, దక్షిణా శిగసం ప్రేతం దర్భేషు సంవేశయన్తి సర్వస్య ప్రతిశీవరీతి :—

సర్వస్య ప్రతిశీవరీ భూమిస్త్వోపస్థ అధిత।
స్యోనాస్మై సుషదాభవ యచ్ఛాస్మై శర్మసప్రథాః॥

౧౧ పరిస్తరణాది విధిః.

ఔపాసనాగ్నేః ప్రాగారభ్యాప్రదక్షిణం దక్షిణా ప్రాగగ్రై ర్దర్భై రగ్నింపరిస్తీర్య, దక్షిణతః పశ్చాద్వా దక్షిణా ప్రాంచ్యగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య, తేషుదక్షిణాపవర్గమేకైకశః పాత్రాణి ప్రయునక్తి:-

౧. త్రిపాత్రప్రయోగః.

౧ స్రువ, ౨ మాజ్యస్థాలీం ౩ ప్రోక్షణీమితి; ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీ స్సగ్గ్ స్కృత్య, త్రిరుత్పూయాభిమంత్ర్య, పాత్రే, ఉత్తానే కృత్వా, త్రిః ప్రోక్షతి, శేషముత్సిచ్య॥

ఆజ్యస్థాలీమాదాయ, ఆజ్యంవిలాప్య, అపరేణాగ్నిం పవిత్రాం తర్హితాయా మాజ్యస్థాల్యా మాజ్యం నిరూప్య, దక్షిణతో౽౦గారం నిరూహ్య, తస్మిన్నధిశ్రిత్య, జ్వలతా (తృణేన) ఽవద్యుత్య, దర్భా

3 యది బ్రహ్మచారీ :—అముకగోత్రం అముకశర్మాణంప్రేతం కపాలాగ్నినా సగ్గ్ స్కరిష్యే॥ (ఇత్యాదిక మూహ్యం)

ఉత్తపనాగ్ని నిర్ణయః.

శ్లో॥ దర్భేష్వగ్నిం సమారోప్య, పునర్దర్భేష్వవస్థితం।
పునస్తద్వ త్తృతీయంతు, దృఢీభూతం ప్రకల్పయేత్॥

కపాలాగ్ని నిర్ణయః.

శ్లో॥ దగ్ధ్వా కపాలం తత్రైవ గోమయం తృణమేవవా,
తైలంనిక్షిప్యతూలంవా, తత్రోత్పన్నేన వహ్నినా॥

౧౩ స్త్రీణాంతు :—
సర్వస్య ప్రతిశీవరీ భూమిస్త్వోపస్థ ఆధిత।
స్యోనాస్యై సుషదాభవ యచ్ఛాస్యై శర్మసప్రథాః॥
కేచిన్మంత్రాణామూహం నేచ్ఛంతి, శవాభిధానాల్లింగభేదో నాస్తి॥

గ్రం ప్రచ్ఛిద్య, ప్రక్షాళ్య, అపఉపస్పృశ్య, ఆజ్యేప్రాస్య, త్రిఃప్రసవ్యం పర్యగ్నికృత్వా, దక్షిణత ఉద్వాస్య, అంగారం ప్రత్యూహ్య, దక్షిణాగ్రేణపవిత్రేణపునరాహారమాజ్యంత్రిరుత్పూయ,పవిత్రమగ్నౌప్రహరతి॥

స్రువమగ్నౌ ప్రతితప్య, దర్భైణ సమ్మృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, దర్భమద్భి స్స్రగ్స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి॥

తూష్ణీం సమంతమప్రదక్షిణ మగ్నిం పరిషిచ్య॥

౧౨ ప్రేతాహుతిః.

(తతః కర్తా :—) సవ్యహస్తేన ప్రేతమన్వారభ్య ఔపాసనే స్రువాహుతిం జుహోతి పరేయువాగ్ంసమితి:—

పరేయువాగ్ంసం ప్రవతో మహీరనుబహుభ్యఃపంథామనపస్పశానం। వైవస్వతగ్ంసంగమనంజనానాంయమగ్ం రాజానగ్ంహవిషా దువస్యతస్వాహా॥ యమాయరాజ్ఞ ఇదం॥

పునః పరిషించతి, స్త్రీపక్ష ఊహోనాస్తి॥

౧౩. ప్రేతాలంకరణాదికం.

దక్షిణేనాగ్నింరా హరిశ్రితే ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమ్మనఖాని వాపయిత్వా, గ్రామ్యేణాలంకారేణాలంకృత్య,శుక్లసూత్రేణాంగుష్ఠౌబధ్వా, పాదయోర్హస్తయోశ్చ. శిరసి నలదమాలామాబధ్య, నలదేనానులింపతి॥ (నలదం=వట్టివేరు)

౧ ఆసందీకరణమ్.

ఔదుంబర్యామాసంద్యాం కృష్ణాజినం దక్షిణాగ్రీవ మధరలోమాఽఽస్తీర్య, తస్మిన్నేన ముత్తానం నిపాత్య॥

౨. వస్త్రాచ్ఛాదనం.

పత్నో దశేనాహతేన వాససా ప్రోర్ణో "తీదంత్వా వస్త్ర"మితి.
ఇదంత్వావస్త్రం ప్రథమం న్వాగన్॥ (ఏతావానేవ మంత్రః)
అథాస్యైతర మపాదత్తే "అపైతదూహ" ఇతి :—.

ఆపైతదూహ యదిహాబిభః పురా। ఇష్టాపూర్త మనుసంపశ్య దక్షిణాం యథా తేదత్తం బహుధావిబంధుషు॥

ప్రేతస్యపూర్వ పరిహితవాసః ఖండమాదాయ। తత్పుత్రోభ్రాతావాన్యోఽవా ప్రత్యాసన్నబంధుః ప్రీతితః పరిధాయ, అజరసోవసీ

త, (ద్విరాచమ్య) అపఉపస్పృశ్య, అహతైవ వాససో దశాం ఛిత్వా ధారయేత్॥

౩. చరుశ్రపణం.

ప్రేతౌపాసనాగ్నౌ చరుగ్ శ్రపయతి॥

౧౪. వాహకవరణం.

అమాత్యాన్ జ్ఞాతీన్ అన్యాన్వా సమానగోత్రాన్ సజాతీయాన్ వాహకాన్ నిశ్చిత్య తేషాం యజ్ఞోపవీతానిదత్వా, "ఇమం ప్రేతం దహానం నహానంచ భవంతః కుర్వంతు" ఇతివదేత్, తేనివీతినో గ్రామస్యానభిముఖం ప్రేతం పూర్వయా ద్వారా నిర్హరేయుః॥

౧౫. సంభారాసంభరణం.

ఔపాసనాగ్నిం, చరుం, ఆజ్యం, హిరణ్యశకలాన్, రాజగవీం, దర్భాన్, ఆజ్యస్థాలీం, ప్రోక్షణీం, స్రువం, మేక్షణం, దాత్రం, ఉదకుంభం, తిలాన్, తిస్రః పలాశశాఖాః, శమీశాఖావా, అశ్మనః, సికతాః, శోరణార్థం రజ్జుంచ, ప్రేతమనునయంతి; యేనచాస్యనార్థీభవతి, నహీన మన్వాహరేయుః (అమాత్యా యాజ్ఞికాద్యాదీన్ బ్రాహ్మణా నన్వాహరేయుః)

౧౬. ప్రేతగానం.

అమాత్యాః తూష్ణీం ప్రేతమాదదతే☞ ౧౦॥ అథ తమాదదతే, ఆదీయమాన మనుమంత్రయతే॥ "పూషా త్వేతశ్చ్యావయతు"ఇతి

పూషా త్వేతశ్చ్యావయతు ప్రవిద్వానసష్టపశుర్భువనస్యగోపాః।
సత్వైతేభ్యః పరిదదా త్పితృభ్యోఽగ్నిర్దేవేభ్యస్సువిదత్రేభ్యః॥

౧౭. అధ్వనశ్చతుర్థాంశగమనం.

తురీయమధ్వనోగత్వా త్రిః ప్రోక్ష్య, దర్భైరాస్తీర్య, తిలోదకం దత్వా, "సర్వస్యప్రతిశీవరీ"తిమంత్రేణదక్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ:—

సర్వస్య ప్రతిశీవరీ భూమిస్త్వోపస్థ ఆధిత।
స్యోనాస్మై సుషదాభవ యచ్ఛాస్మై శర్మసప్రథాః॥

దక్షిణతో లోష్టా నవమజ్య, తేషుచరుం ప్రతిష్ఠాప్య, పురస్తాదగ్నింనిధాయ, పుత్రాదయ ఏకవాససో దక్షిణాన్కేశపక్షా నుద్గ్రథ్య,

---

☞ ౧౦ శకటవహానపక్షః అంతే అవలోక్యతాం.

సవ్యాన్విస్రస్య, దక్షిణానూరూనాఘ్నానా స్ఫిగ్భిరభిఘ్నాన్వంతః. త్రిః ప్రసవ్యం పరియంత్యపనశ్శోశుచదఘమితి :—

అపనశ్శోశుచ దఘమగ్నే శుశుధ్యారయిం।
అపనశ్శోశుచ దఘం॥

సవ్యానుద్గ్రథ్య, దక్షిణాన్విస్రస్య, సవ్యానూరూ నాఘ్నానా అనభిఘ్నాన్వంతః, ప్రదక్షిణం త్రిః పరియం “త్యపనశ్శోశుచ దఘమితి,

అపనశ్శోశుచదఘమగ్నే శుశుధ్యారయిం। అపనశ్శోశుచదఘం॥

చరుప్రక్షేపణం.

(అథకర్తా —) ప్రేతస్య శిరసః దక్షిణే అపః ప్రోక్ష్య, తత్ర దక్షిణాగ్రం దర్భం నిధాయ, తముద్దిశ్య తూష్ణీం తిలోదకం దత్వా, మేక్షణేన లోష్టేషు చరోః త్రిః ప్రయౌతి (శమీమేక్షణేనలోష్టేషు స్థితం చరుమాదాయ త్రిః ప్రక్షిపతిఇత్యర్థః)

“పథినాసిభ్యో భూతేభ్య ఇమం బలిందదామి” (ఇతిదద్యాత్) పున స్తిలోదకందత్వా;

పరీత్యపరీత్యప్రచారాంతీత్యకే॥

౧౮. ద్వితీయభాగగమనం.

అథ ప్రేత మాదదతే, ఆదీయమాన మనుమంత్రయతే “పూషేమాఆశా” ఇతి.—

పూషేమా ఆశాఅను వేద సర్వాస్సో అస్మాగ్ం అభయతమేన నేషత్।
స్వస్తిదా అఘృణి స్సర్వవీరో ప్రయుచ్ఛ న్పురఏతు ప్రవిద్వాన్॥

తురీయ మధ్వనోగత్వా, నిధాయ, ప్రోక్షణాదిచరుప్రక్షేపణాంతం పూర్వవత్కృత్వా (అంతయు౩౮, ౩౯ పుటలలో చూచునది)

౧౯ తృతీయభాగ గమనం.

పునః ప్రేతమాదదతే, ఆదీయమాన మను మంత్రయతే “ఆయుర్విశ్వాయు” రితి:—

ఆయు ర్విశ్వాయుః పరిపాసతిత్వా పూషాత్వా పాతుప్రపథే పురస్తాత్ । యత్రాసతే సుకృతో యత్ర తే యయు స్తత్రత్వా దేవస్స వితాదదాతు॥

తురీయమధ్వానోగత్వా, నిధాయ, ప్రోక్షణాది చరు ప్రక్షేప ణాంతం పూర్వవత్॥

తృతీయేన సహచరుం ప్రక్షిణుయాత్ (తృతీయ పర్యాయాంతే చరుస్థాలీంభింద్యాత్, యథాస్యకపాలాని సుసంభిన్నాని సంభినత్తి, యథైషూదకం నతిష్ఠేత్; ఇత్యర్థః)

౨౦ చతుర్థభాగగమనం.

తూష్ణీం చతుర్థమాదాయ, గత్వా, జఘనేన దహనదేశం నిధాయ, (దహనదేశస్య పశ్చాత్ప్రేతం నిధాయ) ఉదంచ స్సముత్క్రామంతి (తూష్ణీముదీచీందిశంగచ్ఛంతీత్యర్థః)

ఏషా వై దేవ మనుష్యాణాంశాంతాదిక్। తామేవైనానసూత్క్రామంతి॥ ఇతి విజ్ఞాయతే॥

౨౧ శ్మశానదేశ సమ్మార్జనం.

ప్రత్యేత్య (కర్తా, సర్వైస్సహాగత్య)

హారిణ్యాపలాశశాఖయాశమీశాఖయావాశ్మశానాయతనగ్ం సమ్మార్ష్టి "అపేతవీతే"తి ౧౧ ☞:—

అపేతవీత విచసర్పతాతో యేత్రస్థ పురాణా యేచ నూతనాః। అదాదిదం యమోఽవసానం పృథివ్యా అక్రన్నిమం పితరో లోకమస్మై॥

దక్షిణతశ్శాఖా ముదస్యిత్వా, అపఉపస్పృశ్య, ఉద్ధృత్య, అవోక్ష్య, హిరణ్యశకలంనిధాయ (తదభావేఆజ్యబిందూన్వా) తస్మిన్ విషూచీనాగ్రాన్ (ప్రాగగ్రాన్ప్రత్యగగ్రాన్) దర్భాన్ సగ్గ్‌స్తీర్య, తేషుదక్షిణాగ్రైః యాజ్ఞియైః కాష్ఠైః దారుచితిం కృత్వా॥

౧౧☞ ప్రేతస్య మృతదినా దర్వాగాసంవత్సర మనన్యదగ్ధదేశం దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణం తృణరహిత మనిరిణ మసుషిర మనూషర మేవం విశిష్టగ్ శ్మశానాయతనం హారిణ్యా సార్ద్రయా పల్లవసహితయా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వా॥

చితేః పురస్తాత్ప్రేతౌపాసనాగ్నిం నిధాయ,

౨౨ పరిస్తరణాదికం.

ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం ప్రేతం దారుచితిం చ పరిస్తీర్య, దక్షిణతః పశ్చాద్వా దర్భాన్నుదగ్గ్స్తీర్య, తేషు దక్షిణాప్రాఞ్చ్యేకైకశః పాత్రాణి ప్రయునక్తి॥

౧ స్రువ, ౨ మాజ్యస్థాలీం ౩ ప్రోక్షణీమితి,

శుక్లసూత్రే ఛిత్వా, రజ్జూరవకృత్య, (ఛిత్వా) ఆసందీముపవిధ్యంతి, (నాశయంతి) రజ్జుషు చైవ కృష్ణాజినే చోత్తానశ్శేతే॥" (రజ్జుఖండానాదాయ, చితేః పశ్చాదాస్తీర్య, తేషు కృష్ణాజినమధరలోమాస్తీర్య, తస్మిన్దక్షిణాశిరసం ప్రేతముత్తానం నిపాత్య॥

౨౩ ప్రోక్షణీస్సంస్కారాదికం

ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీస్సగ్గ్స్కృత్య, పాత్రాణ్యుత్తానాని కృత్వా, ప్రేతం దారుచితిం పాత్రాణి చ ప్రోక్షతి, శేషముత్సిచ్య, అథాజ్యం నిర్వపతి, ఆజ్యం విలాప్య, అపరేణాగ్నిం పవిత్రాంతర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరుప్య, దక్షిణతోఽంగారం నిరూహ్య, తస్మిన్నధిశ్రిత్య, జ్వలతా తృణేనావద్యుత్య, దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య, ప్రక్షాళ్య, ఆజ్యే ప్రత్యస్య, పునర్జ్వలతా తృణేన త్రిః ప్రసవ్యం పర్యగ్నికృత్వా, దక్షిణత ఉద్వాస్య, అంగారం ప్రత్యూహ్య, దక్షిణాగ్రేణ పవిత్రేణ పునరాహారమాజ్యం త్రిరుత్పూయ, పవిత్రమగ్నౌ ప్రహరతి, స్రువమగ్నౌ ప్రతితప్య, దర్భేణ సమ్మృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య నిధాయ, దర్భమద్భిస్సగ్గ్స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి॥

౨౪ రాజగవ్యుపాకరణం.

అత్ర రాజగవీముపాకరోతి," భువనస్యపత ఇతి, ☞(౧౨)
భువనస్యపత ఇదగ్ంహవిః॥ తాం జ్ఞాతయోఽన్వారభంతే, ☞(౧౩)

☞ (౧౨)" రాజగవీత్యత్ర జరతీం మూర్ఖాం తజ్జఘన్యాం కృష్ణాం, కృష్ణాక్షీం కృష్ణవాలాం కృష్ణఖురామపి వాక్షివాలఖురమేవ కృష్ణగ్ స్యాదితి॥ కపిలధేనువు॥

☞ (౧౩) అథాత్యంతప్రదేశే ధూన్వనేఽన్వారంభణే సంగాహసే

౨౧ రాజగవ్యుపాకరణాభావే ఉత్సర్జనం.

యద్యుత్సృజంత్యపశ్యామ యువతిమాచరంతీ మిత్యేతాభి స్తి
సృభిః ప్రసవ్యం రాజగవీ మగ్నిం ప్రేతం దారుచితిం చపరిణీయః—
అపశ్యామ యువతిమాచరంతీంమృతాయజీవాం పరిణీయమా
నాం। అంధేనయాతమసా ప్రావృతాసి ప్రాచీనువాచీమవయంనరిష్ట్యై॥౧॥
మమైతాంమాగ్ స్తాం భ్రియమాణా దేవీసతీపితృలోకంయదైషి। విశ్వవా
రా నభసాసంవ్యయంత్యుభౌనోలోకౌపయసావృణీహి॥౨॥ రయిష్ఠామ
గ్నిం మధుమంత మూర్మిణ మూర్జస్సంతం త్వాపయసో పసగ్ం సదేమ।
సగ్ంరయ్యాసమువర్చసాసచస్వానస్వస్తయే॥౩॥

యేజీవా ఇత్యభిమంత్ర్య:—యేజీవా యేచ మృతా యేజాతా
యేచ జంత్వాః తేభ్యోఘృతస్యధారయితుం మధుధారా
వ్యుందతీ:—

మాతారుద్రాణామితిజపిత్వా:— మాతారుద్రాణాందుహితావసూ
నాగ్ స్వసాదిత్యానామ మృతస్యనాభిః। ప్రణువోచం చికితుషే జనాయ
మాగా మనాగా మదితిం వధిష్ట। పిబతూదకం తృణాన్యత్తు॥

ఓముత్సృజ తేత్యుత్సృజంతి:—ఓముత్సృజత॥

రాజగవీముత్సృజంతి। రాజగవ్యభావేకుశమయీంవాకుర్యాత్॥
పరిణయనాద్యుత్సర్జనాంత మధ్వర్యు రేవకుర్యా దిత్యేకే॥

ఇతిరాజగవ్యుత్సర్జనం

ఇచ్చటఉండేసహగమనప్రకరణము ముందుప్రకరణాంతమందుచూడుడు.

౨౨ పురుషస్యైవ హస్తసమార్జనం.

హస్తాసంమార్ష్టి, సువర్ణేన బ్రాహ్మణస్య సువర్ణగ్ం హస్తాదితి:—

☞(౧౪)సువర్ణగ్ం హస్తాదాదదానామృతస్య శ్రియై బ్రహ్మణే తేజసేబలా
య। అత్రైవత్వ మిహ వయగ్ం సుశేవావిశ్వాస్స్పృథో అభిమాతీర్జయేమ॥
సకృదేవమంత్రః

సగ్ంసర్పణ ఉదకోపస్పర్శనఆరోహణ ఇతిసర్వత్రక నిష్ఠప్రథమాఆనుపూ
ర్వ్యా ఇతరే స్త్రీయోగ్రేతాంఘ్నంతీత్యుత్సృజంతివా॥

☞(౧౪) ధనుషా రాజన్యస్య ధనుర్ హస్తాదితి: —ధనుర్ హస్తాదా

౨౭ తతశ్చితౌ ప్రేతసంవేశనం

అథైనంచితావధ్యూహతి (చితావుపరి దక్షిణాశిరసం ప్రేతగ్ంసంవేశయంతి) అథాస్య ప్రాణాయతనేషు హిరణ్యశకలాన్ప్రత్యస్యతి। నవసు సప్తసు ప్రాణాయతనేషు హిరణ్యశకలాన్ప్రత్యస్యతి, (ఆస్యే నిధాయ-దక్షిణముపక్రమ్య చక్షుషోః కర్ణయోర్నాసికయోశ్చ క్రమేణ నిధాయ) తదభావే ఆజ్యబిందూన్వా, ముఖే తండులాన్నిక్షిపతి॥

౨౮ చితావగ్నినిధానం

అథైనముపోషతి। (ప్రేతౌపాసనాదుల్ముకానాదాయ। చితేః పురస్తాద్దక్షిణాముఖస్తిష్ఠన్ప్రేతస్య దక్షిణేవక్షసి స్తనస్యోపరిభుజమూలేనిదధాతి) మైనమగ్న ఇతిద్వాభ్యాం:—మైనమగ్నే విదహోమాభిశోచోమాస్య త్వచంచిక్షిపోమాశరీరం। యదాశృతం కరవోజాతవేదోథేమేనం ప్రహిణుతాత్పితృభ్యః॥౧॥ శృతం యదాకరసి జాతవేదోథేమేనంపరిదత్తాత్పితృభ్యః। యదాగచ్ఛాత్యసునీతిమేతామథాదేవానాం వశనీర్భవాతి॥౨॥

దదానామృతస్య శ్రియైక్షత్రాయౌజసేబలాయ। అత్రైవత్వమిహావయగ్ం సుశేవావిశ్వాస్పృధో అభిమాతీర్జయేమ। మణినావైశ్యస్యమణిగ్ం హస్తాదితి:—మణిగ్ంహస్తాదాదదానామృతస్య శ్రియైవిశేపుష్ట్యై బలాయ। అత్రైవత్వమిహావయగ్ం సుశేవావిశ్వాస్పృధోఅభిమాతీర్జయేమ॥ సర్వత్రమృతస్యేతిపుల్లింగాభిధానాత్ నస్త్రీప్రేతాయాహస్తసమ్మార్జనం। కారికాకారైర్విశేషతో నిర్దేశితత్వాచ్చ॥

శ్లో॥ నిపాతనోత్థాపనవాపనానినస్యుస్తదాహస్తనిమార్జనంచ।
పరేయువాంసంప్రవతశ్చమైనమిత్యాద్యనూహ్యోనశవాభిధానాత్॥

సువర్ణగ్ంహస్తాదితి హాస్తసంమార్జనాదిమంత్రేషు సర్వత్రమృతస్యేతి పుంలింగత్వేన శవాభిధానాత్। పరేయువాంసంమైనమగ్న ఇత్యత్ర స్త్రీణాం మన్త్రాహోప్యయమేవ హేతుః। కేచిన్మంత్రోహాభావాచ్చ తథాచోక్తవాన్ కారికాకారః. ॥శ్లో॥ మృజేత్సువర్ణేనకరౌ సువర్ణంహస్తాదితి ప్రేతముదూహ్యచిత్యాం। ఆస్యాక్షికర్ణేష్వథనాసికాయాం ప్రాస్యేద్ధిరణ్యాన్యథవాజ్యబిందూన్॥

౨౯ ప్రేతోపస్థానం

అథైన ముపతిష్ఠంతే "సూర్యంతే చక్షు" రితి విజ్ఞాపనము
పైతి:—సూర్యంతే చక్షుర్గచ్ఛతు వాత మాత్మాద్యాంచగచ్ఛపృథివీం
చ ధర్మణా। అపోవాగచ్ఛయదితత్ర తేహిత మోషధీషుప్రతితిష్ఠాశరీరైః॥౧
జ్ఞాతిభిస్సహ ప్రేతం దహ్యమానముపస్థాయ। యద్యూర్ధ్వోధూ
మ ఉదియా ద్యులోకో భవతీతి విజ్ఞాయతే। యద్యంతరిక్ష మంతరిక్షలో
కో యదిపృథివీం పృథివిలోకః॥

౩౦ అజబంధనం

జఘనేన చితి మజ మనుబలేనశుల్బేన సంబధ్నాతి(చితేః పశ్చాద్దు
ర్బలేన దర్భమయేన శుల్బేనాజం బధ్నాతీత్యర్థః)అజోభాగ ఇత్యుద్రవం
తం (ఉద్రవంతంపలాయమానం)అనుమంత్రయతే:—
అజోభాగ స్తపసా తం తపస్వ తంతే శోచి స్తపతు తంతే అర్చిః।
యాస్తే శివా స్తనువో జాతవేదస్తాభిర్వ హేమగ్ంసుకృతాంయత్రలోకాః
అయంవైత్వమస్మాదధిత్వ మేతదయంవైతదస్యయోనిరసి। వై
శ్వానరః పుత్రః పిత్రే లోకకృజ్జాతవేదోవహేమగ్ం సుకృతాం యత్ర
లోకాః॥౨॥ అజాభావేదర్భమయమజంవాకుర్యాత్

౩౧ వక్షస్థాగ్నౌ నవస్రువాహుతయః

చితేః పురస్తాద్దక్షిణాభిముఖ స్తిష్ఠన్। వక్షస్థాగ్నౌ నవస్రువాహు
తీ ర్జుహోతి। "యఏతస్యేతి" నవభిః:—
౧ యఏతస్యపథోగోప్తార స్తేభ్యస్స్వాహా॥పథోగోప్తృభ్య ఇదం॥
౨ యఏతస్యపథోరక్షితార స్తేభ్యస్స్వాహా॥పథోరక్షితృభ్యఇదం॥
౩ యఏతస్యపథోభిరక్షితార స్తేభ్యస్స్వాహా॥పథోభిరక్షితృభ్యఇదం॥
౪ ఆఖ్యాత్రేస్వాహా॥ ఆఖ్యాత్రఇదం॥
౫ అపాఖ్యాత్రేస్వాహా॥ అపాఖ్యాత్రఇదం॥
౬ అభిలాలపతేస్వాహా॥ అభిలాలపతఇదం॥
౭ అపలాలపతేస్వాహా॥అపలాలపతఇదం॥
౮ అగ్నయేకర్మకృతేస్వాహా॥ అగ్నయేకర్మకృతఇదం॥
౯ అయమత్రనాధీమ స్తస్మై స్వాహా॥పథోధిరాజాయేదం॥(యమాయ
రాజ్ఞ ఇతివా)॥ధనిష్ఠాదిషుమృత శ్చేదత్రైవప్రాయశ్చిత్తం కర్తవ్యం

3౨ ధనిష్ఠాపంచకమరణప్రాయశ్చిత్తం

యది ధనిష్ఠాపంచకమృతః ప్రేతస్య ముఖేహిరణ్యశకల మాజ్య బిందూన్వానిధాయ। పూర్వోక్త=తిథౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ధనిష్ఠాపంచకమరణేనయోదోషస్సముజనితద్దోష పరిహారార్థంవపావపా ద్యాహుతి త్రయంకరిష్యే॥

౧ వహావపాంజాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్ వేత్థనిహితాన్ పరాకే। మేదసః కూల్యా ఉపతాన్ క్షరంతు సత్యాఏతా ఆశిషస్సంతు కామైస్స్వాహా॥ అగ్నయేజాతవేదసఇదం॥

౨ ఔలూఖలాగ్రావాణో ఘోషమక్రతహవిష్కృణ్వంతః పరివత్సరీణం।ఏకాష్టకే సుప్రజావీరవంతోవయగ్గ్ స్యామపతయోరయీణాగ్ స్వాహా॥ అగ్నయే జాతవేదసఇదం॥

3 ఏకాష్టకాతపసాతప్యమానా సంవత్సరస్యపత్నీదుదుహేప్రపీనా। తందోహముపజీవాథపితరస్సహస్రధారమనుష్మిన్లోకేస్వాహా॥పితృభ్యఇదం॥ ఏవంకృతే తద్దోషపరిహారోభూయాత్।యదినక్రియతేతత్కులంచ వినశ్యతి॥

తథాచోక్తం॥శ్లో॥ధనిష్ఠాపంచకమృతౌహిరణ్యశకలం ముఖే।న్యస్యాహుతి త్రయంతత్రకుర్యాద్వహావపామితి॥౧॥తత్కాలేవాన్య కాలేవాఏతత్సర్వంతుకారయేత్।యదినక్రియతేశాంతిస్తత్కులంచవినశ్యతి॥

33 ప్రేతోపరిపాత్ర నిక్షేపణం॥

స్రువంనాసికాయాం। నాభ్యామాజ్యస్థాలీం। పాదమధ్యే ప్రోక్షణీంచనిధాయ।శిష్టానిపాత్రాణిప్రేతస్యోపరినిక్షిప్య। అహతంవాసశ్శ్మశానాంతం పరిత్యజ్య। గంధద్రవ్యాణి దర్భాంశ్చచితౌ నిక్షిప్య। అంగుష్ఠానామికాభ్యాం కుశతృణమాదాయ। నగ్నమేవ దహేయురితివిజ్ఞాప్య (ననగ్నందహేత్కించిద్వస్త్రావృతందహేదితి కేచిత్)తృణంనిరస్య॥ అపఉపస్పృశ్య॥ (పునర్దహనపక్షేతు అత్రైనవా పునర్దహనం కర్తవ్యం।

3౪ ఉచ్చైస్స్వరేణయామ్యసూక్తపఠనం.

జఘనేనాగ్నింప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, అగ్నేః పశ్చాద్ధోతృషదాసనే నిరసనోపవేశనేకృత్వా అపఉపస్పృశ్య,అథైనం యామ్యేనసూక్తేన నవ

ర్చేన పరాచానుశగ్ం సతి, ప్రకేతునేతి:—

(౧) ప్రకేతునా బృహతా భాత్యగ్ని రావిర్విశ్వాని వృషభో రోరవీతి। దివశ్చిదంతాదుపమాముదానడపాముపస్థే। మహిషో వవర్ధోం॥

(౨) ఇదంప ఏకం పర ఊత ఏకం తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ। సంవేశన స్తనువై చారురేధి ప్రియో దేవానాంపరమే సధస్థోం॥

(౩) నాకే సుపర్ణముపయత్పతంతగ్ం హృదా వేనంతో అభ్యచక్షత త్వా। హిరణ్యపక్షం వరుణస్య దూతం యమస్య యోనౌ శకునం భురణ్యోం॥

(౪) అతిద్రవ సారమేయౌ శ్వానౌ చతురక్షౌ శబలౌ సాధునా పథా। అథా పితౄన్త్సువిదత్రాగ్ం అపీహి యమేన యే సధమాదం మదంత్యోం॥

(౫) యౌ తే శ్వానౌ యమ రక్షితారౌ చతురక్షౌ పథిరక్షీ నృచక్షసా। తాభ్యాగ్ం రాజన్పరిదేహ్యేనగ్ం స్వస్తి చాస్మా అనమీవం చ ధేహ్యోం॥

(౬) ఉరుణసావసుతృపావులుంబలౌ యమస్య దూతౌ చరతో వశాగ్ం అను। తావస్మభ్యం దృశయే సూర్యాయ పునర్దాతామసుమద్యేహ భద్రోం॥

(౭) సోమ ఏకేభ్యః పవతే ఘృతమేక ఉపాసతే। యేభ్యో మధు ప్రధావతి తాగ్ంశ్చి దేవాపి గచ్ఛతోం॥

(౮) యే యుధ్యంతే ప్రధనేషు శూరాసో యే తనుత్యజః। యే వా సహస్ర దక్షిణాస్తాగ్ంశ్చి దేవాపి గచ్ఛతోం॥

(౯) తపసా యే అనాధృష్యాస్తపసా యే సువర్గతాః। తపో యే చక్రిరే మహస్తాగ్ంశ్చి దేవాపి గచ్ఛతోం॥

(౩౫) తతస్సంగ్రహనాది మృత్తికాస్నానాంతవిధిః

జఘనేన దహనదేశముదీచీస్తిస్రః కర్షూః ఖాత్వా (దహనదేశస్య పశ్చాదుదీచీరుదగాయతాః ప్రాగారభ్య ప్రత్యగపవర్గాః దీర్ఘావటాః ఖాత్వా) అశ్మభిస్సికతాభిశ్చోప ప్రకీర్య। అయుగ్భిరుదకుంభైరపః ప్రవర్త్య (త్రిభిః పంచభిర్వేత్యాదిభిర్విషమసంఖ్యాకైరుదకుంభైరపః పూరయిత్వా)

కర్త్రాజ్ఞాతిభిస్సహ యజ్ఞోపవీతినో భూత్వా తాసు జ్ఞాతయస్సంగాహం తేశ్మన్వతీ రేవతీరితి:— అశ్మన్వతీ రేవతీస్సగ్ం రభధ్వము త్తిష్ఠత ప్రతరతా సఖాయః। అత్రా జహామ యే అసన్న శేవాశ్శివాన్ వయముభి వాజానుత్తరేమ॥

(౧) పూర్ణకుంభధారణం.

అథకర్తాసవ్యస్య దక్షిణాగ్ంసే పూర్ణకుంభంధృత్వా॥

(౨) చితేస్త్రిరప్రదక్షిణం.

ఛిద్రేణోదకం ప్రసించన్నప్రదక్షిణంచితే స్త్రిః పరీత్య॥

3 ఘటచ్ఛేదనం.

ప్రేతస్యశిరః ప్రదేశే కలశంభింద్యాత్, ☞ ౧౫

౪ తోరణకరణం

జఘనేనకర్షూః పలాశశాఖే శమీశాఖేవా నిఘ్నంతి,దర్భమయేనాబలేనశుల్బేనసంబధ్య, తోరణవత్కృత్వా, తేఅంతరేణ సర్పంతియద్వైదేవస్యేతి:— (యద్వైదేవస్యేతి తయోశ్శాఖయోర్మధ్యే కనిష్ఠపూర్వా స్సర్వేజ్ఞాతయోగచ్ఛంతి) యద్వైదేవస్య సవితుఃపవిత్రగ్ంసహస్రధారం వితతమంతరిక్షే। యేనాపునాదింద్రమనార్తమార్త్యై తేనాహంమాగ్ంసర్వతనుంపునామి॥

౫ శాఖోత్పాటనం.

జఘన్య శ్శాఖేప్యుదస్యతి, (అంత్యగామీ, కర్తాశాఖేఉత్పాటయతి) యారాష్ట్రేతి:— యారాష్ట్రాత్పన్నాదపయంతి శాఖా అభిమృతా నృపతిమిచ్ఛమానాః। ధాతుస్తాస్సర్వాః పవనేనపూతాః ప్రజయాస్మాన్రయ్యావర్చసాసగ్ంసృజాథ॥

శాఖే ఉత్పాట్య, నిరస్య, అపఉపస్పృశ్య

౬ ఆదిత్యోపస్థానం.

సర్వేజ్ఞాతయో యజ్ఞోపవీతినోభూత్వా,ఉద్వయంతమసస్పరీత్యాదిత్య ముపతిష్ఠంతే:— ఉద్వయంతమసస్పరి పశ్యంతో జ్యోతిరుత్తరం। దేవందేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం॥

౭ జలావగాహనం.

పుత్రాదయ శ్చితి మనపేక్షమాణా అపోవగాహంతే, "ధాతా

☞ ౧౫ తథాచోక్తంవాక్ కారికాకారః॥శ్లో॥ అంసేసధాయ ప్రతిపూర్ణకుంభమపః ప్రసించేత్పరి తచ్చితేస్త్రిః। ప్రసవ్యమాగత్యశిరః ప్రదేశేప్రేతస్యభింద్యాదుద పూర్ణకుంభం

పునా"త్వితి:-ధాతాపునాతుసవితాపునాతు।అగ్నేస్తేజసాసూర్యవర్చసా
శాడ్వలదేశేస్థిత్వా॥ విదగ్ధప్రేతవార్తాంశ్రుత్వా, పుత్రాదయోవ
పనంకుర్యుః॥ (తిలోదకానంతరం వపనమితికేచిత్) ☞ ౧౬

౩౮ పుట ౧౬ విషయములో అనసావహనపక్షః

కృష్ణాగనడ్వాహౌ శకటె యోజయిత్వా ఆదీయమాన మను
మంత్రయతే ఇమౌయునజ్మిత్యేష యోజనే ఆమ్నాత:—ఇమౌ యు
నజ్మితె వహ్నీ అసునీథాయ వోఢవే। యాభ్యాం యమస్య సాదనగ్ం
సుకృతాం చాపిగచ్ఛతాత్॥ అన్యత్సర్వంపూర్వవత్

శ్లో॥ ఇమౌయునజ్మితేవహ్నీ ఇతిమంత్రోనివర్తతే।మనుష్యయానేఽ
ధ్వర్యుః పూషాత్వేతోఽనయాఋచా। ఇత్యనసావహనపక్షః

౪౨ పుట ౨౬ విషయములోసహగమనెవిశేషః

అత్రపత్నీ ముపనిపాతయతి, (ప్రేతస్యదక్షిణే పార్శ్వేపత్నీం
ప్రేతేన సహశాయయతీయంనారీతి):— ఇయంనారీ పతిలోకం వృ
ణానా నిపద్యత ఉపత్వా మర్త్య ప్రేతం।విశ్వంపురాణ మనుపాలయంతీ
తస్యై ప్రజాం ద్రవిణం చేహధేహి॥:—యద్యనుగమనేచ్ఛాచే దత్ర
పత్న్యాస్సంవేశనాదిక్రియతే.యది జీవితు మిచ్ఛే త్తాముత్థాపయ త్యుదీ
ర్ష్వనారీతి:—ఉదీర్ష్వ నార్యభిజీవలోక మితాసుమేత ముపశేషఏహి।
హస్తగ్రాభస్య దిధిషోస్త్వ మేత త్పత్యుర్జనిత్వ మభిసంబభూవ।ఏతన్మం
త్రద్వయంసపుత్రకాయా అనుగమనేనాస్తి,అత్ర పత్నీ సహస్రం వరం
దదాతి (సహస్రమూల్యమధ్వర్యవే దదాతి) ద్రవ్యాభావే అనడ్వా
హం వేతి.ఇత్యనుగమనవిధిః

☞ ౧౬ శ్లో॥ ప్రేతదాహాదికంకర్మనగ్నప్రచ్ఛాదనం తథా.
రాత్రౌనకుర్యాత్సంధ్యాయాంయదికుర్యాన్నిరర్థకం॥1॥
ఆరబ్ధంచేద్దివాకార్యం రాత్రౌవాపిసమాపయేత్॥1॥
దహనప్రకరణం సమాప్తిమగమత్
సంతాపసించామియజుషా ప్రజామాయుర్ధనంచ,
ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః
హరిః ఓం తత్సత్

ప్రథమదివసకృత్యే

నిత్యావిధిః

౩౬. వపనం.

ఏవం...తిథౌ, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రథమేహని ప్రేతాప్యాయనార్థం కేశాన్వాపయిష్యే। పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥

శ్లో॥ యానికానిచపాపాని...రక్షరక్ష జనార్దన॥ ఇత్యాత్మప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా। అశేషేహపరిష న్మదీయాం విజ్ఞాపనా మవధార్య మయా సమర్పితాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివస్వీకృత్య; పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రథమేహని ప్రేతాప్యాయనార్థం వపనాధికార సిద్ధిర స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। వపనాధికారసిద్ధిర స్తు॥

శ్లో॥ మేరుమందర తుల్యాని పాపాని సుబహూనిచ।
కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం॥

ఇతి దర్భేణ వపనసంస్కారంకృత్వా, తతో వపనం కుర్యాత్॥

౩౭. శిలాప్రతిష్ఠా.

అథకర్తా జ్ఞాతిభిస్సహ స్నాత్వా। ఆమలకమాత్ర పాషాణగ్ం సంపాద్య। కేశవాది ద్వాదశనామభిః ఆమలకమాత్రాంశిలాం (ఇష్టకాం వా) స్నాపయిత్వా, దర్భరజ్జ్వాబధ్య॥ ఏవం...తిథౌ పితరంగోత్రం శర్మాణం ప్రేతం ౧౭ * ప్రథమదివసమారభ్య దశాహాపర్యంతం శిలాయామావాహయిష్యే॥

ఆయాహి ప్రేత సోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః। ప్రజామస్మభ్యం దదద్రయిం దీర్ఘాయుత్వంచ శత శారదంచ॥

పితరం, గోత్రం, శర్మాణం, ప్రేతం, ఆవాహయామి॥

---

* ౧౭ మాతరం గోత్రాం దాం ప్రేతాం ఆవాహయిష్యే॥
ఆయాహి ప్రేతే సోమ్యే గంభీరైః పథిభిఃపూర్వైః।
ప్రజామస్మభ్యం దదద్రయిం దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదంచ॥
ఇతి స్త్రియాః

౩౮. మృత్తికాస్నానం.

అపామంతే, అవటం ఖాత్వా। తత్రదక్షిణాగ్రందర్భాన్నిధాయ। తదుపరి శిలాం నిధాయ। ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య।పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనార్థం ప్రథమేహని మృత్తికాస్నానానికరిష్యే:—

పుత్రాదిసర్వేజ్ఞాతయః, కేశాన్ప్రకీర్య ఏకవాససో దక్షిణాభిముఖాః, మృదమాదాయ శిరఃప్రభృతి సర్వాంగేష్వాలిప్య॥

౧. ధాతా పునాతు సవితాపునాతు। అగ్నేస్తేజసా సూర్యస్య వర్చసా,సకృన్నిమజ్జ్య।ఉత్తీర్య॥

౩౯. వాసోదకం.

సవ్యం జాన్వాచ్య, శిలాయాంపిత్రేగోత్రాయ శర్మణేప్రేతాయ దహనజనిత, తాపోపశమనార్థం ఏతద్వాసోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు। ఏవంత్రిః॥ ఏవం...తిథౌ పితరంగోత్రంశర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైరేభి ర్మృత్తికాస్నానైః పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమన మస్తు॥

౪౦. తిలోదకం.

యజ్ఞోపవీతీ, స్నాత్వాఽచమ్య,ప్రాచీనావీతినోదక్షిణాభిముఖాః ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...థౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థంప్రథమేహనితిలోదకప్రదానానికరిష్యే:—తిలైస్సహోదకమంజలినా గృహీత్వా, పిత్రేగోత్రాయ శర్మణేప్రేతాయ ౧౮* ఏతత్తిలోదకందదామ్యుపతిష్ఠతు॥ ఇత్యశ్మని పితృతీర్థేన తర్పయిత్వా॥ఏవంత్రిః॥

పూర్వోక్త...థౌ పితరం గోత్రం శర్మాణంప్రేతముద్దిశ్యమయా కృతైః ప్రథమేహని తిలోదకప్రదానైః॥ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తృష్ణోపశమనమస్తు। ఏవ మాదశాహాత్ప్రతిదిన మేకైకాంజలివృద్ధ్యాపంచసప్తతి౭౫,తిలోదకానిదద్యాత్ :-ప్రథమేహనిత్రయః౩;

---

*౧౮ మాత్రేగోత్రాయై దాయై ప్రేతాయై,ఇతి స్త్రియాః

ద్వితీయేహని చత్వారః ౪; తృతీయేహని పంచ ౫; చతుర్థేహని షట్ ౬; పంచమేహని సప్త ౭; షష్ఠేహన్యష్టౌ ౮; సప్తమేహని నవ ౯; అష్టమేహని దశ ౧౦; నవమేహన్యేకాదశ ౧౧; దశమేహని ద్వాదశ ౧౨; ఇతి తిలోదకక్రమః॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనానంతరం పిండదానం ౨॥

౪౧ నగ్నప్రచ్ఛాదనం

అథ కర్తా శ్రోత్రియం బ్రాహ్మణమాహూయ। ప్రేతస్య పంథా పరివ్యయం దదాతి॥

౧. సంకల్పః

తస్య ప్రయోగః:—పవిత్రపాణిస్సన్, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, అంధత్వ బధిరత్వ మూకత్వ నివృత్త్యర్థం ప్రథమేఽహని నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధమామేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన అద్యకరిష్యే:— అప ఉపస్పృశ్య, కూర్చం కృత్వా విష్టరే నిధాయ॥ (బ్రాహ్మణం ఉపవేశ్య)

౨. క్షణః

పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదనీయః॥ ఇతి కూర్చే (బ్రాహ్మణాయ) క్షణం దత్వా॥

౩. పాదప్రక్షాళనవిధిః.

గోమయేన ప్రసవ్యం వర్తులమండలం కృత్వా, గంధ పుష్ప తిలాంశ్చ నిక్షిపతి, గంధార్థా ఇమే తిలాః, పుష్పార్థా ఇమే తిలాః, అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు। తూష్ణీం తిలైరభ్యర్చ్య। పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పాదస్థానే ఇదమాసన ముపతిష్ఠతు। సతిలముదక మంజలినా గృహీత్వా, పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత ౧౯* ఇదం తే పాద్య ముపతిష్ఠతు। మండలస్యోత్తరత ఆచామేత్॥

౪౨. విష్టరాదికం.

పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత విష్టరార్థమయం కుశః। అత్రోపవిశతు భవాన్। ఇతి కుశేషు ఉదఙ్ముఖ ముపవేశ్య॥

---

* ౧౯ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే ఇదం తే పాద్యమితి స్త్రీయాః,

౧ ప్రక్రాంతసంకల్పః.

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వో...తిథౌ పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రేతస్య, ప్రథమేహని, భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం నగ్నప్రచ్ఛాదన శ్రాద్ధకర్మకరిష్యే:—

౨ భోజనస్థానావోక్షణాదికం.

అథభోజనస్థానంతూష్ణీముద్ధృత్య:—అపహతాఅసురారక్షాꣳసి పిశాచా యేక్షయంతిపృథివీమను।అన్యత్రేతోగచ్ఛంతుయత్రస్యగతం మనః।అవోక్ష్య॥ ౨౦*

ఉదీర్తా మవర ఉత్పర ఉన్మధ్యమః ప్రేత సోమ్యాః। అసుంయ ఇయాయా వృక ఋతజ్ఞ స్సనోవతు ప్రేతోహవే॥ తత్ర సికతా స్తిలా శ్చ ప్రకిరేత్॥ ౨౧ *

3 ఆమప్రోక్షణం.

గాయత్ర్యా తిలదర్భోదకేన ఆమంకూర్చ(బ్రాహ్మణ)మాత్మానంచ ప్రోక్ష్య గాయత్రీం జపిత్వా :—తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి।ధియోయోనః ప్రచోదయాత్॥ సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితిభవంతోబ్రువంతు;శ్రాద్ధయోగ్యాభవంతు,ఇతిప్రతివచనం

౪ విష్టరేపునరాసనాదికం.

కూర్చే(బ్రాహ్మణహస్తే)జలందత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం ఇత్యామంత్ర్య, ప్రాప్నోతుభవానిత్యుక్తే, ప్రాప్నువానీతి ప్రతివచనం॥

౪3 అర్ఘ్యప్రదానవిధిః.

ప్రేతస్య (విప్రస్య)పురతోదక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్ సగ్గ్స్తీర్య, తేష్వర్ఘ్యపా

---

* ౨౦ స్త్రీయాస్తు.—అపహతా అసురా రక్షాꣳసి పిశాచా యేక్షయంతి పృథివీ మను। అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రాస్యా గతం మనః॥ అవోక్ష్య॥

* ౨౧ స్త్రీయాస్తు.—ఉదీర్తా మవరోత్పరో న్మధ్యమా ప్రేతా సోమ్యా। అసుం యేయాయా వృక ఋజ్ఞా సానోవతు ప్రేతాహవే॥ తత్రసికతా స్తిలాశ్చ ప్రకిరేత్॥

త్రమాసాద్య, ఉత్తానం కృత్వా ప్రోక్ష్య,తదుపరి పవిత్రం నిధాయ ,తిలాన్ నిక్షిప్య॥

శంనోదేవీ రభిష్టయ, ఆపోభవంతు పీతయే।శంయోర భిస్రవంతునః:— ఇత్యుదకంగృహ్ణాతి। పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ౨౨ * వోజుష్టం గృహ్ణామి॥

తిలోసీతి తిలానావపతి:— తిలోసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవ నిర్మితః। ప్రత్నవద్భిః ప్రత్నప్రేతఏహి॥ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతం ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి॥

అర్ఘ్యపాత్రే గంధార్థా ఇమే తిలాః,పుష్పార్థా ఇమేతిలాః। అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు। పితఃగోత్రశర్మన్ ప్రేత తేపాత్రంసంపన్నం ఉపతిష్ఠతామర్ఘ్యః, కూర్చే (హస్తే) శుద్ధోదకందత్వా, పవిత్రంనిధాయ॥

యా దివ్యా అపః పయసా సంబభూవుర్యా అంతరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః। హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియా స్తానఆపశ్శగ్గ్‌స్యోనా భవంతు॥

పితః గోత్ర శర్మన్ప్రేత ౨౩ * ఇదం తే అర్ఘ్యముపతిష్ఠతు। ఇతి కూర్చే (అంజలౌ)। ఉదకం త్యజేత్, పునశ్శుద్ధోదకందత్వా॥

శ్లో॥ ఇమంలోకంపరిత్యజ్య, గతోసి పరమాంగతిం।

మూర్ధానమారభ్యవామపూర్వకంపాదపర్యంతంతిలైరభ్యర్చ్య॥

౪౪. గంధపుష్పప్రదానం.

గంధపుష్పాచ్ఛాదనాని దద్యాత్। పితః, గోత్రశర్మన్ ప్రేత గంధార్థా ఇమేతిలాః॥ పుష్పార్థా ఇమే తిలాః పితః, గోత్రశర్మన్ ప్రేత అంతః ప్రావరణీయం బహిఃప్రావరణీయం యథాశక్తిహిరణ్యంయథావిధ్యర్చనమస్తు,ఇత్యుక్త్వా। ౪౫. పిండప్రదానవిధిః.

౨౪ ప్రాణానాయమ్య ఏవం...థౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రథమేహని సగ్ని ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధీయ తిలోద

---

* ౨౨ మాతే గోత్రాయై దాయై ప్రేతాయైవోజుష్టంగృహ్ణామి॥

* ౨౩ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే ఇతి స్త్రియాః

౨౪ అపరశ్రాద్ధపిండప్రదానవిషయేమాధవీయే। సపిండీకరణాత్ప్రాగ్వహి తేష్వప్రశస్తశ్రాద్ధేషు భోజనాత్పురస్తాత్పిండనిర్వ

క పిండప్రదానంకరిష్యే॥ గోమయేనోపలిప్తదేశే దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సగ్గ్ స్తీర్య। తేషు తిలోదకందదాతి। పిత్రే గోత్రాయ, శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యాథ ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు। ఆర్ద్రాక్షతాన్ గృహీత్వా, పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఏష పిండ ఉపతిష్ఠతు, ఇత్యక్షతై రవాచీన పాణినా పిండందత్వా, పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు॥

పూర్వోక్తఏవం...తిథౌ పితరం గోత్రంశర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేన నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధీయతిలోదక పిండప్రదానేన పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు, ప్రేత,తృప్తిరస్తు॥

౪౬. భోజనవిధిః.

తతో భోజనపాత్ర మాసాద్య,తత్రతండులాది నిధాయ। యజ్ఞోపవీతీ,గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య, తత్స...యాత్; తిలమిశ్రితజలేన తత్ద్రవ్యసహితం కూర్చ (బ్రాహ్మణ) మప్రదక్షిణంపరిషిచ్య। కరాభ్యాం పాత్రమాలభ్య:—పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం కుశ (బ్రహ్మణ) స్యా ముఖేజుహోమి।కుశానాం (బ్రాహ్మణానాం) త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మాస్యక్షేష్ఠా। అముత్రాముష్మిన్ లోకే॥

౨. ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదం। సమూఢమస్యపాగ్ంసురే॥

శ్రీవిష్ణో ఆమంరక్షస్వ, పితః గోత్ర శర్మన్ప్రేత ఏతత్తే ఆమం వాసస్తండుల ముదకుంభం ప్రదీపకాగ్ంసభాజనం కాంచనం ఘృతతిల లవణముద్గంచ పితఃగోత్రశర్మన్ప్రేతఇదమామంకుశ (బ్రాహ్మణ)స్యాహావనీయార్థే దత్తమాతృప్తేస్తత్సర్వం పిత్రే గోత్రాయ శర్మణేప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సతిలాపిధానోద కుంభం సదక్షిణాకం ప్రేత తృప్త్యర్థ ముపతిష్ఠతు,నమమ॥ ఇతి పితృతీర్థేన తిలోదకంత్యజేత్ ॥

పణాం, సపిండీకరణాది ప్రశస్తశ్రాద్ధేషు పశ్చాద్దేవపిండనిర్వాపణం॥ తదాహ లోకాక్షిః:—శ్లో॥ అప్రశస్తేషు యాగేషు పూర్వం పిండావనేజనం। భోజనస్య ప్రశస్తేషు పశ్చాదేవోపకల్పయేత్ ॥

పూర్వోక్తైవం...తిథౌ పితరంగోత్రంశర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేన నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేన పితుః గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్య తృప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు॥

౪౭. కూర్చ(బ్రాహ్మణ)విసర్జనం.

కూర్చే(హస్తే)జలందత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దత్తం శ్రాద్ధముపతిష్ఠతాం। అభిరమ్యతాం, అభిరమతాస్మఇతి ప్రతివచనం, కూర్చం(బ్రాహ్మణం)విసృజ్య,తతఃపిండమప్సునిక్షిప్య, స్నాత్వా, ఆచామేత్॥ఇతినగ్నప్రచ్ఛాదనంకృత్వా,అనంతరం ప్రేతపిండందద్యాత్

౪౮ ప్రేతపిండవిధిః

అథాతః ప్రేతపిండవిధింవ్యాఖ్యాస్యామః,కర్త్రాపూర్ణ ప్రసృతిమాత్రం శాలితండులాన్వా వ్రీహితండులాన్వా గృహీత్వా, తదర్ధం ముద్గాదిసూపార్థం శ్రాద్ధయోగ్యమూలఫలానిచ నవభాండాదిన్నాజలమాదాయ ప్రక్షాళిత నవభాండేషుసర్వంనిధాయ ద్విఃప్రక్షాళ్యశ్రపయేత్॥ అథవాసన్నారగ్ధో౽న్యస్సపిండో వాసన్నారగ్ధా స్త్రీర్వా,సచేలగ్స్నాత్వా యథావద్గృహేపచేత్। అధ్వర్యుస్తమాదాయ గ్రామాన్నిష్క్రమ్య॥

శ్లో॥ నదీతీరే వటప్రాంతే తటాకే దేవతాలయే।
ఆరామాదిసమీపేవా పిండందద్యాచ్చత్రతు॥అత్రైవవాపచేత్,

దక్షిణా ప్రవణే కేశకీటాది రహితే గోమయేనోపలిప్తదేశే శ్రద్ధాయుక్తస్సన్ ప్రక్షాళితపర్ణపాత్రే సూప శృంగుబేర(అల్లము) శర్కరావ్యంజన ఘృత దధ్యాదీని దత్వా, తిలాన్ నిధాయ, స్థూల బిల్వఫలాత్థూలతరం పిండం కృత్వా, ప్రక్షాళితపాణిస్సపవిత్రపాణిస్సన్॥

తత్క్రమః:—ప్రాచీనావీతీ। దక్షిణాభిముఖఉపవిశ్య। ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...తిథౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత క్షుధుప శమనార్థం ప్రథమేహని పిండప్రదానంకరిష్యే:—అపఉప స్పృశ్య సవ్యం జాన్వాచ్య,తత్రదర్భేణ రేఖా మాలిఖ్య, అవోక్ష్య,తతదక్షిణా

గారిన్దర్భాన్ సగ్స్తీర్య, తేషు తిలోదకం దదాతి, పిత్రే గోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యార్థ ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు; హస్తేన పిండమాదాయ,పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఏషపిండఉపతిష్ఠతు, ఇత్యవాచీనపాణినా పిండందత్వా; పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యోపరి,ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు; ఇతి తిలోదకందత్వా॥ తతో పాత్రసంక్షాళనాంభసా, తిలసహితేన తృప్యస్వేతి పిండం త్రిః ప్రసవ్యం పరిషించతి॥పూర్వో...క్తైవం...తిథౌ పితరంగోత్రం శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాంకృతేన ప్రథమేహని పిండప్రదానేన పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనితక్షుధుపశమనమస్తు॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత గృధ్రవాయసముఖేనోపభుంక్ష్వ, శ్యేనకాకాదిరూపేణ వా। కాకాద్యభావే నద్యాదిష్వంభసినిక్షిపేత్॥ ప్రజ్ఞాతంపాత్రంనిదధాతి। ఏవమేవ ప్రతిదినముత్తరేష్వహస్సు పిండంగద్యాత్॥

యత్రప్రథమేహనినిత్యకర్మవిహితంతత్రైవాదశాహంకుర్యాత్॥ ద్వితీయేహనీత్యాది సంకల్పవిశేషః॥ పిండప్రదానాంతేనగ్న పరిచ్ఛాదనం కేచిత్కుర్వంతి॥

పుత్రాది సర్వేజ్ఞాతయస్స్నాత్వా।అప్రతీక్షమాణా గృహాన్గత్వా యత్స్త్రియ ఆహుస్తత్కుర్వంతి, నివేశనద్వారే సర్వఉపరమంతి॥

౪౯. నిత్యతిలోదకం.

☞ ౨౫ తతః కర్తా జ్ఞాతిభిస్సహ ద్వారస్య దక్షిణేపార్శ్వే అవటం ఖాత్వా। తత్రఆమలకమాత్రం పాషాణాంతరం (తదభావేఇష్టకాంవా)నిధాయ,తిలసహితముదక మంజలినాగృహీత్వా, పిత్రేగోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ, ఏతత్తిలసహితం వాసోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు। ఇత్యశ్మని పితృతీర్థేన దద్యాత్॥

☞ ౨౫ నిత్యతిలోదకవిషయేఅపరకృష్ణీయే కారికాకారః:—
శ్లో॥ ద్వారస్యదక్షిణేపార్శ్వేబహిఃకుర్యాత్తతోఽవటం।తస్మిన్నశ్మానమాదధ్యాదిష్టకాంవాగ్రజన్మనాం॥౧॥ ప్రేతాయాముక గోత్రాయదదామి వసనోదకం।ఇతిదత్వాక్రమాత్తోయం స్పృష్ట్వాగ్నింప్రాశ్యగోఘృతం॥౨॥

ఏవ మాదశాహాత్ప్రతిదిన మేకైకాంజలివృద్ధ్యా ప్రథమేఽహన్యేకం ౧, ద్వితీయేఽహని ద్వే ౨, తృతీయేఽహని త్రీణి ౩, చతుర్థేఽహని చత్వారి ౪, పంచమేఽహని పంచ ౫, షష్ఠేఽహని షట్ ౬, సప్తమేఽహని సప్త ౭, అష్టమేఽహని అష్టౌ ౮, నవమేఽహని నవ ౯, దశమేఽహని, దశ ౧౦, ఇతి పంచ పంచాశత్ (౫౫) తిలోదకాని సర్వేజ్ఞాతయో దద్యుః॥

పాషాణ ద్వయం ప్రజ్ఞాతం నిధాయ॥

౫౦ నింబపత్రప్రాశనాదిః.

నింబ పత్రం ఘృతంచ ప్రాశ్య। ఆచమ్య।[1]గో శకృ[2]త్సువర్ణా[3]పోఽ[4]గ్ని[5]సర్షపాన్, సగ్స్పృశ్య। ద్వారమధ్యే అశ్మానం నిధాయ। శనైరశ్మని దక్షిణపాదం ప్రతిష్ఠాప్య॥

౧. అగారప్రవేశక్రమః

కనిష్ఠప్రథమా గృహం ప్రవిశేయుః। దీప్తప్రదీపేన అగారం ప్రవిశ్య॥

౨. వత్సాక్రమ విధిః.

యత్ర క్వచన ప్రాణా ఉత్క్రామన్తి గోవత్సాం ఉత్క్రమణ భూమౌ ఆక్రామయిత్వా, (గోవత్సను త్రిప్పి)

౫౧. యవోదకావోక్షణమ్.

యవోదకే నావోక్ష్య,[1]తిలాన్[2]తండులాన్[3]వ్రీహీన్ ప్రకీర్య। స్వస్త్యస్తు। గృహాణాం శివం చాస్తు॥

౫౨. జలఫుటస్థాపనమ్.

మృత ప్రదేశే జలఫుట మాకాశే స్థాపయేత్। తత్క్రమః:—ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య... తృప్త్యర్థం జలఫుట స్థాపనం కరిష్యే:—నవఘటం (కొత్తమృణ్మయపాత్రను) ఆదాయ। ప్రక్షాళ్య। శిక్యే నిధాయ। మృతస్య శిరః ప్రదేశే ఆకాశే సంస్థాప్య। యజమానస్య పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత, అత్ర స్నాహి ఇత్యుక్త్వా ఉదకం నినీయ। పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత, అత్ర పిబ ఇత్యుక్త్వా గోక్షీరం నినయేత్। ఏవం నవమదివసాంతం ప్రథమం ఉదకం నినీయ, అనంతరం గోక్షీరం తదభావే ఉదకం వా నిక్షిపేత్॥

౫౩. ఓషధినిక్షేపణమ్.

మృతస్య శిరఃప్రదేశే ఓషధీ ర్న్యుప్యంతే।

తత్క్రమః:— ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణా నాయమ్య, పూర్వో... తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్త్యర్థం ఓషధి నిక్షేపణం కరిష్యే:—మృతస్య శిరః ప్రదేశే వితస్తిప్రమాణం వర్తులం గర్తంఖాత్వా, సికతా శ్చావకీర్య, యవానాదాయ, పయసా సగ్ంసిచ్య, పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత, తృప్తిరస్తు, ఇతితస్మిన్ తూష్ణీం నిక్షిప్య, సికతాభిః ప్రచ్ఛాద్య, ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రేణ మార్జయిత్వా, ఏవం నవమ దివసాంతం ఉదకం తత్ర నిక్షిపేత్ ॥

నవశ్రాద్ధవిధిః.

౧. సంకల్పః.

☞ ౨౬. అథ నవ శ్రాద్ధ ముచ్యతే:—కర్తా ఉపవీతీ ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణా నాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రథమేఽహని * ౨౭ ప్రేత తృప్త్యర్థం నవామైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధ మామేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్ట విధానేన ప్రేతోద్దేశేన అద్యకరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య, అప ఉపస్పృశ్య ॥

౨ కూర్చస్థాపనం.

కూర్చం కృత్వా, విష్టరే ప్రత్యగగ్రం నిధాయ, (శ్రోత్రియం

☞ ౨౬ శ్లో॥ [1]ప్రథమేహ్ని [3]తృతీయేహ్ని [5]పంచమే [7]సప్తమేతథా। [9]నవ [11]మైకాదశే చైవ షణ్ణవ శ్రాద్ధ ముచ్యతే॥ ౧॥ కేచి త్పంచైవ నవమం భవేదంతరితం యది। ఏకాదశేఽహ్ని తత్కుర్యా దితి స్మృతివిదోవిదుః॥ ౨॥ (నవమంయది దైవాదంతరితం భవేత్, ఏకాదశేహ్ని తత్కుర్యాత్, తదాహ బోధాయనః:—యత్ర నవమం విచ్ఛిద్యతే ఏకాదశేఽహ్ని తత్కుర్యాత్) శ్లో॥ నవ సప్త విశాం రాజ్ఞాం నవ శ్రాద్ధాన్యనుక్రమాత్ । ఆద్యంతయో ర్వర్గ యోస్తు షడిత్యాహుర్మనీషిణః॥ ౩॥

* ౨౭ నవశ్రాద్ధాని సర్వాణి ప్రేతతృప్తి కరాణిచ। ఏకోద్దిష్టాని సర్వాణి ప్రేతత్వస్య విముక్తయే ॥ సపిండీకరణం చైవ పితృత్వప్రాప్తయే పునః॥ ఉక్తకాలాతిక్రమణే అతిపన్న ప్రథమేఽహానిత్యాదిసంకల్ప విశేషః ॥

(బ్రాహ్మణం) ప్రత్యఙ్ముఖ ముపవేశ్య ॥

క్షణః.

పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య నవామైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతాక్షణః ప్రసాదనీయః, ఇత్యాది కూర్చ (బ్రాహ్మణ) విసర్జనాంతం నగ్నప్రచ్ఛాదనవత్ ॥

---

౫౫. కర్తృ నియమాః

మృతదినే స్వగృహే అన్నం నపచేత్, కర్తు రామరణకాలాదభోజనం, బాల వృద్ధ రోగ వర్జితానాంచ, తదహ రుపవాసః కర్తవ్యః। ఉత్తరేష్వహస్సు పర్ణపాత్ర ఏవాశ్నీయాత్ । భూమౌ తృణప్రస్తరేష్వేవ పృథక్ పృథక్ స్వపేయుః, అస్థి సంచయనా త్పూర్వం అన్యోన్యం నసంస్పృశేయుః ॥

౫౬. అధ్యయనాది నియమాః,

[1]ఆద్వాదశాహాన్నాధీయీరన్ [2]నాభ్యంజీరన్ [3]న స్త్రియముపేయుః [4]న మధు [5]మాంసం [6]న ద్వివార భోజనమ్ [7]నాధో వపనం [8]న గాత్రోద్వర్తనం [9]న తాంబూలం, మాతాపిత్రో ర్మరణే సంస్కర్తా మాసపర్యంతం ఋతుకాల మపి [10]స్త్రియం నోపేయాత్, అతఊర్ధ్వం ఋతుకాలే విహితం ఆసంవత్సరా త్సుఖాయ నవిహితం ॥

౫౭ ప్రేత పత్నీ నియమాః.

తత యావజ్జీవం ప్రేతపత్న్యా [1]ఉదకోపస్పర్శన [2]మేకభుక్త [3]మధశ్శయ్యా [4]బ్రహ్మచర్యం (☞ అష్ట విధ మైథున వర్జన లక్షణం) [5]క్షార [6]లవణ [7]మధు [8]మాంస వర్జనంచ, యద్యుత్తర వయస్థా సంతానవతీ చె న్నైకభుక్తమ్ ॥

౫౮. నిర్గమనక్రమః.

జ్యేష్ఠ ప్రథమాః బాంధవాః జ్ఞాతయశ్చ గృహా న్నిర్గచ్ఛేయుః॥

ఇతి ప్రథమదివస కర్తవ్యవిధిః.

☞ ౨౧ శ్లో॥ [1]స్మరణం [2]కీర్తనం [3]కేళిః [4]ప్రేక్షణం [5]గుహ్యభాషణం।
సంకల్పో [7]ఽధ్యవసాయశ్చ [8]క్రియానిర్వృతిరేవచ॥ ౧॥
ఏతన్మైథున మష్టాంగం ప్రవదంతి మనీషిణ ఇతి ॥

ద్వితీయదివసకృత్యే అస్థిసంచయనవిధిః

అథాస్థి సంచయన ముచ్యతే:— శ్మశానాగ్ని స్సంచయనాంతం ధార్యతే యద్యనుగచ్ఛేత్॥

౧. శ్మశానాగ్ని నష్ట ప్రాయశ్చిత్తమ్.

తదాహ శాట్యాయనః:—జాతాగ్నా వాదశరాత్రా చ్ఛావాగ్నా వాసంచయనా చ్ఛంనోదేవ్యా భస్మా వోక్ష్య "యంత" ఇతి యాజ్ఞియసమిద్భస్మారోప్య, తా "మాజుహ్వాన, ఉద్బుధ్యస్వేతి" ద్వాభ్యాంలౌకికేఽగ్నౌ ప్రక్షిప్య, అయాశ్చ,అగ్నిర్హోతా,బ్రాహ్మణపకహోతేతిదశభిః పర్యాయై ర్మనోజ్యోతి, త్రయస్త్రిగ్ంశ, ద్యుభిరగ్న యేచేతి చతుర్భిః, ప్రజాపతేనత్వదేతానితిచ ప్రతిమంత్ర మేకోనవింశతి(౧౯) రాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ తత్క్రమః:—

౧ సంకల్పః.

కర్తా ఉపవీతీ,ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ। ప్రాణా నాయమ్య। పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేఽహని అస్థిసంచయనకాలే, శ్మశానాగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥

భస్మోప సమూహనం.

భస్మోప (భస్మకణా నిత స్తతః పతితాని) సమూహ్య॥

౩. అవోక్షణం.

అద్భి రవోక్షతి శంనో దేవీరితి:—శంనో దేవీ...నః॥ ఇత్యవోక్ష్య॥

౪. సమిన్నిక్షేపణం.

పాలాశీగ్ం సమిధమాదాయ। భస్మన్యారోపయతి అయం తే యోని రితి:—అయం తే యోనిర్ ర్త్వియో యతో జాతో ఽరోచథాః। తం జానన్నగ్న ఆ రోహా థా నో వర్ధయా రయిం॥పున స్తాగ్ం సమిధ మాదాయ। పరిజ్ఞాతం నిధాయ॥

౫. అగ్నినిక్షేపణం.

లౌకికాగ్ని మానీయ। భస్మోపరి నిధాయ।తాం "సమిధఆజుహ్వాన, ఉద్బుధ్యస్వే"తి ద్వాభ్యా మగ్నౌ నిక్షిప్య॥

ఆజుహ్వాన స్సుప్రతీకః పురస్తా దగ్నే స్వాం యోని మా సీద సాధ్యా। అస్మి న్త్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వే దేవా యజమానశ్చ

సీదత॥ ౧॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టాపూర్తే సగ్ంసృ
జేథా మయంచ। పునః కృణ్వగ్ంస్త్వా పితరం యువాన మన్వాతాగ్ం
సీత్వయి తంతు మేతం॥ ఇతి॥

౬. హిరణ్యదానం.

ఉపవీతీ ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త
...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య శ్మశానాగ్నిసప్టేయోద్దో
షస్సమజని తద్దోష పరిహారార్థం హిరణ్యదానం కరిష్యే॥

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః॥
అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ, శ్మశానా
గ్ని సప్టదోష పరిహారం కామయమానః యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్య
మహం సంప్రదదే నమమ॥

౭. త్రిపాత్రప్రయోగః.

అగ్నీంధనాది స్రువ సంమార్జనాంతం ప్రసవ్య మగ్నిం పరిషిచ్య॥

౮. ఆజ్యహోమాః.

స్రువేణాజ్య మాదాయ:—

౧. అయాశ్చాగ్నేస్య నభిశస్తీశ్చసత్య మిత్వ మయా అసి। అ
యసా మనసా ధృతోఽయసా హవ్య మూహిషేఽయానో ధేహి భేష
జగ్ స్వాహా॥ అయసేఽగ్నయ ఇదం॥

౨. అగ్నిర్హోతా। అశ్వినాధ్వర్యూ। త్వష్టాగ్నీత్। మిత్ర
ఉపవక్తా। సోమ స్సోమస్య పురోగాః। శుక్ర శ్శుక్రస్య పురోగాః। శ్రా
తా స్తఇంద్ర సోమాః। వాతాపే హవన శ్రుతస్స్వాహా॥ పఞ్చహోత్ర ఇదం॥

౩. బ్రాహ్మణ ఏకహోతా। స యజ్ఞః। సమే దదాతు ప్రజాం ప
శూ న్పుష్టిం యశః। యజ్ఞశ్చమే భూయాత్స్వాహా॥ ఏకహోత్ర ఇదం॥

౪. అగ్ని ర్ద్విహోతా। స భర్తా। స మే దదాతు ప్రజాం పశూం
న్పుష్టిం యశః। భర్తా చ మే భూయాత్స్వాహా॥ ద్విహోత్ర ఇదం॥

౫. పృథివీ త్రిహోతా। స ప్రతిష్ఠా। స మే దదాతు ప్రజాం ప
శూన్పుష్టిం యశః। ప్రతిష్ఠా చ మే భూయాత్స్వాహా॥ త్రిహోత్ర ఇదం॥

౬. అన్తరిక్షం చతుర్హోతా। స విష్ఠాః। సమే దదాతు ప్రజాంప

పశూన్పుష్టిం యశః। విష్ఠాశ్చ మే భూయాత్స్వాహా॥ చతుర్హోత్ర ఇదం॥

౭. వాయుః పఞ్చహోతా। స ప్రాణః। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। ప్రాణశ్చ మే భూయాత్స్వాహా॥ పఞ్చహోత్ర ఇదం॥

౮. చన్ద్రమాః షడ్ఢోతా। స ఋతూన్కల్పయాతి। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। ఋతవశ్చ మే కల్పంతాగ్ స్వాహా॥ షడ్ఢోత్ర ఇదం॥

౯. అన్నగ్ం సప్తహోతా। స ప్రాణస్య ప్రాణః। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। ప్రాణస్య చ మే ప్రాణో భూయాత్స్వాహా॥ సప్తహోత్ర ఇదం॥

౧౦. ద్యౌరష్టహోతా। సోఽనాధృష్యః। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। అనాధృష్యశ్చ భూయాసగ్ స్వాహా॥ అష్టహోత్ర ఇదం॥

౧౧. ఆదిత్యో నవహోతా। స తేజస్వీ। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। తేజస్వీ చ భూయాసగ్ స్వాహా॥ నవహోత్ర ఇదం॥

౧౨. ప్రజాపతిర్దశహోతా। స ఇదగ్ం సర్వం। స మే దదాతు ప్రజాం పశూన్పుష్టిం యశః। సర్వం చ మే భూయాత్స్వాహా॥ దశహోత్ర ఇదం॥

౧౩. మనో జ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధాతు। యా ఇష్టా ఉషసో నిమ్రుచశ్చ తాస్సందధామి హవిషా ఘృతేన స్వాహా॥ ఉషోనిమ్రుగ్భ్య ఇదం (మనసే జ్యోతిష ఇదమితి వా)

౧౪. త్రయస్త్రిగ్ంశత్తంతవో యే వితత్నిరే। య ఇమం యజ్ఞగ్ స్వధయా దదంతే తేషాం ఛిన్నం ప్రత్యేతద్దధామి స్వాహా ఘర్మో దేవాగ్ం అప్యేతు స్వాహా॥ అగ్నయే తంతుమత ఇదం॥

౧౫. భూరగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా॥ అగ్నయే పృథివ్యై మహత ఇదం॥

౧౬. భువో వాయవే చాంతరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా॥ వాయవేఽంతరిక్షాయ మహత ఇదం॥

౧౭. సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా॥ ఆదిత్యాయ దివే మహత ఇదం॥

౧౮. భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచ స్వాహా॥ చంద్రమసే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యమహత ఇదం॥

౧౯. ప్రజాపతే నత్వదేతా న్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ। యత్కామాస్తే జుహుమ స్తన్నో అస్తు వయగ్గ్ స్యామ పతయోరయీణాగ్ స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం॥

సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే :—ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం॥

పునః ప్రిసవ్యం పరిషిచ్య॥

ఇతి శ్మశానాగ్ని నష్టప్రాయశ్చిత్తం.

---

౧. శ్వ చండాలా ద్యస్థ్యుపహత ప్రాయశ్చిత్తమ్.

౧. సఙ్కల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణా నాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ పితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేఽహని అస్థిసఞ్చయనకాలే శ్వచండాలసృగాలాద్యైః స్పృష్టాదిదోషప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥

౨. పఞ్చ గవ్య ప్రోక్షణం.

అథ పఞ్చగవ్యేన ప్రోక్షతి;(ఏకపాత్రే పఞ్చగవ్యం నిక్షిప్య, ప్రోక్షతీత్యర్థః,) (౨౧, ౨౨. పుటలలో చూడుడు)

౩. గోదాన విధిః.

౧. సఙ్కల్పః.

పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య, శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేహని అస్థ్యుపహత శ్వ చండాల సృగాలాద్యై స్పృష్టాది దోష పరిహారార్థం ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రద్వయ ☞ ౧ ప్రత్యామ్నాయరూపం గోదానం కరిష్యే, బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య॥

శ్లో॥ గవా మంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ।
యస్మా త్తస్మా చ్ఛివం మే స్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

☞ ౧. శ్లో॥ ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రలక్షణం పరాశరమాధవీయే :—
త్ర్యహంప్రాత స్త్ర్యహంసాయం త్ర్యహ మద్యాదయాచితం।
త్ర్యహంపరంతునాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్య స్స ఉచ్యతే॥

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ (మమ) పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య శ్వ చండాల సృగాలాద్యైః స్పృష్టాది దోష పరిహారం కామయమానః ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రద్వయ ప్రత్యామ్నాయం గోదానం తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ । తదంగ దశ దానాని చ, గో రభావే గోమూల్యంవా దద్యాత్॥

౧. సంచయనకాలాః.

☞ ౨. అపరేద్యు స్తృతీయస్యాం పంచమ్యాం సప్తమ్యాం వాస్థీని సంచిన్వంతి (దహన దినా దుపరిదినే తృతీయే పంచమే సప్తమే దినేవా కుర్యాదిత్యర్థః, (దహనమైనతర్వాత, ౨, ౩, ౫, ౭, రోజుల యందు తిథ్యాదివిచారణచేసి సంచయనము చేయవలెను.)

౨. సంచయన సంభారా సంభరణమ్.

శ్లో॥ [1]ఆజ్యం [2]పయో [3]దర్భ [4]ఘటా [5]శ్మ [6]దర్వ్యో [7]లాజా [8]స్తిలా [9]దుంబర [10]పర్ణ శాఖాః । [11]ఫలం బృహత్యా అపి, [12]నీల [13]రక్త సూత్రే చ [14]శుల్బం [15]సికతా [15]బలి శ్చ॥ ఇతి షోడశ (౧౬) సంభారా నాదాయ॥

౧. శ్మశాన దేశ గమనం.

కర్తా జ్ఞాతిభి స్సహ శ్మశాన దేశం గత్వా। సచేలగ్ స్నాత్వా॥

౨. సంకల్పః.

శ్మశానాగ్నేః ప్రాక్, ఉపవిశ్య, ఉపవీతీ,ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాభిముఖః, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ పితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేహని అస్థిసంచయనం కర్మ కరిష్యే, ఇతి సంకల్ప్య, అప ఉపస్పృశ్య।

☞ ౨. ఏవ మేవో క్తవా న్కారికాకారః॥ శ్లో॥ అపరేద్యు స్తృతీయస్యాం పంచమే సప్తమేఽహ్ని వా।అస్థిసంచయనంకుర్యా త్స్మృతికారమతేన హి॥౧॥ చతుర్థే నవమే చైవ షష్ఠే చ హ్యష్టమేఽహ్ని వా। అస్థిసంచయనం కుర్యా ద్వర్ణానా మానుపూర్వ్యశః॥ ౨। ప్రాచీనావీతి నాకర్తా తేషామన్యతమేదినే।అస్థిసంచయనంకర్మకరిష్యఇతినిర్దిశేత్॥ 3॥

౩. చిత్యగ్ని ప్రోక్షణం.

ఉదకే క్షీరం నినయతి। క్షీరోత్సిక్తే నోదకే నోదుంబరశాఖయా శమీశాఖయావా అప్రక్వాథయన్, (అనతిదహన్) అవోక్షతి, "యంతే అగ్ని" రిత్యాది పంచభిః ప్రతిమంత్రం॥

౧. యన్తే అగ్ని మమాధామ వృషభాయేవపక్తవే। ఇమం తగ్ం శమయామసి క్షీరేణ చోదకేనచ॥ ఇతి పయసా పలాశశాఖయా చిత్యగ్నిం ప్రోక్షతి॥ ఏవగ్ం సర్వత్ర॥

౨. యం త్వ మగ్నే సమదహ స్త్వము నిర్వాపయా పునః। క్యాంబూరత్ర జాయతాం పాకదూర్వా వ్యల్కశా॥

౩. శీతికె శీతికావతి హ్లాదుకే హ్లాదుకావతి। మండూక్యాసు సంగమయెమగ్గ్ స్వగ్నిగ్ం శమయ॥

౪. శం తె ధన్వన్యా ఆపశ్శము తె సంత్వనూక్యాః। శంతేస ముద్రియా ఆపశ్శము తేసంతు వర్ష్యాః॥

౫. శం తె స్రవంతీ స్తనువే శముతే సంతు కూప్యాః। శంతే నీహారో వర్షతు శము పృష్వాzవశీయతాం॥ ఇతి క్షీరముత్సిచ్యతే॥

౪. అగ్న్యపనయనం.

దహన దేశా దంగారా న్దక్షిణతో నిర్వర్త్య, (అవోక్షణానంతర మంగారా నపనీయ। నత్వవోక్షణా త్పూర్వం)

౫. త్రిపాత్ప్రయోగాదిః.

అగ్ని ముపసమాధాయ (అగ్ని మిధ్వా, చత్వారిశృంగేత్యాది) పరిస్తీర్య, పవిత్ర కరణాది దర్వీసమ్మార్జనాంతం కృత్వా, తూష్ణీం సమంతం ప్రసవ్య మగ్నిం పరిషిచ్య॥

౬. స్రువాహుతయః.

స్రువేణాజ్య మాదాయ। తిస్ర స్స్రువాహుతీ ర్జుహోత్యవసృజేత్యాది:—

౧. అవసృజ పునరగ్నే పితృభ్యో యస్త ఆహుత శ్చరతి స్వధాభిః। ఆయు ర్వసాన ఉపయాతు శేషగ్ం సంగచ్ఛతాం తనువా జాతవేద స్స్వాహా॥ అగ్నయేజాతవేదస ఇదం॥

౨. సంగచ్ఛస్వ పితృభి స్సగ్గ్ స్వధాభి స్సమిష్టా పూర్తేన పరమే వ్యోమన్। యత్ర భూమ్యై వృణసె తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవ స్సవితా దధాతు స్వాహా॥ దేవాయ సవిత్రఇదం॥

౩. యత్తే కృష్ణ శ్శకున అతుతోద పిపీల స్సర్ప ఉతవా శ్వాప దః। అగ్నిష్ట ద్విశ్వా దనృణం కృణోతు సోమశ్చ యోబ్రాహ్మణ మా వివేశ స్వాహా॥ అగ్నిషోమాభ్యా మిదం॥

సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే:—ఓంభూర్భువస్సువ స్స్వాహా॥ప్రజా పతయఇదం॥పూర్వవత్పరిషిచ్య। స్రువ మాజ్య స్థాలీం చాగ్నౌ ప్రహరతి॥

౩. అగ్నిశమనాదిః.

అయుగ్భి రుదకుంభైః (త్రిభిః పంచభి ర్వేత్యాదిభి ర్విషమ సంఖ్యాకై రుదకుంభైః) స్వహోక్షిత మహోక్షతి, (అగ్నిం శమయతీత్యర్థః)

౪. పఞ్చస్త్రీభిః కర్తవ్యవిధిః.

అపరవయస్కా అయుజ స్త్రియ స్సంచిన్వంతి (పంచ స్త్రీభి స్సహశ్మశానదేశం గత్వా, స్త్రీభిరేవ అస్థ్నాం సంచయనం కారయిత్వే త్యర్థః) యస్యాః పునః విజననం (ప్రసూతిః) నస్యాత్॥

౧. బృహతీఫల బంధనం.

సా (తాసాంమధ్యేఏకా స్త్రీ) సవ్యహస్తే నీలలోహిత సూత్రాభ్యాం బృహతీఫలం (నేలములగపండు) ఆబధ్య॥

౨ సవ్యపాదనిక్షేపణం.

సవ్యేన పదాఽశ్మాన మాస్థాపయతి, (సవ్యపాద మశ్మని ప్రతిష్ఠాప్య, సవ్యమితి వామపాదమిత్యర్థః), ఎడమపాదము)

౩. అస్థ్యాదానాదిః.

౧. ప్రథమాస్త్రీ :— సవ్యేన పాణినా ప్రథమా అనవీక్షమాణా అస్థీన్యాదత్త ఉత్తిష్ఠాతేతి మంత్రేణ :—

ఉత్తిష్ఠాత స్తనువగ్ం సంభరస్వ మేహ గాత్ర మవహా మాశరీరం।యత్ర భూమ్యై వృణసే తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవ స్సవితా దధాతు॥ దద్భ్య శ్శరసోవా అస్థీన్యాదాయ; తాని వాససి కుంభేవా నిదధాతి। (వాశబ్ద స్సర్వత్ర సముచ్చయ ఎవ, ప్రథమా స్త్రీ యత్ర అస్థీని నివపతి ద్వితీయాద్యాః తత్రైవ నివపంతీత్యర్థః)

౨. ద్వితీయాస్త్రీ:— ఏవం ద్వితీయా బంధనాది కృత్వా, "ఇదంతఏక"మితిద్వితీయా౽ంసాభ్యాం బాహుభ్యాం చాస్థీన్యాదత్తే:— ఇదం త ఏకం॥ పూర్వవ న్నిదధాతి॥

౩. తృతీయా స్త్రీ:— ఏవం తృతీయా బంధనాది కృత్వా, "పరఊత ఏక"మితి తృతీయా పార్శ్వాభ్యాగ్ శ్రోణీభ్యాంవా అస్థీన్యాదత్తే:—పరఊత ఏకం॥ పూర్వవన్నిదధాతి॥

౪. చతుర్థీ స్త్రీ:— ఏవం చతుర్థీ బంధనాది కృత్వా, "తృతీయేన జ్యోతిషే"తి చతుర్థీ, ఊరుభ్యాం జంఘాభ్యాం వాస్థీన్యాదత్తే:— తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ॥ పూర్వవ న్నిదధాతి॥

౫. పంచమీ స్త్రీ:— ఏవం పంచమీ బంధనాది కృత్వా, "సంవేశన" ఇతి పంచమీ పద్భ్యాంచాస్థీన్యాదత్తే:—సంవేశన స్తనువై చారురేధి ప్రియో దేవానాం పరమే సధస్థే॥ పూర్వవ న్నిదధాతి॥

సర్వాః స్త్రియః సర్వత్ర నిశ్శబ్దం నిక్షిపతి, తత స్సర్వాణ్యాదాయ కుంభే నిదధాతి॥

సూ॥ ఏవ మేవాయుజాకారం (ఏకాకారం) సుసంచితగ్ం సంచిన్వంతి॥ (సుష్ఠు=నిరవశేషంయథాతథాసంచిన్వంతి, సర్వాణ్యస్థీని క్షుద్రాణ్యపి గృహ్ణాతి)

౫. భస్మోపసమూహనం.

భస్మోప సమూహ్య, (భస్మకణా నిత స్తతః పతితాని విదేశస్థాన్యుపసమూహ్య (ఏకస్థాని కృత్వా)॥

౧. పీఠాకృతిః.

సగ్ంహత్య, (పీఠం కరోతి పీఠాకారం కృత్వా, తస్మిన్ శరీరాకృతిం కుర్వంతి॥

౨ అలంకరణం.

భస్మచితి మలంకృత్య, (లాజాది ప్రక్షేపణ మేవాలంకరణం) ఏతదంతం స్త్రియః కుర్వంతి) పురుష కృత సంచయనపక్షే ప్యేవమేవ)

౬. ఏతత్ప్రభృతి పురుషకర్తృకమ్.

అథ కర్తా లాజాన్ అపూపాన్ చరుం చ, (లాజాన్ వికీర్య, అపూపాన్ నిక్షిప్య, పర్ణపాత్రే చరుం) నిక్షిప్య॥

"శ్మశానవాసిభ్యో భూతేభ్య ఇమం బలిం దదామి" ఇత్యుక్త్వా తిలోదకం త్యజేత్॥

౧ ఉదకుంభనిధానం.

భస్మచితిసన్నిధౌ దర్భస్తంబ మస్యద్వా ప్రతిష్ఠాప్య, తత్సమీపే ఉదకుంభం నిధాయ, పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత, అత్ర స్నాహి, అత్ర పిబ, ఇత్యుక్త్వా॥

౨ అస్థికుంభాదానం.

శరీరాణ్యాదాయ ఉత్తిష్ఠతి, ఉత్తిష్ఠ ప్రేహీతి:— ఉత్తిష్ఠ ప్రేహి ప్రద్రవ ఓకః కృణుష్వ పరమే వ్యోమన్ । యమేన త్వం యమ్యా సంవిదానోత్తమం నాక మధిరోహేమం॥ ఇత్యుత్థాయ॥

3 వృక్షమూలగమనం.

శమ్యాం పలాశ మూలేవా అస్థికుంభం నిధాయ। ఉద్ధత్య। అవోక్ష్య। తత్ర దక్షిణాగ్రా న్దర్భా౯ సగ్గ్ స్తీర్య । తేషు తూష్ణీ మస్థికుంభం నిధాయ॥

౪. దహనవత్సంగాహనాదిః.

జఘునేన కుంభం కర్ష్వాది సమాన "మూస్నా న్మృదా స్నాతీత్యేకే; (జఘనేన=చితేః పశ్చాద్భాగే కుంభం త్రిసః కర్షూః ఖాత్వా తాద్యాస్నా దహనవత్కరోతి, అత్రాపి మృదాస్నాతీత్యేకే,) ధాతా పునాత్విత్యాది త్రివారం నిమజ్యేత్యాది॥

ఇతి సంచయనమ్.

2. భూమావస్థినిక్షేపణం.

అథ భూమావస్థినిక్షేపణం వ్యాఖ్యాస్యామః, కర్తా అస్థికుంభమాదాయ, పలాశమూలం శమీమూలం వాగత్వా, తదభావే యేవా యాజ్ఞియవృక్షాః తేషా మన్యతమ వృక్షమూలంవా గత్వా, తస్యాధస్తాత్సమస్థలే హస్తప్రమాణాం గర్తం ఖాత్వా॥

౧. అవోక్షణం.

వ్యాహృతిభి రవోక్ష్య। ఓం భూర్భువస్సువః। సికతా స్సమ్యక్ప్రకీర్య॥

౨. సంకల్పః.

ఉపవీతీ। ఆచమ్య,దక్షిణాభి ముఖ ఉపవిశ్య, ప్రాచీనావీతీ ప్రాణానాయమ్య। పూర్వో...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్త్యర్థం ద్వితీయేహని భూమావస్థినిక్షేపణం కరిష్యే॥

3. కుంభనిక్షేపణం.

తస్మిన్గర్తే దక్షిణాగ్రా న్దర్భాన్ సగ్ స్తీర్య। తత్ర తిలాన్ వికీర్య। తేషు అస్థికుంభం నివపతి పృథివ్యాస్త్వేతి:—పృథివ్యాస్త్వాక్షితాయ్యా అపామోషధీనాగ్ం రసేన స్వర్గేలోకే నయామి యజ్ఞశర్మన్॥ఇత్యధోముఖస్సన్ అస్థికుంభం నివపతి। తతో మృదం పూరయిత్వా। సుస్థితంకుర్యాత్

ఇతిభూమావస్థినిక్షేపణమ్.

---

3. గంగాంభస్యస్థి నిక్షేపణ ప్రకారః.

తస్యప్రయోగః, అంతర్దశాహే అస్థ్నాం జలప్రక్షేపణ విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః॥

౧. గంగాతీరగమనం.

గంగాతీరం గత్వా। అస్థీన్యాదాయ। గంగాతీరేస్థాప్య, సచేలగ్ స్నాత్వా, ఆచమ్య॥

౨. కేశవాదిభిస్స్నాపనం.

అస్థీని కేశవాదిద్వాదశనామభిః ద్వాదశవారం స్నాపయిత్వా ॥

౩. సంకల్పః.

ప్రాఙ్ముఖస్సన్, ఉపవీతీ ఆచమ్య, దక్షిణాభిముఖః ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేఽహని అక్షయ పుణ్యలోకఫలావాప్త్యర్థం గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణం కరిష్యే, అప ఉపస్పృశ్య॥

౨ పంచగవ్యేన స్నాపనం.

పంచగవ్యేన అస్థీని స్నాపయతి:—

౧. గాయత్ర్యా గోమూత్రేణ స్నాపయతి:—ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యోనః ప్రచోదయాత్॥

౨. గంధద్వారామితి గోమయేన స్నాపయతి :—గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం॥

౩. ఆప్యాయస్వేతి క్షీరేణ స్నాపయతి:—ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వత స్సోమ వృష్ణియం । భవా వాజస్య సంగథే॥

౪. దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి దధ్నా స్నాపయతి:—దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం। జిష్ణో రశ్వస్యవాజినః । సురభి నో ముఖాకరత్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్ ॥

౫. శుక్ర మసీత్యాజ్యేన స్నాపయతి:—శుక్ర మసి జ్యోతి రసి తేజోఽసి దేవోవ స్సవితో త్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥

౬. దేవస్యత్వేతి కుశోదకేన స్నాపయతి:—దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవేఽ శ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాగ్ం సరస్వత్యై వాచో యంతు ర్యంత్రేణాగ్నేస్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించా మీంద్రస్య బృహస్పతేస్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించామి॥

౩. శరావాకృతికరణం.

శుద్ధప్రదేశే మృద మాదాయ। శరావాకృతిం కృత్వా। తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్ స్తీర్య తిలా నవకీర్య॥

౪. శరావాకృతౌ అస్థ్నాం నివపనం.

అతో దేవా ఇతి పంచభిః తస్మిన్నస్థీని నివపతి :—

౧. అతో దేవా అవంతునో యతో విష్ణు ర్విచక్రమే। పృథివ్యా స్సప్తధామభిః ॥

౨. ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢ మస్య పాగ్ంసురే ॥

త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణు ర్గోపా అదాభ్యః। తతో ధర్మాణి ధారయన్ ॥

౪. తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం సదా పశ్యంతి సూరయః। దివీవ చక్షు రాతతం ॥

౫. తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంస స్సమింధతే విష్ణో ర్యత్పరమం పదం ॥

౫. హిరణ్య శకల నిధానం.

హిరణ్య గర్భ ఇతి మంత్రేణ హిరణ్యశకల మస్థిషు నిధాయ:—

౧. హిరణ్యగర్భ స్సమవ ర్తతాగ్రే భూతస్య జాతః పతి రేక ఆసీత్। సదాధార పృథివీం ద్యా ముతే మాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥

౬. మధ్వాదినిక్షేపణం.

మధువాతేత్యాది మంత్రై ర్మధ్వాదీన్ నిక్షిపతి :—

మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి సింధవః। మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః॥ ౧॥ మధు నక్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః। మధు ద్యౌ రస్తు నః పితా॥ ౨॥ మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవంతునః॥ ౩॥ ఇతి మధు నిక్షిప్య॥ శుక్రమసీత్యాజ్యం నిక్షిపతి:— ॥౪॥ శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోఽసి దేవోవ స్సవితోత్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥

౫. తిలోఽసీతి తిలాన్ :—తిలోఽసి సోమ దేవత్యో గోసవే దేవ నిర్మితః ॥

౬. గాయత్ర్యా శర్కరాః:—ఓంభూర్భువస్సువః। తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥

౭. దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతిదధి:—దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం। జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభి నో ముఖా కరత్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్ ॥

౮. ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం :— ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియం। భవా వాజస్యసంగథే॥

౯. దేవస్యత్వేతి కుశోదకమ్:— దేవస్యత్వా...నాభిషించామి॥ ఇతిమధ్వాది ద్రవ్యాణినిక్షిప్య॥

౬. అబ్లింగాదిభి ర్మార్జనం.

ఆపోహిష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణా ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనచ మార్జయిత్వా॥

౧. ఆపోహిష్ఠా మయోభువః, ... ఆపో జనయథాచనః॥

౨. హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః ... బలమోజో నిధత్త॥

౩. పవమానస్సువర్జనః ... జాతవేదామోర్జయంత్వాపునాతు॥

ఈమంత్రములు ౬. ౭. ౮. పుటలలోచూడుడు.

౭. పునః పఞ్చగవ్యేనప్రోక్షణం.

పునః పంచగవ్యేన అస్థీని ప్రోక్షతి:—

౧. గాయత్ర్యా గోమూత్రేణ ప్రోక్షతి:— ఓంభూర్భు...యాత్॥

౨. గంధద్వారామితిగోమయేన ప్రోక్షతి:— గంధద్వారాం...శ్రియం॥

౩. ఆప్యాయస్వేతిక్షీరేణప్రోక్షతి:— ఆప్యాయ ...సంగథే॥

౪. దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతిదధ్నా ప్రోక్షతి:— దధిక్రావ్ణ్ణో ...తారిషత్॥

౫. శుక్రమసీ త్యాజ్యేన ప్రోక్షతి:— శుక్రమసి ... రశ్మిభిః॥

౬. దేవస్యత్వేతికుశోదకేనప్రోక్షతి:— దేవస్యత్వా...నాభిషించామి॥

ఇతి పంచగవ్యేన ప్రోక్ష్య॥

౮ పునశ్శరావాకృతికరణం.

మృత్తికయా ప్రథమతః శరావంకృత్వా, తస్మిన్నస్థీని నిధాయ, పునః శరావాంతరం కృత్వా। తేన అస్థీన్యపిధాయ, హస్తాభ్యాం తత్సర్వం గృహీత్వా, వామాంసేనిధాయ। (ముందు ఒకశరావము చేసి దానియందు అస్థికలుయావత్తు ఉంచి తర్వాత ఇంకొక శరాముసు చేసి దానిమీద బోర్లించి మట్టిచేత చుట్టుపొదిగి ఆమృత్పిండమును ఎడమ భుజమందు ఉంచుకొని)

౯. గంగాప్రార్థనా.

శ్లో॥ ప్రసీద పరమే దేవి సర్వ పాప ప్రణాశని। అముకస్య ప్రయచ్ఛ త్వం గతిం పుణ్యాంచ శాశ్వతీం ॥ ఇతి గంగాం ప్రార్థ్య॥

౧. జలప్రవేశః.

గంగాజలం ప్రవిశ్య। భూతలపర్యంతం నిమజ్జ్య ॥
శ్లో॥ నమోస్తు ధర్మరాజాయ నమః ప్రీత ఇతి స్మృతః॥
ఇతి తత్ర నిక్షిప్య, ఉత్తీర్య ॥

౨. జపః.

పృథివీం గచ్ఛేతి జపతి :—

౧. పృథివీం గచ్ఛాంతరిక్షంగచ్ఛ దివంగచ్ఛ దిశోగచ్ఛ సువర్గచ్ఛ దిశోగచ్ఛ దివంగచ్ఛాంతరిక్షంగచ్ఛ పృథివీంగచ్ఛాzపోవాగచ్ఛ యది తత్రతే హిత మోషధీషు ప్రతితిష్ఠాశరీరైః॥

శ్లో॥ యావదస్థి మనుష్యాణాం గంగాతోయేషు తిష్ఠతి।
తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ఇతిపఠిత్వా॥

స్నాత్వా వాసః పీడయిత్వా।తదహః కర్తవ్య మృత్తికాస్నానాది పిండప్రదానాంతం కుర్యాత్, బహిర్దశాహేతు తిథ్యాదివిచారణంకృత్వా అస్థి నిక్షేపణానంతరం హిరణ్యశ్రాద్ధమేవకుర్యాత్ ॥

తత్రసంకల్పేవిశేషః :— పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్యేత్యాది॥

అంతర్దశాహేతు పిండమేవ నిర్వపేత్॥

ఇతి గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణప్రకారః.

---

౧. ద్వితీయ దివసీయ నిత్యవిధిః.

పుత్రాది సర్వేజ్ఞాతయః జలాశయం గత్వా స్నాత్వా సంధ్యాదికం కృత్వా అనంతరం నిత్యవిధిం కుర్యుః॥

మృత్తికాస్నానం.

అపామంతే అవటం ఖాత్వా, తత్ర దక్షిణాగ్రం దర్భం నిధాయ। తదుపరి శిలాం నిధాయ॥

౨. సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీదక్షిణాభిముఖః ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దహనజనిత తాపాపశమనార్థం ద్వితీయేహని మృత్తికాస్నానాని కరిష్యే॥

౩. పరిషద్దక్షిణా.

పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ యానికానిచ...జనార్దన॥

అశేషపరిష న్మదీయాం విజ్ఞాపనా మాకర్ణ్య మయాసమర్పితాం ఇమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ద్వితీయేహని, [1]మృత్తికాస్నాన [2]వాసోదక [3]తిలోదక [4]పిండప్రదానాని కర్తుం అధికారసిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥

[1]మృత్తికాస్నాన[2]వాసోదక[3]తిలోదక[4]పిండప్రదానాధికారసిద్ధిరస్తు॥

పుత్రాది సర్వజ్ఞాతయః కేశాన్ ప్రకీర్య ఇత్యాది ప్రథమదివసవత్ మృత్తికాస్నానత్రయం౩ వాసోదకత్రయం౩ తిలోదకచతుష్టయం౪ కృత్వా, పిండప్రదానంకృత్వా, గృహాశ్మని తిలోదకద్వయందత్వా, దీపదర్శనాదికం కుర్యుః॥

---

౧. తృతీయదివసీయ నిత్యవిధిః.

పుత్రాది సర్వజ్ఞాతయః జలాశయం గత్వా, యథాపూర్వం నిత్యవిధిం కుర్యుః॥

తత్క్రమః, అపామంతే...నిధాయ॥

౧. సంకల్పః.

ఉపవీతీ ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాభిముఖః ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృతీయేహని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నానత్రయం౩ వాసోదకత్రయం ౩ తిలోదకపంచకం ౫ కృత్వా అనంతరం పిండందత్వా గృహాశ్మని తిలోదకత్రయం౩ దత్వా దీపదర్శనానంతరం జలఘటౌషధిస్థలేషు జలాదికం దత్వా, అనంతరం ఆహ్నికం కుర్యుః॥

౨. సంకల్పవిశేషః:—

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రా...మ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృతీయేఽహని నవామైకోద్దిష్టశ్రాద్ధమామేనద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన అద్యకరిష్యే, ఇత్యాది సర్వం నగ్నప్రచ్ఛాదనవత్॥

---

౧. చతుర్థదివసీయనిత్యవిధిః.

పుత్రాది సర్వేజ్ఞాతయఃనిత్యవిధిం కుర్యుః, అపామం తే...నిధాయ॥

౧. సంకల్పః.

ఉపవీతీ ఆచమ్య...యమ్య,పూర్వోక్త...తిథౌ పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య చతుర్థేఽహని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నానత్రయం[3]వాసోదకత్రయం[3]తిలోదకషట్కం[6]కృత్వా పిండందత్వా గృహాశ్మని తిలోదకచతుష్టయం[4]దత్వా దీపదర్శనానంతరం జలఘటౌషధిస్థలేషు జలాదికం దద్యాత్॥

---

౧. పంచమదివసీయ నిత్యవిధిః.

పుత్రాదిసర్వే...సంధ్యానంతరం నిత్యవిధిం కుర్యుః, అపామం తే...నిధాయ॥

సఙ్కల్పః.

పూర్వోక్త...తిథౌ పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పంచమేఽహని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నానం కరిష్యే... ఇతి మృత్తికాస్నానత్రయం[3]వాసోదకత్రయం[3]తిలోదకసప్తకం[7]పిండంచ దత్వా, అనంతరం గృహాశ్మని నిత్యతిలోదకపంచకం [5]దత్వాగృహం ప్రవిశ్య పూర్వవత్కృత్వా ఆహ్నికం కుర్యుః॥

---

౧. షష్ఠదివసీయనిత్యవిధిః.

పూర్వవత్సంధ్యావందనాదికం నిర్వర్త్య,అపామం తే...నిధాయ॥

౧. సఙ్కల్పః.

పూర్వోక్త...తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య షష్ఠేఽహని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం ప్రథమదివసవన్మృత్తికాస్నానత్రయం

తిలోదకాష్టకం⁸పిండంచదత్వా అనంతరం గృహాశ్మని నిత్యతిలోదకషట్కం⁶దత్వా పూర్వవత్కుర్యాః॥

---

౧. సప్తమదివసీయనిత్యవిధిః.

పూర్వవత్కృత్వా। అపామంతే... నిధాయ॥

౧. సఙ్కల్పః.

పూరోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సప్తమేహాని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నానత్రయం³ వాసోదకత్రయం³ తిలోదకనవకం⁹ పిండంచ దత్వా,గృహాశ్మని నిత్యతిలోదకసప్తకం⁷ దత్వా గృహంప్రవిశ్య పూర్వవత్కృత్వా ఆహ్నికంకుర్యాః॥

---

౧. అష్టమ దివసీయ నిత్యవిధిః.

పూర్వవత్సంధ్యావందనాదికంనిర్వర్త్య, అపామంతే... నిధాయ॥

౧. సంకల్పః.

పూరోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అష్టమేహాని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నాన వాసోదకాని పూర్వవత్కృత్వా,అనంతరం తిలోదకదశకం¹⁰ పిండంచనిత్యతిలోదకాష్టకం⁸ చ దత్వా పూర్వవత్కుర్యాః॥

---

౧. నవమదివసీయనిత్యవిధిః.

పూర్వవ స్నిత్యాని నిర్వర్త్య, అనంతరం అపామన్తే... శిలాం నిధాయ॥

సఙ్కల్పః.

పూరోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య నవమేహాని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మృత్తికాస్నాన వాసోదకాని పూర్వవత్కృత్వా,ఏకాదశతిలోదకాని ¹¹పిండంచదత్వా,నిత్యతిలోదకనవకం⁹ దత్వా, గృహంప్రవిశ్య, పూర్వవత్కృత్వా, ఆహ్నికం కుర్యాః॥

దశాహవిధిః

నవమ్యాంవ్యుష్టాయాం= (ప్రభాతాయాందశమేహని ప్రాతఃకాలఇత్యర్థః)

౧ సంభారాః.

కర్తా దశమ్యాం ప్రాతఃకాలే [1]లోహితం చర్మ్మ నడుహం [2]లోహితమనడ్వాహం, [3]అశ్మానం, దర్భాన్, [4]వేతసశాఖాం,(ఏటిప్రబ్బకొమ్మ) [5]అవకాః (ఉప్పిమొక్క), [6]వేతసమాలికాః, [7]అంజనం, [8]అభ్యంజనం, [9]జలఘటం, [10]ఓషధిస్తంబం, [11]సంపాత పాత్రం, [12]వారుణస్రు[13]క్స్రువౌ[14]ప్రోక్షణీం, [15]ఆజ్యస్థాలీం[16]ఆజ్యం, [17]అగ్నిం, [18]ఆమలకచూర్ణం, [19]తిలకల్కం, [20]గంధం[21]అక్షతాన్, [22]బలించ, ఆదాయ, (౨౨ సంభారములు)

౨. జలాశయగమనం.

జ్ఞాతిభిస్సహ జలాశయంగత్వా, స్నాత్వా, సంధ్యాదికంతునిర్వర్త్య॥

౨. క్షౌరవిధిః.

సర్వేజ్ఞాతయో కేశాదీన్ వాపయిత్వా, పునస్స్నాత్వా, వపనాధికారంప్రాప్య ☞ ౧ తతస్స్నాత్వా, ఆచమ్య॥

3. ధర్మోదకం.

కర్తా జ్ఞాతిభి స్సహ సభాం ప్రదక్షిణీకృత్య, పితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్యతృప్త్యర్థం ధర్మోదకందీయతామితిదాయాదాన్ ☞ ౨ ప్రార్థ్య, తేభ్యః తిలాన్ దర్భాన్ దక్షిణాంశ్చ దద్యాత్॥

☞ ౧ వపనవిషయే దేవలః, వపనం దశమేహని కార్యం॥ శ్లో॥ దశమేహ్నిసంప్రాప్తే స్నానంగ్రామాద్బహిర్భవేత్। తత్రత్యాజ్యానివాసాంసి కేశశ్మశ్రునఖానిచ॥౧॥ తథాచాపస్తంబః:– అనుభావినాంచ పరీవాపనమ్, అను=పశ్చాత్ భవంతి జాయంత ఇతిపుత్రాః కనిష్ఠభ్రాతరశ్చ॥

☞ ౨ ధర్మోదక విషయే కారికాకారః॥ శ్లో॥ దాయాదాదత్తయూయం మే ధర్మోదక మితీరయేత్। తేభ్యోదద్యాత్తిలాన్ దర్భాన్ తేచదద్యు ర్జలాంజలీన్॥ ౧॥ కేచి ద్ధర్మోదకం నేచ్ఛంతి సూత్రభాష్యకారాభ్యా మనుక్తమపి కారికాకారై రుక్తత్వాత్ ప్రయోగకారేణోక్తమ్॥ (దాయాద జ్ఞాతి బంధుశబ్దముల వివరము పీఠికయందుచర్చించబడును, అచ్చటచూడుడు)

౧. సఙ్కల్పః.

తే జ్ఞాతయః సచేలగ్గ్ స్నాత్వా, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతినః, దక్షిణాభిముఖాః, అపామంతే దర్భస్తంబం ప్రతిష్ఠాప్య, యజమానస్య పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని తృప్త్యర్థం ధర్మోదకం కరిష్యే, పరిషత్ప్రదక్షిణాదికం కృత్వా, తిలసహిత ముదక మంజలినా గృహీత్వా, యజమానస్య పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు। ఏవం త్రిః, ఇతిదర్భస్తంబే త్రీనుదకాంజలీన్ దత్వా। పునః కుశ తిల సహితమ్ ముదకం గృహీత్వా। యజమానస్య పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేత ముద్దిశ్య అస్మాభిః క్రియమాణైః ధర్మతిలోదకప్రదానైః యజమానస్య పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥

ప్రేత తృప్తిరస్తు। తేషాం శిలా నియమో నాస్తి॥

౪. దశమదివసీయనిత్యవిధిః.

కర్తా జ్ఞాతిభిస్సహ నిత్యాని నిర్వర్త్య, అపామంతే... శిలాంనిధాయ॥

సఙ్కల్పః.

పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని దహనజనిత తాపోపశమనార్థం 3 మృత్తికాస్నానత్రయం 3 వాసోదకత్రయంచ, తృష్ణోపశమనార్థం 12 ద్వాదశతిలోదకాని పిండంచ దద్యాత్॥

౫. ప్రేతపత్న్యాః వపన సంస్కారవిధిః.

౧. సంకల్పః.

తత్క్రమః:—ప్రేతపత్నీ సచేలాస్నాత్వా, ఆచమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ మమభర్తుః గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యదశమేహని ప్రేతాప్యాయనార్థం వపనంకరిష్యే:—తదంగ యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥

౨. పరిషద్దక్షిణా.

యానికానిచపాపాని జన్మాంత... జనార్దన॥ అశేషేహ పరిష... కృత్య, మమభర్తుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఆప్యాయనార్థం వపనాధికారసిద్ధి... బ్రువంతు। వపనాధికారసిద్ధిరస్తు॥

శ్లో॥ మేరుమందర... మ్యహం ॥ ఇతిదర్భేణ శిరసి వపనసంస్కారంకృత్వా వపనంకృత్వా స్నాత్వా ఆచామేత్॥

౩. గోదానాదిః.

ఆచమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ మమభర్తుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని, భర్త్రాసహస్వర్గలోకసుఖావాప్త్యర్థం గోదానం కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య, బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠన్తి... అతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ మమ భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అక్షయ పుణ్యలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం స్వర్ణశృంగాం, ఇత్యాదిపఠిత్వా, గోదానంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ, అనంతరం దశదానానిచ తదభావే గోమూల్యంవాదద్యాత్ ☞॥

౬. అఘాపనుత్తిహోమః.

తతఃకర్తా యజ్ఞోపవీతీ,అంతరా గ్రామశ్మశానయోః ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య॥

౧. సఙ్కల్పః.

కృతప్రాణాయామః। పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య దశమేహని ఆశౌచనివృత్త్యర్థంఅఘాపనుత్తిహోమంకరిష్యే:—

౨. స్థండిలకల్పనాదిః.

స్థండిలం కల్పయిత్వా। అగ్ని ముపసమాధాయ। ప్రాగుదగగ్రైర్దర్భై రగ్నింపరిస్తీర్య। ఉత్తరేణాగ్నిందర్భాన్సంస్తీర్య, ద్వంద్వంన్యంచి పాత్రాణిప్రయునక్తి, మూలతో బిలం వారుణంస్రువంచ॥

౩. మనుష్యపాత్రాసాదనం.

సకృదేవ శేషాణి అష్టాదశ ౧౮, మనుష్యపాత్రాణిచ ఆసాద్య,

☞ తదుక్తమపరకృష్ణీయే శ్లో॥ కంఠసూత్రం కర్ణపత్రే త్యక్త్వాऽత్రప్రేతసన్నిధౌ। చిత్యా సంగాహనా దర్వా గదహాతౌ దశమేహని॥ ౧॥ నిర్ణయసింధౌవ్యాసః శ్లో॥ ఆశౌచాంత్యదినే క్షౌరం జనన్యాంచ గురౌ మృతే। పుత్రఃపత్నీచ వపనం కుర్యాదంతే యథావిధి॥ ౨॥ పిండదానోచితోన్యోऽపికుర్యాదిత్థం సమాచరేత్। దశాహమధ్యే సారజస్వలాచేత్తదా శ్రాద్ధాదికం కృత్వా, స్నానానంతరం సూత్రాదికం త్యజేత్॥ శ్లో। దశాహాభ్యంతరే దైవాత్ప్రేతభార్యా రజస్వలా। తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యం స్నాత్వాసూత్రం విముంచతి॥

తత్క్రమః :— పునః దర్భాన్ దేవపాత్రాణా ముత్తరదిగ్భాగే సగ్గ్స్తీర్య, పూర్వసంభృతసంభారాం శ్చాసాదయిత్వా॥

౪ పవిత్ర సంస్కారాదిః.

పవిత్ర కరణాది స్రుక్స్రువ సంమార్జనాంతం కృత్వా॥

౫ చర్మాస్తరణమ్.

అపరేణాగ్నిం దర్భాన్ సగ్గ్స్తీర్య, తేషు లోహితం చర్మానడుహం ప్రాచీనగ్రీవ ముత్తరలోమా స్తీర్య, తస్మిన్వ్రతసమాలినో జ్ఞాతీనారోహయతి ఆరోహతాయురితి:—ఆరోహతాయు ర్జరసం గృణానా అనుపూర్వం యతమానా యతిష్ఠ। ఇహ త్వష్టాసుజనిమా సురత్నో దీర్ఘమాయుః కరతు జీవసే వః॥

౬ ఉపవేశన క్రమః.

అథైనాన్ అనుపూర్వాన్ కల్పయతి యథాహానితి:—యథాహా న్యనుపూర్వం భవంతి యథర్తవ ఋతుభి ర్యంతి క్లృప్తాః। యథా న పూర్వ మపరో జహాత్యేవా ధాత రాయూగ్ంషి కల్పయైషామ్॥

వృద్ధపురుషా దక్షిణతః, కనిష్ఠా ఉత్తరతః, తతో వృద్ధాః స్త్రియః తతః కనిష్ఠాః స్త్రియః, ఇతి ఉపవేశన క్రమః॥

౭ పూర్వ పరిషేచనమ్.

అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభిః పరిషిచ్య, అదితేను... ప్రసువ॥

౮ సంపాతపాత్ర నిధానమ్.

సంపాతపాత్రం పురతో నిధాయ, (మూలతః కించిదాజ్యంసంపాతపాత్రె నిధాయ, అనంతరం హోమం కుర్యాత్; ఏవంసర్వత్ర)

౯ హోమాః.

వారుణమయెన మూలతో బిలెన స్రువేణ చతుర్గృహీతం గృహీత్వా, ప్రతిలోమకృతయా వారుణ్యా స్రుచాద్వే చతుర్గృహీతె జుహోతి నహితేఅగ్నే తనువాఇతి:—

౧. నహితెఅగ్నె తనువై క్రూరంచకారమర్త్యః। కపి ర్బభస్తితేజనంపునర్జరాయుగౌరివస్వాహా॥ అగ్నయఇదం॥

పునశ్చతుర్గృహీతం గృహీత్వా:— ౨. అపన శ్శోశుచ దఘమగ్నె శుశుద్ధ్యా రయిం। అపనశ్శోశుచ దఘం మృత్యవే స్వాహా॥ అగ్నయె శుచయ ఇదం॥ పాత్రీస్థం సంపాతాజ్య మవనయతి॥

౧౦ స్రువాహుతయః.

౧. అపనశ్శోశుచ దఘమఘ్నే శుశుద్ధ్యా రయిం। అపన శ్శో శుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయఇదం॥

౨. సుక్షేత్రియా సుగాతుయా వసూయా చ యజామహే।అప నశ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యే శుచయఇదం॥

౩. ప్రయద్భందిష్ఠ ఏషాం ప్రాస్మాకాసశ్చ సూరయః । అపన శ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయ ఇదం॥

౪. ప్రయదగ్నే స్సహస్వతో విశ్వతో యంతి సూరయః। అప న శ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయ ఇదం॥

౫. ప్రయ త్తే అగ్నే సూరయో జాయేమహి ప్రతే వయం।అ పన శ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయఇదం।

౬. త్వ గంహి విశ్వతో ముఖ విశ్వతః పరిభూరసి । అపన శ్శో శుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయఇదం॥

౭. ద్విషోనో విశ్వతో ముఖాతినావే వపారయ। అపన శ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యే శుచయఇదం॥

౮. సన స్సింధు మివనావయాతి పరుషాస్వ స్తయే । అపన శ్శో శుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయఇదం॥

౯. ఆపః ప్రవణాదివ యతీ రపాస్మత్స్యందతా మఘం। అపన శ్శోశుచదఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యేశుచయఇదం॥

౧౦. ఉద్వనా దుదకా నీవాపా స్మ త్స్యందతా మఘం। అపన శ్శోశుచ దఘుగ్ం స్వాహా॥ అగ్న యే శుచయఇదం ॥

ఇతి దశ ౧౦ స్రువాహుతీర్ హుత్వా, స్రుక్స్రువావగ్నౌ ప్రహ రతి । ఉత్తర పరిషేచనంకృత్వా॥

అనడ్వాహానయనం.

అగ్నే రుత్తరతో లోహిత మనడ్వాహం ప్రాఙ్ముఖం సంస్థాప్య, అజ్ఞాతయో అనడ్వాహం స్పృశేయు రనడ్వాహమితి :—

౧. అనడ్వాహ మన్వారభామహే స్వస్తయే । సన ఇంద్ర ఇవ దేవేభ్యో వహ్ని స్సంపారణో భవ ॥ ఇత్యనడ్వాహం సర్వేజ్ఞాతయ స్స్పృశేయుః॥

౮ ప్రాచీ దిగ్గమనం.

అనడుత్పూర్వాః ప్రాచీదిశం గచ్ఛంతీమేజీవాఇతి :— ఇమే జీవా విమృతై రావవర్తి న్నభూ ద్భద్రా దేవహూతింనో అద్య। ప్రాఞ్చో ఽగామా నృతయే హసాయ ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః॥

౯ అనడుత్పదసంమార్జనం.

వెతసశాఖయా చావకాభిశ్చ అనడుత్పదాని సంమార్జయన్, సర్వేజ్ఞాతయః పశ్చాద్గచ్ఛంతి మృత్యోరితి పదమితి:—

మృత్యోః పదం యోపయంతో యద్రైమ ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః। ఆప్యాయమానాః ప్రజయా ధనేన శుద్ధాః పూతా భవథ యజ్ఞియాసః॥

౧౦ పాషాణసంస్థాపనం.

అగ్నే ర్దక్షిణతో (జ్ఞాతయో) పాషాణం సంస్థాపయంతి "ఇమంజీవేభ్య" ఇతి:—ఇమంజీవేభ్యః పరిధిం దధామి మానో ఽనుగా దపరో అర్ధ మేతం।శతం జీవంతు శరదః పురూచీ స్తిరో మృత్యుం దధ్మహేపర్వతేన॥

౧ ఆజ్యానినయనం.

కర్తాజీవభర్తృకస్త్రీణా మంజలిషుసంపాతాజ్య మవసయతీమానారిరితి:—

ఇమానారీ రవిధవా స్సుపత్నీ రాంజనేన సర్పిషా సమ్మృశన్తాం। అనశ్రవో అనమీవా స్సుశేవా ఆరోహంతు జనయో యోని మగ్రే॥

౨ అంజనవిధిః.

స్త్రియ స్తేనాజ్యేన ముఖాని సంమృజ్య, తతశ్చక్షుషీ అంజీరన్ యదాంజనమితి:—

యదాంజనం త్రైకకుదం జాతగ్ం హిమవతస్పరి।
తేనామృతస్య మూలే నారాతీ ర్జంభయామసి॥
ప్రతిస్త్రియం మంత్రావృత్త్యా అంజీరన్॥

౧౧ ఓషధిస్తంభ ప్రతిష్ఠానం.

అపరేణాగ్నిం పృథివ్యాం ఓషధిస్తంబం ప్రతిష్ఠాప్య, సర్వే జ్ఞాతయః స్త్రియశ్చ సస్యాని శిరసి నిక్షిపంతి యథాత్వేతి:—

యథాత్వముద్భినతో స్యోషధే పృథివ్యా అధి।
ఏవ మిమ ఉద్భిందంతు కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన॥
ఇతిశిరసి నిక్షిప్య॥

౧౨ శిలార్చనవిధిః.

శిలాం వాససా ఆబధ్య, విష్టరే నిధాయ, సమీపే జలఘటంచ నిక్షిప్య, శిలాం గంధాదిభి రభ్యర్చ్య, గుడాది నైవేద్యం దత్వా॥

౧ శిలావిసర్జనం.

జలమధ్యే శిలాం జలఘటంచ విసృజ్య॥

౨. జపః.

పృథివీం గచ్ఛేతి జపతి:—

౧ పృథివీం గచ్ఛాంతరిక్షంగచ్ఛ దివంగచ్ఛ దిశోగచ్ఛ సువర్గచ్ఛ దిశోగచ్ఛ దివంగచ్ఛాంతరిక్షంగచ్ఛ పృథివీంగచ్ఛా zపోవాగచ్ఛ యది తత్రతే హిత మోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః॥

౩. ప్రార్థనా.

శ్లో॥ శిలాదేవి నమస్తుభ్యం ప్రేతరూపం విముంచథ।
జలాంతే బ్రహ్మకల్పావస్థాయినీ దేవరూపిణీ॥ ఇతిప్రార్థ్య॥

౧౩. పుత్రాణాం వపనవిధిః.

పుత్రాదయ స్నాత్వా, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతినః, పూర్వోక్త ...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని ఆశౌచనివృత్త్యర్థంవపనంకరిష్యే,పరిషత్ప్రదక్షిణాదికంకృత్వా,వపనంకృత్వా, స్నాత్వా॥

౧౪. ప్రేతబలిః.

ఉపవీతీ,ఆచమ్య,ప్రాచీనావీతీ,ప్రాణానాయమ్య,పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్త్యర్థం ప్రేతబలిం కరిష్యే। పర్ణపాత్రే అన్నాదికం నిక్షిప్య, తిలోదకంగృహీత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తృప్త్యర్థం ఇమంబలిం దదామి, ఇత్యుదకం త్యజేత్॥

౧౫. ఆమలకస్నానవిధిః.

కర్తా జ్ఞాతిభిస్సహతిలకల్కమాదాయ, శిరసిలిప్త్వా, ఆమలకచూర్ణేన, అభ్యంజనస్నానంకృత్వా, శుష్క శ్వేతవస్త్రాణిధృత్వా,ఆచామేత్॥

౧౬. గృహాగమనం.

అథ వృద్ధపూర్వైః జ్ఞాతిభి స్సహ గృహం ప్రత్యేత్య॥

౧౭. గృహశిలాయాం తిలోదకం.

స్వగృహే పూర్వవత్తిలోదక దశకం దత్వా, అశ్మాన మప్సు నిక్షిప్య, స్నాత్వా, పునశ్శుష్కవస్త్రాణి ధృత్వా, ఆచమ్య॥

---

౧౮. ఆనందహోమః.

ఉత్తరపూర్వదేశే ఽగారస్య యజ్ఞోపవీతీ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేఽహని ఆశౌచనివృత్త్యర్థం శేషాణా మభ్యుదయార్థంచ ఆనందహోమం కరిష్యే :—

స్థండిల్యోల్లేఖనా ద్యగ్ని ముపసమాధాయ, పరిస్తీర్య, ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య, తేషు ద్వంద్వంన్యంచి పాత్రాణి ప్రయునక్తి। అగ్రతోబిలాం వారుణీంస్రుచం ఆజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీం అగ్రతోబిలం వారుణంస్రువంచ ఆసాద్య ; పవిత్ర కరణాది స్రుక్స్రువ సమ్మార్జనాంతం కృత్వా। అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభి రగ్నిం పరిషిచ్య ॥

౨. హోమః.

స్రువేణ చతుర్గృహీత మాజ్యం గృహీత్వా, అనులోమకృతయా వారుణ్యా స్రుచా ద్వే చతుర్గృహీతే జుహోతి ఆనందాయేతి:—

౧. ఆనందాయ ప్రమోదాయ పునరా గాగ్ స్వాన్ గృహాన్। అపన శ్శోకశ్చ దఘుగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నయే శుచయ ఇదం॥

౨. నవై తత్ర ప్రమీయతే గౌరశ్వః పురుషః పశుః । యత్రే దం బ్రహ్మ క్రియతే పరిధి ర్జీవనాయక మపన శ్శోకశ్చదఘుగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నయే శుచయ ఇదం॥ స్రుక్స్రువా వగ్నౌప్రహరతి॥

౩. పచనం ప్రాశనంచ.

యవౌదనం పక్త్వా, అభిఘార్య, పుత్రాది సర్వే జ్ఞాతయః యవౌదనంప్రాశ్నంతి యవోఽసీతి:—

యవోఽసి యవయాస్మ ద్ద్వేషో ద్వేషాగంసి॥ ఉత్తరపరిషేచనం కృత్వా॥

౧౯. కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేఽహని ఆశౌచనివృత్త్యర్థం శేషాణా మభ్యుదయార్థంచ ఆనందహోమాఙ్గత్వేన కర్మణః పుణ్యాహంవాచయిష్యే॥ (౬౮-౭౯. పుటలలోచూడుడు.)

ఇతిదశాహవిధిః.

ఇత్యంతంపూర్వభాగః.

శ్రీరస్తు.

శ్రీగురుభ్యో నమః.

పైతృమేధికప్రయోగే, ద్వితీయభాగః.

ఏకాదశదివసకృత్యం.

౧ సచేలస్నానమ్.

అథ ఏకాదశేహని ప్రాతఃకాలే కర్తా సచేలగ్ం స్నాత్వా, ఆచమ్య॥

౨ విఘ్నేశ్వరపూజా

యజ్ఞోపవీతీ, ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, శ్లో॥ యశ్శివో నామరూపాభ్యాం...సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః॥

3 పుణ్యాహవాచనమ్.

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని, శుద్ధ్యర్థం స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే :—

ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యే :—గణాధిపతి పూజాం కృత్వా। పుణ్యాహం వాచయిత్వా॥

౪ పునస్సంధానమ్.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం అనుగతస్యాగ్నేః పునస్సన్ధాస్యే, శ్రోత్రియాఽగారాదగ్నిమాహృత్య, విధివత్ప్రతిష్ఠాప్య, అగ్నేరుపసమాధానాది దర్వీసమ్మార్జనాంతం కృత్వా, అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభిః పరిషిచ్య, స్రువేణ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా :—

అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్వమయా అసి। అయసా మనసా ధృతోయసా హవ్యమూహిషేఽయానో ధేహి భేషజగ్ం స్వాహా। అయసేగ్నయ ఇదం॥

సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే :—భూర్భువస్సువ స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం। అదితేన్వమగ్ం స్థాః...ప్రాసావీః। ఇతి పునః పరిషిచ్య, స్వస్తి శ్రద్ధా మిత్యాద్యహంభో అభివాదయే॥

౫ ఔపాసనమ్.

పునః ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...తిథౌ, సాయమౌపాసనేన సహ ప్రాతరౌపాసనం తండులైః హోష్యామి । అగ్నిమిద్ధ్వేత్యాది సర్వం పూర్వవత్॥

౬ ఆహ్నికమ్.

సమంత్రకం నవశ్రాద్ధం కుర్యాత్ :—పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య, శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని, నవామైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం ఆమేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన, అద్య కరిష్యే।ఇత్యాది నగ్నప్రచ్ఛాదనవత్కృత్వా స్నాత్వా ఆచామేత్॥

---

౧ వృషోత్సర్జనవిధిః.

౧ సంకల్పః.

కర్తా యజ్ఞోపవీతీ, ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం వృషోత్సర్జనం కరిష్యే॥ఇతిసంకల్ప్య। అప ఉపస్పృశ్య॥

౨. అష్టదిక్పాలక పూజాదికమ్.

గోమిథున స్థానే కుశమయూం కూర్చౌ కారయిత్వా, మంటపే సంస్థాప్య, (ప్రత్యక్షవిషయేతు గృహస్య ఈశాన్యదిగ్భాగే ఖాదిరం స్థాణుం స్థాప్య తస్మిన్ గోమిథునం బధ్వా)

౧ సంకల్పః.

పూర్వోక్త...తిథౌ వృషోత్సర్జనాంగత్వేన, ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకసహిత గోమిథునపూజాం కరిష్యే :—

౨ గోమిథునావాహనమ్.

౧. వృషాస్య గోశు ర్వృషభాయగృహ్యాసే వృషాయముగ్రోన్నచక్షసే। దివ్యః కర్మణ్యో హితో బృహన్నామ వృషభస్య యా కకుత్॥

౨. ఉపతే గా ఇవాకర మ్వృణీష్వ దుహితర్దివః। రాత్రీస్తోమం న జిగ్యుషీ॥ గోమిథున మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

౩ అష్టదిక్పాలకావాహనమ్.

౧. ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాక మస్తు కేవలః॥ ఇంద్రంలోకపాలకమావాహయామిస్థాపయామిపూజయామి॥

౨. అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసం। అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుం॥ అగ్నిం లోకపాలకం ... మి॥

౩. యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః। యమగ్ం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః॥ యమంలో... మి॥

౪. మోషుణః పరా పరా నిర్ఋతిర్దుర్హణా వధీత్। పతీష్ట తృష్ణయా సహ॥ నిర్ఋతిం లోక...మి॥

౫. ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవ మద్యా చ మృడయ। త్వా మవస్యు రాచకే॥ వరుణం లోకపాలకం ఆవాహయా...మి॥

౬. తవ వాయ వృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। ఆవాం స్యాంవృణీమహే॥ వాయుం లోకపాల...మి॥

౭. సోమో ధేనుగ్ం సోమో అర్వంత మాశుగ్ం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతు। సాదన్యం విదథ్యగ్ం సభేయం పితుశ్రవణం యో దదాశదస్మై॥ కుబేరం లోకపాలకం...మి॥

౮. తమీశానం జగత స్తస్థుష స్పతిం। ధియం జిన్వ మవసే హూమహే వయం। పూషా నో యథా వేదసా మసద్వృధే రక్షితా పాయు రదబ్ధ స్స్వస్తయే॥ ఈశానం లోకపాలక మావాహయామి పూజయామి॥

౪ సర్వదేవతావాహనం.

౧. ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతం మర్త్యం చ। హిరణ్యయేన సవితా రథేనా దేవో యాతి భువనా విపశ్యన్॥ ఆదిత్యం ఆవాహయామిస్థాప...మి॥

౨. కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే। వోచేమ శంతమగ్ం హృదే॥ రుద్రమావాహయామిస్థాప...మి॥

౩. ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢ మస్య పాగ్ంసురే॥ విష్ణుమావాహ...మి॥

౪. బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనా మృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణాం। శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితి ర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్ర

మత్యేతి రేభన్ ॥ బ్రహ్మాణమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

౨ గోమిథునదేవతాది ప్రాణప్రతిష్ఠావిధిః.

అసునీతే పునరస్మాసు... ముపహ్వయతే॥ గోమిథునాద్యావాహితాః సర్వాః దేవతాః, స్థిరాభవంతు, వరదాభవంతు, సుముఖాభవంతు, సుప్రసన్నాభవంతు॥

ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకసహిత గోమిథునదేవతాభ్యః ఆవాహనాది షోడశోపచారపూజాం కృత్వా॥

౩ గోమిథునాభిమంత్రణమ్.

శివ స్త్వష్టరితి ద్వాభ్యాం గోమిథున మభిమంత్రయతే :—

౧. శివ స్త్వష్ట రిహాగహి విభుః పోష ఉతత్మనా। యజ్ఞేయజ్ఞే న ఉదవ॥

౨. పిశంగరూప స్సుభరో వయోధా శ్శ్రుష్టీ వీరో జాయతే దేవకామః। ప్రజాం త్వష్టా విష్యతు నాభిమస్మే అథా దేవానా మప్యేతు పాథః॥

౪ అభ్యుదయికమ్.

ఏవం ప్రీత్యర్థం వృషోత్సర్జనాంగత్వేన, అభ్యుదయికం, కర్మణః పుణ్యాహంచ వాచయిష్యే:— శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ అభ్యుదయికప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్య మహం సంప్రదదే న మమ॥

౧ కర్మణః పుణ్యాహవాచనమ్.

సోదకకలశం తండులతాంబూలయుక్తపాత్రేణా పిధాయ ఓషధీషు ప్రతిష్ఠాప్య, బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయతే :—

౧. ఓంకర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు, ఓంపుణ్యాహం కర్మణోఽస్తు, ఏవం త్రిః:—యత్పుణ్యం నక్షత్రం... ప్రకుర్వతే ॥

౨. ఓంకర్మణే, స్వస్తి భవంతో బ్రువంతు, ఓగ్ స్వస్తికర్మణే, ఏవం త్రిః:—స్వస్తిన ఇంద్రో... దధాతు॥

౩. ఓంకర్మణ ఋద్ధిం భవంతో బ్రువంతు॥ ఓకర్మర్ధ్యతాం, ఏవం త్రిః:—ఋధ్యాస్మహవ్యై... ప్రతితిష్ఠతి। కర్మణః పుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు, వర్షశత సంపూర్ణమస్తు, గోత్రాభివృద్ధి రస్తు, శాంతిః పుష్టి శ్చా

స్తు, శుభగ్ంశుభమస్తు। పునరపి గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభం భవతు, సర్వ సంపదస్తు॥

౫ హోమవిధిః.

౧ సంకల్పః.

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం ... ర్థం, యజమానస్య పితుః, వృషోత్సర్జనాంగత్వేన అగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥

౨ స్థండిలకల్పనాదికం.

స్థండిలం కల్పయిత్వేత్యాది, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాంతంకృత్వా॥

౩ అవహననసంస్కారః.

పత్న్యవహంతి చరుగ్ంశ్రపయిత్వా, అభిఘార్య, ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య, ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥

౪ పట్పాత్రసంస్కారః.

అగ్నే రుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే:—అగ్నిమిధ్వా। చత్వారిశృంగా... సమంపూర్వేణ॥

౫ ముఖాహుతిః.

స్రువేణ, దర్వ్యా ముపస్తీర్య, చరుమధ్యాద్విరవదాయ, అభిఘార్య, హవిః ప్రత్యభిఘారయతి:—అగ్నయేస్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం॥

౬ చరుహోమాః.

స్రుచ్యుపస్తీర్య, చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయ; అభిఘార్య, హవిః ప్రత్యభిఘారయతి, ఏవగ్ంసర్వత్ర, మయోభూ రిత్యనువాకేన దశాన్నాహుతీర్జుహోతి, :—

౧. మయోభూ ర్వాతో అభివాతూస్రా ఊర్జస్వతీ రోషధీ రారిశంతాం। పీవస్వతీ ర్జీవధన్యాః పిబంత్వవసాయపద్వతే రుద్రమృడ స్వాహా। రుద్రాయ మృడాయేదం॥

౨. యాస్సరూపా విరూపా ఏకరూపా యాసా మగ్నిరిష్ట్యా నామాని వేద। యా అంగిరస స్తపసేహ చక్రు స్తాభ్యః పర్జన్యమహి శర్మయచ్ఛస్వాహా॥ పర్జన్యాయేదం॥

౩. యాదేవేషు తనువ మైరయంత యాసాగ్ం సోమో విశ్వారూపాణివేద। తా అస్మభ్యం పయసా పిన్వమానాః ప్రజావతీ రింద్రగోష్ఠే రిరీహిస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం॥

౪. ప్రజాపతి ర్మహ్యమేతా రరాణో విశ్వైర్దేవైః పితృభి స్సం విదానః। శివాస్సతీరుపనో గోష్ఠ మాకస్తాసాం వయం ప్రజయాసగ్ం సదేమస్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం॥

౫. ఇహ ధృతి స్స్వాహా॥ ధృత్యా ఇదం॥

౬. ఇహ విధృతి స్స్వాహా॥ విధృత్యాఇదం॥

౭. ఇహ రంతి స్స్వాహా॥ రంత్యాఇదం॥

౮. ఇహ రమతిస్స్వాహా॥ రమత్యాఇదం॥

౯. మహీమూషు మాతరగ్ం సువ్రతానా మృతస్య పత్నీ మ వసే హువేమ। తువిక్షత్రా మజరంతీ మురూచీగ్ంసుశర్మాణ మదితిగ్ం సుప్రణీతిగ్గ్ స్వాహా॥ అదిత్యాఇదం॥

౧౦. సుత్రామాణం పృథివీం ద్యా మనేహసగ్ం సుశర్మాణ మదితిగ్ం సుప్రణీతిం। దైవీం నావగ్గ్ స్వరిత్రా మనాగస మస్రవంతీ మారుహేమా స్వస్తయే స్వాహా॥ అదిత్యా ఇదం॥

౭ స్విష్టకృత్.

తత స్స్రుచ్యుపస్తీర్య, ఉత్తరార్ధా త్సకృత్స్విష్టకృతేఽవదాయ, ద్వి రభిఘార్య, నహవిః ప్రత్యభిఘారయతి:— అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం॥

౮ గోమిథునానయనమ్.

తతో గోమిథున మగ్ని మభ్యానీయ, పూషా త్వేతి:—పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినా త్వా ప్రవహతాగ్ం రథేన। గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసో వశినీ త్వం విదథ మావదాసి॥ ఇతి గోమిథున మపరేణాగ్నిం నిధాయ॥

౯ చరుప్రక్షేపణమ్.

తచ్చరుశేష మష్టాపిండాన్కృత్వా, అగ్నేరష్టసుదిక్షునిదధాతి:—

౧. అగ్నేః పూర్వదిశ్యస్యస్థానే స్వతేజసా భాని। ఇతిప్రాచ్యాం॥

౨. జాతవేదస ఉపదిశ్యస్యస్థానే స్వతేజసాభాని॥ ఇతిఆగ్నేయ్యాం॥

3. సహోజసో దక్షిణదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసాభాని॥ ఇతిదక్షిణస్యాం॥

౪. అజిరాప్రభవఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ఇతినైరృత్యాం॥

౫. వైశ్వానరస్యాపరదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ ఇతిప్రతీచ్యాం॥

౬. సర్వ్యాపస ఉపదిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసాభాని ॥ ఇతివాయవ్యాం॥
౭. పఙ్త్రిరాధస ఉదగ్దిశ్యస్య స్థానే స్వతేజసా భాని॥ఇత్యుదీచ్యాం॥
౮. విసర్పిణ ఉపదిశ్యస్య స్థానేస్వ తేజసాభాని॥ ఇతీశాన్యాం॥
క్రమేణ చరుపిండం నిధాయ॥

౧౦ జపః.

ఓం భూర్భువస్స్వః, దిశోవో మిథునం మానో మిథునగ్ం రీఢ్వం॥
ఇతి జపిత్వా॥

౧౧ జయాదయః.

జయా ౧౩, భ్యాతానా ౧౮, రాష్ట్రభృతః ౨౨, ప్రాజాప
త్యాం ౧, వ్యాహృతీర్వ్యాహృతా ౩ స్స్విష్టకృత ౧ మిత్యుపజుహోతి:-
తత్క్రమః, ఇధ్మసన్నహనాన్యద్భి స్సగ్స్స్పృశ్యాగ్నా ప్రహరతి।
రుద్రాయ తంతిచరాయేదం। అపఉపస్పృశ్య॥
అస్మిన్ వృషోత్సర్జన హోమే కర్మణి, అభివృద్ధికామః జయాది
హోమానుకరిష్యే ॥ జయాదిప్రభృతిస్విష్టకృదంతం అష్టపంచాశత్
(౫౮) హోమాన్ హుత్వా॥

౧౨ పరిధయః.

దర్వ్యా పరిధీ నన క్తి, పరిధీన్ప్రహృత్య, సగ్ స్రావంచ కృత్వా॥

౧౩ అనాజ్ఞాతాది హోమాదికం.

అస్మిన్వృషోత్సర్జన హోమేకర్మణ్యజ్ఞాతాజ్ఞాతాది సకలదోష నిర
హణార్థమనాజ్ఞాతత్రయమిత్యాదిపక్షాదశ ౧౧హోమాన్ పరిషేచనాంతం
చకృత్వా॥ (అత్రరుద్రపూజాంశతరుద్రీయపారాయణంచ కేచిత్కుర్వంతి)

౧౪ ప్రణీతామార్జనమ్.

ప్రణీతాస్వపఆసీయ :—— సదసి... కృత్వా తిష్ఠతి॥ప్రణీతోదకే
న గోమిథునం మార్జయిత్వా॥

౧౫ వాస్తోష్పతి ప్రార్థనాదికం.

శాంతిరస్తు, కర్మసమృద్ధిరస్తు, భగవాన్ వాస్తోష్పతిః ప్రీయ
తాం...జాదవేదసేనమః, స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యాద్యహంభో అభివాదయే॥

౧౬ గోమిథునమార్జనాదికం.

ఆపోహిష్ఠా మయోభువః ఇతి, తిసృభిః ౩, హిరణ్యవర్ణాఇతిచత

స్మృభిః ౪, పవమానస్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనచ గోమిథునంమార్జయిత్వా :—

౧. ఆపోహిష్ఠామయోభువః...ఆపోజనయథాచనః॥

౨. హిరణ్యవర్ణాః...నిధత్త॥

3. పవమానస్సువర్జనః...జాతవేదామోర్జయంత్యాపునాతు॥

(ఈమంత్రములు ౧ భాగం. ౬, ౭, ౮ వ పుటలందు సమగ్రముగ గలవు)

౧ గోమిథునాలంకరణం.

గోమిథునం, గంధ, వస్త్ర, స్రగాదిభి రలంకృత్య,

౨ అగ్ని పరిణయనం.

గోమిథునం అగ్నిం ప్రదక్షిణం పరిణయతి తుభ్యమగ్రఇతిత్రిభిః:—

౧. తుభ్యమగ్రే పర్యవహ న్థ్సూర్యాంవహతునా సహ। పునః పతిభ్యోజాయాందా అగ్నే ప్రజయాసహ॥

౧. పునఃపత్నీ మగ్నిరదా దాయుషా సహవర్చసా। దీర్ఘాయురస్యాయః పతి స్సఏతు శరద శ్శతం॥

3 విశ్వా ఉతత్వయా వయంధారా ఉదన్యా ఇవ। అతిగాహేమహి ద్విషః॥ ఇతిప్రదక్షిణం కారయిత్వా, యథాస్థానం నిధాయ॥

3 గోమిథునాభిమంత్రణం.

యథాలింగం గోమిథున శ్శుభిమంత్రయతే, ప్రభ్రాజమానామిత్యనువాకేన :—

౧. ప్రభ్రాజమానానాగ్ం, రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥

౨. వ్యవదాతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥

3. వాసుకివైద్యుతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥

౪. రజతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥

౫. పరుషాణాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని।

౬. శ్యామానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥

౭. కపిలానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥

౮. అతిలోహితానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥

౯. ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥

౧౦ అవపతంతానాగ్ం రుద్రాణాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥

౧౧. వైద్యుతానాగ్ం రుద్రాణానాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని।
ఇతివత్సాం అభిమంత్ర్య॥

౨ వత్సాభిమంత్రణం.

౧. ప్రభ్రాజమానీనాగ్ం, రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥
౨. వ్యవదాతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥
౩. వాసుకివైద్యుతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥
౪. రజతానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసాభాని॥
౫. పరుషాణాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
౬. శ్యామానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
౭. కపిలానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
౮. అతిలోహితానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
౯. ఊర్ధ్వానాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
౧౦ అవపతంతీనాగ్ం రుద్రాణీనాగ్ స్థానే స్వతేజసా భాని॥
ఇతివత్సాం అభిమంత్ర్య॥

౩ జపః.

ఓంభూర్భువస్సువః, రూపాణిపో మిథునం మానోమిథునగ్ం రీఢ్వం, ఇతిజపిత్వా॥

౪ గోసూక్తజపః.

గోసూక్తంజపతి, ఆగావో అగ్మన్నితి:—

౧. ఆగావో అగ్మన్నుత భద్రమక్రన్। సీదంతు గోష్ఠే రణయంత్వస్మే। ప్రజావతీః పురురూపా ఇహస్యుః। ఇంద్రాయ పూర్వీరుషసో దుహానాః॥

౨. ఇంద్రో యజ్వనే పృణతేచ శిక్షతి। ఉపేద్దదాతి నస్వం ముషాయతి। భూయోభూయో రయిమిదస్య వర్ధయన్। అభిన్నేఖిల్లే నిదధాతి దేవయుం॥

౩. నతానశంతి నదభాతి తస్కరః। నైనా అమిత్రో వ్యథిరాదధర్షతి। దేవాగ్శ్చ యాభిర్యజతే దదాతిచ। జ్యోగిత్తాభి స్సచతే గోపతి స్సహ॥

౪. నతా అర్వా రేణుకకాటో అశ్నుతే। నసగ్స్కృత్రముప

యంతి తాఅభి। ఉరుగాయ మభయం తస్య తా అను। గావో మర్త్యస్య విచరంతి యజ్వనః ॥

౫. గావో భగో గావ ఇంద్రో మే అచ్ఛాత్। గావ స్సోమస్య ప్రథమస్య భక్షః। ఇమాయా గావ స్సజనాస ఇంద్రః। ఇచ్ఛామీద్ధృదా మనసాచి దింద్రం ॥

౬. యూయం గావో మేదయథా కృశంచిత్। అశ్లీలంచిత్కృణుథా సుప్రతీకం। భద్రంగృహం కృణుథ భద్రవాచః। బృహద్వో వయ ఉచ్యతే సభాసు ॥

౭. ప్రజావతీ స్సూయవసగ్ం రిశంతీః। శుద్ధా అప స్సుప్రపాణేపిబంతీః। మావ స్తేన ఈశత మాఘశగ్ంసః। పరివో హేతీ రుద్రస్యవృంజ్యాత్ ॥

౮. ఉపేద ముపపర్చనం।ఆసు గోషూపపృచ్యతాం।ఉపర్షభస్య రేతసి। ఉపేంద్రతవవీర్యే ॥ (ఇతి గోసూక్తం కేచిజ్జపంతి)

౮ శివలాఞ్ఛనం.

౧ హారిద్రాంకనమ్.

హారిద్రయావృషస్యాంకే ముద్రాం లిఖిత్వా॥

౨ తప్తలాంఛనం.

హోమాగ్నినా వృషస్యాఙ్కే శివలాంఛనం కృత్వా, (కారయిత్వా) :—యత్తేగాత్రా దగ్నినా పచ్యమానా దభిశూలం నిహతస్యావధావతి। మాతద్భూమ్యా మాశ్రిష న్మాతృణేషు దేవేభ్య స్తదుశద్భ్యో రాతమస్తు॥ ఇతి తప్తలాంఛనం కృత్వా॥

౯ వృషకర్ణేజపః.

శ్లో॥ పశ్చిమాంబుధి మారభ్య ప్రాగబ్ధె రధిపో భవ।
తథైవ దక్షిణాంభోధే స్సౌమ్యాబ్ధె రధిపో భవ॥౧॥
త్యజ దేవద్విజక్షేత్రం యథేష్టం చర గోపతే।
గవా మధిపతి ర్భూత్వా అభీష్టఫలదో భవ॥౨॥
ఇతి వృషస్య దక్షిణకర్ణే జపిత్వా॥

౧౦ ఉత్సర్జనం.

గోమిథున ముత్సృజతి, ఏతం యువాన మితి పంచభిః ॥

౧. ఏతం యువానం పరివో దదామి తేన క్రీడంతీ శ్చరత ప్రియే

ణా। మూనశ్శాస్త్రజనుషా సుభాగా రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమ॥

౨. నమోమహిమ్న ఉతచక్షుషేతే మరుతాం పితస్తదహంగృణామి। అనుమన్యస్వసుయజా యజామ జుష్టందేవానా మిదమస్తుహవ్యం॥

౩. దేవానా మేష ఉపనాహఆసీదపాంగర్భ ఓషధీషు న్యక్తః।సోమస్య ద్రప్స మవృణీత పూషా బృహ న్నద్రి రభవ త్తదేషాం॥

౪. పితా వత్సానాం పతిరఘ్నియానా మథోపితామహతాం గర్గరాణాం। వత్సోజరాయు ప్రతిధుక్పీయూష ఆమిక్షామస్తుఘృతమస్య రేతః॥

౫. త్వాం గావో వృణత రాజ్యాయ త్వాగ్ంహవంత మరుతస్స్వర్కాః। వర్ష్మన్ క్షత్రస్య కకుభి శిశ్రియాణ స్తతోన ఉగ్రో విభజా వసూని॥ ఇతి పంచమంత్రాన్ జపిత్వా సుఖేనవిహర, ఇత్యుక్త్వా వృషముత్సృజేత్॥

పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య, ఏకాదశేzహని ప్రేతత్వనివృత్త్యర్థం ఏష వృషో మయోత్సృష్టః॥

ఇత్యాహభగవాన్ బోధాయనః.

౧౧ కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఆశిషో వాచయిత్వా:— తతః ప్రాణా నాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌపితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ఏకాదశేzహని, వృషోత్సర్జనాంగత్వేన కర్మణః పుణ్యాహం వాచయిష్యే:— ఓంకర్మణః పుణ్యాహంభవంతో బ్రువంతు, ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

(ప్రథమభాగం. ౨౮. ౨౯. పుటలలో చూడుడు.)

వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధద్వయవిధిః.

౧ పచనాదిః.

పచనపాత్రే, పురుషాహారం (అయిదుగిద్దలు) అన్నాదికం పాచయిత్వా॥

౨. బ్రాహ్మణాహ్వానం.

కర్తా శ్రుతాధ్యయన సంపన్నౌ ద్వౌ బ్రాహ్మణా వాహూయ॥

శ్లో॥ సుఖేనవిహరేత్యుక్త్వా ప్రాఙ్ముఖోవృషముత్సృజేత్॥

౩. కుండఖననం.

గృహస్య ఆగ్నేయదిగ్భాగే అరత్నిమాత్రం వర్తులం కుండంఖాత్వా॥

౪. గోమయోదకేనానులేపనం.

గోమయోదకేనానులిప్య,

౫. కూర్చనిక్షేపణం.

కూర్చంకృత్వా, కుండస్య ప్రాగ్భాగే ప్రత్యగగ్రం నిధాయ, (బ్రాహ్మణాః ప్రత్యఙ్ముఖా ఉపవేశ్య) (౩, ౪, ౫ విషయములు హోమపక్షమునందే)

౬ సంకల్పః.

పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేఽహని, వృషోత్సర్జనాంగభూతే, ఏకాదశబ్రాహ్మణాహవనీయాత్మకం రుద్రగణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం; వృషత్వగ్లోమదహనజనితతద్దోషనివృత్త్యర్థం, అష్టబ్రాహ్మణాహవనీయాత్మకం, వసుగణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం చ సముచ్చిత్య, అన్నేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన అపృథక్పాకేన ఏకతంత్రేణ అగ్నౌ అద్య కరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। అప ఉపస్పృశ్య॥

౭ పరిషద్దక్షిణా.

పరిషద్దక్షిణాది సర్వం ఏకోద్దిష్టవత్॥
కామ్యవృషోత్సర్జనపక్షే హిరణ్యశ్రాద్ధ మేవ కుర్యాత్॥
ఇతివృషోత్సర్జనవిధిః.

ఏకాదశదివసకృత్యే

ఏకోద్దిష్టవిధిః,

౧ పచనాదివిధిః.

నూతనభాండే, పురుషాహారం, (మూడరసోలలు) అన్నాదికం పాచయిత్వా॥

౧ బ్రాహ్మణాహ్వానం.

(బ్రాహ్మణపక్షే :—కర్తా మధ్యాహ్నే వేదపారగం బ్రాహ్మణమాహూయ)

౨ కుండ ఖననం.

హోమపక్షే :—గృహస్య ఈశాన్య దిగ్భాగే అరత్నిమాత్రం

వర్తులం కుండం ఖాత్వా॥

౩ గోమయోదకేనానులేపనం.

గోమయోదకేనానులిప్య।

౪ కూర్చ నిక్షేపణం.

కూర్చం కృత్వా, కుండస్య ప్రాగ్భాగే ప్రత్యగగ్రం నిధాయ। (బ్రాహ్మణపక్షే బ్రాహ్మణం ప్రత్యఙ్ముఖ ముపవేశ్య)

౨ సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య, ఏకాదశేహని ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యశ్రాద్ధమన్నేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన (అగ్నౌ) అద్య కరిష్యే, ఇతి సంకల్ప్య, అపఉపస్పృశ్య॥

౧ పరిషద్దక్షిణా.

కాలే అధికారసిద్ధ్యర్థం యథాశక్తి సంభవ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే, పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥

౨ ఆత్మప్రదక్షిణం.

శ్లో॥ యానికానిచ...రక్షరక్షజనార్దన॥

౩ నమస్కారః.

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య...గోవిందాయనమోనమః॥

౪ శ్రాద్ధాధికారప్రార్థనా.

పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని (అగ్నౌ) ఆద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా,అధికార ...శుచయోభవంతు ☞॥

☞ ౧ శ్లో॥ ఏకోద్దిష్టే నవశ్రాద్ధే నాగ్నౌకరణమిష్యతే।
నావాహనంచ నాపూపం నధూపం నచదీపకం ॥౧॥
నచాభిశ్రవణంకుర్యా న్నపూర్వం నచదైవికం।
ప్రణవంచ ప్రణామంచ స్వధాకారంతథైవచ॥ ౨॥
వర్జయేన్నైకాదశైతాని సపిండీకరణం వినా।
ఊర్ధ్వంసంవత్సరాత్ప్రేతః పిత్రృత్వ మధిగచ్ఛతి॥ ౩॥

బోధాయనః.

౫ కుండ సమ్మార్జ్జనం.

కుండమధ్యే పలాశశాఖయా దర్భైర్వా, దక్షిణాపవర్గం సంమార్జ్యపేతవీతేతి :—అపేత వీత విచ... లోక మస్మై॥ దక్షిణత శ్శాఖాం నిరస్య, అపఉపస్పృశ్య॥

౬ ప్రోక్షణం.

శంనో దేవీ రిత్యద్భిరవోక్ష్య :—శన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆపో భవంతుపీతయే। శంయో రభిస్రవంతునః॥ ఇత్యద్భిరవోక్ష్య॥

౭ కుండసమీపే అగ్నినిధానమ్.

లౌకిక మగ్ని మానీయ, కుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే నిధాయ॥

౩ క్షణః.

పితుర్గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య (అగ్నే) ఆద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేప్రేతార్థే భవతాక్షణః ప్రసాదనీయః। ఇత్యగ్నిమామంత్ర్య॥

అగ్నిప్రతిష్ఠాపనమ్.

కుండమధ్యే విష్టరార్థం దర్భం నిధాయ। తత్రాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥

౪ పాదప్రక్షాళన విధిః.

౧ మండలకరణాదిః.

గోమయేన ప్రసవ్యం వర్తులమండలం కృత్వా। తత్రదక్షిణాగ్రం దర్భంనిధాయ। తూష్ణీంతిలై రభ్యర్చ్య। అయంగంధః, ఇమాని పుష్పాణి, (పుష్పార్థా ఇమేతిలాః) అయంకుశః, స్వర్చితమస్తు॥

౨ ఆసనం.

అథకర్తా దక్షిణాభిముఖస్సన్, పితుః, గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పాదస్థానే, ఇదమాసనముపతిష్ఠతు॥

౩ పాద్యం.

కుశ తిల సహిత ముదకమంజలినా గృహీత్వా, పితః గోత్ర శర్మ న్ప్రేత, ఇదం తేపాద్యముపతిష్ఠతు, పితృతీర్థేన పాదయోః పాద్యం దత్వా। ఇతి పాదౌ ప్రక్షాళ్య॥

౫ స్వపాదప్రక్షాళనం.

స్వయంచపాదౌ ప్రక్షాళ్యమండలస్యోత్తరత ఈశానాభిముఖఆచమ్య॥

౧ ఆచమనార్థం ఉదకప్రదానం.

బ్రాహ్మణాన్ ఆచామయిత్వా॥

౨ విష్టరం.

పితః గోత్ర శర్మన్ప్రేత విష్టరార్థ మయం కుశః। అత్రోప విశతు భవాన్। ఇతి విష్టరే ఆచాంతం ప్రేతం ప్రత్యఙ్ముఖ ముపవేశ్య ☞ ॥

౩ ప్రక్రాంత సంకల్పః.

పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్యమరణాదినా దారభ్య, ఏకాదశేహని, అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే- భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే:—

౧ భోజనస్థానావోక్షణాదికమ్.

భోజనస్థానం తూష్ణీముద్ధృత్య, తిలమిశ్రితజల మాదాయ, తస్మిన్నవోక్ష్యత్యపహతేతి:—అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్షయంతి పృథివీ మను। అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రాస్యగతం మనః *॥ ఇత్యవోక్ష్య॥ తత్ర సికతా స్తిలాశ్చ ప్రకిరేదుదీర్తామితి:—ఉదీర్తామవర ఉత్పర ఉన్మధ్యమః ప్రేత స్సోమ్యః। అసుంయ ఇయాయా వృకఋతజ్ఞ స్సనోవతు ప్రేతోహవే †॥ ఇతిప్రకీర్య ॥

౨. పదార్థప్రోక్షణం.

గాయత్ర్యా తిలదర్భోదకేన, శ్రాద్ధద్రవ్యాణి అగ్నిం (బ్రాహ్మణం) ఆత్మానంచ ప్రోక్షతి:—తత్సవితుర్వరేణ్యం... ప్రచోదయాత్॥ అపవిత్రః... శ్శుచిః, శ్రాద్ధార్థా స్సంపాదితాః పదార్థా దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంతు॥ (ఇతిప్రతివచనమ్)

3. విష్టరేపునరాసనం.

కూర్చేజలం (హస్తోదకం) దత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఇద మాసన ముపతిష్ఠతు, ఇతికూర్చే వామత ఆసనం దత్వా॥

☞ శ్లో. ప్రేతం ప్రత్యఙ్ముఖం కర్తా పూజయేద్దక్షిణాముఖః।
ఇతి భరద్వాజవచనాత్.

* స్త్రియాస్తు, యత్రాస్యాగతం మనః॥

† ఉదీర్తామవరోత్పరోన్మధ్యమాఃప్రేతాస్సోమ్యాః। అసుంయేయాయావృకఋజ్ఞా సానో వతుప్రేతాహవే ॥

౪. ఆమంత్రణం.

పునః హస్తోదకం దత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం, ఇత్యామంత్ర్య, ప్రాప్నోతు భవాన్ (ఇతికర్తా) ప్రాప్నవాని, (ఇతిప్రతివదేత్ భోక్తా)

౫ అర్ఘ్యవిధిః.

మండలస్యోత్తరతో (బ్రాహ్మణస్య పురతః) దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్ సగ్ స్తీర్య, తేష్వర్ఘ్యపాత్ర మాసాద్య। ఉత్తానం కృత్వా। ప్రోక్ష్య, తిలాన్నిక్షిప్య। తస్మిన్ పవిత్రం నిధాయ। శంనోదేవీ రిత్యుదకం నిసీయ:— శంనోదేవీరభిష్టయ... వంతునః॥ తిలోసీతి తిలా నావపతి:—తిలోసిసోమ... ప్రేతపహి। పితరం, గోత్రం, శర్మాణం, ప్రేతం ఇమాన్లోకాన్ప్రీణయాహి, అర్ఘ్యపాత్రే అయం గంధః। ఇమాని పుష్పాణి। పుష్పార్థా (ఇమేతిలాః) అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు, అగ్నేఃపురతః,కూర్చే (హస్తేవా) శుద్ధోదకం దత్వా॥

అర్ఘ్యప్రదానం.

పితః, గోత్ర, శర్మ ప్రేత, తేపాత్రం సంపన్నం ఉపతిష్ఠతామర్ఘ్యః। అగ్నేః పురతో (అంజలౌ) దక్షిణాగ్రం పవిత్రం నిధాయ, యాదివ్యాఆపః... భవంతు॥ పితః, గోత్ర, శర్మ న్ప్రేత, ఇదం తేఅర్ఘ్యముపతిష్ఠతు। ఇతిపవిత్రస్యోపరి పితృతీర్థేన అర్ఘ్యం దత్వా,పున శ్శుద్ధోదకం దత్వా॥

౬ గంధాదిప్రదానం.

గంధద్వారాం... శ్రియం॥ పితః, గోత్ర, శర్మన్ప్రేత అమీవో గంధాః। తదభావే (ఇమేతిలాః) అర్చత... ధృష్ణ్వర్చత॥ పితః, గోత్ర, శర్మన్ప్రేతఇమాని పుష్పాణి॥ యువాసువాసాః... దేవయంతః॥ పితః గోత్ర, శర్మన్ ప్రేత అలంకరణార్థ మిదమాచ్ఛాదనం, (తదభావేయథాశక్తి హిరణ్యం) యథావిధ్యర్చనమస్తు। ఇతిగంధపుష్పాచ్ఛాదనాని కూర్చస్య పార్శ్వే (బ్రాహ్మణాయవా)దత్వా॥

౧ భోజనార్థంమండలకరణం.

యుష్మదనుజ్ఞయా భోజనస్థానే మండలాద్యర్చనం కరిష్యే:—కురుష్వ। భోజనస్థలే వర్తులమండలం కృత్వా, భోజనపాత్రం ప్రక్షాళ్య, అగ్నేః (బ్రాహ్మణస్య) పురతో మండలే పరినిధాయ॥

౯ ప్రేతాహుతివిధిః.

కుండస్య(బ్రాహ్మణస్య)ఉత్తరతో లౌగ్నికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య। ప్రేతాహుతిపాత్రం నిధాయ। అభిఘార్య, పాకాత్కించిదన్న మాదాయ। అభిఘార్య॥

౧ సంకల్పః.

యజ్ఞోపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ, పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య, ఏకాదశేహని, అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే, భవదనుజ్ఞయా ప్రేతాహుతిం, హోష్యామి॥

౨ ప్రేతాహుతిః.

దర్భైర్లౌకికాగ్నిం పరిస్తీర్య, ప్రసవ్య మగ్నిం పరిషిచ్య, ఉపస్తీర్య, తేనావదాయ, అభిఘార్య, హవిః ప్రత్యభిఘారయతి। దక్షిణతో భస్మమిశ్రా నంగారా నపోహ్య, తేషు జుహుయాత్ప్రేతాయాముష్మై యమాయచస్వాహేతి:—పిత్రే, గోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయయమాయచస్వాహా * యమాయేదం। పునః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య, మేక్షణ మగ్నౌ ప్రహరతి, తద్భుత మహుతం చాగ్నౌ భవతి (భస్మమిశ్రితాంగారేషు హుతత్వా, దహుతంభవతీత్యర్థః) మేక్షణ మగ్నౌ ప్రహరతి॥

౧౦ హుతశేషప్రదానమ్.

కూర్చే (హస్తే) ఉదకందత్వా, భోజనపాత్ర ఉపస్తీర్య। పాత్రే కించిత్ హుతశేషం దత్వా పునరభిఘార్య, పునః హస్తోదకందత్వా॥

౧ భోజనపాత్రే అన్నాదినిక్షేపణమ్.

భోజనపాత్రే హోమార్థం అన్నాదికందత్వా అభిఘార్య। సతిలాపిధానోదకుంభం, సదక్షిణం నిధాయ।

౧౧ పిండప్రదానవిధిః.

ప్రేతాహుతిపాత్రే పిండార్థ మన్నంగృహీత్వా, అభిఘార్య, పిండం కృత్వా॥

---

* మాత్రేగోత్రాయైదాయై ప్రేతాయై యమాయచ స్వాహా, తిస్త్రియాః॥

☞ శ్లో॥ హుతశేషం ప్రదద్యాత్తు భాజనేష్వపసవ్యతః। స్వధేత్యనేనమన్త్రేణ పితృపాత్రేష్వితిస్థితిః॥

౧. సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య, ఏకాదశేహని అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానం కరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య॥

౨. పిండదానమ్.

కుండసమీపే గోమయేనోపలిప్య, తత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్స్తీర్య। తేషుతిలోదకం దత్వా। పిత్రేగోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యార్థ ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు॥ హస్తేన, పిండమాదాయ, పిత్రే, గోత్రాయ, శర్మణే, ప్రేతాయ, ఏషపిండ ఉపతిష్ఠతు, ఇత్యవాచీనపాణినా పితృతీర్థేన పిండందద్యాత్॥ పునస్తిలోదకందత్వా, పిత్రేగోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయపిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు॥

౩ పూర్వసంకల్పః.

ఉపవీతీ ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త... తిథౌ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేన అగ్నావాద్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధీయతిలోదక పిండప్రదానేన పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు। ప్రేతత్వవిముక్తిరస్తు॥

౧౨ అన్నాదిప్రదానమ్.

యజ్ఞోపవీతీ:—తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్॥ ఇతిగాయత్ర్యా తిలదర్భోదకేన అన్నాదికంచ ప్రోక్ష్య। ప్రాచీనావీతీ సపాత్రంకుండం (బ్రాహ్మణాన్) తూష్ణీమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య। సవ్యం జాన్వాచ్య కరాభ్యాం పాత్ర మాలభ్య:— పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపిధాన మగ్నే (బ్రహ్మణా) స్త్వా ముఖే జుహోమి। అగ్నే (బ్రాహ్మణానాం) స్త్వా ప్రాణాపానయో ర్జుహోమ్యక్షిత మసి మాస్యక్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్లోకే॥ ఇతి జపిత్వా।

౧ బ్రాహ్మణహస్తసంగ్రహణమ్.

(స్వస్యదక్షిణేన ఉత్తానహస్తేన బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తంన్యంచి అంగుష్ఠరహితం గృహీత్వా ఇదంవిష్ణురితి ద్విజాంగుష్ఠ మన్నే వినిక్షి

ప్య):—ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం। సమూఢ మస్య పాగ్ంసురే॥ శ్రీవిష్ణో అన్నంరక్షస్వ। పితః గోత్ర శర్మన్ప్రేత ఏతత్తే అన్నం సపరికరం ఇత్యన్నాదీని స్పర్శయిత్వా। (తత్కాలం) విసృజేత్॥

౨ ఉదకత్యాగః.

కూర్చే (హస్తే) ఉదకందత్వా, కుశతిలసహిత ముదక మంజలినా గృహీత్వా। పితః,గోత్ర, శర్మ న్ప్రేత, ఇదమన్నం అగ్ని(బ్రాహ్మణ) స్వాహావనీయార్థే దత్తమాతృప్తే స్తత్సర్వం పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే, ప్రేతాయ. * ఇదమన్నం సపరికరం సతిలాపిధానోదకుంభం సదక్షిణాకం ప్రేతతృప్త్యర్థ ముపతిష్ఠతు। నమమ॥ ఇతిహ స్తస్థ ముదకం పితృతీర్థేన త్యజేత్॥

౧౩ గాయత్రీ మధుమంత్రయోర్జపః.

౧. తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥

౨ మధుమంత్రాః.

౨. మధువాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి సింధవః। మాధ్వీర్నః సంత్వోషధీః।

౩. మధునక్త ముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః। మధు ద్యౌరస్తు నః పితా॥

౪. మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవంతు నః॥

౪ ఉత్తరసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానా యమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రేతస్య, మరణదినా దారభ్య ఏకాదశేహాని అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే పితరం, గోత్రం, శర్మాణం, ప్రేతముద్దిశ్య, మయాకృతేన అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేన, పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రేతస్య, ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తి రస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతత్వవిముక్తి రస్తు, ఇత్యుదకంత్యజేత్॥

---

* మాత్రే, గోత్రాయై, దాయై, ఇతిస్త్రియాః॥

౧౩ పూర్వాపోశనాదికమ్.

ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితు ర్వరేణ్యం॥ భర్గో దేవస్య ధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ సత్యంత్వర్తేన పరిషించామి, అమృత మస్తు, అమృతోపస్తరణ మసి, ఇత్యాపోశనందత్వా॥

౧ ప్రాణాహుతయః.

ఓం ప్రాణాయస్వాహా, ఓం అపానాయస్వాహా, ఓం వ్యానాయ స్వాహా, ఓం ఉదానాయస్వాహా, ఓం సమానాయస్వాహా, బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ॥

౨ హోమః.

ఘృతప్లుత మన్నాదికం సర్వంమేళయిత్వా, యత్తేకృష్ణఇతిద్వా త్రింశత్కబళానిహస్తేనజుహుయాత్ :—యత్తే కృష్ణ శ్శకున ఆతుతోద పిపీల స్సర్ప ఉతవా శ్వాపదః అగ్నిష్టద్విశ్వా దనృణం కృణోతు సోమశ్చ యోబ్రాహ్మణ మావివేశ స్వాహా ॥ అగ్నిషోమాభ్యామిదం, హస్తంప్రక్షాళ్య, (బ్రాహ్మణంభోజయిత్వా)॥

౩ వికిరం.

కించిదన్న మాదాయ, అభిఘార్య,పితః, గోత్ర,శర్మన్, ప్రేత, తే తృప్తిరస్తు, ఇతిఉచ్ఛిష్టపాత్రసమీపేదద్యాత్,అస్తుతృప్తి రితిప్రతివచనం॥

౪ ఉచ్ఛిష్టపిండః.

పునఃపాత్రేణ అన్నమాదాయ, అభిఘార్య, పిండంకృత్వా, ఉచ్ఛిష్ట సన్నిధౌ దక్షిణాగ్రం దర్భంనిధాయ, తూష్ణీం తిలోదకం నినీయ, తూష్ణీం పిండందత్వా, పున స్తిలోదకం దత్వా॥

౫ పాదప్రక్షాళనం.

స్వపాదౌ ప్రక్షాళ్య, ఆచమ్య,

౬ ఉత్తరాపోశనం.

అమృతాపిధానమసి, రౌరవేzపుణ్యనిలయే...ముపతిష్ఠతు, ఇత్యుత్తరాపోశనందద్యాత్ ॥

౭ కూర్చ (బ్రాహ్మణ) విసర్జనం.

పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రేతస్య, దత్తం, ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధము పతిష్ఠతాం, అభిరమ్యతామితికర్తా, అభిరమతాస్మఇతిభోక్తాప్రతివదతి॥

౭ జలేపిండనిక్షేపణం.

పిండమప్సునిక్షిప్య, స్నాత్వా, గృహమాగత్య, ఆశిషోవాచయి త్వా, (కర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకృత్వేత్యర్థః)

౮ కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఉపవీతీ, పూర్వోక్త... తిథౌ, పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, ప్రే తస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని అభ్యుదయార్థం, కర్మణః పు ణ్యాహం వాచయిష్యే, ఇత్యాదిసర్వంపూర్వవత్ ॥

ఇత్యేకోద్దిష్టవిధిః.

ఏకాదశదివసకృత్యే

అష్టాదశశ్రాద్ధవిధిః.

౧ పచనాదిః.

పచనపాత్రే, అష్టాదశపురుషాహారం (పద్ధెండురసోలలు) అన్నా దికం పాచయిత్వా ॥

౧ బ్రాహ్మణహ్వానమ్.

అస్ఖలితాధ్యయనసంపన్నాన్ వేదపారగాన్ అష్టాదశబ్రాహ్మణాన్ ఆహూయ ॥

౨ కుండఖననమ్.

ఏకోద్దిష్టకుండస్య దక్షిణదిగ్భాగే అరత్నిమాత్రం వర్తులం కుం డం ఖాత్వా ॥ గోమయోదకేనానులిప్య ॥

3౪ కూర్చనిక్షేపణం.

కూర్చం కృత్వా, కుండస్య ప్రాగ్భాగే ప్రత్యగగ్రం నిధాయ, (బ్రాహ్మణాన్ ప్రత్యఙ్ముఖా నుపవేశ్య)

౫ అష్టాదశశ్రాద్ధసంకల్పః.

కర్తా:—ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూ ర్వోక్త... తిథౌపితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేzహని, సంవత్సరాంతే ముఖ్యయా వృత్త్యా కర్తవ్యస్య సపిండీ

కరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధస్య, దేశ, కాల, దేహ, ధర్మ, వైపరీత్యశంకయా శ్వ స్సపిండీ కరణం కర్తుం, ఆసంవత్సరాత్, స్వేస్వే కాలే కర్తవ్యాని ఆద్యమాసికాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధాని, అపకృష్య, ఆద్యమాసిక ౧, ఊనమాసిక ౨, ద్వితీయమాసిక ౩, త్రైపక్షిక ౪, తృతీయమాసిక ౫, చతుర్థమాసిక ౬, పంచమమాసిక ౭, షాణ్మాసిక ౮, ఊనషాణ్మాసిక ౯, సప్తమమాసిక ౧౦, అష్టమమాసిక ౧౧, నవమమాసిక ౧౨, దశమమాసిక ౧౩, ఏకాదశమాసిక ౧౪, ద్వాదశమాసిక ౧౫, ఊనాబ్దికాఖ్యాని షోడశ ౧౬, ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధాని, వృషోత్సర్జనాంగభూతే, రుద్రగణ ౧౭, వసుగణ ౧౮, ద్వైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే చ సముచ్చిత్య, అన్నేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన, ప్రేతోద్దేశేన అపృథక్పాకేన ఏకతంత్రేణ అగ్నౌ (అద్య) కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య, అప ఉపస్పృశ్య॥

౧ పరిషద్దక్షిణా.

అస్మిన్ కాలే, అష్టాదశ ౧౮, శ్రాద్ధకర్మాధికార సిద్ధ్యర్థం యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే, పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥

౨ ఆత్మప్రదక్షిణం, నమస్కారశ్చ.

శ్లో॥ యానికానిచ... రక్ష రక్ష జనార్దన॥

నమో బ్రహ్మణ్య... నమోనమః॥

౩,౪ అధికారప్రార్థనా.

పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ఏకాదశేహని, ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధాని, కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా, అధికారసిద్ధి రస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు, శ్రాద్ధాధికారసిద్ధిరస్తు॥

౪ కుండసమ్మార్జనం.

కుండమధ్యే పలాశశాఖయా దర్భైర్వా ప్రసవ్యం దక్షిణాపవర్గం సంమార్ష్టి, అపేతవీతేతి :—అపేతవీతవిచసర్ప... లోకమస్మై॥ దక్షిణత శ్శాఖాం నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య॥

౫ ప్రోక్షణం.

కుండం ప్రోక్షతి శంనోదేవీ రితి :—శంనో దేవీ రభిష్టయ... వంతునః, ఇతి ప్రోక్ష్య॥

౬ కుండసమీపేఽగ్నినిధానం.

లౌకికాగ్ని మానీయ, కుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే నిధాయ॥

౩ క్షణః.

పితుః గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య, ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేషు ప్రేతార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదనీయః, ఇత్యగ్ని మామంత్ర్య, (అభిమంత్ర్య)॥

౧ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనం.

కుండమధ్యే విష్టరార్థం దర్భం నిధాయ, తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥

౮ పాదప్రక్షాళనవిధిః.

౧ మండలకరణం.

గోమయేన వర్తులమండలం కృత్వా, తత్ర దక్షిణాగ్రం దర్భాన్ నిధాయ, తూష్ణీం తిలై రభ్యర్చ్య, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పాద్యస్థానే అయంగంధః, పుష్పార్థా ఇమేతిలాః, అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు॥

౨ ఆసనం.

కర్తా దక్షిణాభిముఖస్సన్, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పాద్యస్థానే ఇదమాసన ముపతిష్ఠతు॥

౩ పాద్యం.

కుశతిలసహిత ముదక మంజలినా గృహీత్వా, పితః గోత్ర శర్మన్, ప్రేత * ఇదం తే పాద్య ముపతిష్ఠతు, ఇతి పాదౌ ప్రక్షాళ్య॥

౪ స్వపాదప్రక్షాళనం.

కర్తా స్వయంచ పాదౌ ప్రక్షాళ్య, మండలస్యోత్తరత ఈశాన్యముఖ ఉపవిశ్య। ఆచమ్య॥

౧ ఆచమనార్థం ఉదకప్రదానం.

ఆచమనార్థం కూర్చేజలం దత్వా, (బ్రాహ్మణానాచామయిత్వా)

౨. ఉపవేశనం.

విష్టరే కూర్చం నిధాయ, బ్రాహ్మణాన్ ఆసనేషూపవేశ్య।

౬ ప్రక్రాంతసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణా నాయమ్య, పూర్వో

---

* మాతః గోత్రే దే ప్రేతే, ఇతి స్త్రియాః॥

...క్తౌ...తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేషు భవదనుజ్ఞయా ప్రకారిత్రా శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే ॥

౧ భోజనస్థానప్రోక్షణాదికం.

అథ భోజనస్థానం (స్థానాని) తూష్ణీముద్ధృత్య, తిలమిశ్రితజలమాదాయ ॥

తస్మిన్నవోక్షత్యపహతేతి:— అపహతా అసురా రక్షాꣳసి పిశాచా యే క్షయంతి పృథివీమను। అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రస్య గతం మనః॥ ఇత్యవోక్ష్య*॥ తత్ర సికతాస్తిలాంశ్చ ప్రకిరేదుదీర్తేతి:— ఉదీర్తామవర ఉత్పర ఉన్మధ్యమః ప్రేతసోమ్యః। అసుంయ ఇయాయా వృక ఋతజ్ఞ స్సనోఽవతు ప్రేతో హవే॥ ఇతి ప్రకీర్య†॥

౨ పదార్థప్రోక్షణం.

గాయత్ర్యా తిలదర్భోదకేన, శ్రాద్ధద్రవ్యాణి అగ్నిం (బ్రాహ్మణాన్) ఆత్మానంచ ప్రోక్షతి:— తత్సవితుర్వరేణ్యం... ప్రచోదయాత్, అపవిత్రః...శ్శుచిః, శ్రాద్ధార్థం సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి భవంతో బ్రువంతు॥

౩ విష్టరే పునరాసనం.

కూర్చేజలం (హస్తోదకం) దత్వా, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఇదమాసనముపతిష్ఠతు, ఇతి కూర్చే వామత ఆసనం దత్వా॥

౪ ఆమంత్రణం.

పునఃహస్తోదకందత్వా, పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం। ఇత్యామంత్ర్య, ప్రాప్నోతు భవాన్, ఇతి కర్తా, ప్రాప్నవాని, ఇతి ప్రతివచనం॥

౫ అర్ఘ్యవిధిః.

కుండస్యోత్తరతో (బ్రాహ్మణస్యపురతః) దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, తేష్వర్ఘ్యపాత్రమాసాద్య, ఉత్తానం కృత్వా, ప్రోక్ష్య,

---

* యత్రాస్యాగతం, ఇతిస్త్రియాః।

† ఉదీర్తామవరోత్పరోన్మధ్యమా ప్రేతాసోమ్యా । అసుంయే యా యావృక ఋతజ్ఞా సానోఽవతు ప్రేతాహవే॥ ఇతిస్త్రియాః॥

తిలాన్ నిక్షిప్య, తస్మిన్ పవిత్రంనిధాయ, శంనోదేవీరిత్యష్టాదశవారము దకం నినయతి:— శంనోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతుపీతయే। శంయో రభిస్రవంతునః ॥ ఇత్యష్టాదశవార ముదకంనినీయ ॥ తిలోఽసీతితిలానావ పతి:— తిలోఽసి సోమదేవత్యోగోసవే దేవనిర్మితః। ప్రత్నవద్భిః ప్రత్న ప్రేత ఏహి॥ పితరం, గోత్రం, శర్మాణం, ప్రేతంఇమాన్లోకాన్ప్రీణయా హి। ఇత్యష్టాదశవారంతిలాన్ నివపతి॥ అర్ఘ్యపాత్రే అయంగంధః, ఇమా ని పుష్పాణి, (పుష్పార్థా ఇమే తిలాః,) అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు॥

అర్ఘ్యదానం.

కూర్చే (బ్రాహ్మణాయ) శుద్ధోదకందత్వా, పితః గోత్రః శర్మన్ ప్రేత తేపాత్రంసంపన్నం। ఉపతిష్ఠతామర్ఘ్యం, కూర్చే (అంజలౌ) దక్షిణా గ్రం పవిత్రంనిధాయ:— యాదివ్యాఆపః... శగ్గ్౦స్యోనాభవంతు॥ పితః గోత్ర... ప్రేతఇదంతే అర్ఘ్యముపతిష్ఠతు।ఇతిపవిత్రస్యోపరి పితృతీర్థేన అర్ఘ్యందత్వా, పునః హస్తోదకందత్వా। ఇతికూర్చే (అంజలౌ) దశవార మర్ఘ్యందత్వా॥

౮ గంధాదిప్రదానం.

గంధ ద్వారా... శ్రియం। పితః గోత్రశర్మన్ ప్రేత, అయిమాఽగం ధాః॥ అర్చతప్రార్చతప్రియ...ధృష్ణ్వర్చత। పితఃగోత్రశర్మన్ప్రేత, ఇమా నిపుష్పాణి ॥ యువాసు వాసాః... దేవయంతః। పితఃగోత్రశర్మన్ ప్రేత, అలంకరణార్థం ఇదమాచ్ఛాదనం ॥ తదభావేయథాశక్తిహిరణ్యం ॥ య థావిధ్యర్చనమస్తు। ఇతికూర్చస్య పార్శ్వేదత్వా॥

౯ మండలకరణం.

యుష్మదనుజ్ఞయా మండలాద్యర్చనం కరిష్యే:—కురుష్వ। భోజ నస్థలే వర్తుల మండలంకృత్వా, భోజనపాత్రం ప్రక్షాళ్య, అగ్నేః (బ్రా హ్మణస్య) పురతో మండలోపరినిధాయ ॥

౧౦ ప్రేతాహుతి విధిః.

కుండస్య (బ్రాహ్మణస్య) ఉత్తరతో లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ప్రేతాహుతిపాత్రం, నిధాయ, అభిఘార్య, పాకాత్ సకృదవదాయ, అభిఘార్య ॥

౧ సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేఽహని, ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశై (౧౮) కోద్దిష్టశ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా ప్రేతాహుతింహోష్యామి ॥

౨ ఆహుతిః.

దర్భైర్లౌకికాగ్నిం పరిస్తీర్య, ప్రసవ్యమగ్నిం పరిస్తీర్య, మేక్షణ ఉపస్తీర్య, తేనావదాయ, అభిఘార్య, హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । దక్షిణతో భస్మ మిశ్రానంగారా నపోహ్య, తేషు జుహుయాం త్ప్రేతాయా ముష్మై యమాయచ స్వాహేతి :—

పిత్రే గోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయ * యమాయచస్వాహా॥ యమాయేదం॥ పునః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య, మేక్షణమగ్నౌ ప్రహరతి॥

౧౦ భూతశేషప్రదానం.

కూర్చే (హస్తే) ఉదకం దత్వా, భోజనపాత్ర ఉపస్తీర్య, పాత్రే కించిత్ హుతశేషందత్వా, పునరభిఘార్య, పునః హస్తోదకందత్వా॥

౧ భోజనపాత్రే అన్నాది నిక్షేపణం.

భోజనపాత్రే, ప్రేతార్థం అన్నాదికందత్వా, అభిఘార్య,సతిలాపిధానోదకుంభం సదక్షిణాకం నిధాయ ॥

౧౧ పిండప్రదానవిధిః.

ప్రేతాహుతిపాత్రే, దశపిండార్థం అన్నంగృహీత్వా, అభిఘార్య దశపిండాన్కృత్వా॥

౧ సంకల్పః

ఉపవీతీ, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌపితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని ఆద్యమాసికాద్యష్టాదశై కోద్దిష్టశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానాని కరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య॥

౨ పిండప్రదానం.

కుండసమీపే గోమయేనానులిప్య, తత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ తే

---

*మాత్రే గో త్రాయై దాయై ప్రేతాయై, ఇతిస్త్రియాః.

షు తేషు స్థలేషు పృథక్ పృథక్ సగ్గ్ స్తీర్య, తేషు తిలోదకం దదాతి:—పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యాధః ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు॥ ఇత్యష్టాదశవారం దత్వా, హస్తేన పిండమాదాయ, పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే, ప్రేతాయ ఏష పిండ ఉపతిష్ఠతు, ఇత్యవాచీనపాణినా పితృతీర్థేన పిండం దద్యాత్॥ ఇత్యష్టాదశపిండాన్ దత్వా, పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యోపరి, ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు॥ ఇత్యష్టాదశవారం దత్వా॥

౩ పూర్వసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...తిథౌ పితరం, గోత్రం శర్మాణం ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః ఆద్యమాసికాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానైః, వృషోత్సర్జనాంగభూత రుద్రగణవసుగణాఖ్యైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధీయతిలోదక పిండప్రదానాభ్యాం చ, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, ప్రేతత్వనివృత్తిద్వారా పిత్రత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ పిత్రత్వవిముక్తిరస్తు॥

౧౨ అన్నాదిప్రదానం.

యజ్ఞోపవీతీ:— తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥ ఇతి గాయత్ర్యా తిలదర్భోదకేన అన్నాదికం చ ప్రోక్ష్య॥

ప్రాచీనావీతీ, సపాత్రం కుండం, (బ్రాహ్మణం) తూష్ణీమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య। సవ్యం జాన్వాచ్య, కరాభ్యాం పాత్రమాలభ్య:—పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానమగ్నే (బ్రాహ్మణ) స్త్వాముఖే జుహోమి। అగ్నే (బ్రాహ్మణానాం) స్త్వాప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మాస్య క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే॥ ఇతి జపిత్వా॥

౧ బ్రాహ్మణహస్తసంగ్రహణం.

స్వస్య దక్షిణేన ఉత్తానహస్తేన బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తం న్యంచి అంగుష్ఠరహితం గృహీత్వా। ఇదం విష్ణురితి ద్విజాంగుష్ఠమన్నే వినిక్షిప్య:— ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢమస్య పాగ్ం సురే॥ శ్రీవిష్ణో అన్నం రక్షస్వ। పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత* ఏతత్తే అన్నం సపరికరం ఇత్యన్నాదీని స్పర్శయిత్వా (తత్కరం) విసృజేత్॥

---

* మాతః గోత్రే దే ప్రేతే, ఇత్యాది స్త్రియాః॥

౨ ఉదకత్యాగః.

కూర్చే (హస్తే) ఉదకందత్వా, కుశతిలసహిత ముదకమంజలినా గృహీత్వా। పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత ఇదమన్నం అగ్ని (బ్రాహ్మణా) స్స్వాహావ నీయార్ధే దత్త మాతృప్తే స్తత్సర్వం పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ * ఇదమన్నం సపరికరం, సతిలా పిధానోద కుంభం సదక్షిణాకం ప్రేతతృప్త్యర్థ ముపతిష్ఠతు, నమమ॥ ఇతిహస్తస్థ ముదకం పితృతీర్థేన త్యజేత్॥

3 గాయత్రీ మధుమంత్రయోర్జపః.

౧ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి।ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥

౨ మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః। మాధ్వీర్నస్సంతోష్వధీః॥

3 మధునక్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః। మధుద్యౌరస్తునః పితా॥

౪ మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తుసూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవంతునః॥

౪ ఉత్తరసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వో ...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినాదారభ్య ఏకాదశేహని ఆద్యమాసికాదిషోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేషు, దేశకాలవైపరీత్య శంకయాశ్వస్స పిండీకరణం కర్తుం ప్రేతోద్దేశేన స్వేస్వేకాలే కర్తవ్యేషు, అపకృష్య కృతేషు, వృషోత్సర్జనాంగ రుద్రగణ వసుగణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధయో రపకృష్య కృతయోశ్చ, పితరం గోత్రం శర్మాణంప్రేతముద్దిశ్య మయాక్రియమాణైః ఆద్యమాసికాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధైః, దేశకాలవైపరీత్య శంకయా శ్వస్సపిండీకరణం కర్తుం స్వేస్వేకాలేకర్తవ్యైః వృషోత్సర్జనాంగ రుద్రగణ వసుగణాఖ్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధాభ్యాంచ సహా అపకృష్యకృతైః, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ప్రే

* మాతేప్రేగోత్రాప్రైయై దాయై ఇతి స్త్రియాః॥

తతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు, ఇత్యుదకంత్యజేత్। ఇతి తిలోదకం పితృతీర్థేన త్యజేత్, ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు। ఇతిభోక్తారః ప్రతిబ్రూయుః॥

౧౩ పూర్వాపోశనాదికమ్.

ఓం భూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి। ధియో యోనః ప్రచోదయాత్॥ సత్యంత్వర్తేన పరిషించామి। అమృతమస్తు, అమృతోపస్తరణమసి। ఇత్యాపోశనం దత్వా॥

౧ ప్రాణాహుతయః.

ఓం ప్రాణాయస్వాహా। ఓం అపానాయస్వాహా। ఓం వ్యానాయస్వాహా। ఓం ఉదానాయస్వాహా। ఓం సమానాయస్వాహా। బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ॥ (ఇతి సర్వత్ర ఆపోశనందత్వా)॥

౨ హోమః.

ఘృతప్లుతమన్నాదికం సర్వంమేళయిత్వా। యత్తేకృష్ణ ఇతిద్వాత్రింశత్కబళానిహస్తేన జుహుయాత్:—యత్తే కృష్ణశ్శకున ఆతుతోద పిపీలస్సర్ప ఉతవాశ్వాపదః। అగ్నిష్ట ద్విశ్వాదన్నృణం కృణోతుసోమశ్చ యోబ్రాహ్మణ మావివేశ॥ ఇతి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా॥

౩ వికిరమ్.

కించిదన్న మభిఘారితమాదాయ। పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత, తృప్తిరస్తు, అస్తుతృప్తిరితి ప్రతివచరం॥

౪ ఉచ్ఛిష్టపిండః.

పునః పాత్రేణ అన్నమాదాయ, అభిఘార్య, పిండంకృత్వా। ఉచ్ఛిష్ట సన్నిధౌ దక్షిణాగ్రందర్భం నిధాయ, తూష్ణీంతిలోదకం నినీయ। తూష్ణీం పిండం దత్వా, పునస్తిలోదకందత్వా॥

౫ పాదప్రక్షాళనమ్.

పాదౌప్రక్షాళ్య, ఆచమ్య॥

౬ ఉత్తరాపోశనమ్.

అమృతా పిధానమసి, రౌరవేzపుణ్యనిలయే...యుప తిష్ఠతు॥ ఇత్యుత్తరాపోశనందద్యాత్॥

౭ కూర్చ (బ్రాహ్మణ) విసర్జనం.

పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, దత్తానిఅష్టాదశ శ్రాద్ధాన్యుప తిష్ఠతాం।అభిరమ్యతామితికర్తా।అభిరమతాస్మ ఇతిప్రతివచనం భోక్తారః॥

౮ జలేపిండ నిక్షేపణం.

పిండా నప్సు నిక్షిప్య, స్నాత్వా, గృహ మాగత్య, ఆశిషోవాచ యిత్వాః—

౯ కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఉపవీతీ, పూర్వోక్త...తిథౌ, పితుః, గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ఏకాద శేహని అభ్యుదయార్థం కర్మణః పుణ్యాహంవా చయిష్యే। ఇత్యాది సర్వం పూర్వవత్॥

ఇతిషోడశ శ్రాద్ధవిధిః॥

శ్రీమచ్చిదానంద సరస్వతీస్వామినే నమః.

ద్వాదశదివసకృత్యే సపిండీకరణవిధిః.

కర్తా (సప్తబ్రాహ్మణానాహూయ, ద్వౌదైవే, ఏకం ప్రేతస్య, త్రీన్ తత్పిత్రాదిస్థానే, ఏకం విష్ణుస్థానేచ, నిమంత్ర్య)

కర్తా:— ఉపవీతీ, ఆచమ్య, సంకల్ప్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాస్యశ్రాద్ధే పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తత్పితృపితృ మహాప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైః సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అన్నేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం కాలకామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అన్నేన ద్రవ్యేణ స్మృత్యుక్తపార్వణవిధానేన ఏవ ముభయాత్మకం ఉభయతో దైవికం, కాలకామ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాద్యారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాస్యశ్రాద్ధం అగ్న్య (అద్య) కరిష్యే:— ఇతిసంకల్ప్య, అపఉపస్పృశ్య॥

పచనం:

పచనపాత్రే సప్తపురుషాహారం (పదియరసోలలు) అన్నాదికం పాచయిత్వా॥

పరిషద్దక్షిణాదికమ్.

౧ పరిషద్దక్షిణా.

కాలే అధికారసిద్ధ్యర్థం యథాశక్తిసంభవ త్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే:— పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥

శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తిహేతవ... నమోనమః॥ యాం వదేద్వై... ప్రీణాతి॥ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సపిండీకరణాఖ్యాస్యశ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా, అధికారసంపదస్త్వితి భవం

తో ౽బుృవంతు। అధికారసంపదస్తు। కాలశ్చ...భవంతు॥

కుండఖననాదికం.

వాయవ్యైశానాగ్నేయ నైరృతి స్థానేషు విశ్వేదేవ, ప్రేత, తత్పితాృది, విష్ణుకుండాన్ క్రమేణ ఖాత్వా। గోమయోదకేనానులిప్య॥

సమ్మార్జనం.

సర్వేషు కుండేషు పలాశశాఖయా దర్భైర్వా దక్షిణాపవర్గం సమ్మార్జ్య ప్రేతవీతేతి:— అపేతవీత విచసర్పతాతో౽యేతృస్థ పురాణా...లోక మస్మై॥ ఇతి దక్షిణత శ్శాఖాంనిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య॥

అద్భిఃప్రోక్షణం.

శంనో దేవీ రిత్యద్భి రభ్యుక్ష్య:— శంనో దేవీ రభిష్టయ ఆపో భవంతు పీతయే। శంయో రభిస్రవంతు నః॥

కూర్చనిధానం.

చతురః కూర్చాన్ కారయిత్వా। విశ్వేదేవకుండస్య పశ్చిమ దిగ్భాగే ప్రాగగ్రం ప్రేతకుండస్య ప్రాగ్భాగే ప్రత్యగగ్రం, తత్పితాృది కుండస్య దక్షిణదిగ్భాగే ఉదగగ్రం, విష్ణుకుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే ప్రాగగ్రం, ఇతి క్రమేణ కూర్చచతుష్టయం నిధాయ।

కుండసమీపే ష్వగ్నినిధానం.

(లౌకికాగ్ని మాదాయ)విశ్వేదేవకుండస్య ప్రాగ్భాగే ప్రేతకుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే తత్పితాృదికుండస్య ఉత్తరదిగ్భాగే విష్ణుకుండస్య ప్రాగ్భాగేచ క్రమేణాగ్నిం నిధాయ॥ (ఏతచ్చాగ్నినిధానం హోమపక్షఏవ)

విశ్వేదేవస్థానే క్షణప్రక్షేపణం.

౧. ఉదగిద్భాగస్థిత విశ్వేదేవ (కుండ) స్థానే :—

యజ్ఞోపవీతీ, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశే ౽హని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం భవిష్యతి। తత్ర కాలసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆహావనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। అస్తు కరణీయః॥ ఇతికూర్చస్య పార్శ్వే దర్భం నిధాయ। కాలకామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆహావనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః।అస్తు కరణీయః, ఇతి ద్వౌ బ్రాహ్మణౌ ప్రాఙ్ముఖా వామన్త్ర్య॥

ప్రేతస్థానేక్షణప్రక్షేపణం.

౨. ఈశాన్యదిగ్భాగస్థితప్రేత (కుండ) స్థానే:—

ప్రాచీనావీతీ। పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదనీయః, ఇత్యేకం బ్రాహ్మణం ప్రత్యఙ్ముఖం ఆమన్త్ర్య॥

తత్పిత్రాదిస్థానే క్షణప్రక్షేపణం.

3 దక్షిణదిగ్భాగస్థిత తత్పిత్రాది (కుండ) స్థానే:—

౧ తత్పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్థానే ఆహవనీయార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। ఇత్యేకం బ్రాహ్మణ మామన్త్ర్య॥

౨ తత్పితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః రుద్రరూపస్య స్థానే ఆహవనీయార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। ఇత్యేక మామన్త్ర్య॥

3 తత్ప్రపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః ఆదిత్యరూపస్య స్థానే ఆహవనీయార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। ఇత్యేక మామన్త్ర్య। ఇతి త్రీ నామన్త్ర్య॥

విష్ణుస్థానేక్షణప్రక్షేపణం.

౪ విశ్వేదేవ (కుండ)స్య దక్షిణదిగ్భాగ స్థిత విష్ణు(కుండ)స్థానే:—

శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణోః స్థానే ఆహవనీయార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। ఇత్యేకం బ్రాహ్మణ మామన్త్ర్య॥

సర్వత్రవిష్టరదానం.

సర్వత్ర విశ్వేదేవాది స్థానే (కుండే) షు విష్టరార్థం దర్భాన్నిధాయ॥

అగ్నినిధానం.

(విశ్వేదేవాదికుండేషు యథాక్రమం అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య)

శ్లో॥ అక్రోధనై శ్శౌచపరై స్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః।
భవితవ్యంభవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥

పాదప్రక్షాళనవిధిః.

తతో గృహాంగణే గోమయసహితేన గోమూత్రేణ ఉదక్ప్లవం దక్షిణాప్లవంచ మండలం క్రమేణోదీచ్యాం దక్షిణస్యాంచ దిశి యజ్ఞోపవీతినా ప్రాచీనావీతినాచ గోమయేనానులిప్తాయాం భువికర్తవ్యం॥

అవటచతుష్టయ కరణం.

౧. ప్రథమం చతురశ్రం విశ్వేదేవార్థ మవటమ్,

౨. ద్వితీయం వర్తులం ప్రేతార్థమ్,

౩. తృతీయం వర్తులం తత్పిత్రాదిపాదప్రక్షాళనార్థమ్,

౪. చతుర్థం చతురశ్రం విష్ణ్వర్థం, ఇతిచత్వార్యవటానికృత్వా॥

అవటానాం సన్నిధౌ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, అవటచతుష్టయం గోమయేనానులిప్య ॥

౧. దేవావటే :—

యజ్ఞోపవీతీ, కాలకామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః॥ఇతి యవాన్ దర్భాన్ ప్రాగగ్రాన్ నిధాయ, పుష్పసహితా ఇమే అక్షతాః, అయం గంధః, ఇమేకుశాః, సకలారాధనై స్స్వర్చిత మస్తు ॥

౨. ప్రేతావటే :—

ప్రాచీనావీతీ, పితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య పాద్యస్థానే సతిలా ఇమేకుశాః। ఇతితిలాన్ దర్భాన్ దక్షిణాగ్రాన్ నిధాయ, గంధార్థా ఇమే తిలాః। పుష్పార్థా ఇమేతిలాః। అయం కుశః, స్వర్చిత మస్తు। ఇతి తూష్ణీం తిలై రభ్యర్చ్య॥

౩. తత్పిత్రాదీనా మవటే :—

తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాద్యస్థానే సతిలా ఇమేకుశాః, ఇతితిలాన్ దర్భాన్ దక్షిణాగ్రాన్ నిధాయ। పుష్పసహితా ఇమేతిలాః; అయం గంధః। ఇమే కుశాః, సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥

౪. విష్ణ్వవటే :—

ఉపవీతీ, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః, ఇతి తత్ర యవాన్ దర్భాన్ ప్రాగగ్రాన్ నిధాయ। పుష్పసహితా ఇమే అక్షతాః, అయం గంధః, ఇమే కుశాః, సకలారాధనై స్స్వర్చిత మస్తు॥

పాదప్రక్షాళనవిధిః.

కర్తా తేషాం పురతః ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపవిశ్య ॥

౧. విశ్వేదేవస్థాన స్వాగతం.

౧. కాలకామసంజ్ఞికా విశ్వేదేవాః, స్వాగతం సుస్వాగతం॥

ఆసనం, పాద్యంచ.

౨. కాలకామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాదస్థానే ఇదమాసనం। సుఖాసనం॥

౩. శంనో దేవీ రభిష్టయ ఆపో భవంతు పీతయే। శంయో రభిస్రవంతు నః॥ ఇతి యవకుశసహిత ముదక మంజలినా గృహీత్వా। కాలకామసంజ్ఞికా విశ్వేదేవాః, ఇదంవః పాద్యం! సుపాద్యం। ఇతి వందనము దక్షిణయా దేవతీర్థేన పాదయో స్సమర్ప్య॥

ఆజ్యలేపనమ్.

౪. శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోఽసి దేవో వ స్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥

ప్రక్షాళనమ్.

౫. చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూత స్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మాన మరాతిం తరేమ॥

మార్జనం.

౬. అంగుష్ఠాగ్రోదకం గృహీత్వా లోకస్యేతిమన్త్రేణ శిరసిధారయేత్:— లోకస్య ద్వార మర్చిమ త్పవిత్రం। జ్యోతిష్మ ద్భ్రాజమానం మహస్వత్। అమృతస్య ధారా బహుధా దోహమానం। చరణం నో లోకే సుధితాం దధాతు॥

నమస్కారః.

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయచ।
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

ఉపస్పర్శనం.

౭. మయి మహో మయి యశో మయీంద్రియం వీర్యం॥ ఇతి బ్రాహ్మణాః ప్రక్షాళయితార ముపస్పృశ్య॥

౨. ప్రేతస్థానే పాదప్రక్షాళనం.

౧. పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య ఇదమాసన ముపతిష్ఠతు॥

౨. కుశతిలసహిత ముదక మంజలినా గృహీత్వా। పితుః గోత్ర

శర్మన్ ప్రేత ఇదంతే పాద్య ముపతిష్ఠతు, ఇతి పితృతీర్థేన పాదయోః పాద్యం దత్వా॥ తూష్ణీంపాదా ప్రక్షాళ్య॥

(సపిండీకరణే ప్రేతబ్రాహ్మణపాదోదకం శిరసి నధారయేత్॥)

౩. తత్పితాదిస్థానేస్వాగతాదికం.

సవ్యేనః— తత్పితృపితామహప్రపితామహాః, స్వాగతం సుస్వాగతం॥

ప్రాచీనావీతీః— తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం। సుఖాసనం॥

శంనోదేవీ రిత్యాద్యుపస్పర్శనాంతం విశ్వేదేవవత్॥

విష్ణుస్థానే స్వాగతాదికం.

౧. ఉపవీతీః— శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో స్వాగతం సుస్వాగతం॥

ఆసనాదికం.

౨. శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః పాద్యస్థానే ఇద మాసనం। సుఖాసనం॥ ఇత్యాదివిశ్వేదేవవత్॥ ఇతి బ్రాహ్మణపాదాన్ ప్రక్షాళ్య॥

స్వపాదప్రక్షాళనాదికం.

కర్తా స్వయంచపాదా ప్రక్షాళ్య। ఈశాన్యముఖఉపవిశ్యాచమ్య। కర్త్రాదయ స్సర్వేఅవటానా ముత్తరతో ద్విరాచామేయుః॥

ఉపవేశనం.

౧, విశ్వేదేవాః ప్రాఙ్ముఖాః, ప్రేతః ప్రత్యఙ్ముఖః, పితర ఉదఙ్ముఖాః, విష్ణుః ప్రాఙ్ముఖః, ఉపవేశ్య॥

సర్వత్రవిష్టరే ఉపవేశనాదికం.

౧ విశ్వేదేవస్థానే:—

"కాలకామసంజ్ఞికా విశ్వేదేవాః సమాధ్వం" ఇతి సవ్యేనపాణినా ఆసనం స్పృశన్ దక్షిణేన పాణినా బ్రాహ్మణం స్పృశన్ ఉపవేశయతి। ఓం భూర్భువస్సువ స్స్వాహా, అయంవో విష్టరః। అత్రోపవిశంతు భవంతః। ఉపవిశామః॥

౨ ప్రేతస్థానే:—

పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత ఇదమాసన ముపతిష్ఠతు। ఇతివిష్టరే ప్రేతంప్రత్యఙ్ముఖం ఉపవేశ్య॥

3 తత్పిత్రాదిస్థానే:—

౩ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః సమాధ్వం, భూర్భువస్సువస్స్వధా; అయంవో విష్టరః, అత్రోపవిశంతు భవంతః; ఉపవిశామః॥

౪ విష్ణుస్థానే:—

శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణో! సమాధ్వం, భూర్భువస్సువస్స్వాహా, అయంవో విష్టరః, అత్రోపవిశంతు భవంతః; ఉపవిశామః॥

గదాధరప్రార్థనా.

శ్లో॥ శ్రాద్ధభూమౌగయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వాదేవంగదాధరం।
తాభ్యాంచైవనమస్కృత్య తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయేత్॥

ప్రక్రాంతసంకల్పః.

ఉపవీతీ। ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ। ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త ...తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యస్య శ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే; కురుష్వ॥

యజ్ఞోపవీతీ, దేవాదిప్రార్థనా.

శ్లో॥ దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య ఏవచ।
నమస్స్వధాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః ☞॥

సదాశివప్రార్థనా

ఈశానః పితృరూపేణ మహాదేవో మహేశ్వరః।
ప్రియతాం భగవానీశః పరమాత్మా సదాశివః॥ త్రిఃపఠిత్వా॥

భోజనస్థానావోక్షణాదికం.

ప్రాచీనావీతీ, అథభోజనస్థానం తూష్ణీ ముద్ధృత్య॥

౧ ఆదౌ ప్రేతస్థలే:—. తిలమిశ్రితజల మాదాయ। భోజనస్థాన మవోక్షత్యపహతేతి:— * అపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా యే క్షయంతి పృథివీమను। అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రైషాం గతం మనః॥ ఇత్యవోక్ష్య॥

☞ యజ్ఞోపవీతీసర్వత్ర శ్రాద్ధకాలే జపేదథ। దేవతాభ్యఃపితృభ్యశ్చేత్యాదిమంత్రానతంద్రితః॥

* అపహతాఅసు...యత్రాస్యాగతమితిత్రయః॥

తత్ర సికతా స్తిలాంశ్చ ప్రకిరేదుదీర్తేతి:— ఉదీర్తా మవర ఉత్పర ఉన్మధ్యమః ప్రేతస్సోమ్యః। అసుం య ఇయాయా వృక ఋతజ్ఞ స్సనో వతు ప్రేతో హవే॥ ఇతి ప్రకీర్య॥

౨. తత్పిత్రాదిస్థలే:— అపహతా అసురారక్షాగ్ంసి పిశాచా యే క్షయంతి పృథివీ మను। అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రైషాంగతం మనః ॥ ఇత్యవోక్ష్య ॥ ఉదీరతా మవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితర స్సోమ్యాసః। అసుంయ ఈయు రవృకా ఋతజ్ఞా స్తేనోవంతుపితరో హవే షు*॥ తిలాన్, వికిరేత్ ॥

పదార్థప్రోక్షణం.

గాయత్ర్యా ఆత్మానం ద్రవ్యాణిచ ప్రోక్షతి:— ఓం తత్స... యాత్ ॥

శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాం గతోఽపివా।
యస్మరే త్పుండరీకాక్షం సబాహ్యాభ్యంతర శ్శుచిః॥

ప్రార్థనా.

శ్రాద్ధార్థా స్సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చ శ్రాద్ధయోగ్యా భవంత్వితి భవంతో బ్రువంతు;- శ్రాద్ధయోగ్యా భవంతు॥

౧. గయాదిప్రార్థనా.

శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం జనార్దనం।
వస్వాదీంశ్చ పితౄన్ ధ్యాత్వా తత శ్శ్రాద్ధం ప్రవర్తయేత్॥

విశ్వేదేవార్చనవిధిః:—

౧. విశ్వేదేవస్థానే:—

యజ్ఞోపవీతీ। హస్తోదకందత్వా। కాలకామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానా మిద మాసనం। ఇతి దక్షిణత ఆసనం ప్రత్యేకం దత్వా॥

౨. పునః హస్తోదకందత్వా, విశ్వేదేవ దైవేక్షణః క్రియతాం। ఓంతథా, ప్రాప్నోతుభవాన్; ప్రాప్నువాని॥ ఇతి ప్రతివచనమ్॥

---

* ఉదీర్తా మపరోత్పరోన్మధ్యమా పేత్రీతా సోమ్యా। అసుంయె యాయావృక ర్తజ్ఞా సానో ఽవతు ప్రేతా హవే॥ ఇతిస్త్రీయాః॥

ఆవాహనం.

౩. కుశయవపుష్పాణి గృహీత్వా కాలకామసంజ్ఞికాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ భవత్స్వావాహయిష్యే; ఆవాహయ:— విశ్వేదేవాస ఆగత శృణుతామ ఇమం హవం। ఏదం బర్హి న్నిషీదత॥

శ్లో॥ ఆగచ్ఛంతుమహాభాగా విశ్వేదేవామహాబలాః।
యేఅత్రవిహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే॥
సావధానాస్స్మః; ఇతిశ్శిరసి ఆవాహ్య॥

ఉపస్థానం.

౩. విశ్వేదేవా శ్శృణుతేమగ్ం హవంమే యే అంతరిక్షే య ఉపద్యవిష్ఠ। యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవా యజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయధ్వం॥ ఇతిజప్త్వా॥

అక్షతనినయనం.

౪. ఓషధయస్సంవదంతే సోమేన సహరాజ్ఞా। యస్మై కరోతి బ్రాహ్మణ స్తగ్ంరాజ న్పారయామసి ॥ ఇతి పాదాదాదిమస్తకాంతం అక్షతాన్ వికిరేత్ ॥

అర్ఘ్యవిధిః.

తతో వైశ్వదేవార్థబ్రాహ్మణభూమిం ప్రాదక్షిణ్యేన యవైరా స్తీర్య। అర్ఘ్యపాత్రే ఆసాద్య। ఉత్తానే కృత్వా, ప్రోక్ష్య ॥

పవిత్రనిక్షేపణం.

పవిత్రేస్థో వైష్ణవీ వాయుర్వాం మనసా పునాతు ॥ పవిత్రేకృత్వా। పాత్రయో ర్నిధాయ ॥

ఉదకనినయనం.

శంనోదేవీరిత్యుదకం నినయతి:—

శంనోదేవీ రభిష్టయ ఆపోభవంతు పీతయే। శంయో రభిస్రవంతు నః ॥ సపవిత్రయోః పాత్రయో రపః క్షిప్త్వా॥

యవనిక్షేపణం.

యవోసీతి యవాన్ నిక్షిపతి:—

యవోసి ధాన్యరాజోవా వారుణో మధుసంయుతః। నిర్ణోద స్సర్వ పాపానాం పవిత్ర మృషిభిస్స్మృతః॥ యవాన్ క్షిప్త్వా ॥

గంధాదికం.

అర్ఘ్యపాత్రయో రయం గంధః, ఇమాని పుష్పాణి, (పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః) అయం కుశః। సకలారాధనైః స్వర్చిత మస్తు ॥

"స్వాహార్ఘ్యాస్స్వాహార్ఘ్యాః" ఇతి మన్త్రేణ దేవతార్థబ్రాహ్మణ సమీపే నిక్షిపేత్। సంత్వర్ఘ్యాః ॥

ఉత్పవనం.

కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః వఃపాత్రే సంపన్నే; కాలకామ సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యోవో జుష్టం గృహ్ణామి। ఇతి తత్పాత్రస్థోదకం పవిత్రాభ్యాం విధివ దుత్పూయ ॥

అర్ఘ్యప్రదానవిధిః.

పవిత్రాంతర్హితే బ్రాహ్మణహస్తే ఇదంవో అర్ఘ్యమితి ప్రత్యేక మర్ఘ్యోదకంవినిక్షిపేత్। హస్తోదకం దత్వా। (అంజలావర్ఘ్యం నినయతి యాదివ్యా ఇతి) :—

యాదివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుర్యా అంతరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః। హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియా స్తాన ఆప శ్శగ్గ్ స్యోనా స్సుహవాభవంతు॥ కాలసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాః।ఇదంవోఅర్ఘ్యం,ఇత్యర్ఘ్యంనినీయ।అస్త్వర్ఘ్యం॥

హస్తోదకందత్వా। యాదివ్యాఆపః... భవంతు। కామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః ఇదంవో అర్ఘ్యం। ఇత్యర్ఘ్య మంజలౌనినీయ॥ అస్త్వర్ఘ్యం ఇతి ప్రతివచనం॥

గంధాదిప్రదానం.

హస్తోదకందత్వా :– గంధద్వారాం దురాధర్షాం ,నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం। ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తా మిహోపహ్వయేశ్రియం॥ కాల కామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః అమీవో గంధాః; సుగంధాః॥

అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత। అర్చంతు పుత్రకా ఉతపుర న్నధృష్ణ్వర్చత ॥ కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః ఇమాని పుష్పాణి; సుపుష్పాణి॥

ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతంయోస్మాన్ ధూర్వతి తం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః॥ కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః అయం వో ధూపః; సుధూపః॥

ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోపఘ్నం నిర్ఋతిం మమ। పశూగ్ంశ్చ మహ్య మావహ జీవనంచ దిశోదిశ॥ కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః అయంవో దీపః; సుదీపః॥

౫ వస్త్రం.

యువా సువాసాః పరివీతఆగా త్సఉ శ్రేయాన్ భవతి జాయమానః। తం ధీరాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధియో మనసా దేవయంతః॥ కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః। అంతఃప్రావరణార్థం బహిఃప్రావరణార్థం వఃఆచ్ఛాదనార్థం పవిత్రార్థ మలంకరణార్థ మిదంవో వాసః; సువాసః। తదభావే సాక్షతా ఇమే కుశాః॥

ఇతివిశ్వేదేవార్చనవిధిః.

ప్రేతార్చనమ్.

ఆసనం

౧ ప్రేతస్థానే:—ప్రాచీనావీతీ। హస్తోదకందత్వా।పితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్యఇద మాసన ముపతిష్ఠతు। ఇతివిష్టరే వామత ఆసనందత్వా॥

క్షణః.

పునః హస్తోదకం దత్వా। పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశే ఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం ఇత్యామన్త్ర్య। ప్రాప్నోతు భవానిత్యుక్తే, ప్రాప్నోతు భవానితి ప్రతివచనం॥

జపః.

ఔపాసనాగ్నిం ప్రజ్వాల్య। అగ్నే ర్దక్షిణత స్సవ్యపాణే రంగుష్ఠోపకనిష్ఠికయా చాంగుళ్యా పృథివీ మభిమృశ్య జపే "ద్యేపార్థివాస" ఇతి:— యేపార్థివాసః పితరో యఆంతరిక్ష్యా యేదివ్యా యేదిశ్యాః। యేవామృతా బభూవుస్తే అస్మిన్ యజ్ఞే సమవయంతాం॥

సాగ్నికస్య ఔపాసనాగ్నే ర్దక్షిణత ఏవజపః॥ అనగ్నికస్యతు లౌకికాగ్ని మానీయ, కుండసమీపే నిధాయ, అగ్నే ర్దక్షిణతః పూర్వవ ద్యేపార్థివాస ఇతి జపేత్।

ప్రేతావాహనం.

ప్రేతావాహనం కేచి త్కుర్వంతి। దక్షిణాభిముఖ స్సన్యంజానావాచ్య। కుశతిలపుష్పాణి గృహీత్వా। పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేత మావాహయిష్యే। ఆవాహ యేత్యనుజ్ఞాతః :—ఆయాహి ప్రేత సోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। ప్రజా మస్మభ్యం దదద్రయం దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ*॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత ఆవాహయామి॥ఇతి ప్రేతబ్రాహ్మణశిరసి నిక్షిప్య॥

ఉపస్థానం కుర్యాత్.

ఉపస్థాయ :— ఆయాహి ప్రేతత్వంసోమ్యాగ్నిష్వాత్తై దేవయానేన పథా।అస్మిన్ యజ్ఞే స్వధయా మోదమానోఽధిబ్రవీతు సోఽవత్వస్మాన్ †॥ ఇత్యుపస్థాయ। సపిండీకరణే ప్రేతబ్రాహ్మణసమారాధనకాలే కర్తా దక్షిణాభిముఖ స్సన్నేవ పూజయేత్॥

తత్పిత్రాద్యర్చనవిధిః.

ఆసనం, క్షణంచ.

౩ తత్పిత్రాదిస్థానే :—హస్తోదకం దత్వా, తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణా మిదమాసనం। ఇతివామత ఆసనం దత్వా॥

పునః హస్తోదకం దత్వా। పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య, ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం। ఓంతథా। ప్రాప్నోతు భవానిత్యుక్తే, ప్రాప్నవాని, ఇతి ప్రతివచనం॥

ఆవాహనం.

తత్పితృ పితామహప్రపితామహాన్ గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్యరూపాన్ భవత్స్వావాహయిష్యే। ఆవాహయ:— ఉశంత

---

* ఆయాహిప్రేతే సోమ్యేగంభీరైః పథిభిఃపూర్వ్యైః। ప్రజామస్మభ్యం దదతీరయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ॥ ఇతిస్త్రియాః॥

† ఆయాహిప్రేతే సోమ్యే...నాధి...సా...స్మాన్॥ ఇతిస్త్రియాః॥

స్త్వా హవామహ ఉశంత స్సమిధీమహి । ఉశన్ను శత ఆవహ పితౄన్ హవిషే అత్తవే॥ ఇత్యావాహ్య॥

నమస్కారః.

నమోవః పితరో రసాయ నమోవః పితరశ్శుష్మాయ నమోవః పితరో జీవాయ నమోవః పితర స్స్వధాయై నమోవః పితరో మన్యవే నమోవః పితరో ఘోరాయ పితరో నమోవో య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యుష్మాగ్ స్తేను యేఽస్మిన్ లోకేమాం తేను య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యూయం తేషాం వసిష్ఠాభూయాస్త యేఽస్మిన్ లోకే ఽహం తేషాం వసిష్ఠో భూయాసం॥ ఇతి మస్తకాదిదక్షిణపాదాంతం తిలా నవకీర్య॥

ఉపస్థానం.

ఆయంతున ఇత్యుపస్థాయ:- ఆయంతునః పితర స్సోమ్యా సోఽగ్నిష్వాత్తాః పథిభి ర్దేవయానైః। అస్మిన్ యజ్ఞే స్వధయా మదంత్వధిబ్రువంతు తే అవంత్వస్మాన్॥ ఇత్యుపస్థాయ॥

అర్ఘ్యవిధిః.

ఔపాసనాగ్నే ర్దక్షిణతః, దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్ స్తీర్య। తేషు, చత్వార్యర్ఘ్యపాత్రాణి ప్రయునక్తి; ఏకం ప్రేతస్య, త్రీణి తత్పితౄణాం; పాత్రాణ్యుత్తానాని కృత్వా, ప్రోక్ష్య॥

పవిత్రనిధానమ్.

౧. ప్రథమంప్రేతపాత్రే:—పవిత్ర మసి వైష్ణవం వాయు స్తే మనసా పునాతు॥ పవిత్రంకృత్వా, పాత్రేనిధాయ॥

౨. తత్పితృపాత్రే:- పవిత్రాణిస్థ వైష్ణవాని వాయుర్వో మనసా పునాతు॥ పవిత్రంనిధాయ॥

౩. తత్పితామహపాత్రే:—పవిత్రాణిస్థ వైష్ణవాని వాయుర్వో మనసా పునాతు॥ పవిత్రంనిధాయ॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే:—పవిత్రాణి... పునాతు। పవిత్రం నిధాయ॥ తిలాంశ్చ నిక్షిపతి॥

ఉదకపూరణమ్.

౧ ...ప్రథమం ప్రేతపాత్రే ఉదకం నినయతి:—శంనో దేవీ రభిష్టయ ఆపో భవంతు పీతయే। శంయో రభిస్రవంతు నః॥౧॥

ఆమ ఆగచ్ఛతు పితృప్రేతో దేవయానా స్థసముద్రా స్థసలిలా స్థనవర్ణా నస్మిన్యజ్ఞే సర్వకామా న్లభతే క్షీయమాణ ముపదు హ్యంతా మిమాఆపః ॥ పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ వో జుష్టం నినయామి, ఇత్యుదకం నినీయ॥

౨. అథ తత్పితృపాత్రే:—ఉదకం నినయతి:— శంనో=నః। ఆమ ఆగచ్ఛంతుతత్పితరో దేవయానా స్థసముద్రా... ఆపః।తత్పిత్రేగోత్రాయ శర్మణె వసురూపాయ వోజుష్టం నినయామి; ఇత్యుదకం నినయతి ॥

3. అథతత్పితామహపాత్రె:—ఉదకంనినయతి:—శంనో=నః। ఆమఆగచ్ఛంతుతత్పితామహా దేవయా... మాఆపః॥ తత్పితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే రుద్రరూపాయ వోజుష్టంనినయామి;ఇత్యుదకం నినీయ॥

౪. అథ తత్ప్రపితామహపాత్రె, ఉదకం నినయతి:—శం=నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతు...మాఆపః।తత్ప్రపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణేఆది త్యరూపాయ వో జుష్టం నినయామి ఇత్యుకం నినీయ॥

తిలప్రక్షేపణమ్.

౧. ప్రేతపాత్రే, తిలానావపతి:—తిలోసి సోమదెవత్యోగోసవే దేవనిర్మితః। ప్రత్నవద్భిః ప్రత్తప్రేత ఏహి॥ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేతం ఇమా న్లోకా న్ప్రీణయాహి॥

౨. తత్పితృపాత్రె:—తిలోసి=తః। ప్రత్నవద్భిః...స్వధఏహి। తత్పితరం గోత్రం శర్మాణం వసురూపం ఇమా = మః॥

3. తత్పితామహపాత్రే:—తిలోసిసోమ...తః। ప్రత్నవద్భిః... ఏహి। తత్పితామహం...రుద్రరూపం ఇమాన్=మః ॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే: ... తిలోసి...తః। ప్రత్న...ఏహి। తత్ప్రపితామహం...ఆదిత్యరూపం ఇమాన్లో=నమః॥

మధుప్రక్షేపణం.

౧. ప్రేతపాత్రే

మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతిసింధవః। మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః॥౧॥ మధునక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః॥ మధుద్యౌరస్తు నఃపితా॥౨॥ మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు

సూర్యః। మాధ్వీ ర్గావో భవంతునః॥ 3॥ ఇతి ప్రేతపాత్రే త్రిభి ర్మంత్రైః పృథక్ పృథక్ మధు దత్వా॥

౨. తత్పితృపాత్రే:— మధువాతా... భవంతునః॥మధునిసీయ॥

3. తత్పితామహపాత్రే :—మధువాతా... భవంతునః ॥ ఇతి। మధు నిసీయ॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే :—మధువాతా... భవంతునః ॥ ఇతి మధు నిసీయ॥

పాత్రపరిప్లావనం.

౧ ప్రథమం ప్రేతపాత్రే :—

దక్షిణహస్తసర్వాంగుళీ స్సముదాకృత్య సోమస్య త్విషి రసీతి మంత్రేణ ప్రతిపాత్రం జల మప్రదక్షిణం పరిప్లావ్య :—

సోమస్య త్విషిరసి తవేవమే త్విషి ర్భూయా దమృతమసిమృతోర్మా పాహి దిద్యోన్మా పాహి॥ ఇతి అర్ఘ్యపాత్ర జలేఅప్రదక్షిణం పరిప్లావ్య॥

తృణాదానం.

యత్కించి త్తత్ర పతితం తృణకణ మంగుష్ఠానామికాభ్యామవ గృహ్ణీయాత్ "ఽ వేష్టా దందశూకా" ఇతి:—అవేష్టాదందశూకాః॥

తృణనిరసనం.

నిరస్త న్నముచే శ్శిరః। దక్షిణతో నిరస్య। అప ఉపస్పృశ్య। సోమస్య... పాహి।ఇత్య... ప్లావ్య।అవేష్టా...శూకాః। ఇతితృణమాదాయ॥

౨. తత్పితృపాత్రే:— నిరస్త... శిరః। దక్షిణతో నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య। సోమస్య త్విషిరసీత్యాది పూర్వవత్॥

3. తత్పితామహపాత్రే:— దక్షిణహస్త సర్వాంగుళిభి రిత్యాది, సోమస్య... అపఉపస్పృశ్య॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే:— సర్వంపూర్వవత్॥

అభిమంత్రణం.

౧. ప్రేతపాత్రం:— శంనోదేవీ... వంతునః॥ ఇతిఅభిమంత్ర్య॥

౨. తత్పితృపాత్రం:— శంనోదేవీ ... వంతునః ॥ ఇతి అభిమంత్ర్య॥

3. తత్పితామహపాత్రం:— శంనో ... వంతునః ॥ ఇతిఅభిమంత్ర్య॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రం:— శంనో ... వంతునః । ఇతి అభిమంత్ర్య ॥

ఉదకనినయనం.

౧. ప్రేతపాత్రే:—తూష్ణీ ముదకం నినీయ ॥

౨. తత్పితృపాత్రే:—తూష్ణీ ముదకం నినీయ ।

3 తత్పితామహపాత్రే :—తూష్ణీం ఉదకం నినీయ ॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే :—తూష్ణీం ఉదకం నినీయ ॥

గంధాదిప్రక్షేపణం.

౧ ప్రథమంప్రేతపాత్రే :—గంధార్థా ఇమేతిలాః, అయంకుశః। స్వర్చితమస్తు॥

౨. తత్పితృపాత్రే:—గంధార్థా ఇమేతిలాః, పుష్పార్థా ఇమే తిలాః, అయంకుశః। స్వర్చితమస్తు ॥

3. తత్పితామహపాత్రే :—గంధార్థా ఇమే తిలాః, పుష్పార్థా ఇమే తిలాః, అయం కుశః, స్వర్చితమస్తు ॥

౪, తత్ప్రపితామహపాత్రే :—గందార్థా ఇమే తిలాః, పుష్పార్థా ఇమేతిలా। అయంకుశః, స్వర్చితమస్తు॥ఇత్యంతం అగ్నిసమీపేకృత్వా॥

పాత్రనిధానం.

అనంతరం బ్రాహ్మణ సమీపేనిక్షిపేత్ ॥

పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత తేపాత్రం సంపన్నం, ఉపతిష్ఠతా మర్ఘ్యం, ఇత్యేకంపాత్రం ప్రేతకుండ (బ్రాహ్మణ) సమీపే నిధాయ॥

తత్పితృపితామహప్రపితామహాః, వః పాత్రాణి సంపన్నాని:— త్రీణి,పాత్రాణి, తత్పితాది కుండస్థానే (బ్రాహ్మణసమీపే) నిధాయ॥

అర్ఘ్యసంయోజనవిధిః:—

సంకల్పః.

కర్తా, ఉపవీతీ। ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్తఏవం... తిథౌ పితుఃగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య తత్పాత్రస్థోదకం,

తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే:—

బ్రాహ్మణప్రార్థనా.

బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాం దత్వా, సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః॥ "సంయోజయ" ఇతిపక్షదుచ్చైర్వదేత్॥

ఉదకసంయోజనమ్.

ప్రేతపాత్రాదుదకాదానం.

ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ(ఉద్ధరణ్యాదినా)కించిదాదాయ॥

ప్రథమపర్యాయః.

తత్పిత్రాదిపాత్రేష్వాసించే "త్సమానీవ ఆకూతి, స్సంజ్ఞానం నస్సైవ" రితిద్వాభ్యామ్ :—

౧. సమానీవ ఆకూతి స్సమానా హృదయానివః। సమానమస్తు వో మనో యథావ స్సుసహాసతి॥

౨. సంజ్ఞానం నస్సైవ స్సంజ్ఞాన మరణైః। సంజ్ఞాన మశ్వినాయువ మిహాస్మాసు నియచ్ఛతం॥

(అస్మత్) పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వత్పితృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైః, స్సహ ఏతత్తేతిలోదకం, ఇత్యుదకం నినీయ। "తస్మైతేస్వధా నమః" ఇతి నమస్కృత్య॥

ఇతి ప్రథమం తత్పితృపాత్రే సంయోజ్య॥

శ్రీరామరామరామ, ఇతి భగవతః స్మరణం కృత్వా

అభిమంత్రణం.

సగ్ంసృష్టోదక మభిమంత్రయతే, యేసమానా ఇతిద్వాభ్యాం:—

౧. యేసమానా స్సమనసః। పితరో యమరాజ్యే। తేషాంలోక స్స్వధానమో। యజ్ఞో దేవేషు కల్పతాం॥

౨. యేసజాతా స్సమనసో జీవాజీవేషు మామకాః॥ తేషాగ్ శ్రీర్మయి కల్పతా మస్మిన్ లోకే శతగ్ం సమాః॥ ఇత్యభిమంత్ర్య॥

ద్వితీయ పర్యాయః.

౨. పునః ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ కించిదాదాయ। తత్పితామహపాత్రే సంయోజయతి:—సమానీవఆకూతిః... యచ్ఛతం॥పితః

గోత్ర శర్మన్ ప్రేత త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వత్పితామహైర్గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైః సహ ఏతత్తేతిలోదకం తస్మైతే స్వధానమః ॥ శ్రీరామ రామరామ ఇతి స్మృత్వా॥ తత్పితామహపాత్రే నినీయ । యేసమానా, ఇత్యభిమంత్ర్య:—యేసమానా... సమాః॥ ఇతి॥

తృతీయపర్యాయః.

పునః ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ కించి దాదాయ, తత్ప్రపితామహపాత్రే సంయోజయతి:—సమా...తం॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వత్ప్రపితామహైర్గోత్రైః శర్మభిః ఆదిత్యరూపైః సహ, ఏతత్తేతిలోదకం తస్మైతే స్వధానమః॥

హరికీర్తనం.

శ్రీరామరామరామ, ఇతి భగవతః స్మరణం కృత్వా ॥ ఇతి తత్ప్రపితామహపాత్రే నినీయ ॥ యేసమానాఇత్యాదిపూర్వవదభిమంత్ర్య:—యేసమానా...సమాః॥

ఉపస్థానం.

ఉత్థాయ, శ్లో॥ త్వత్పితాద్యర్ఘ్యతోయేన సంయోగాత్ప్రేతముక్తితః।
ఇహ లోకం పరిత్యజ్య గతోఽసి పరమాం గతిం॥
శ్రీరామరామరామ, ఇతి హరిసంకీర్తనం కుర్యాత్॥ ॥
ఇతి అర్ఘ్యసంయోజనమ్.

అర్ఘ్యప్రదానం.

ప్రేతార్ఘ్యదానం.

౧ ప్రేతస్థానస్థితకూర్చే:—(ప్రేతా బ్రాహ్మణహస్తేవా) ఉదకం దత్వా । పితఃగోత్రశర్మన్ ప్రేత ఇదంతే అర్ఘ్య ముపతిష్ఠతు। పునః హస్తోదకం దత్వా॥

తత్పిత్రాద్యర్ఘ్యదానం.

౨. తత్పిత్రాదిస్థానే:— స్వధార్ఘ్యా స్వధార్ఘ్యాః; సంతర్ఘ్యాః, హస్తోదకందత్వా, యాదివ్యా... భవంతు॥ పితః గోత్ర శర్మన్ వసురూప ఇదంతే అర్ఘ్యం; అస్తర్ఘ్యం । పునఃహస్తోదకందత్వా॥

3. తత్పితామహస్థానే:—యాదివ్యా=భవంతు, పితామహ, గోత్ర, శర్మన్, రుద్రరూప ఇదంతే అర్ఘ్యం, అస్త్వర్ఘ్యం, పునః హస్తోదకం దత్వా॥

౪. తత్ప్రపితామహపాత్రే:— యాదివ్యా...భవంతు, ప్రపితామహ గోత్ర శర్మన్ ఆదిత్యరూప ఇదంతే అర్ఘ్యం; అస్త్వర్ఘ్యం పునః, హస్తోదకం దత్వా॥

పితృపాత్రనిక్షేపణం.

అర్ఘ్యం దత్వా, తేషా మర్ఘ్యోదకానాం సంస్రావాన్ విప్రహస్తేభ్యః పాత్రేషు గళితాన్ పితృపాత్రే సంగృహ్య తత్పాత్రం న్యుబ్జం "పితృభ్యః స్థాన మసి" ఇతి భూమావిధాయ। అస్యోపరి కుశాన్ దద్యాత్॥

గంధాదిప్రదానం

౧ ప్రథమం ప్రేతస్థానే:...గంధద్వారాం...శ్రియం॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత అమీవో గంధాః, (గంధార్థా ఇమే తిలాః) అర్చత...ధృష్ణర్చత॥ పితః...ప్రేత; ఇమాని పుష్పాణి, (పుష్పార్థా ఇమేతిలాః,)॥ధూరసి...ధూర్వామః, పితః...ప్రేత! అయంవో ధూపః (ధూపార్థా ఇమే తిలాః) ఉద్దీప్యస్వ...దిశోదిశ॥ అయంవో దీపః, (దీపార్థా ఇమే తిలాః) యువాసువాసాః...తతః॥ పితఃగోత్రశర్మన్ప్రేత అంతః ప్రావరణీయం, బహిఃప్రావరణీయం, వః ఆచ్ఛాదనీయం, పవిత్రార్థమలం కరణార్థమిదం వోవాసః। తదభావే యథాశక్తి హిరణ్యం, యథా విధ్యర్చనమస్తు॥

౨. తత్పిత్రాదిస్థానే:— తత్పితృ...హ, గంధద్వారాం ... శ్రియం॥. అమీవోగంధాః...యథావిధ్యర్చనమస్తు॥

విష్ణ్వర్చనం.

యుష్మదనుజ్ఞయా విష్ణ్వర్చనం కరిష్యే:— యజ్ఞోపవీతీ :— విష్ణువిశ్వేదేవవ దభ్యర్చ్య:—

ఆసనక్షణాదికం.

శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇద మాసనం॥

శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో దైవే క్షణః క్రియతాం, ఓంతథా, ప్రాప్నోతు భవానితి కర్తా, ప్రాప్నువాని, ఇతి భోక్తా॥

శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుం ఆవాహయిష్యే, ఆవాహయ॥

౧. తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం సదాపశ్యన్తి సూరయః, దివీవ చక్షు రాతతమ్॥

౨. తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంస స్సమింధతే విష్ణోర్యత్పరమం పదం॥ ఇత్యావాహ్య॥

ఉపస్థానం.

౧. ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢమస్య పాగ్ంసురే। ఇత్యుపస్థాయ॥

అక్షతప్రక్షేపణం.

౧ ఓషధయ స్సంవదన్తే సోమేన సహ రాజ్ఞా। యస్మై కరోతి బ్రాహ్మణ స్తగ్ంరాజ న్పారయామసి॥ ఇతి పాదాదిమస్తకాంతం అక్షతాన్ వికిరేత్॥

అర్ఘ్యవిధిః.

తతో విష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణ భూమిం ప్రాదక్షిణ్యేన యవైర్వికీర్య, అర్ఘ్యపాత్ర మాసాద్య, ఉత్తానంకృత్వా, ప్రోక్ష్య, తస్మిన్ పవిత్రం నిధాయ॥

పవిత్ర మసి వైష్ణవం వాయుస్తే మనసా పునాతు। పవిత్రం కృత్వా, పాత్రేనిధాయ॥

ఉదకనినయనం.

శన్నోదేవీ రిత్యుదకం నినీయ :—శంనో... భవంతునః॥

యవనిక్షేపణం.

యవోసీతియవాన్ :—యవోసిధాన్యరాజో వా ... స్మృతం॥ యవాన్ క్షిప్త్వా॥

గంధాదినిక్షేపణం.

అర్ఘ్యపాత్రే అయం గంధః, ఇమాని పుష్పాణి, (పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః) అయంకుశః, స్వర్చిత మస్తు, స్వాహార్ఘ్యాః, ఇతి మంత్రేణ విష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణసమీపే స్థాపయేత్; సంత్వర్ఘ్యాః॥

అర్ఘ్యదానం.

హస్తోదకం దత్వా, యాదివ్యా... భవంతు, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదంతే అర్ఘ్యం; అస్వర్ఘ్యం, హస్తోదకందత్వా॥

గంధప్రదానం.

గంధద్వారాం... శ్రియం॥ శ్రాద్ధసం... విష్ణో!అమీవో గంధాః, ఇత్యాద్యాచ్ఛాదనాంతం విశ్వేదేవవత్ ॥

మండలకరణం.

యుష్మదనుజ్ఞయా మండలాద్యర్చనం కరిష్యే:— కురుష్వ, భోజనపాత్రాణి ప్రక్షాళ్య, బ్రాహ్మణానాం పురతో నిధాయ॥

ప్రేతాహుతిః.

ప్రేతకుండస్యో (బ్రాహ్మణస్య) త్తరతో లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య। అభిఘార్య,పాకాత్కించి దన్న మాదాయ। పాత్రేనిధాయ,అభిఘార్య॥

సంకల్పః.

ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...తిథౌ పితుః...ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య, ద్వాదశే ఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా ప్రేతాహుతిం హోష్యామి॥

ఆహుతిః.

దర్భైర్లౌకికాగ్నిం పరిస్తీర్య, అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, మేక్షణేన అవదాయ, పిత్రే గోత్రాయ, శర్మణే ప్రేతాయ, యమాయచస్వాహా॥ యమాయేదం॥ఇతిహుత్వా, పునఃపరిషిచ్య,మేక్షణమగ్నౌ ప్రహృత్య॥

అగ్నౌకరణం.

సంకల్పః.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవంతిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా అన్నసంస్కారార్థ మగ్నౌకరిష్యే :—పాకాత్ కించిదన్న మాదాయ, పాత్రే నిధాయ॥

అన్నవిభాగాదికరణం.

ప్రాచీనావీతీ, అన్నమగ్నౌ వధిశ్రిత్య,ఉద గుద్వాస్య, అద్భిః ప్రోక్ష్య, అన్నంచతుర్ధా విభజ్య, ఈశాన్యభాగే అభిఘార్య, తూష్ణీం మూపాసనాగ్నిం ప్రసవ్యం పరిషిచ్య, దక్షిణం జాన్వాచ్య॥

ఉపవీతీ, మేక్షణముప స్తీర్య, తేనావదాయ, అభిఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి :—

హోమః.

౧. సోమాయ పితృపీతాయ స్వధానమ స్స్వాహా॥

అర్ధంజుహోతి, సోమాయపితృపీతాయేదం నమమ॥

౨. పున రుప స్తీర్య, త్రేనావదాయ, అభిఘార్య, హవిః ప్రత్య భిఘారయతి :—యమాయాంగిరస్వతే పితృమతే స్వధానమ స్స్వాహా॥ అర్ధం జుహోతి, యమాయాంగిరస్వతే పితృమత ఇదంనమమ॥

౩. హోమద్వయశిష్టమాదాయానుప స్తరణాభిఘారణేన జుహోతి:- అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధానమస్స్వాహా॥సర్వం జుహోతి॥ అగ్నయే కవ్యవాహనాయేదంనమమ॥

ప్రాచీనావీతీ,తూష్ణీమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య,మేక్షణమగ్నౌప్రహరతి, చతుస్సాగరపర్యంతం... అభివాదయే(నయమాయజుహోతీత్యేకే)

భస్మమర్యాదా.

ఔపాసనాగ్నిజం భస్మ గృహీత్వా ప్రతిపురుషం పాత్రసహితం పరితో భస్మమర్యాదాం కృత్వా॥

ఉపస్తరణం.

విశ్వేదేవాదివిష్ణ్వంతం భోజనపాత్రేషూప స్తీర్య॥

హుతశేషప్రదానం.

పిత్రాదిపాత్రే:— ప్రాచీనావీతీ, హస్తోదకందత్వా, భోజనపాత్ర ఉపస్తీర్య, ప్రేతాహుతిశేషం కించిన్నినీయ, పునః హస్తోదకందత్వా॥

స్వధానినయనం.

తత్పిత్రాదిపాత్రే:—హస్తోదకం దత్వా,అగ్నౌకరణశేషమాదాయ, భోజనపాత్ర ఉపస్తీర్య,స్వధేయం స్వధేయం స్వధేయం॥ ఇతినినీయ అస్తుస్వధా, ఇతిప్రతివచనం। పున రభిఘార్య, పునః హస్తోదకందత్వా॥

పితృప్రార్థనా.

ఆస్వధేత్యాశ్రావయతి। అస్తుస్వధేతి ప్రత్యాశ్రావయతి। స్వధానమ ఇతి వషట్కరోతి। స్వధాకారోహి పితౄణాం॥

శ్లో॥ అకృత్వా భస్మమర్యాదాం పాణిప్రక్షాళనే కృతే। నిరాశాః పితరో యాంతి దాతాచ నరకంవ్రజేత్॥

అన్నసూక్త సంకల్పః.

కర్తా ఉపవీతీ, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యస్య శ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా అన్నశుద్ధ్యర్థం అన్నసూక్తమంత్రపఠనం కరిష్యే। మహాజనైస్సహ ఆశ్రావయిష్యే :— ఆశ్రావయ :—నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః। నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥ ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః॥ సహవై దేవానామిత్యాది, అన్నసూక్తం జపిత్వా ॥

అన్నాదిప్రోక్షణం.

సతిలయవదరోదకైః గాయత్ర్యా అగ్నిం (బ్రాహ్మణాన్) ఆత్మాన మన్నాదికంచ ప్రోక్ష్య:—ఓంభూర్భువస్సువః। తత్సవితు ర్వరేణ్యంభర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతిప్రోక్ష్య ॥

హవిఃప్రదానం.

౧. ఆదౌ విశ్వేదేవస్థానే :—దేవసవితః ప్రసువ ॥ సపాత్రం విశ్వేదేవకుండం (బ్రాహ్మణం) ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ; దక్షిణం జాన్వాచ్య, కరాభ్యాం పాత్రమాలభ్య ॥

పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపిధాన మగ్నే (బ్రహ్మణ) స్త్వాముఖే జుహోమి। అగ్నేస్త్వా (బ్రాహ్మణానాంత్వా) ప్రాణాపానయో ర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాంక్షేష్ఠా అముత్రా ముష్మిన్ లోకే॥ ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమ ఇతి ద్విజాంగుష్ఠ మన్నే నివేశ్య। స్వస్య దక్షిణహస్తేన బ్రాహ్మణదక్షిణహస్తం న్యంచిఅంగుష్ఠ రహితం గృహీత్వా:—ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం।సమూఢమస్యపాగ్ం సురేస్వాహా॥ శ్రీవిష్ణో! హవ్యం రక్షస్వ।కాలకామసంజ్ఞకా విశ్వేదేవా ఇదంవోహవ్యంసపరికరం విశ్వేదేవా దేవతేదమన్నం, అగ్నిస్త్వా (బ్రాహ్మణస్త్వా) హవనీయార్థే దత్తందాస్యమానంచాతృప్తేః తత్సర్వం, గయేయం భూ, ర్గదాధరోభోక్తా, అన్నం బ్రహ్మ, అహంచబ్రహ్మ, భోక్తాచబ్రహ్మ, సౌవర్ణ మిదంపాత్రం, అక్షయ్యా వటచ్ఛాయేయం, కాలకామసంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదమన్నం అమృతస్వరూపం అక్షయ తృప్త్యర్థం యథాభా

గం హవ్యంతత్సత్ స్వాహానమమ "గయాయాం శ్రీవిష్ణుపాదాదిసమ స్తతీర్థేషుద త్తమ స్త్వి"తి భవంతో బ్రువంతు। గయాయాం శ్రీవిష్ణు పాదాది సమ స్తతీర్థేషు ద త్తమస్తు॥ యేదేవా దివ్యేకాదాశస్థ పృథివ్యా మధ్యేకాదశస్థాప్సుషదోమహి నైకాదశస్థ తేదేవా యజ్ఞమిమంజుషధ్వం॥

౨. ప్రేతస్థానే:—యజ్ఞోపవీతీ, ఓంభూర్భువస్సువః...యాత్॥ అన్నాదికం గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య,ప్రాచానావీతీ,సపాత్రం అగ్నిం (బ్రాహ్మణం)తూష్ణీ మప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, సవ్యంజాన్వాచ్య,కరాభ్యాం పాత్రమాలభ్య:—పృథివితే పాత్రం ద్యౌరపిధాన, మగ్నేస్త్వా (బ్రహ్మణస్త్వా) ముఖేజుహోమి। అగ్నేస్త్వా(బ్రాహ్మణానాంత్వా) ప్రాణాపాన యో ర్జుహోమ్యక్షిత మసి మాస్యక్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే॥ స్వస్యదక్షిణోనోత్తానహస్తేన బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తం న్యంచి అంగుష్ఠరహితం గృహీత్వా। ఇదంవిష్ణురితి ద్విజాఙ్గుష్ఠ మన్నేనిక్షిప్య:— ఇదంవిష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢమస్య పాగ్ంసురే॥ శ్రీవిష్ణో అన్నంరక్షస్వ। పితః గోత్రశర్మన్ ప్రేతపత త్తేఅన్నం సపరికరం, ఇత్యన్నాదికం స్పర్శయిత్వా; తత్కారం విసృజేత్॥

ఉదకత్యాగః.

హస్తోదకం దత్వా। కుశతిలసహిత ముదక మాంజలినా గృహీత్వా। పితః గోత్ర శర్మన్ప్రేత, ఇదమన్నం అగ్నిస్త్వా (బ్రాహ్మణస్త్వా) హవనీయార్థే దత్త మా తృప్తే స్తత్సర్వం పిత్రే గోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ ఇదమన్నం సపరికరం సతిలాపిధానోదకుంభం సదక్షిణాకం ప్రీత తృప్త్యర్థ ముపతిష్ఠతు నమమ। ఇతి హ స్తస్థముదకం పితృతీర్థేన త్యజేత్॥ తత ఉత్థాయ తూష్ణీంనమస్కారంకుర్యాత్॥

౩. తత్పిత్రాదిస్థానే:— ప్రాచీనావీతీ, దేవసవితః ప్రసువ, ఇతి పిత్రర్థ బ్రాహ్మణం పాత్రసహితం ప్రసవ్యం పరిషిచ్య :—పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపిధాన మగ్నే (బ్రహ్మణ) స్త్వాముఖేజుహోమి।అగ్నే(బ్రాహ్మణానాం) స్త్వా ప్రాణాపానయో ర్జుహోమ్యక్షితమసినైషాం క్షేష్ఠాఅముత్రాముష్మిన్ లోకే॥ ఇదంవిష్ణురితి ద్విజాఙ్గుష్ఠ మన్నేనివేశ్య :—స్వస్య దక్షిణేనోత్తానహస్తేన బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తం న్యంచ్యాంగుష్ఠరహి

తం గృహీత్వా। ఇదం విష్ణు రితి ద్విజాఙ్గుష్ఠ మన్నే నివేశ్య :—ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం। సమూఢ మస్యపాగ్ం సురేస్వధా ॥ శ్రీవిష్ణో! కవ్యంరక్షస్వ। తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహాః గోత్రాః శర్మాణః వసురుద్రాదిత్యరూపాః, ఏతద్వః కవ్యం సపరికరమ్, తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః గోత్రాః శర్మాణః వసురుద్రాదిత్యరూపా దేవతా, ఇదమన్నం కవ్య మగ్ని (బ్రాహ్మణ) స్త్వా హవనీయార్థే దత్తం దాస్యమానం చాతృప్తేః తత్సర్వం, గయేయం భూ; గ్గదాధరో భోక్తా అన్నం బ్రహ్మ, అహఞ్చ బ్రహ్మ, భోక్తాచ బ్రహ్మ, రాజతమిదం పాత్రం అక్షయావటచ్ఛాయేయం, తత్పితృ,పితామహ, ప్రపితామహేభ్యః గోత్రేభ్యః శర్మభ్యః వసురుద్రాదిత్యరూపేభ్యః, ఇదమన్నం అమృతస్వరూపం అక్షయతృప్త్యర్థం యథాభాగం కవ్యం తత్సత్ స్వధానమమ॥ గయాయాం...బ్రువంతు॥ గయాయాం...మస్తు॥

యే చేహపితరో యేచనేహ యాగ్ శ్చ విద్మయాగ్ం ఉచ నప్రవిద్మ। అగ్నే త్వం వేత్థ యదితే జాతవేద స్వధాభిర్యజ్ఞగ్ం సుకృతం జుషస్వ॥

౮. విష్ణుస్థానే:—దేవ సవితః ప్రసువ। సపాత్రం విష్ణ్వర్థ బ్రాహ్మణం ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, కరాభ్యాం పాత్రమాలభ్య:—పృథివీ తేపాత్రం ..మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే॥ స్వస్య దక్షిణేనోత్తానహస్తేన బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తం న్యంచ్యాఙ్గుష్ఠరహితం గృహీత్వా ॥ ఇదం విష్ణు రితి ద్విజాఙ్గుష్ఠ మన్నే నిక్షిప్య :—ఇదం విష్ణు...సురేస్వాహా॥ శ్రీవిష్ణో హవ్యంరక్షస్వ, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణో ! ఇదంహవ్యం, సపరికరం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదమన్నం అగ్నిస్త్వా (బ్రాహ్మణస్త్వా) హవనీయార్థే దత్తందాస్యమానఞ్చ తృప్తేః తత్సర్వం, గయేయంభూ, గ్గదాధరో భోక్తా, అన్నం బ్రహ్మ, అహఞ్చ బ్రహ్మ, భోక్తాచ బ్రహ్మ, సౌవర్ణమిదంపాత్రం అక్షయావటచ్ఛాయేయం, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే, ఇదమన్నం అమృతస్వరూపం అక్షయతృప్త్యర్థం యథాభాగం హవ్యంతత్సత్ స్వాహా నమమ॥ గయాయాం శ్రీవిష్ణు...బ్రువంతు। గయాయాం...మస్తు॥

నమస్కారః.

తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం సదా పశ్యన్తి సూరయః। దివీవ చక్షు రాతతం ॥ తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంస స్సమింధతే విష్ణోర్యత్పరమం పదం॥

శ్రాద్ధమహిమాభివర్ణనం.

శ్లో॥ సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనే గిరౌ।
చక్రవాకా శ్శరద్వీపే హంసా స్సరసి మానసే॥ ౧॥
,, యేస్మజ్జాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణా వేదపారగాః।
ప్రస్థితా దీర్ఘ మధ్వానం యూయం తేభ్యో వసీదత॥ ౨॥
,, అమూర్తానాం చ మూర్తానాం పితౄణాం దీప్త తేజసాం।
నమస్యామి సదా తేషాం ధ్యాయినాం యోగచక్షుషాం॥ ౩॥
,, చతుర్భిశ్చ చతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాం పఞ్చభి రేవచ।
హూయతేచ పునర్ద్వాభ్యాం సమే విష్ణుః ప్రసీదతు॥ ౪॥
,, బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవి ర్బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణాహుతం।
బ్రహ్మైవ తేనగంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా॥ ౫॥
,, యజ్ఞేశ్వరో హవ్యసమస్తకవ్యభోక్తా వ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోఽత్ర।
తత్సన్నిధానాదపయాంతు సద్యో రక్షాంస్య శేషాణ్యసురాశ్చ సర్వే॥
,, త్వాం యోగిన శ్చింతయంతి త్వాం యజంతిచ యజ్వనః।
హవ్యకవ్యభు గేక స్త్వం పితృదేవ స్వరూపధృత్॥ ౭॥
,, కర్తాక్రియాణాం సచఇజ్యతే క్రతు స్సఏవతత్కర్మ ఫలఞ్చయచ్చ।
స్రుగాదియత్సాధనమప్య శేషం హరేర్న కిఞ్చిద్వ్యతిరిక్తమస్తి॥ ౮॥
,, గయాయాం ధర్మపృష్ఠేచ సదసి బ్రహ్మణస్పతే।
గయాశీర్షే వటేచైవ పితౄణాం దత్తమక్షయం॥ ౯॥

దేశకాలపాత్ర మంత్ర తంత్ర కర్తృభోక్తృ హవిస్థల ద్రవ్యాది భ్య స్సర్వంన్యూనాతిరిక్తాభ్యా మచ్ఛిద్రమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥
"సర్వం న్యూనాతిరిక్తాభ్యా మచ్ఛిద్రమస్తు" ఇతి ప్రతివచనం॥

అష్టాదశగయాప్రార్థనా.

నివీతీభూత్వా. శ్లో॥ ఈశానవిష్ణు కమలాసన కార్తికేయ
వహ్న్యత్రయార్క రజనీశ గణేశ్వరాణాం।

(సభ్యావసథ్య దధికణ్వ మతంగజానాం)
క్రౌంచామరేన్ద్రి కలశోద్భవ కశ్యపానాం
పాదాన్న మామిసతతం పితృముక్తి హేతూన్॥

గాయత్రీమధుమన్త్రాదిజపః.

ప్రేతస్థానే:— అథ సవ్యాహృతీం సప్రణవాం గాయత్రీం మధుమన్త్రాగ్శ్చ జపిత్వా:—ఓంభూర్భువస్సువః...త్। మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సిన్ధవః...భవంతునః॥

పూర్వసఙ్కల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, తిలాన్ దర్భాక్షయవాగ్శ్చ ఆదాయ। పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య దాదశేహని సపిండీకరణాన్న శ్రాద్ధే, పితరం గోత్రంశర్మాణం ప్రేతం, తత్పితృపితామహప్రపితామహాన్, గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్యరూపాన్, కాలకామసంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచోద్దిశ్య, మయా క్రియమాణేన పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేzహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధేన, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం, శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, కాలకామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం, దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ, ఏతేషాం సర్వం సగుణం భూత్వా, పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తత్పితృపితామహప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైః స్సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్తి రస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥

భోక్తృప్రతివచనం.

వస్వాదిపితృలోకప్రాప్తి రస్తు। సర్వంసగుణ మస్తు। యథాకాల దత్తమస్తు॥

నమస్కారః.

నమో దేవేభ్యః, స్వధా పితృభ్యః॥

అన్నప్రార్థనమంత్రాః.

భోక్తారః ఆచమ్య :— హస్తౌ, పాదౌచ ఆస్యంచ ఉదకైస్సగ్గ్ స్పృశ్య :— ఓంతద్బ్రహ్మ। ఓంతద్వాయుః। ఓం తదాత్మా। ఓంతత్స త్యం। ఓంతత్సర్వం। ఓంతత్పురోర్నమః। అంత శ్చరతి భూతేషు గుహా యాం విశ్వమూర్తిషు। త్వం యజ్ఞ స్త్వం వషట్కార స్త్వ మింద్ర స్త్వగ్ం రుద్ర స్త్వం విష్ణు స్త్వం బ్రహ్మత్వం ప్రజాపతిః। త్వంతదాప ఆపో జ్యోతీరసో మృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం॥

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోzమృతం జుహోమి। శ్రద్ధాయా మ పానే నివిష్టోzమృతం జుహోమి। శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోzమృతం జుహోమి। శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టోzమృతం జుహోమి। శ్రద్ధా యాగ్ం సమానే నివిష్టోzమృతం జుహోమి। బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృత త్వాయ॥

ఆపోశనప్రదానం

౧ విశ్వేదేవస్థానే:— ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్॥ సత్యంత్వర్తేన పరి షిఞ్చామి॥ హస్తోదకం దత్వా॥

౨. ప్రేతస్థానే:— ఓంభూర్భువస్సువః... సత్యంత్వర్తేనపరిషిఞ్చా మి, హస్తోదకం దత్వా॥

౩. తత్పితృపితామహప్రపితామహస్థానే:— ఓంభూర్భువస్సువః... సత్యంత్వర్తేనపరిషిఞ్చామి। హస్తోదకందత్వా॥

౪. అథవిష్ణుస్థానే:— ఓంభూర్భు...త్। సత్యం...మి, హస్తోదకందత్వా॥

౧. పిత్రేగోత్రాయశర్మణేప్రేతాయ, అమృతమస్తు॥

౨. పితృభ్యః, అమృతమస్తు॥

౩. దేవేభ్యః, అమృతమస్తు॥

౪. శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే, అమృతమస్తు॥

ఉదకప్రాశనమంత్రాః.

అమృతోప స్తరణ మసి॥ ఇతిసర్వత్ర॥

ప్రాశనానంతరం ఇయంభూర్గయాపతేర్బ్రాహ్మణాగదాధరాః పితృ రూపీ శ్రీజనార్దనః ప్రీయతాం, తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు॥ ఇతిజలంత్యజేత్॥

ప్రాణాహుతయః.

౧. అదాప్రేతకుండే :—

౧. శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివోమావి
శాప్రదాహాయ, ఓంప్రాణాయస్వాహా॥

౨. శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివోమావి
శాప్రదాహాయ । ఓంఅపానాయస్వాహా॥

౩. శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోమృతం జుహోమి। శివోమావిశా
ప్రదాహాయ। ఓంవ్యానాయ స్వాహా॥

౪. శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివోమావి
శాప్రదాహాయ। ఓంఉదానాయస్వాహా॥

౫. శ్రద్ధాయాగ్ంసమానేనివిష్టోమృతం జుహోమి । శివోమావి
శాప్రదాహాయ। ఓంసమానాయస్వాహా॥

౨. అథతత్పిత్రాదీనాకుండే :—

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోమృతం జుహోమి। శివోమావిశాప్ర
దాహాయ। ఓంప్రాణాయ స్వాహా॥...సమానాయస్వాహా॥ ఇత్యాది॥

౩. విశ్వేదేవకుండే:—శ్రద్ధాయాం...సమానాయస్వాహా॥ఇత్యాది॥

౪. విష్ణుకుండే—శ్రద్ధాయాం...సమానాయస్వాహా॥ ఇత్యాది ॥

యజమానః :—భుంజానాన్ ప్రాణాది పంచభిస్సమీక్ష్య :— బ్ర
హ్మణిమఆత్మా మృతత్వాయ॥ఇత్యాత్మానం పశ్యన్, సర్వత్ర బ్రాహ్మణ
హస్తేషు జలందద్యాత్ ॥

గాయత్రీంత్రివారం జపేత్ :—ఓంభూర్భు...దయాత్॥

మధుప్రదానం.

మధువాతా...వంతునః॥ ఇతి ప్రాచీనావీతినా తత్పిత్రాదిస్థానే
షు; ఉపవీతినా విశ్వేద్వేవ విష్ణుస్థానయోః, మధుదద్యాత్ । ప్రేతస్థా
నేతు నదద్యాత్ ☞॥

ప్రార్థనా,

"యథాసుఖంజుషధ్వం" జుషామహే ఇతి ప్రతివచనమ్ ॥

☞ శ్లో॥ శ్రాద్ధేతు మధుమంత్రాంతే మధుదద్యాద్యథావిధి।
మధ్వభావేజపేన్మంత్రాన్ ఘృతంతత్ర సురాసమం॥

విష్ణుస్మరణం.

శ్లో॥ కలౌ కలికృతాన్దోషాన్ ద్రవ్యదేహాత్మసంభవాన్।
సర్వాన్ హరతి చిత్తస్థో భగవాన్దేవకీసుతః॥ ౧
శ్లో॥ మన్త్రమధ్యే క్రియామధ్యే విష్ణోస్స్మరణపూర్వకమ్।
యత్కించిత్క్రియతే కర్మ తత్కర్మ సఫలం భవేత్॥ ౨
శ్లో॥ అపేక్షితం యాచితవ్యం త్యాజ్యం చైవానపేక్షితమ్।
ఉపవిశ్య సుఖేనైవ భోక్తవ్యం స్వస్థమానసైః॥ ౩

మక్షికాబాధానివృత్తిమన్త్రః.

ద్వాదర్భావాదాయ, సర్వత్రమక్షికా విధూయ తేయదశ్వస్యేతి:—

యదశ్వస్య క్రవిషో మక్షికాశ యద్వా స్వరౌ స్వధితౌ రిప్తమస్తి। యద్ధస్తయోశ్శమితుర్యన్నఖేషు సర్వాతాతే అపిదేవేష్వస్తు॥ మక్షిబాధా నివృత్తిరస్తు॥

అథ శ్రవణసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త .. తిథౌ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేఽహాని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ బ్రాహ్మణ భోజనకాలే రాక్షసఘ్న, వైష్ణవ, పైతృక, అప్రతిరథ, పురుషసూక్త, ఇత్యాది మన్త్ర పఠనం కరిష్యే :— మహాజనైస్సహ ఆశ్రావయిష్యే:— ఆశ్రావయ, ఇతి ప్రతివచనం। యుంజతే మన ఇత్యాది జపిత్వా॥

హోమవిధిః.

ఘృతప్లుతమన్నం ప్రేతాది కుండ చతుష్టయేషు ప్రత్యేకం ద్వాత్రింశత్కబళాని హుత్వా తదన్నం ఘృతేనైవ మేళయేత్, ససూప శాకాదినా॥

౧ ప్రేతస్థానే:—యత్తేకృష్ణ ఇతిమన్త్రేణ ప్రేతకుండేహోమాః:—
యత్తేకృష్ణశ్శకున ఆతుతోద పిపీలస్సర్పఉతవా శ్వాపదః। అగ్నిష్టద్విశ్వాదనృణం కృణోతు సోమశ్చ యోబ్రాహ్మణ మావివేశ స్వాహా॥ అగ్నీషోమాభ్యామిదం నమమ॥

౨. తత్పిత్రాదిస్థానే:—ఉశన్తస్త్వా హవామహ ఇతిమన్త్రేణ తత్పిత్రాది కుండేహోమాః:— ఉశన్తస్త్వా హవామహ ఉశన్త స్స మి

ధీమహి। ఉశ న్తస్త్వాశత ఆవహ పితౄ౯ హవిషే అత్తవే స్వాహా॥ పితృభ్య ఇదం నమమ॥

3 విశ్వేదేవస్థానే:- విశ్వేదేవా శ్శృణుతేతి మన్త్రేణ విశ్వేదేవకుండే హోమః:- విశ్వేదేవా శ్శృణుతేమగ్ంహవంమె యె అన్తరిక్షేయ ఉపద్యవిష్ఠ। యె అగ్నిజిహ్వా ఉతవా యజత్రా ఆసద్యాస్మి౯ బర్హిషి మాదయధ్వగ్గ్ స్వాహా॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదంనమమ॥

౪. విష్ణుస్థానే:— తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ విష్ణుకుండే హోమః:— తద్విష్ణోః పరమంపదగ్ం సదాపశ్యన్తి సూరయః। దివీవచక్షురాతతగ్గ్ స్వాహా॥ విష్ణవఇదం నమమ। హస్తంప్రక్షాళ్య॥

మధునినయనం.

పునఃగాయత్రీం త్రివారంజపేత్:-ఓంభూ...త్।మధు...భవస్తునః॥ ప్రేతస్థానంవినా, త్రిషుస్థానేషు మధుదద్యాత్॥

సర్వత్రవికిరం.

౧. ఆదౌపిత్రస్థానే:- ప్రాచీనావీతీ। పితః గోత్ర శర్మన్పిత, తృప్యస్వ తృప్యస్వ; తృప్తాస్మః ఇతిప్రతివచనం కిఞ్చిదన్న మాదాయ।పితః గోత్రశర్మన్పిత, తృప్తిరస్తు॥ఇతితూష్ణీంవికీర్య, అస్తుతృప్తిరితిప్రతివచనమ్॥

౨. తత్పితాదిస్థానే:—తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః తృప్యధ్వం, తృప్యధ్వం; తృప్తాస్మః॥

శ్లో॥ అసంస్కృతప్రమీతా యే త్యాగినో యాః కులస్త్రియః।
దాస్యామి తేభ్యో వికిర మన్నం తా భక్షశ్చ పైతృకం॥

ప్రాగారాభ్య ప్రత్యగపవర్గం వికీర్య॥

3. విశ్వేదేవస్థానే:—ఉపవీతీ, కాలకామసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాః తృప్యధ్వం, తృప్యధ్వం; తృప్తాస్మ ఇతి ప్రతివచనం॥

శ్లో॥ అసోమపాశ్చ యేదేవా యజ్ఞభాగ వివర్జితాః। తేషా మన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదైవికం॥ ఇత్యుదగపవర్గం వికీర్య॥

౪. విష్ణుస్థానే:-శాఙ్గధసంయుక్త శ్రీమహావిష్ణో! తృప్యస్వ తృప్యస్వ; తృప్తాస్మః॥

శ్లో॥ అసంశయో భవే ద్విష్ణు శ్శోకసాధన మవ్యయమ్। పితౄణాంచ

పరం శేషం వికిరాన్నంచ వైష్ణవం॥ ఇతి దక్షిణమారభ్య ఉదగపవర్గం వికీర్య, (కేచి ద్విష్ణుస్థలే వికిరం నేచ్ఛంతి)

ఉచ్ఛిష్టపిండదానం.

౧. ప్రేతస్థలే:—ప్రేతకుండసన్నిధౌ (ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ) దక్షిణాగ్రం దర్భం నిధాయ॥

తూష్ణీం తిలోదకం నినీయ, హస్తేన పాత్రస్థ మన్నం పిండం కృత్వా। తముద్దిశ్య తూష్ణీ ముచ్ఛిష్టపిండం దత్వా, పునస్తిలోదకందత్వా॥

౨. తత్పిత్రాదిస్థలే:—ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, దక్షిణాభిముఖస్సన్ తత్పిత్రాదిపురతః శుచౌదేశేగోమయేనానులిప్య, తత్ర దక్షిణాగ్రా న్దర్భాన్సగ్స్తీర్య, తేషుతూష్ణీం తిలోదకందత్వా, హస్తేన పాత్రస్థ మన్నంగృహీత్వా, పిండంకృత్వా:—యే అగ్నిదగ్ధా యేఽనగ్నిదగ్ధా యేవాజాతాః కులేమమ। భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాంతు పరాంగతిం॥ ఇత్యుచ్ఛిష్టపిండమవాచీనపాణినా దత్వా, పునస్తిలోదకం దదాతి॥

స్వపాదప్రక్షాళనం.

పాదౌప్రక్షాళ్య, ఆచమ్య॥

దాసాదీనాంతృప్తిమంత్రః.

పాత్రోచ్ఛిష్టభాగేభ్యోఽన్నం దీయతాం:—

శ్లో॥ యజమానకులే జాతా దాసా దాస్యోన్నకాంక్షిణః॥
తేసర్వే తృప్తి మాయాంతు మయాదత్తేన భూతలే॥

సర్వత్రఉత్తరాపోశనం.

అమృతాపిధానమసి॥ సర్వత్రకూర్చేషు (బ్రాహ్మణహస్తేషు) జలందద్యాత్॥ శ్లో. రౌరవే పుణ్యనిలయే పద్మార్బుదనివాసినాం। అర్థినా ముదకం దత్తమక్షయ్య ముపతిష్ఠతు॥

భోజనానంతరజప్యమంత్రపఠనం.

భోక్తారో ప్రక్షాళితపాదహస్తాః ప్రాఙ్ముఖా ఉపవిశ్య। పురాణాచమనంకృత్వా, హృదయె దక్షిణహస్తం నివేశ్య:—

౧. శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం। ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ॥

౨. శ్రద్ధాయా మపానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం। అపాన మన్నేనాప్యాయస్వ॥

౩. శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । వ్యాన మన్నేనాప్యాయస్వ॥

౪. శ్రద్ధాయా ముదానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్। ఉదాన మన్నేనాప్యాయస్వ॥

౫. శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం। సమాన మన్నేనాప్యాయస్వ॥

పరమాత్మ ప్రార్థనా.

ప్రాణానాం గ్రన్థి రసి రుద్రో విశాన్తకః । తేనాన్నేనాప్యాయస్వ॥ నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి॥ అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషోఽఙ్గుష్ఠఞ్చ సమాశ్రితః। ఈశ స్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్॥ ఇతి భోక్తారః ఆచమ్య॥

పిండప్రదానవిధిః.

పిండచతుష్టయ కరణం.

౧. ప్రీతాహుతి శేషం భుక్తశేషగ్ం సగ్ంసృజ్య పిండం కృత్వా, హస్తౌ ప్రక్షాళ్య ॥

౨. అగ్నౌకరణ శేషం భుక్తశేషగ్ం సగ్ంసృజ్య పిండత్రయం కృత్వా, హస్తౌ ప్రక్షాళ్య ॥

ప్రేతపిండనిర్వపణం.

ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ గోమయే నానులిప్య, ఉపవీతీ, ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణ దినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే :—

ప్రేతపిండదానమ్.

తత్ర దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్ంస్తీర్య, తేషు తిలోదకం దత్వా, పితృగోత్రాయ శర్మణే ప్రేతాయ పిండస్యాధః ఏతత్తిలోదకం ద

దామ్యుపతిష్ఠతు, హస్తేనపిండమాదాయ, పితృగోత్రాయ శర్మణేపేప్రితాయ ఏషపిండఉపతిష్ఠతు। ఇత్యవాచీనపాణినా పిండం దత్వా। పితృగోత్రాయశర్మణేపేప్రితాయ పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామ్యుపతిష్ఠతు ఇతి॥ తిలోదకం దత్వా॥

తత్పిత్రాదిపిండప్రదానవిధిః.

ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే తత్పిత్రాదీనాం తిలోదకపిండ ప్రదానానికరిష్యే॥

గోమయోపలేపనమ్.

ప్రేతపిండస్యప్రాగ్భాగే తూష్ణీం గోమయోదకేనానులిప్య॥

దర్భసంగ్రహణం.

"అపాంమేధ్యం యజ్ఞియ" మితిసమూలగ్ంసకృదాచ్ఛిన్నంబర్హిరాహరతి:— అపాంమేధ్యం యజ్ఞియగ్ం సదేవగ్ం శివమస్తుమే। ఆచ్ఛేత్తావోమారిషంజీవానిశరదశ్శతం॥ ఆచ్ఛినత్తి, అపఉపస్పృశ్య॥

ఉల్లేఖనం.

అపహతాఅసురా రక్షాగ్ంసిపిశాచావేదిషదః॥ ఇతిదక్షిణాప్రాచీం సకృదుల్లిఖ్య తూష్ణీం ప్రఘృష్య॥

ప్రోక్షణం.

శుంధంతాం పితరఇత్యద్భిరభ్యోక్ష్య:—శుంధంతాం తత్ పితరః, శుంధంతాంతత్పితామహాః, శుంధంతాం తత్ప్రపితామహాః॥

అభిమంత్రణం.

"ఆయంతు పితరోమనోజవసః" ఇత్యభిమంత్ర్య॥

దర్భాస్తరణం.

సకృదాచ్ఛిన్నంబర్హి రూర్ణామ్రదుస్యోనం పితృభ్యస్త్వాభరామ్యహం। అస్మిన్త్సీదంతుమే పితరస్సోమ్యాః పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ। దర్భానాస్తీర్య॥

ఉదకనినయమ్.

మార్జయంతామిత్యాదిభిఃత్రిభిస్త్రీనుదకాంజలీన్ నినయతి:— మార్జయంతాంతత్పితరః, మార్జయన్తాం తత్పితామహాః, మార్జయంతాం తత్ప్రపితామహాః॥

పిండప్రదానం.

౧. సవ్యంజానాన్వాచ్యాప్రాచీనపాణి స్సకృదాచ్ఛిన్నే బర్హిషిదక్షిణాపవర్గాన్ పిండాన్ దదాత్యేత త్తేతతాసాయె చత్వామన్వి త్యేతైః ప్రతిమంత్రం :—ఏత త్తే తత్పితః గోత్రశర్మన్ వసురూప యేచత్వామను, ఏత త్తే తత్పిత్రేగోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ యేచత్వా మనుగచ్ఛంతితేభ్యశ్చాయంపిండః, తస్మైతేస్వధానమః। గయాయాందత్తం అస్తు॥

౨. ఏతత్తేతత్పితామహగోత్రశర్మన్ రుద్రరూపయేచత్వామను, ఏత త్తేతత్పితామహాయ గోత్రాయ శర్మణె రుద్రరూపాయ యేచత్వామనుగచ్ఛంతి, తేభ్యశ్చాయం పిండః, తస్మైతే స్వధానమః, గయాయాం దత్తంఅస్తు॥

3. ఏతత్తేతత్ప్రపితామహగోత్రశర్మన్! ఆదిత్యరూప యేచత్వామను,ఏతత్తె తత్ప్రపితామహాయ గోత్రాయశర్మణే ఆదిత్యరూపాయ యేచత్వామను గచ్ఛంతి, తేభ్యశ్చాయంపిండః, తస్మైతేస్వధానమః, గయాయాం దత్తం అస్తు॥

మధునినయనం.

ప్రేతాది చతుష్షుపిండేషు మధువాతా ఇత్యాదిభిః త్రిభిః మంత్రైర్మధునినీయః—మధువాఋతాయతే... మాధ్వీర్గావోభవంతునః॥

పిండసంయోజనవిధిః.

సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనవీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వో... తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, పిండం తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పిండేషు సంయోజయిష్యే॥

బ్రాహ్మణానుజ్ఞా.

* సంయోజయామి గృహీతదక్షిణై ర్బ్రాహ్మణై రనుజ్ఞాతః :— సంయోజయ, ఇత్యుచ్చైర్వదేత్॥

త్రేధావిభాగః.

దర్భైః ప్రేతపిండం త్రేధావిభజ్య॥

ప్రథమభాగనిక్షేపణం, సంయోజనంచ.

౧. ప్రేతపిండ ప్రథమభాగమాదాయ తత్పితృ పిండే నిదధాతి మధువాతా ఇత్యాదిభిః :—

మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః। మాధ్వీర్నస్సం త్వోషధీః॥ ౧॥ మధునక్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః। మధు ద్యౌరస్తునః పితా॥ ౨॥ మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవంతునః॥ ఇతి తత్పితృ పిండప్రథమభాగం వినిక్షిప్య॥

సంగచ్ఛధ్వగ్ం సమానోమంత్ర ఇతిద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—

౧. సంగచ్ఛధ్వగ్ం సంవదధ్వగ్ం సంవో మనాగ్ంసి జానతాం। దేవా భాగం యథాపూర్వే సంజానానా ముపాసతా॥

౨. సమానో మంత్ర స్సమితి స్సమానే సమానం మన స్సహ చిత్త మేషాం। సమానం కేతో అభిసగ్ం రభధ్వగ్ం సంజ్ఞానేన వో హావిషా యజామ॥

పితఃగోత్ర శర్మన్‌ప్రేత త్వత్పిండ ప్రథమభాగం త్వత్పితృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపై స్సహ ఏషతేపిండభాగః తస్మైతే స్వధానమః, (శ్రీ)రామరామరామ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానా యేసజాతా ఇతి ద్వాభ్యాం సగ్ంస్పృష్టం పిండ మభిమంత్రయతే :—

౧. యేసమానా స్సమనసః పితరోయమరాజ్యే।
తేషాంలోకస్స్వధానమో యజ్ఞో దేవేషు కల్పతామ్॥

౨. యేసజాతా స్సమనసో జీవా జీవేషు మామకాః॥
తేషాగ్ (శ్రీ) ర్మయి కల్పతా మస్మిన్ లోకే శతగ్ం సమాః॥
ఇత్యభిమంత్ర్య

ద్వితీయభాగనిక్షేపణం, సంయోజనంచ.

౨. ప్రేతపిండద్వితీయ భాగమాదాయ। మధువాతా ఇతి స్త్రిభిః తత్పితామహపిండే నిక్షిప్య:—మధువాతా... భవంతునః, ఇతినిక్షిప్య॥

సంగచ్ఛధ్వం సమానోమంత్ర ఇతిద్వాభ్యాం సంయోజయతి:— సంగచ్ఛధ్వగ్ం... హావిషాయజామ॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత! త్వత్పిం

ణద్వితీయభాగం త్వత్పితామహైః గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైః స్వహ ఏషతేపిండభాగః తస్మైతే స్వధానమః ॥ శ్రీరామరామరామ ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానాయేసజాతాఇతిద్వాభ్యాంసగ్ంసృష్టంపిండమభిమంత్రయతే:— యేసమానా...శతగ్ంసమాః॥ ఇత్యభిమంత్ర్య॥

తృతీయభాగనిక్షేపణం.

ప్రేతపిండతృతీయభాగ మాదాయ। మధువాతా ఇతి తిసృభిః తత్పితామహపిండేవినిక్షిప్య:—మధువాతాఋతాయతే... భవంతునః॥ ఇతినిక్షిప్య॥

తృతీయభాగ సంయోజనం.

సంగచ్ఛధ్వగ్ంసమానోమంత్ర ఇతిద్వాభ్యాంసంయోజయేత్ :— సంగచ్ఛధ్వగ్ం...యజామ॥ పితః గోత్ర శర్మన్ ప్రేత త్వత్పిండతృతీయభాగంత్వత్పితామహైః గోత్రైః శర్మభిః ఆదిత్యరూపైస్సహఏషతే పిండభాగస్తస్మైతే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానాయేసజాతాఇతిద్వాభ్యాంసగ్ంసృష్టంపిండ మభిమంత్రయతే:— యేసమానా...శతగ్ంసమాః॥ ఇత్యభిమంత్ర్య॥

ఉపస్థానం.

శ్లో॥ ఏషవోనుగతఃప్రేతః పితృసామాన్య మాప్తవాన్।
శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాంస్థిరజీవినః॥

ఇత్యుపస్థాయ॥

ఇతిపిండసంయోజనవిధిః.

ఇత్యంతంపూర్వభాగః.

ఉచ్చైఃపఠనం.

"ఇతఃపరంప్రేతశబ్దోనాస్తి" ఇతిపరిషదుచ్చైర్వదేత్॥

స్వర్గపాథేయసంకల్పః.

స్వర్గపాథేయం కేచిత్కుర్వంతి॥

ఉపవీతీ। ఆచమ్య। ప్రాచీనావీతీ। ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త ...తిథౌ పితుర్గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ, పిండసంయోజనకాలే తత్ప్రపితామహస్య ఆదిత్యరూపస్య పరబ్రహ్మలోకా వాప్త్యర్థం స్వర్గపాథేయామతండులదానం కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య॥

బ్రాహ్మణపూజా.

బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య । శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇద మాసనం। శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఉభాభ్యా మిదంపాద్యం। నమో స్త్వనంతాయ ... యుగధారిణేనమః। శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపబ్రాహ్మణ అమీగంధాః। అలంకారార్థా ఇమేఅక్షతా స్సంత్వక్షతా స్సకలారాధనై స్సువర్చితమస్తు॥

దానమ్.

శ్లో॥ ధన్యంకరోషి దాతార మిహలోకేపరత్రచ । యస్మాత్తస్మా చ్ఛివం మేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమె ॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ తైత్తిరీయ శాఖాధ్యాయినే కాశ్యపసగోత్రాయ లక్ష్మీనారాయణశర్మణె ప్రతిగ్రహీం తె శ్రీమాన్ భారద్వాజసగోత్రః నారాయణనామధేయోహం, అస్మత్పితుః గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే తత్ప్రపితామహస్య ఆదిత్యరూపస్య పరబ్రహ్మలోకావా ప్తిద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం స్వర్గపాథేయామతండులాన్ తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిజలపూర్వకం దద్యాత్॥ దేవస్యత్వేత్యాదివిధినా స్వస్తీతి తాం ప్రతిగృహ్ణీయాత్:—"విశ్వేభ్యో దేవేభ్యోధాన్య"మితి మంత్రసన్నామః।ఏతద్దానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాంచదద్యాత్। అగ్నయే హిరణ్యమితివిశేషః॥

ఉపస్థానాదికం.

అథ పిత్యానుపతిష్ఠతే:— యన్మేమాతాప్రమమాద యచ్చచారానను వ్రతం। తన్మేరేతః పితావృఙ్క్తాం మాభురన్యోపపద్యతాం॥

౧. పితృభ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వధానమః॥

౨. పితామహేభ్యస్స్వధా విభ్యస్స్వధానమః॥

౩. ప్రపితామహేభ్యస్స్వధా విభ్యస్స్వధానమః। ఇత్యుపస్థాయ॥ "అత్రపితరోయథాభాగం మందధ్వం" ఇత్యుక్త్వా॥

ఉదఙ్పర్యావర్తనమ్.

పరాఙావర్తతే। ఓష్మణోవ్యావృతఉపాస్తే। అమీమదంతపితరోతీతృపంత పితరోమీమృజంతపితరః॥ ఉదఙ్ముఖమావృత్య, ప్రాణానాయమ్య। అమీమదంతేతి మనసిజపిత్వా, ఉచ్ఛ్వసేత్॥ అమీమదంతేత్యభిమంత్ర్య॥

నిక్షేపణం

యేసమానాస్సమనసః। పితరోయమరాజ్యే। తేషాంలోకస్వధానమః। యజ్ఞోదేవేషుకల్పతాం। యేసజాతాస్సమనసః। జీవాజీవేషుమామకాః। తేషాగ్ శ్రీర్మయికల్పతాం। అస్మిన్లోకే శతగ్ంసమాః॥

ఆఘ్రాణం.

వీరంధత్త పితరః॥ ఆఘ్రాయాచమ్య॥

మార్జనవిధిః.

మార్జయంతాంపితరః। మార్జయంతాం పితామహాః। మార్జయంతాం ప్రపితామహాః॥

ఆంజనం, అభ్యంజనంచ.

దర్భాభ్యా మాజ్య మాదాయ పిండేషునినీయ :—

ఆంక్ష్వ పితః గోత్ర శర్మన్ వసురూప॥

ఆంక్ష్వ పితామహగోత్ర శర్మన్ వసురూప॥

ఆంక్ష్వ ప్రపితామహగోత్ర శర్మఆదిత్యరూప॥

దర్భాభ్యాముదకమాదాయ, పిండేషునినయతి॥

అభ్యంక్ష్వ పితామహగోత్ర శర్మన్ వసురూప॥

అభ్యంక్ష్వ పితామహగోత్ర శర్మన్ రుద్రరూప॥

అభ్యంక్ష్వ ప్రపితామహగోత్ర శర్మన్ ఆదిత్యరూప॥

ఆంక్ష్వాభ్యంక్ష్వపితరః॥

శ్లో. పిండసంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వాన్ముచ్యతేపితా।
మార్జనాదిషుధర్మేషు చతుర్థోవినివర్తతే॥

వాసఃప్రక్షేపణం.

ఏతానివః పితరోవాసాగ్ స్యతోనోన్య త్పిత్పిరోమాయాష్టే తి వాసఃపోదశాంఛిత్వా నిదధాతి॥

నమస్కారః.

నమోవఃపితరో రసాయేతి నమస్కారాన్ జపతి :—నమోవఃపి తరో... భూయాసమ్॥

గృహాన్నః పితరోధత్త సదోవః పితరో ద్వేష్మ :—ఇతిపిత్ర్యా ను పతిష్ఠతే॥

ఉదకనినయనం.

ఊర్జంవహంతీ రమృతం ఘృతంపయః కీలాలం పరిస్రుతమ్॥ స్వ ధాస్థ తర్పయతమే పిత్రాగ్ స్తృప్యత తృప్యత॥ పిండానాంప్రసవ్య ము దకం నినయతి॥

ఉపస్థానమ్.

మనోన్వాహువామహ ఇతిమనస్వతీభిరుపతిష్ఠతే :— మనోన్వా హువామహే నారాశగ్ంసేన స్తోమేన పిత్ర్యాణాంచ మన్మభిః। ఆనఏతు మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే। జ్యోక్చసూర్యం దృశే॥

ఉత్థాపనం.

ఉత్తిష్ఠత పితరః ప్రేతశూరా యమస్య పంథా మనపేతా పురా ణమ్। ధత్తా దస్మాసు ద్రవిణం యచ్చ భద్రంప్రణోబ్రూతా ద్భాగధాం దేవతాసు॥ ఇతిపిత్ర్యానుత్థాపయతి॥

వైతరణీగోదానవిధిః.

సంకల్పః.

తతఃకర్తా వేదపారగం బ్రాహ్మణ మాహూయ। యజ్ఞోపవీతీ। ప్రాణానాయమ్య। పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య సుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణార్థం వైతరణీసంజ్ఞకగోదానం కరిష్యే॥

అలంకరణం.

సవత్సాం గాం గంధవస్త్రాదిభి రలంకృత్య॥

బ్రాహ్మణపూజా.

ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య శ్రీమహావిష్ణు స్వరూప

స్య బ్రాహ్మణస్య ఇద మాసనమ్। శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప బ్రాహ్మణస్య ఉభాభ్యామిదంపాద్యం॥

శ్లో॥ నమోఽస్త్వనన్తాయ... ధారిణేనమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూప బ్రాహ్మణఅమీగంధాః। అలంకరణార్థాఇమే అక్షతాః। సంత్వక్షతాః। సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు॥

నదీప్రార్థనా.

శ్లో॥ యమద్వారే మహాఘోరే తప్తా వైతరణీ నదీ।
తాం తర్తుం తే ప్రదాస్యామి కృష్ణా వైతరణీతుగాః॥

దానం.

అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ తైత్తిరీయశాఖాధ్యాయినే కాశ్యపసగోత్రాయ యజ్ఞేశ్వర శర్మణే ప్రతిగ్రహీత్రే శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయోఽహం దాస్యమానాం సవత్సామిమాంగాం పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్యసుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమేతి జలపూర్వకందద్యాత్। సోఽపి సప్తదశకృత్వో పాన్య। స్వస్తి। దేవస్యత్వేత్యాదివిధినా స్వస్తీతితాంప్రతి గృహ్ణీయాత్:— దేవస్యత్వా... దక్షిణే రుద్రాయగాం, ఇత్యాదిమన్త్రసన్నామః॥ ధేనుపుచ్ఛం బ్రాహ్మణేన గ్రాహయిత్వా॥

దక్షిణా.

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః।
అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥
ఏతద్దానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాంతుభ్య మహం సంప్రదదేనమమ॥ అగ్నయే హిరణ్యమితి విశేషః॥

ఉదకత్యాగః.

అనేన మయాకృతేన వైతరణీసంజ్ఞికగోదానేన భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణు స్సుప్రీతో వరదో భూత్వా। పితుః... వసురూపస్యసుఖేన వైతరణీనద్యుత్తరణం కరోత్వితి భవంతో బ్రువంతు। వైతరణీనద్యుత్తరణం కరోతు, ఇతి బ్రూయాత్। గోరభావే గోమూల్యం వా దద్యాత్॥

బ్రాహ్మణప్రార్థనా.

శ్లో॥ విష్ణురూప ద్విజశ్రేష్ఠ పఙ్క్తిపావన భూసుర।
సదక్షిణా మయా తుభ్యం దత్తా వైతరణీ తు గౌః॥

ధేనుప్రార్థనా.

శ్లో॥ ధేను కే త్వం ప్రతీక్షస్వ యమద్వారే మహాభయే।
ఉత్తారయ మహాదేవి వైతరణ్యై నమోనమః॥

ఇతి వైతరణీగోదానవిధిః.

ప్రవాహణం.

పరేత పితర ఇతి ప్రవాహణ్యా పిత్రూన్ ప్రవాహయతి:—పరేత పితర స్సోమ్యాగంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। అథాపిత్రూన్త్సు విదత్రాగ్ం అపీతయ మేవ యేసధమాదం మదంతి॥ (ప్రవాహణీయమృక్)

ఔపాసనదేశగమనం.

యజ్ఞోపవీత్యౌపాసనదేశంగచ్ఛతి:—ప్రజాపతే నత్వదేతా న్యన్యోవిశ్వా జాతాని పరితా బభూవ। యత్కామాస్తే జుహుమ స్తన్నో అస్తు వయగ్గ్స్యామ పతయో రయీణాం॥

ఉపస్థానం.

యదన్తరిక్షమితి పంక్త్యా ఔపాసన ముపతిష్ఠతే:—యదంతరిక్షం పృథివీముతద్యాం యన్మాతరం పితరం వాజహిగ్ంసిమ।అగ్ని ర్మాతస్మా దేనసః ప్రముఞ్చతు దురితా యాని చకృమ కరోతు మామనేనసమ్॥ (పఙ్క్తీయమృక్)

పిండార్చనం.

సవ్యేన పార్వణపూజాం కరిష్యే:—పిండపితృదేవతాభ్యోనమః ధ్యాయామి, ఆవాహయామి, ఆసనం సమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి, హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి, శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి, ఆపోహిష్ఠామయోభువ ఇతిస్నానం, వస్త్రార్థం అక్షతాన్ సమర్పయామి, యజ్ఞోపవీతార్థం అక్షతాన్ సమర్పయామి, పుష్పైః పూజయామి, ఓం కేశవాయనమః, ఓం నారాయణాయనమః, మాధవా......శ్రీకృష్ణాయనమః, పిండపితృదేవతాభ్యో నమః నానావిధపుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి, ధూపార్థం అక్షతాన్ సమర్పయామి। దీపార్థం అక్షతాన్ సమర్పయామి। ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం

సమర్పయామి। నైవేద్యం:—ఓం భూర్భువస్సువః......ప్రచోదయాత్ సత్యంత్వర్తేన...మి। అమృతమస్తు। అమృతోపస్తరణమసి। పిండపితృదేవతాభ్యోనమః గుడం (గుడాదికం) నివేదయామి। ఓం ప్రాణాయస్వాహా...ఓం సమానాయస్వాహా। మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి॥ అమృతాపిధానమసి। ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి। హస్తౌ ప్రక్షాళయామి। పాదౌ ప్రక్షాళయామి। శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥ పూగీఫలైరితి తాంబూలం సమర్పయామి। సువర్ణ దివ్యమంత్ర పుష్పం సమర్పయామి। ఆత్మప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి॥

షోడశమహాదానవిధిః.

అత్రైవ షోడశమహాదానాని॥

సంకల్పః.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం తిథౌ, పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య, మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయతిలోదకపిండప్రదానకాలే అస్మత్పితుః గోత్రస్య శర్మణః స్వర్గలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం షోడశమహాదానానికరిష్యే:—

శ్లో॥ గావ [1] స్సువర్ణం [2] రజతం [3] రత్నాని [4] చసరస్వతీ [5]। తిలాః [6] కన్యా [7] గజా [8] శ్వాచ [9] శయ్యా [10] వస్త్రం [11] తథాక్షితిః [12]॥ ఆందోళికం [13] పయ [14] శ్ఛత్రం [15] గృహం [16] సోపస్కరం తథా॥ ఏతాని క్రమశశ్చైవ మహాదానాని షోడశ॥

౧. గోదానం:—గవా మంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ శ్రీమ...నమమ॥

౨. సువర్ణదానం:—హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసో। అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

3. రజతదానం:—శంభుదేహాద్భవం దివ్యం ధారణే మంగళప్రదం। దర్శనా త్సర్వపాపఘ్నం రౌప్యం దేహ్యానిశం మమ॥ రజతం పాతు మాం నిత్యం శోకసంసారసాగరాత్। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

౪. రత్నదానం:—యస్మాత్సర్వేషు రత్నేషు దేవా స్సర్వే వ్యవస్థితాః। రత్నదానేన మే శాంతిం ప్రయచ్ఛంతు సదా సురాః॥

౫. సరస్వతీదానం :—ఆదిమాయా మహాశక్తి ర్విశ్వమాయా జగన్మయీ। దానేనాస్యాః ప్రసన్నాస్తు సర్వదామమ శాంభవీ॥ సరస్వతి జగన్మాత శ్శబ్దబ్రహ్మాధిదేవతే।పుస్తకస్య ప్రదానేన రక్షమాంపరమేశ్వరి॥

౬. తిలపాత్రదానం:—తిలపాత్రంసదాపుణ్యం సువర్ణేనసమన్వితం। (పరిపూరితం।) దానేనానేన మేనిత్యం సర్వారిష్టం ప్రశామ్యతు। సర్వదేవ మయం ధాన్య మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

౭. కన్యాదానం:—కన్యే మమాగ్రతో భూయాః కన్యే మేదేవిపా ర్శ్వయోః। కన్యే మే పృష్ఠతో భూయా స్త్వద్దానాన్మోక్ష మాప్నుయాం। మమ వంశకరే జాతా పాలితా పత్యరాష్ట్రికం, తుభ్యం విప్ర మయా దత్తం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధకం ॥

౮. గజదానం:— ఐరావత శ్చతుర్దంతో గజానాం నాయకశ్చ యః। దిగ్దంతీనాం రాజతమో వ్రణం క్షపయ మే ప్రభో॥ సుప్రతీక గజేంద్రత్వం సరస్వత్యభిషేచక। ఇంద్రస్య వాహన శ్రేష్ఠ సర్వదేవై శ్చ పూజిత ॥ గజేంద్ర మత్తమాతంగ రిపుసైన్యవినాశక। తవ దానేన మే శాంతి స్సర్వదాస్తు సుఖాశివం ॥

౯. అశ్వదానం:—అశ్వో వా వాహనం భానోః కారణంహి శత క్రతోః।సంప్రదానేన మే చాస్య శాంతి రస్తు సుఖా శివం॥

౧౦. శయ్యాదానం:—తతో విప్రం సమభ్యర్చ్య దానం దద్యా ద్యథోచితం। శోభనం మంచకం సర్వం పట్టైనైవ సమావృతం॥ ప్రసార్య మృదులం తత్ర కశిపుం చోపబర్హణం। సోపస్కర సమాయుక్తం నా నారత్నోపశోభితం॥ పుష్పతాంబూలసహితం నానాకుసుమమాలాన్వితం। శ య్యా సామాత్మనోమూర్తి ర్గౌరీశంకరయోః ప్రియా। దానేనాస్యా స్సుఖం చాస్తు శాంతిర్మే పద మవ్యయం॥

౧౧. వస్త్రదానం :—శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయా లక్ష ణం పరం। దేహాలంకరణం వస్త్ర మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౧౨. భూదానం :—సర్వేషా మాశ్రయా భూమి ర్వరాహేణ సముద్ధృతా। యస్యాం రోహంతి బీజాని కాలేచైవ మహీతలే। త్వత్ప్ర

సాదాచ్చ సకలా మమసంతు మనోరథాః ॥ ధాన్యాన్యన్యాని సర్వాణి కనకాదీని యానిచ। తాని భూమిప్రదానస్య కళాం నార్హంతి షోడశీం। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౧౩. నవనీతదానం:— క్షీరార్ణవసముద్భూతం విష్ణో స్తుష్టికరం పదం। నవనీతం ప్రదాస్యామి ప్రీతిర్మే దేహి సర్వధా॥ ప్రాణినాం జీవనం క్షీరం పితృదేవప్రియంసదా। శాంతిదం పుష్టిదం నిత్య మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౧౪. ఛత్రదానం:— సంపదాం భూషణం ఛత్రం వర్షాతప నివారణం। అనంతప్రీతిదం యస్మాద్దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

౧౫. గృహదానం:— ఇదం గృహం గృహాణత్వం సర్వోపస్కరసంయుతం। తవవిప్రప్రసాదేన మమసంతు మనోరథాః। సంప్రదానేన నైతస్య సర్వదా సుఖదం మమ॥

౧౬. పీతాంబరదానం:— పీతాంబరం సదాపుణ్యం దేవానాం పరమప్రియం। దానేనానేన మే దేహి పరత్వం చైహికంసుఖం॥

౧౭. సాలగ్రామదానం:— సాలగ్రామశిలాపుణ్యం భుక్తిముక్తి ప్రదాయినీ। సాలగ్రామప్రదానేన మమసంతుమనోరథాః ॥ చక్రాంకిత సమాయుక్తా సాలగ్రామశిలాశుభా। దానేనైవ భవేన్నిత్య ముభయోర్వాంఛితంఫలం॥

౧౮. కృష్ణగోదానం:— కపిలే సర్వదేవానాం పూజనీయాహి రోహిణీ। తీర్థదేవమయం యస్మాద్దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ కృష్ణధేనో నమస్తుభ్యం బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మికే। జన్మప్రభృతి పాపాని కృష్ణే నాశయ మే సదా ॥

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాం పృథ్వీం కన్యాం విద్యాంచ వైదికాం।
యోదత్తే యశ్చగృహ్ణీయా త్తావుభౌ స్వర్గగామినౌ ॥

శ్లో॥ అశ్వేకర్ణే గజేదంతే దాసీకేశే అజాగళే। గృహస్తంభేవృషస్కంధే గాంపుచ్ఛేకన్యకాకరే।ఏతాన్యష్టానిదానాని తిష్ఠన్నేవనసంశయః॥ శ్రీమహా...య సాలగ్రామదానంతు ... నమమ । అభావేసాలగ్రామదానప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యంతు...నమమ। ఇత్యాది ॥

ఉత్తరసంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...తిథౌపితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య మరణదినాదారభ్య, ద్వాదశేzహని సంపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే, పితృపితామహాన్ గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్యరూపానుద్దిశ్య, మయాక్రియమాణేన పితుర్గోత్రస్య శర్మణః, వసురూపస్య మరణదినాదారభ్య, ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానేన, అస్మత్పితృపితామహప్రపితామహానాం, గోత్రాణాంశర్మణాం వసురుద్రాదిత్యణాం రూపాం, ఏతేషాంమయాదత్తాః పిండాః "గయాపిండసదృశాభవంత్వి" తిభవంతో బ్రువంతు, గయాపిండసదృశా భవంతు॥

పిండోద్వాసనమ్.

పరేతపితరస్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। అథాపితౄన్సువిదత్రాగ్ం అపీతయమేన యేసధమాదం మదంతి॥ పిండానుచ్చాలయిష్యే, ఉచ్చాలయ, ఇతిప్రతివచనం॥

పుణ్యక్షేత్రస్మరణం.

శ్లో॥ అయోధ్యామథురామాయా కాశీకాంచీ అవంతికా।
పురీద్వారవతీచైవ సప్తైతా మోక్షదాయకాః॥ ౧॥
అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవనివసామ్యహం।
ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్ ॥ ౨॥
శమీపత్రప్రమాణేన పిండందద్యాద్గయాశిరే।
ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణాం కులమేకోత్తరంశతం॥ ౩॥
పిండస్థానేశాంతిరస్తు, పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, వృద్ధిరస్తు,
అవిఘ్నమస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరోగ్యమస్తు॥ ౪॥

ఆసీమాంతకృత్యవిధిః.

పుష్పాదిప్రదానమ్.

హస్తోదకందత్వా, కుశతిలపుష్పాణి, కుశపుష్పాక్షతాంశ్చదద్యాత్, తాన్ శుచౌదేశే విసృజేత్, పునః హస్తోదకందత్వా, పుష్పాక్షతాంశ్చదద్యాత్॥

ప్రియావాచః.

కర్తా.	భోక్తారః.
అఘోరాః పితర స్సంతు	సంత్వఘోరాః
అస్మద్గోత్రంవర్ధతాం	స్వస్తివర్ధతాంగోత్రం
దాతారోనోభివర్ధంతాం	దాతారోవోభివర్ధంతాం
వేదాస్సంతతిరేవనః	వేదాస్సంతతిరేవవః
శ్రద్ధాచనోమావ్యగమత్	శ్రద్ధాచవోమావ్యగమత్
బహూదేయంచనోస్తు	బహుదేయంచవోస్తు
అన్నంచనోబహుభవేత్	అన్నంచవోబహుభవేత్
అతిథీగ్‌శ్చలభేమహి	అతిథీగ్‌శ్చలభధ్వం
యాచితారశ్చనస్సంతు	యాచితారశ్చవస్సంతు
మాచయాచిష్మకంచన	మాచయాచిఢ్వంకంచన
సత్యాఏతాఆశిషస్సంతు	సంత్వాశిషః

భోజనపాత్రాణ్యుచ్చాలయిష్యే ఉచ్చాలయ

స్వస్తివాచనం.

౧. పితఃగోత్రశర్మన్ వసురూపస్వస్తీతిబ్రూత, స్వస్తి॥

౨. తత్పితృపితామహప్రపితామహాః, స్వస్తీతిబ్రూత, స్వస్తి॥

౩. కాలకామసంజ్ఞికావిశ్వేదేవాః స్వస్తీతిబ్రూత, స్వస్తి॥

౪ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో స్వస్తీతిబ్రూత, స్వస్తి॥

సర్వత్రహస్తేజలనినయనం.

౧ః పితఃగోత్ర శర్మన్ వసురూప, మయాచరితంశ్రాద్ధ మక్షయ్య మస్త్వితిబ్రూత, అస్త్వక్షయ్యం॥

బ్రాహ్మణహస్తే జలందద్యాత్.

౨. తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః, మయా... బ్రూతఅస్త్వక్షయ్యం॥

౩. కాలకామసంజ్ఞికావిశ్వేదేవాః, మయాదత్తంశ్రాద్ధమక్షయ్య మస్త్వితిబ్రూత, అస్త్వక్షయ్యం॥

౪. శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో మయా... బ్రూత । అస్త్వక్షయ్యం॥ ఇతి సర్వత్ర ఉదకందత్వా॥

దక్షిణాదితృప్తిః.

ఉపవిష్టేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః దక్షిణాః పాంతు। పాంతుదక్షిణాః। ఇతిసవ్యేనపితౄణాంప్రథమం, విశ్వేదేవాదీనాం తదనంతరం దద్యాత్॥

కూర్చవిసర్జనం.

ఋచేత్వా రుచేత్వా సమిత్స్రవంతి సరితోన ధేనాః। అంతర్హృదా మనసా పూయమానాః॥ ౧॥ ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి। హిరణ్యయో వేతసో మధ్యఆసాం॥ ౨॥ తస్మిన్త్సుపర్ణో మధుకృత్కులాయీ భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః। తస్యాసతే హరయ స్సప్తతీరే। స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారాం॥ ౩॥ పితృభ్యః, పితామహేభ్యః, ప్రపితామహేభ్యః, గోత్రేభ్యో నామభ్యో, రూపేభ్యః స్వధోచ్యతాం। అస్తుస్వధా। ఇతిప్రతివచనం॥ భూమౌజలంసించేత్, కాలకామసంజ్ఞికా విశ్వేదేవాశ్చ ప్రీయంతాం, ప్రీయంతాంవిశ్వేదేవాః॥

పవిత్రవిసర్జనం.

ఆమా వాజస్య ప్రసవో జగమ్యాదా ద్యావాపృథివీవిశ్వశంభూ। ఆమాగంతాం పితరా మాతరా చామా సోమో అమృతత్వాయ గమ్యాత్॥ పవిత్రంవిస్రస్య॥

పునఃప్రియావాచః.

దాతారోనోభివర్ధంతాం... మాచయాచిష్వకంచన॥

అన్నశేషఃకింక్రియతాం? ఇష్టైస్సహభుజ్యతాం ఇతిప్రతివచనం॥

ప్రార్థనా.

శ్లో॥ అద్యమేసఫలంజన్మ భవత్పాదాభివందనాత్।
అద్యమేవంశజాస్సర్వే యాతావోఽనుగ్రహాద్దివం॥ ౧॥
పత్రశాకాదిదానేన క్లేశితాయూయమీదృశాః।
తత్క్లేశజాతంచిత్తేషు విస్మృత్యక్షంతుమర్హథ॥ ౨॥

ఆశీర్వచనమ్.

స్వాదుషగ్ం సదః పితరో వయోధాః కృచ్ఛ్రేశ్రిత శ్శక్తీవంతో గభీరాః। చిత్రసేనా ఇషుబలా అమృధ్రా స్సతోవీరా ఉరవో వ్రాతసాహాః॥ ౧॥ బ్రాహ్మణాసః పితర స్సోమ్యాస శ్శివేనో ద్యావాపృథివీ అనేహసా। పూషాసః పాతు దురితా దృతావృధో రక్షామాకిర్నో అఘశగ్ం

స ఈశత॥ ౨॥ ఇహైవ స్తం మావియోష్టం విశ్వమాయు ర్వ్యశ్ను తం॥ క్రీడంతు పుత్రై ర్నప్తృభి ర్మోదమానౌ స్వేగృహే॥ 3॥ సర్వస్యా ప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి సర్వంజయతి॥ శతమానం భవతి శతాయుః పురుష శ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి॥

శ్లో॥ ఆయుః ప్రజాం ధనం విద్యాం స్వర్గం మోక్షంసుఖానిచ।
ప్రయచ్ఛంతు తథా రాజ్యం ప్రీతా నృణాం పితామహాః॥

పాత్రోద్ధరణం, ఉద్వాసనంచ.

ఉత్తానం పాత్రముద్ధృత్య॥ కుశాన్ దర్భాన్ గృహీత్వా:—
వాజేవాజేవతవాజినో నోధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః।అస్య మధ్వః పిబత మాదయధ్వం తృప్తా యాత పథిభి ర్దేవయానైః॥ ౧॥ ఉత్తిష్ఠత పితరః ప్రేతశూరా యమస్య పంథా మనవేతాపురాణాం। ధత్తా దస్మాసు ద్రవిణం యచ్చ భద్రం ప్రణోబ్రూతా ద్భాగధాం దేవతాసు॥ ౨॥

సర్వత్రహస్తే దర్భనిక్షేపణం.

౧. పితః గోత్ర శర్మన్ వసురూప ఉత్తిష్ఠతు॥
౨. తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహాః, ఉత్తిష్ఠంతు॥
3. అనూత్తిష్ఠంతు విశ్వేదేవాః॥
౪. అనూత్తిష్ఠతుశ్రీమహావిష్ణుః,ఇతిసర్వత్రదర్భాన్ హస్తేదద్యాత్॥

ఆసీమాంత మనువ్రజనం.

ఆసీమాంతమనువ్రజే, అనువ్రజ, ఇతిప్రతివచనం।

కయానశ్చిత్ర ఆభువదూతీ సదావృధ స్సఖా। కయా శచిష్ఠయా వృతా॥౧॥వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమ శ్శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయనమః కాలాయనమః కలవికరణాయనమో బలవికరణాయనమో బలాయనమో బలప్రమథనాయ నమ స్సర్వభూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయనమః॥ ౨॥ అష్టావష్టా వన్యేషుధిష్ణియేషూపదధాత్యష్టాశఫాః పశవః పశూనేవావరుంధే। షణ్మార్జాలీయే షడ్వా ఋతవ ఋతవః ఖలు వై దేవాః పితర ఋతూనేవదేవా న్పితౄన్ప్రీణాతి॥ 3॥

ఆశీర్వచనం.

గోత్రాభివృద్ధిరస్తు, అస్య గృహే శ్రీమహాలక్ష్మ్యాః స్థైర్యసిద్ధిరస్తు, ఆచంద్రార్కం వంశాభివృద్ధిరస్తు॥

జలే పిండనిక్షేపణం.

తతఃకర్తా పిండానప్సు నిక్షిప్య, స్నాత్వా, గృహమాగత్య॥

అభ్యంజనస్నానాదికం.

కించిత్స్వ శిరసి తైలాదిక మాలిప్య, ఉష్ణోదకస్నానం కృత్వా, శుష్క-శుద్ధ వస్త్రాణిధృత్వా, నూతనయజ్ఞోపవీతాని ధారయేత్॥

గణపతిపూజాసహితస్వస్తి పుణ్యావాహచనం.

యజ్ఞోపవీతీ, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థంపితుర్గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సర్వారిష్టశాంతిద్వారా ఇతఃపరం మంగళావాప్త్యర్థం శేషాణామభ్యుదయార్థం చ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే:—ఆదౌనిర్విఘ్నేనపరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే:—గణాధిపతిపూజాం, పుణ్యాహంచ కృత్వా॥

ఉదకుంభదానం.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం, పితుఃగోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య, మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే, అస్మత్పితుః, స్వర్గలోకేనివాస సిధ్యర్థం ఉదకుంభదానంకరిష్యే:—ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య, శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ, ఉదకుంభదానం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ। ఇతినితోదకుంభందత్వా, అనంతరంబంధుభిస్సహ భుంజీత॥

ఇతిసంవత్సరాంత కృతసపిండీకరణం.

ద్వాదశాహసపిండీకరణేతు, ఉదకుంభదానానంతరం ఊనాను మాసికాదీని కుర్యాత్ :—

ఊనమాసికం.

ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త...తిథౌ, యజమానస్య పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ యజమానస్యపితుః ఊనాను మాసికాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం అన్నేనహవిషా పార్వణవిధానేన ఇత్యాది, ఇతరత్సర్వం ప్రత్యాబ్దికవత్ ॥

౧. మాతృసపిండీకరణ సంకల్పేవిశేషః.

కర్తా, యజ్ఞోపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త...తిథౌ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తద్భర్తృ, మాతృ, పితామహీ, ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురుద్రాదిత్యరూపాభి స్సహ, సమానోదకసాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం, మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః, అన్నేనద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన తద్భర్తృ మాతృ పితామహీ ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం కాలకామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాందేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అన్నేనద్రవ్యేణ స్మృత్యుక్తపార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం ఉభయతోదైవికం కాలకామసంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం అగ్నౌఅద్యకరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య॥

క్షణేవిశేషః.

మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధంభవిష్యతి॥

౧. మాతుః గోత్రాయాః ప్రేతాయాః సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతాక్షణః ప్రసాదనీయః॥

౨. తద్భర్తృమాతుః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః స్థానే భవతాక్షణః ప్రసాదః కరణీయః, అస్తుకరణీయః॥

౩. తద్భర్తృపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః రుద్రరూపాయాఃస్థానేఆహవనీయార్థేభవతాక్షణః ప్రసాదఃకరణీయః, అస్తుకరణీయః॥

౪. తద్భర్తృప్రపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః ఆదిత్యరూపాయాః స్థానే ఆహవనీయార్థే భవతాక్షణః ప్రసాదః కరణీయః, అస్తుకరణీయః ఇత్యాది॥

అర్ఘ్యపాత్రోదకపూరణేవిశేషః.

౧. మాతృపేరితపాత్రే ఉదకం నినయతి :—శంనోదేవీరభిష్ట య...వంతునః॥ ఆమ ఆగచ్ఛతు మాతృపేరితా దేవయానా స్థ న... మిమా ఆపః॥ మాత్రే గోత్రాయైదాయై ప్రేతాయై తేజుష్టం నినయామి॥

౨. అథ తద్భర్తృమాతృపాత్రే ఉదకం నినయతి :—శంనో దేవీ...భవంతునః । ఆమ ఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృమాతరో దేవయానా ...మిమాఆపః ॥ తద్భర్తృమాత్రే గోత్రాయై దాయై వసురూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౩. అథతద్భర్తృపితామహీపాత్రే ఉదకం నినయతి:— శంనో దేవీ...భవంతునః ॥ ఆమ ఆగచ్ఛన్తు తద్భర్తృపితామహ్యో దేవయా నా స్థన...మిమాఆపః ॥ తద్భర్తృపితామహ్యై గోత్రాయై దాయై రుద్రరూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౪. తత్ప్రపితామహీపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనోదేవీ... భవంతునః ॥ ఆమ ఆగచ్ఛన్తు తద్భర్తృప్రపితామహ్యా దేవయా... ఆపః ॥ తద్భర్తృప్రపితామహ్యై గోత్రాయై దాయై ఆదిత్యరూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

అర్ఘ్యసంయోజనేవిశేషః.

ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తత్పాత్రస్థోదకం తద్భర్తృమాతృ పితామహీ ప్రపితామహీనాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే:—ఇతిగృహీత దక్షిణైర్బ్రాహ్మణై స్సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః॥

సంయోజనమ్.

ప్రేతపాత్రోదకం తద్భర్తృమాత్రాదిపాత్రే ష్వాసించేత్సమానీవ ఆకూతి, స్సంజ్ఞానంనస్స్వై రితిద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—

౧. తత్క్రమః:— ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ (ఉద్ధరిణ్యాదినావా) కించిదాదాయ॥

ప్రథమసంయోజనం.

సమానీవ ఆకూతిః...యథావస్సుసహాసతి॥ ౧॥

సంజ్ఞానంన ..నియచ్ఛతం॥ ౨॥

౧. మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృమాతృభిః గోత్రాభిః దాభి ర్వసురూపాభి స్సహ ఏతత్తేతిలోదకం, తస్యైతే స్వధానమః॥ శ్రీరామరామరామ, ఏతత్తిలోదకం తద్భర్తృ మాతృపాత్రే నినీయ ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానా యేసజాతా ఇతిద్వాభ్యాం సగ్ంసృష్టోదక మభిమంత్రయతే :— యేసమానా స్సమనసః... యజ్ఞో దేవేషుకల్పతాం॥౧॥ యేసజాతా స్సమనసః... అస్మిన్‌లోకేశతగ్ం సమాః॥౨॥ ఇత్యభిమంత్య్ర ॥

ద్వితీయసంయోజనం.

౨. పునః ప్రేతపాత్రో దకం పాత్రాంతరేణ కించిదాదాయ :—
సమానీవఆకూతిః... యథావస్సుసహాసతి ॥
సంజ్ఞానంనస్స్వైః... ఇహాస్మాసు నియచ్ఛతం ॥

3. మాతఃగోత్రేదే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృపితామహీభిః గోత్రాభిఃదాభిః రుద్రరూపాభి స్సహ ఏతత్తే తిలోదకం,తస్యైతేస్వధానమః,శ్రీరామరామరామ, ఇతి తత్తిలోదకం తత్పితామహిపాత్రేనినీయ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానా ఇతి పూర్వవదభిమంత్య్ర:— యేసమా... సమాః॥

తృతీయపర్యాయే.

3. పునః ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ కించిదాదాయ॥సమానీవ ఆకూతిః... ఇహాస్మాసునియచ్ఛతం॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృ ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూపాభి స్సహ ఏతత్తే తిలోదకం తస్యైతే స్వధానమః। ఇతి తత్తిలోదకం తత్ప్రపితామహిపాత్రే నినీయ, శ్రీరామరామరామ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానాః... సమాః॥ ఇతిపూర్వవత్ ॥

పిండసంయోజనేవిశేషః.

కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త... తిథౌ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తత్పిం

డం త్వద్భర్తృమాతృ పితామహీప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దా
నాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పిండేషుసంయోజయిష్యే:—

బ్రాహ్మణానుజ్ఞా.

బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాందత్వా। సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః। సం
యోజయ, ఇత్యుచ్చైర్వదేత్॥

ప్రథమసంయోజనవిధిః.

౧. ప్రేతపిండప్రథమభాగమాదాయ। తద్భర్తృమాతృపిండేనిద
ధ్యాన్మధువాతాఇతి తిసృభిః—మధువాతా ఋతాయతే... భవంతునః॥
ఇతి పిండేపిండం నినీయ॥

సంయోజనం.

సంగచ్ఛధ్వమితిద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:— సంగచ్ఛధ్వగ్ం
సంవదధ్వం... హవిషాయజామ॥ ఇత్యుక్త్వా॥

౧. మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండ ప్రథమభాగం త్వద్భ
ర్తృమాతృభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురూపాభి స్సహ ఏషతే పిండభాగ,
స్తస్యైతే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానా యేసజాతా ఇతి ద్వాభ్యాంసగ్ం సృష్టంపిండమభి
మన్త్రయతే:— యేసమానాస్సమనసః... కల్పతాం॥ యేసజాతాస్సమ
నసః... సమాః॥ ఇత్యభిమంత్ర్య॥

ద్వితీయసంయోజనం.

౨. ప్రేతపిండద్వితీయభాగ మాదాయ, మధువాతా... భవం
తునః॥ ఇతిపిండేపిండంనినీయ॥

సంగచ్ఛధ్వగ్ం సంవదధ్వం... హవిషాయజామ॥ మాతః గోత్రే
దే ప్రేతే త్వత్పిండద్వితీయభాగం త్వద్భర్తృ పితామహీభిః గోత్రాభిః
దాభిః రుద్రరూపాభిస్సహ ఏషతే పిండభాగ స్తస్యైతే స్వధానమః॥

అభిమంత్రణం.

శ్రీరామరామరామ। యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

తృతీయసంయోజనవిధిః.

౩. ప్రేతపిండ తృతీయభాగమాదాయ। మధువాతా ఋ... భవం
తునః॥ ఇతిత్రిభిః పిండే పిండం నినీయ॥

సంయోజనం.

సంగచ్ఛధ్వగ్ం... హవిషాయజామ॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతేత్వ ద్భర్తృప్రపితామహీంభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూపాభి స్సహ ఏష తే పిండభాగ, స్తస్స్యై తే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥

అభిమంత్రణం.

యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్ ॥

ఉపస్థానం.

శ్లో॥ ఏషావోనుగతా ప్రేతా పితృసామాన్య గతా ।
శివం భవతు శేషాణాం జాయంతాం స్థిరజీవినః॥

---

౨. జీవభర్తృక సపిండీకరణసంకల్పః.

కర్తా, ఉపవీతీ, ప్రాచీనావీతీ ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త... తిథౌ మాతుః గోత్రియాః దాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే మాతుః గోత్రియాః దాయాః ప్రేతాయాః అస్మత్పితామహీప్రపితామహీ వృద్ధప్రపితామహీభిః, గోత్రాభిః, దాభిః, వసురుద్రాదిత్యరూపాభి స్సహ, సమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం, మాతుః గోత్రియాః దాయాః ప్రేతాయాః అన్నేనద్రవ్యేణ, ఏకోద్దిష్టవిధానేన, అస్మత్పితామహీ ప్రపితామహీ వృద్ధప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, కాలకామసంజ్ఞకానాం, విశ్వేషాందేవానాం, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అన్నేనద్రవ్యేణ, స్మృత్యుక్తపార్వణవిధానేన, ఏవముభయాత్మకం, ఉభయతోదైవికం, కాలకామసంజ్ఞకవిశ్వేదేవపూర్వకం, విష్ణ్వంతం, మాతుః, గోత్రియాః దాయాః, ప్రేతాయాః, మరణాదినాద్దారభ్య, ద్వాదశేహని, సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం, అగ్నౌ (అద్య) కరిష్యే; ఇతిసంకల్ప్య॥

క్షణేవిశేషః.

మాతుఃగోత్రియాః ,దాయాఃసపిండీకరణాఖాన్నశ్రాద్ధంభవిష్యతి॥

౧. మాతుః గోత్రియాః దాయాః ప్రేతాయాః సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదనీయః॥

౨. అస్మత్పితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః స్థానే ఆహవనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః॥

౩. అస్మత్ప్రపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః రుద్రరూపాయాః స్థానే ఆహవనీయార్థే...యః॥

౪. అస్మద్వృద్ధప్రపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః ఆదిత్యరూపాయాః స్థానే...యః॥ ఇత్యాది॥

అర్ఘ్యపాత్రోదకపూరణేవిశేషః.

౧. ప్రథమం మాతృప్రేత ఉదకం నినయ :—శంనోదేవీ రభిష్టయ...రభిస్రవంతునః॥ఆమఆగచ్ఛతుమాతృప్రేతా...ఆపః॥ మాత్రే గోత్రాయై ప్రేతాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౨. తత్పితామహీపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనోదేవీ...రభిస్రవంతునః॥ ఆమఆగచ్ఛంత్వస్మత్పితామహ్యోదేవ...ఆపః॥ అస్మత్పితామహ్యై గోత్రాయై దాయై వసురూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౩. అథతత్ప్రపితామహీపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనో దేవీ రభిష్టయ...వంతునః॥ ఆమఆగచ్ఛంత్వస్మ త్ప్రపితామహ్యో...ఆపః॥ అస్మత్ప్రపితామహ్యైగోత్రాయైదాయైరుద్రరూపాయైవోజుష్టంనినయామి॥

౪. అథతద్వృద్ధప్రపితామహీపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనో దేవీ రభిష్టయ...వంతునః॥ ఆమఆగచ్ఛంత్వ స్మద్వృద్ధప్రపితామహ్యో దేవయానాన్...ఆపః ॥ అస్మత్ప్రపితామహ్యై గోత్రాయై దాయై ఆదిత్యరూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

అర్ఘ్యసంయోజనేవిశేషః.

శ్లో॥ పత్యౌ జీవతి సంసర్గ స్త్రీపిండేషు స్త్రియా భవేత్।

సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త—తిథౌ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః, ప్రేతాయాః తత్పాత్రస్థోదకం అస్మత్పితామహీప్రపితామహీ వృద్ధప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే, సంయోజయ, ఇత్యనుజ్ఞాతః॥

సంయోజనం.

౧. ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణాదాయ, అస్మత్పితామహి పాత్రే ఆసించేత్సమానీవ ఆకూతిస్సంజ్ఞానం నస్సైవరితిద్వాభ్యాం:—సమానీవ ఆకూ... నియచ్ఛతం॥ మాతః, గోత్రే, దేప్రేతే, త్వత్పాత్రస్థోదకం అస్మత్పితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురూపాభి స్సహ ఏతత్తేతిలోదకం తస్యై తే స్వధానమః ॥ యేసమానా యే సజాతా ఇతిసగ్ంసృష్టం అర్ఘ్యం అభిమంత్ర్య :— యేసమానాస్సమనసః... అస్మిన్లోకే శతగ్ం సమాః॥ ఇత్యభిమంత్ర్య॥

ద్వితీయపర్యాయః.

౨. ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణాదాయ :— మాతః, గోత్రే, దేప్రేతే, త్వత్పాత్రస్థోదకం అస్మత్ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః రుద్రరూపాభి స్సహఏతత్తే తిలోదకం తస్యై తేస్వధానమః, శ్రీ రామరామరామ, యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

తృతీయపర్యాయః.

౩. పునః ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ ఆదాయ, సమానీవ ..నియచ్ఛతం ॥ మాతఃగోత్రే, దేప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం అస్మద్వృద్ధప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూపాభి స్సహ ఏతత్తే తిలోదకం తస్యై తే స్వధానమః॥ శ్రీరామరామరామ యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్ ॥

పిండసంయోజనే విశేషః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...తిథౌ. మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః త్వత్పిండం అస్మత్పితామహి ప్రపితామహి వృద్ధప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పిండేషు సంయోజయిష్యే, సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః ॥

మాతృపిండం త్రేధా విభజ్య ।

మాతృప్రేతపిండం పితామహ్యాదిపిండేషు నిదధ్యాత్ స్మధువాతా ఇతి తిసృభి, స్సంగచ్ఛధ్వగ్ం సమానోమంత్ర ఇతిద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—

ప్రథమసంయోజనం.

౧. ప్రేతపిండప్రథమభాగమాదాయ :— మధువాతా... భవంతునః॥ ఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా॥ సంగచ్ఛధ్వం... యజామ॥ ఇతి సంయోజయేత్ :— మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండ ప్రథమభాగం అస్మత్పితామహీభి ర్గోత్రాభి ర్దాభి ర్వసురూపాభి స్సహ ఏష తే పిండభాగ, స్తస్యై తే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ। యేసమానా యేసజాతా ఇతిద్వాభ్యాం సగ్ంసృష్టం పిండ మభిమంత్రయతే, యేసమానా ... సమాః॥ ఇతి॥

ద్వితీయసంయోజనం.

౨. పూర్వవత్కృత్వా సంగచ్ఛధ్వ మితి సంయోజయేత్ :— ప్రేతపిండద్వితీయభాగమాదాయ, మధువాతా ఇత్యాది, మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండద్వితీయభాగం అస్మత్ప్రపితామహీభిః గోత్రాభి ర్దాభిః రుద్రరూపాభి స్సహ ఏష తే పిండభాగ స్తస్యై తే... శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇతిపూర్వవత్॥

తృతీయపర్యాయః.

3. పూర్వ తత్కృత్వా సంగచ్ఛధ్వ మితి సంయోజయేత్ :— ప్రేతపిండతృతీయభాగమాదాయ:— మధువాతా ఇత్యాది, మాతఃగోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండతృతీయభాగం అస్మద్వృద్ధప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూపాభి స్సహ ఏషతేపిండభాగ స్తస్యై తే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్॥

---

3. పుత్రవతీ భర్తృసాపిండ్యం.

భర్తృసాపిండ్యం వైకల్పికం, వసురూపేణ భర్త్రా శ్వశ్వాదిభిశ్చ ఏకతంత్రేణ అపృథక్పాకేన మాతు స్సాపిండ్యంకుర్యాత్ :— తత్క్రమః, ఏకాదశబ్రాహ్మణా నాహూయ, ద్వౌదైవే, ఏకం ప్రేతమాతృకే ౧, ఏకం వసురూపపితృకే ౧, పితామహాదీనాం స్థానే త్రీన్ 3, పితామహ్యాదీనాం స్థానే త్రీన్ 3, ఏకంవిష్ణ్వర్థే ౧ నిమంత్ర్య॥

సంకల్పః.

కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ, మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైః తద్భర్తృ మాతృ పితామహీ ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురుద్రాదిత్యరూపాభి స్సహ, సమానోదకసాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం,

మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః అన్నేన ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య తద్భర్తృపితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, తద్భర్తృమాతృ పితామహీ ప్రపితామహీనాం, గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, కాలకామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అన్నేన హవిషా స్మృత్యుక్తపార్వణవిధానేన ఏవ ముభయాత్మకం ఉభయతో దైవికం కాలకామసంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం,

మాతుః గోత్రాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని భర్తృసపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం ఏకపాకేన ఏకతంత్రేణ అగ్నౌ (అద్య) కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య, అప ఉపస్పృశ్య॥

క్షణవిశేషః.

మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః ద్వాదశేహని భర్తృసపిండీ కరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం భవిష్యతి తత్ర,

౧. కాలసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆహవనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః॥

౨. కామసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆహవనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః॥

౩. మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య ద్వాదశేహని భర్తృసపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతా క్షణః ప్రసాదః కరణీయః॥

౪. తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్థానే ఆహవనీయార్థే భవద్భిః... యః॥

౫ తద్భర్తృపితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య...యః॥

౬. తద్భర్తృపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః రుద్రరూపస్య స్థానే...యః॥

౭. తద్భర్తృప్రపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః ఆదిత్యరూపస్య స్థానే...యః॥

౮. తద్భర్తృమాతుః గోత్రాయాఃదాయాః వసురూపాయాః స్థానే...యః॥

౯. తద్భర్తృపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః రుద్రరూపాయాః...యః॥

౧౦. తద్భర్తృప్రపితామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః ఆదిత్యరూపాయాః...యః॥

౧౧. శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్థానే ఆహవ...యః॥

అర్ఘ్యపాత్రాసాదనేవిశేషః.

ప్రేతార్థబ్రాహ్మణస్య పురతః ద్వైవిధం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య, తేష్వర్ఘ్యపాత్రాణి ప్రయునక్తి, పూర్వదర్భేషు ఏకంప్రేతాయాః, ఏకంతద్భర్తుః, త్రీణితద్భర్తృపితౄణాం, తత్పశ్చిమదర్భేషు, త్రీణి తద్భర్తృమాత్రాదీనాం, ఇత్యర్ఘ్యపాత్రాణ్యాసాద్య, ఉత్తానకరణాదికం ప్రకృతివత్కృత్వా॥

పాత్రోదకపూరణేవిశేషః.

౧. పూర్వంప్రేతపాత్రే ఉదకం నినయతి :—శంనోదేవీరభి... వంతునః॥ ఆమఆగచ్ఛతుమాతృపిత్రాదేవయానాన్ ...ఆపః॥ మాత్రే గోత్రాయై దాయై ప్రేతాయై ఏవో జుష్టం నినయామి॥

౨. అథతద్భర్తృపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనోదేవీ...నః॥ ఆమ ఆగచ్ఛతు తద్భర్తాదేవయానాన్...ఆపః॥ తద్భర్త్రే గోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ తే జుష్టంనినయామి॥

3. అథతద్భర్తృపితృపాత్రే ఉదకంనినయతి:—శంనోదేవీ... నః॥ ఆమ ఆగచ్ఛంతుతద్భర్తృపితరోదేవ...ఆపః॥ తద్భర్తృపిత్రే గోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ ఏవో జుష్టం నినయామి॥

౪. అథతద్భర్తృ పితామహపాత్రే ఉదకం నినయతి। శంనో...

నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృ పితామహాదేవ...ఆపః॥ తద్భర్తృపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే రుద్రరూపాయ వో జుష్టం నినయామి॥

౫. అథతద్భర్తృ ప్రపితామహపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనోదేవీ...నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృప్రపితామహాదేవ...ఆపః॥ తద్భర్తృప్రపితామహాయ గోత్రాయశర్మణే ఆదిత్యరూపాయ వో జుష్టం నినయామి॥

౬. అథతద్భర్తృమాతృపాత్రే ఉదకంనినయతి :—శంనోదేవీ...నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతుతద్భర్తృమాతరో దేవయానాన్...ఆపః॥ తద్భర్తృమాత్రే గోత్రాయై దాయై వసురూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౭. అథతద్భర్తృపితామహీపాత్రే ఉదకం నినయతి :—శంనో...నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృపితామహ్యో దేవయాన్...ఆపః॥ తద్భర్తృపితామహ్యై గోత్రాయై దాయై రుద్రరూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

౮. అథతద్భర్తృప్రపితామహీపాత్రే ఉదకం నినయతి:—శంనోదేవీరభి...నః॥ ఆమఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృప్రపితామహ్యో దేవయానాన్...ఆపః॥ తద్భర్తృప్రపితామహ్యై గోత్రాయై దాయై ఆదిత్యరూపాయై వోజుష్టం నినయామి॥

అర్ఘ్యసంయోజనేవిశేషః,

ఆదౌమాతు రర్ఘ్యార్ధం పిత్రర్ఘ్యేణ సంయోజ్య పిత్రర్ఘ్యం పితామహాద్యర్ఘ్యేషు సంయోజ్య తతశ్శేషార్ఘ్యం పితామహ్యాద్యర్ఘ్యేషు సంయోజయేత్॥

సంకల్పః.

తత్రక్రమః :—ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త...తిథౌ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తత్పాత్రస్థోదకం, తద్భర్తృ, తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, తద్భర్తృమాతృపితామహీ ప్రపితామహీనాం, గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాత్రస్థోదకైః సహసంయోజయిష్యే, సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః॥

ఆదౌపితృభ్యర్ఘ్యసంయోజనమ్.

మాతృప్రేతపాత్రార్ఘోదకం పితృపాత్రే ఆసించేత్సమానీవ ఆ కూతి స్సంజ్ఞానం నస్సైరితి ద్వాభ్యాం:—

౧. మాతృప్రేతపాత్రాత్ అర్ఘోదకం పాత్రాంతరేణ గృహీత్వా। సమానీవ... తం॥ మాతః గోత్రే దేప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైః సహ ఏతత్తిలోదకం తస్మైతే స్వధా నమః॥ శ్రీరామరామ। రామ, యేసమానాఇతిద్వాభ్యా మభిమంత్ర్య, యేసమా... మా॥ ఇతి॥

౨. అనంతరంపితృపాత్రాత్ ఉదకం గృహీత్వా, సమానీవ... తం॥ మాతఃగోత్రే దే ప్రేతే, త్వద్భర్తృపాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృపితృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైస్సహఏతత్తే తిలోదకం తస్మైతే స్వధానమః॥ శ్రీరామరామరామ। యేసమానా ఇతిద్వాభ్యామభిమంత్ర్య:—యే సమానాస్సమనః... శతగ్ంసమాః॥

3. పునః పితృపాత్రా దుదకం గృహీత్వా:— సమానీవ... తం॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వద్భర్తృపాత్రస్థోదకం, త్వద్భర్తృ పితామహైః గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైః సహ ఏతత్తేతిలోదకం తస్మైతే స్వధానమః॥ శ్రీరామరామరామ॥ యేసమానా ఇతిద్వాభ్యాం సగ్ంసృష్ట మభిమంత్రయతే:— యేసమానా... సమాః॥

౪. పునఃపితృపాత్రాదుదకంగృహీత్వా:—సమానీవ... తం॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వద్భర్తృపాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః ఆదిత్యరూపైః సహ ఏతత్తేతిలోదకం, తస్మైతె స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥ యేసమానా ఇతి పూర్వవత్॥

పితామహ్యాద్యర్ఘ్యసంయోజనం.

మాతృపాత్రస్థశేషోదకం తద్భర్తృమాత్రాది పాత్రేష్వాసించేత్॥

౧. ప్రేతపాత్రాత్ కించిదుదకం గృహీత్వా:— సమానీవ... తం॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృ మాతృభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురూపాభి స్సహ ఏతత్తే తిలోదకం, తస్యైతే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥ యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

౨. పునః ప్రేతపాత్రాత్ కించిదుదకం గృహీత్వా:- సమానీవ...తం॥ మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృ పితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః రుద్రరూపాభిః సహ ఏతత్తే తిలోదకం తస్యై తే స్వధానమః। శ్రీరామరామరామ। యేసమానా ఇతి పూర్వవత్॥

౩. పునః ప్రేతపాత్రాత్ కించి దుదక మాదాయ:— సమానీవ...తం॥ మాతఃగోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృ ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూపాభి స్సహ ఏతత్తే తిలోదకం,తస్యై తేస్వధానమః। శ్రీరామరామరామ॥ యేసమానా ఇతిపూర్వవత్॥

పిండసంయోజనవిశేషః.

మాతృపిండం ద్వేధా విభజ్య, ప్రథమభాగం వసురూపపితృపిండేన సంయోజ్య, పితృపిండం త్రేధా విభజ్య। పితామహాదిపిండేషు సంయోజయేత్॥

అనంతరం మాతృపిండస్య ద్వితీయభాగం త్రేధావిభజ్య, పితామహ్యాది పిండేషు సంయోజయేత్॥

సంకల్పః.

తత్క్రమః:—ఉపవీతీ,ఆచమ్య,ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య।

పూర్వోక్త...తిథౌ, మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తత్పిండం తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య తద్భర్తృ పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం తద్భర్తృమాతృపితామహి ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పిండేషు సంయోజయిష్యే॥ సంయోజయే త్యనుజ్ఞాతః॥

ప్రేతపిండం ద్వేధావిభజ్య॥

౧. మాతృపిండస్య ప్రథమభాగమాదాయ:—మధు వాతా ఇత్యాది తిసృభిఃపిండే పిండం వినిక్షిప్య, సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:—మాతః గోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండ ప్రథమభాగం, త్వద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైః సహ ఏష తే పిండభాగ, స్తస్యై తే స్వధానమః॥ శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇత్యభిమంత్ర్య॥

త్రేధావిభాగః.

పితృపిండం త్రేధా విభజ్య।

౧. పితృపిండస్య ప్రథమభాగ మాదాయ :—మధువాతా ఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—మాతః గోత్రే దే, ప్రేతే త్వద్భర్తృపితృభిః, గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైః స్సహ ఏష తే పిండ భాగ స్తస్మై తే స్వధానమః, యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్ ॥

౨. పితృపిండ ద్వితీయభాగ మాదాయ :—మధువాతా ఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—మాతః గోత్రే దే ప్రేతే, త్వద్భర్తృ పిండద్వితీయభాగం త్వద్భర్తృ పితామహైః గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైః స్సహ ఏష తేపిండ భాగ, స్తస్మై తే స్వధానమః॥ యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్ ॥

౩. పితృపిండ తృతీయ భాగమాదాయ :—మధువాతా ఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—మాతః గోత్రే దేప్రేతే, త్వద్భర్తృపిండతృతీయభాగం త్వద్భర్తృ ప్రపితామహైః గోత్రైః శ్శర్మభిః ఆదిత్యరూపైః స్సహ ఏష తే పిండభాగ స్తస్మై తే స్వధానమః॥ యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్ ॥

త్రేధావిభాగః.

ప్రేతమాతృ పిండద్వితీయభాగం పున స్త్రేధావిభజ్య ॥

౧. ప్రేతమాతృ పిండద్వితీయభాగే, ప్రథమభాగమాదాయ:—మధువాతా ఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:—మాతః గోత్రే దే ప్రేతే, త్వత్పిండద్వితీయభాగే ప్రథమభాగం త్వద్భర్తృమాతృభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురూపాభి స్సహఏష తేపిండభాగ, స్తస్మై తే స్వధానమః ॥ శ్రీరామరామరామ, యే సమానా ఇత్యాది పూర్వవత్ ॥

౨. ప్రేతమాతృపిండ ద్వితీయభాగె, ద్వితీయభాగమాదాయ:—పూర్వవత్కృత్వా, మధువాతాఇత్యాది సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—మాతఃగోత్రే దే ప్రేతే త్వత్పిండ ద్వితీయభాగె ద్వితీయభాగం, త్వద్భర్తృపితామహీభి ర్గోత్రాభిర్దాభిః రుద్రరూపాభి స్సహ

ఏష తేపిండభాగ, స్తస్యైతే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ॥ యే స
మానాఇత్యాది॥

3. ప్రేతమాతృపిండ ద్వితీయభాగె తృతీయభాగమాదాయ।
మధువాతాఇత్యాది పూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాంసం
యోజయేత్:—మాతః గోత్రేదేప్రేతే త్వత్పిండ ద్వితీయభాగె తృతీ
యభాగం త్వద్భర్తృ ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః ఆదిత్యరూ
పాభి స్సహ ఏష తేపిండభాగ, స్తస్యైతే స్వధానమః। శ్రీరామ శ్రీరామ
రామ, యే సమానా ఇత్యాది॥

---

౪. అపుత్రవతీభర్తృసాపిండ్యమ్.

సంకల్పః.

కర్తా(అష్టబ్రాహ్మణానాహూయ) ద్వౌదైవే,ఏకంప్రేతాయాః,
ఏకంతద్భర్తుః, త్రీన్‌తత్పిత్రాదీనా స్థానేం, ఏకం విష్ణ్వర్థే ఇతినిమంత్ర్య॥

సంకల్పః.

కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూ
ర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః
ప్రేతాయాః మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేహని భర్తృసపిండీకరణా
ఖ్యాన్నశ్రాద్ధే, యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః
ప్రేతాయాః తద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్య రూపై
స్సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకప్రాప్త్యర్థం య
జమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః అన్నేన
ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన, తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః
వసురూపస్య,తద్భర్తృపితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం
శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, కాలకామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం
దేవానాం, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ, అన్నేన ద్రవ్యేణ సమ్త్రత్య
క్షపార్వణవిధానేన, ఏవముభయాత్మకం ఉభయతో దైవికం, కాలకా
మసంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం, యజమానస్య భార్యాయాః
గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేహని

భర్తృసపిండీకరణాఖ్యాస్య శ్రాద్ధం అపృథక్త్వాకేన ఏకతంత్రేణ అగ్నౌ (అద్య) కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య॥

క్షణవిశేషః.

యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాఃదాయాః ప్రేతాయాః మరణాది... భవిష్యతి॥

౧. కాల సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం...రణీయః॥

౨. కామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం...ణీయః॥

౩. యజమాస్య భార్యాయాః...ప్రసాదః కరణీయః॥

౪. తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్థానే...యః॥

౫. తద్భర్తృపితుః గోత్రస్యశర్మణఃవసురూపస్యస్థానే...యః॥

౬. తద్భర్తృపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః రుద్రరూపస్య స్థానే...యః॥

౭. తద్భర్తృప్రపితామహస్య గోత్రస్య శర్మణః ఆదిత్యరూపస్య, స్థానే...యః॥

౮. శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్థానే అ...యః॥

ఉదకపూరణేవిశేషః.

పూర్వం ప్రేతపాత్రే ఉదకం నినయతి:—శంనో...భవంతు నః॥ఆమ ఆగచ్ఛతు యజమానస్యభార్యాప్రేతాదేవయానాన్...ఆపః॥ యజమానస్య భార్యాయై గోత్రాయై దాయై ప్రేతాయై తే జుష్టం నినయామి॥

౨. అథతద్భర్తృపాత్రే ఉదకం నినయతి:— శంనో...నః॥ ఆమ ఆగచ్ఛతు తద్భర్తాదేవయానాన్...ఆపః॥ తద్భర్త్రే గోత్రాయ శర్మణె వసురూపాయ తే జుష్టం నినయామి॥

౩. అథతద్భర్తృపితృపాత్రే ఉదకం నినయతి:—శంనో ... నః॥ ఆమ ఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృపితరో... ఆపః॥ తద్భర్తృపిత్రే గోత్రాయ శర్మణె వసురూపాయ వోజుష్టం నినయామి॥

౪. అథతద్భర్తృపితామహపాత్రే ఉదకం నినయతి:—శంనో దేవీ...నః॥ ఆమ ఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృపితామహా దేవయానాన్...

ఆపః॥ తద్భర్తృపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే రుద్రరూపాయవో
జుష్టం నినయామి॥

౪. అథతద్భర్తృప్రపితామహపాత్రే ఉదకం నినయతి :—
శంనోదేవీ...వంతునః॥ ఆమ ఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృప్రపితామహః దేవ
యానాన్...ఆపః ॥ తద్భర్తృప్రపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే ఆది
త్యరూపాయ వో జుష్టం నినయామి॥

౫. అథతద్భర్తృప్రపితామహపాత్రే ఉదకం నినయతి :— శంనో
దేవీ...వంతునః॥ ఆమ ఆగచ్ఛంతు తద్భర్తృప్రపితామహః దేవయానా
న్...ఆపః ॥ తద్భర్తృప్రపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే ఆదిత్యరూ
పాయ వో జుష్టం నినయామి॥

అర్ఘ్యసంయోజనేవిశేషః.

ఆదౌ భార్యార్ఘ్యం భర్త్రర్ఘ్యేణ సంయోజ్య, భర్త్రర్ఘ్యం త
త్పిత్రాద్యర్ఘ్యేషు సంయోజయేత్ ॥

సంకల్పః.

తత్క్రమః, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య।
పూర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః
ప్రేతాయాః తత్పాత్రస్థోదకం, తద్భర్తృ, తద్భర్తృపితృ, పితామహ,
ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం,
పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే, సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః॥

సంయోజనం.

౧ ప్రేతపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణ కించిదాదాయః— సమా
నీవ ఆకూతిః...నియచ్ఛతం॥ యజమానస్యభార్యే, గోత్రే, దే, ప్రేతే,
త్వత్పాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైస్సహ ఏత
త్తిలోదకం తస్యై తే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ, యేసమానా
ఇతిపూర్వవత్ ॥

౨ భర్తృపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణాదాయ:— సమానీవ
...నియచ్ఛతం॥ యజమానస్య భార్యే గోత్రే దే ప్రేతే త్వద్భర్తృపా
త్రస్థోదకం త్వద్భర్తృ పితృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైస్సహఏతత్తి

తిలోదకం, తస్మై తేస్వధానమః। శ్రీరామరామరామ॥ యేసమానా ఇతిపూర్వవత్॥

3. పునః భర్తృపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణాదాయ:—సమానీవ...తం॥ యజమానస్య భార్యే గోత్రే దే ప్రేతే త్వద్భర్తృపాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైస్సహ ఏతత్తే తిలోదకం, తస్మై తే స్వధానమః। శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇతిపూర్వవత్॥

౪. పునః భర్తృపాత్రోదకం పాత్రాంతరేణాదాయ:—సమానీవ...తం॥ యజమానస్య భార్యే గోత్రేదే ప్రేతే, తద్భర్తృపాత్రస్థోదకం త్వద్భర్తృప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః ఆదిత్యరూపైస్సహా ఏతత్తే తిలోదకం తస్మై తే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇతి పూర్వవత్॥

పిండసంయోజనేవిశేషః.

పూర్వం భార్యాపిండం సర్వం భర్తృపిండేన సంయోజ్యభర్తృపిండం త్రేధావిభజ్య, అనంతరం భర్తృపిత్రాదిపిండేషు సంయోజయేత్॥

తత్క్రమః ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తత్పిండం తద్భర్తృ తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పిండేషు సంయోజయిష్యే, సంయోజయేత్యనుజ్ఞాతః॥

సంయోజనమ్.

౧. ప్రేతపిండం సర్వ మాదాయః:—మధువాతా ఇతి పూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వ మితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్ :—యజమానస్యభార్యే గోత్రే దేప్రేతే త్వత్పిండంసర్వం త్వద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపై స్సహఏషతే పిండభాగః తస్మై తే స్వధానమః॥శ్రీరామ రామరామ, యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

త్రేధావిభాగః.

తతో భర్తృపిండం త్రేధా విభజ్య॥

౧. భర్తృపిండప్రథమభాగమాదాయ:—మధువాతా ఇతిపూ

ర్వవత్కృత్వా సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:—యజమానస్య భార్యే గోత్రే దే ప్రేతే త్వద్భర్తృపిండ ప్రథమభాగం త్వద్భర్తృపితృభిః గోత్రైశ్శర్మభిః వసురూపైః స్సహఏష తేపిండభాగ స్తస్మైతేస్వధానమః। శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇతిపూర్వవత్॥

౨. భర్తృపిండ ద్వితీయభాగ మాదాయ:—మధువాతా ఇతిపూర్వవత్కృత్వా సంగచ్ఛధ్వమితి ద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:—యజమానస్య భార్యే గోత్రే దేప్రేతే త్వద్భర్తృపిండ ద్వితీయభాగం త్వద్భర్తృపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః రుద్రరూపైః స్సహ ఏష తే పిండభాగః, తస్మైతే స్వధానమః, శ్రీరామరామరామ, యేసమానా ఇత్యాది పూర్వవత్:—

3. భర్తృపిండతృతీయభాగమాదాయ, మధువాతా ఇతిపూర్వవత్కృత్వా, సంగచ్ఛధ్వమితిద్వాభ్యాం సంయోజయేత్:—యజమానస్య భార్యే గోత్రే దేప్రేతే త్వద్భర్తృపిండ తృతీయభాగం త్వద్భర్తృ ప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః ఆదిత్యరూపైః స్సహఏష తే పిండభాగః, తస్మైతేస్వధానమః॥శ్రీరామరామరామ। యేసమానా ఇత్యాదిపూర్వవత్॥

౫. దేవసపిండీకరణసంకల్పే విశేషః

మాతాపిత్రో ర్వసురూపాగమనానంతరం పుత్రవతీభర్తృసాపిండ్యవత్కుర్యాత్॥

కర్తా ఏకాదశబ్రాహ్మణానాహూయ, ద్వాదైవే ౨,ఏకంవసురూపమాతృకే ౧,ఏకంవసురూపపితృకే ౧, పితామహాదీనాం స్థానేత్రీన్ 3, పితామహ్యాదీనాం స్థానేత్రీన్ ౪, ఏకంవిష్ణ్వర్థే ౧, నిమంత్ర్య॥

సంకల్పః.

ఉపవీతీ, ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...తిథౌ, మాతుః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః పున స్సపిండీకరణాఖ్యస్యశ్రాద్ధే మాతుః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః తద్భర్తృభిః గోత్రైః శర్మభిః వసురూపైః తద్భర్తృ పితృపితామహప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపైః తద్భర్తృమాతృపితామహి ప్రపితామహీభిః గోత్రాభిః దాభిః వసురుద్రాదిత్య రూపాభిః సహ సమానోదకసాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృలోకావా

త్యర్థం, మాతుః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః తద్భర్తుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య తద్భర్తృపితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం, తద్భర్తృమాతృ పితామహీ, ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దానాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం క్షాలకామసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అన్నేనహవిషా పార్వణవిధానేన ఉభయతో దైవికం కాలకామసంజ్ఞకవిశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం మాతుః గోత్రాయాః దాయాః వసురూపాయాః పునస్సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం ఏకపాకేన ఏకతంత్రేణ అగ్నౌ (అద్య) కరిష్యే, ఇతిసంకల్ప్య। అపఉపస్పృశ్య ఇత్యాది సర్వం పుత్రవతీ భర్తృసాపిండ్యవత్కుర్యాత్॥

౫. పక్షాంతరభర్తృసాపిండ్యం.

కర్తా ఉపవీతీ ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త... తిథౌ యజమానస్య భార్యాయాః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః తద్భర్తృపితృపితామహైః సపత్నీకైః రిత్యాద్యూహ్యం॥

౬. బ్రహ్మచారివిషయే.

పూర్వోక్త... తిథౌ యజమానస్య భ్రాతుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణాదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే భ్రాతుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహైః రిత్యాది ప్రకృతివత్సర్వం॥

౭. అథవ్యుత్క్రమమృతివిషయం.

శ్లో॥ యేభ్య ఏవ పితా దద్యాత్తేభ్యో దద్యాత్సపిండనం॥ యదా పితా మ్రియతే పితామహ స్తిష్ఠతి తదా ప్రపితామహాదిభిస్సహ పితుస్సాపిండ్యం కార్యం తదుక్తం బ్రహ్మాండపురాణే శ్లో॥ మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతేచ పితామహః, తేన దేయాః త్రయః పిండాః ప్రపితామహపూర్వకా ఇతి॥ పరాశరమాధవీయే, ప్రపితామహాదిభి రిత్యత్ర ప్రపితామహాద్యారభ్య త్రిభి ర్వర్గై స్సంయోజనమ్ ॥

ప్రకృతానుష్ఠానంతు, శ్లో॥ పిండౌతు ద్వావతో దద్యాత్పితుః పితామహస్యచ, తతస్తు తత్పితుశ్చైవ పిండమేకం విధీయతే ॥౧॥ తత్రి

యాణా మపి పిండానా మేకేనాపి సపిండనం।పిత్రృత్వ మశ్నుతే ప్రేత ఇతి ధర్మో వ్యవస్థితిః॥ ౨॥ పితామహ స్తథాచాపి విద్యతే ప్రపితామహః। తృతీయస్యైవ తే పిండాః త్రయోదేయా స్సపిండనే॥ ౩॥ ప్రేతస్య పితర శ్చైవ విద్యతే చ త్రయోయది।షోడశశ్రాద్ధ పర్యంతం కుర్యాత్సర్వం యథావిధి॥ ౪॥

ఏషామర్థః॥ పితామహే విద్యమానే ప్రపితామహస్య ద్వౌపిండౌ నిధాయ। వృద్ధప్రపితామహస్య ఏకం పిండం నిధాయ, త్రిభిస్సాకం పితృపిండేన సంయోజనమ్; పితామహే ప్రపితామహేచ విద్యమానే వృద్ధప్రపితామహస్య నామావృత్త్యా త్రీన్ పిండాన్ నిధాయ, త్రిభిః పిండైః స్సహ పితృపిండసంయోజనం, త్రిషు జీవత్సు సత్సు షోడశం కృత్వా విరమేత్ ॥

కేచి త్త్వత్రసాపిండ్య మేవ నాభ్యుపగచ్ఛంతి॥ శ్లో. వ్యుత్క్రమా చ్చ ప్రమీతానాం నైవ కార్యా సపిండన మితివచనాత్॥ అపరే పునః రస్య వచనస్య మాతృపితృభర్తృ వ్యతిరిక్తత్వం మన్యంతే॥ శ్లో. స్కాంద పురాణే:—అక్రమేణ మృతానాంతు సపిండీకృతి రిష్యతే। యది మాతా యది పితా భర్తాచైవ విధిస్స్మృతః ॥ అత్ర వృద్ధాచారాత్ వ్యవస్థా,

తత్క్రమః యదామ్రియతే పితామహ స్తిష్ఠతి తత్సపిండీకరణసంకల్పేవిశేషః:—పూర్వోక్త... తిథౌ పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణ దినాదారభ్యద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాస్య శ్రాద్ధే పితుఃగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య తత్పితామహ, పితామహ ప్రపితామహైః గోత్రైరిత్యాది॥

పితామహేప్రపితామహే విద్యమానేసపిండీకరణసంకల్పే విశేషః॥

పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాస్య శ్రాద్ధే పితుః గోత్రస్య శర్మ ణః ప్రేతస్య తత్ప్రపితామహ ప్రపితామహ వృద్ధప్రపితామహైః గోత్రై రిత్యాదిసర్వం ప్రకృతివత్॥

పితామహే ప్రపితామహే వృద్ధప్రపితామహే విద్యమానే :— దహనాదిషోడశాంతం కృత్వా సపిండీకరణం తద్వృద్ధ ప్రపితా

మహస్య పిత్రాదిషు సపిండీకరణం కుర్యాత్, యేభ్య ఏవ పితా దద్యా త్తేభ్యో దద్యా త్సపిండన మితి వచనబలాత్ ॥

సంకల్పః.

తత్క్రమః, కర్తా ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ పితుః గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య మరణాదినాదారభ్య ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్య స్సశ్రాద్ధే పితుఃగోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, అస్మద్వృద్ధ ప్రపితామహస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః వసురుద్రాదిత్యరూపై స్సహ సపిండీకరణం ప్రకృతినత్కుర్యాత్ ॥

బ్రహ్మపూజా.

ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్యపితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్వర్గలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం 'బ్రహ్మపూజాం కరిష్యే। బ్రహ్మణే నమ ఇతి గంధవస్త్రాదిభిర్యథార్హం పూజయిత్వా॥

నూతనవస్త్రధారణం.

బ్రహ్మణాజ్ఞాంలబ్ధ్వా నూతనవస్త్రాణిధృత్వా బ్రాహ్మణాశీర్వచనం ప్రాప్నుయాత్ ॥

ఆశీర్వచనం.

ఓం॥ సంత్వాసించామియజుషా ప్రజామాయుర్ధనంచ॥

ఓం॥ సుమంగలీరియం వధూరిమాగ్ం సమేత పశ్యత। సౌభాగ్యమస్యై దత్వాయాథా స్తం విపరేతన॥ ఇత్యాదిభి రాశీర్వచనం కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో తాంబూల దక్షిణాదీంశ్చదత్వా శాంత్యర్థం శంనోవాత ఇత్యను వాకంజపేత్ :—

తతశ్శంనోవాత ఇత్యనువాకజపః.

శంనో వాతః పవతాం మాతరిశ్వా శంన స్తపతు సూర్యః। అహాని శం భవంతు నశ్శగ్ంరాత్రిః ప్రతిధీయతాం॥ ౧॥ శముషా నో వ్యుచ్ఛతు శ మాదిత్య ఉదేతు నః। శివా నశ్శంతమా భవ సుమృడీకా సరస్వతీ॥ ౨॥ మాతే వ్యోమ సందృశి ఇడాయై వాస్త్వశివాస్తు ముద్వాస్తు మంతో భూయాస్మమావాస్తోశ్చిత్సమ్రాహ్యా వాస్తు స్సభూయా ద్యో

స్మాన్ ద్వేష్టి యంచవయంద్విష్మః॥౧౩॥ప్రతిష్ఠాసిప్రతిష్ఠావన్తో భూయా
స్మ మా ప్రతిష్ఠాయాశ్ఛిత్సహ్యప్రతిష్ఠ స్సభూయా దో᳚ఽస్మా ద్వేష్టి
యంచ వయం ద్విష్మః॥ ౪॥ ఆవాతవాహి భేషజం వివాతవాహి యద్రి
పః। త్వగ్ంహి విశ్వభేషజో దేవానాం దూత ఈయసే॥ ౫॥ ద్వావిమౌ
వాతౌ వాత ఆసింధో రాపరావతః। దక్షం మే అన్య ఆవాతు పరాన్యో
వాతు యద్రపః॥ ౬॥ యదదో వాత తే గృహే మృతస్య నిధిర్హితః।
తతో నో దేహి జీవసే తతో నో ధేహి భేషజం।తతో నో మహ ఆవహ॥౭॥
వాత ఆవాతు భేషజగ్ం శంభూ ర్మయోభూ ర్నో హృదే ప్రణ ఆ
యూగ్ంషి తారిషత్॥ ౮॥ ఇంద్రస్యగృహోసి తంత్వా ప్రపద్యే సగు
స్సాశ్వః। సహ యన్మే అస్తి తేన॥ ౯॥ భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యేసు
వః ప్రపద్యే భూర్భువస్సువః ప్రపద్యే వాయుం ప్రపద్యే ఽనార్తాం దే
వతాం ప్రపద్యే ఽశ్మాన మాఖణం ప్రపద్యే ప్రజాపతే ర్బ్రహ్మకోశం
బ్రహ్మప్రపద్య ఓం ప్రపద్యే॥ ౧౦॥ అంతరిక్షం మ ఉర్వంతరం బృహదగ్న
యః పర్వతాశ్చ యయా వాత స్స్వస్త్యా స్వస్తి మాంతయా స్వస్త్యా
స్వస్తి మానసాని॥ ౧౧॥ ప్రాణాపానౌ మృత్యో ర్మా పాతం ప్రాణా
పానౌ మామాహాసిష్టం॥౧౨॥మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్ని
స్తేజో దధాతుమయి మేధాం మయిప్రజాం మయీంద్ర ఇంద్రియం
దధాతు మయి మేధామయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు॥౧౩॥
ద్యుభి రక్తుభిః పరిపాతమస్మా నరిష్టేభి రశ్వినా సౌభగేభిః। తన్నో
మిత్రో వరుణో మామహంతామదితి స్సింధుః పృథివీ ఉతద్యౌః॥ ౧౪॥
కయానశ్చిత్ర ఆభువ దూతీ సదావృధస్సఖా। కయా శచిష్ఠయా వృతా॥
౧౫॥కస్త్వాసత్యో మదానాం మగ్ంహిష్ఠో మత్సదంధసః। దృఢాచిదారుజే
వసు॥౧౬॥అభీషుణస్సఖీనామవితా జరితౄణాం।శతంభవాస్యూతిభిః ॥౧౭॥
వయస్సుపర్ణా ఉపసేదురింద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాధమానాః।
అపధ్వాంతమూర్ణుహి పూర్ధి చక్షుర్ముముగ్ధ్యస్మాన్నిధయేవబద్ధాన్ ॥ ౧౮॥
శంనో దేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతుపీతయే। శం యోరభిస్రవంతునః॥౧౯॥ ఈ
శానావార్యాణాం క్షయంతీ। శ్చర్షణీనాం అపో యాచామి భేషజం॥ ౨౦॥
సుమిత్రానఆపఓషధయస్సంతు దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుర్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి

యంచవయందిద్విష్మః॥ ౨౧॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన। మహేరణాయచక్షసే॥ ౨౨॥ యోవశ్శివతమోరస స్తస్యభాజయతేహనః। ఉశతీరివమాతరః॥ ౨౩॥ తస్మాఅరంగమామవో యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆ పోజనయథాచనః॥ ౨౪॥ పృథివీశాంతాసాగ్నినాశాంతా సామేశాంతా శుచగ్ంశమయతు॥ ౨౫॥ అంతరిక్షగ్ంశాంతం తద్వాయునాశాంతం తన్మేశాంతగ్ంశుచగ్ంశమయతు॥ ౨౬॥ ద్యౌశ్శాంతాసాదిత్యేనశాం తా సామెశాంతా శుచగ్ంశమయతు॥ ౨౭॥ పృథివీశాంతిరంతరిక్షగ్ం శాంతిర్ద్యౌశాంతిర్దిశశ్శాంతి రవాంతరదిశాశ్శాంతి రగ్నిశ్శాంతిర్వాయు శ్శాంతిరాదిత్యశ్శాంతి శ్చంద్రమాశ్శాంతిర్నక్షత్రాణిశాంతి రాపశ్శాం తిరోషధయశ్శాంతిర్వనస్పతయశ్శాంతి ర్గౌశ్శాంతిరజాశాంతి రశ్వశ్శాంతిః పురుష శ్శాంతి ర్బ్రహ్మశాంతి ర్బ్రాహ్మణ శ్శాంతి శ్శాంతిరేవ శాంతి శ్శాంతిర్మే అస్తు శాంతిః॥ ౨౮॥ తయాహగ్ం శాంత్యా సర్వశాం త్యామహ్యం ద్విపదే చతుష్పదే చశాంతిం కరోమి శాంతిర్మే అస్తు శాం తిః॥ ౨౯॥ ఏహశ్రీశ్చహ్రీశ్చ ధృతిశ్చతపోమేధాప్రతిష్ఠాశ్రద్ధాసత్యం ధర్మశ్చైతానిమో త్తిష్ఠంత మనూత్తిష్ఠంతు మామాగ్ శ్రీశ్చహ్రీశ్చధృ తిశ్చ తపోమేధాప్రతిష్ఠాశ్రద్ధాసత్యంధర్మశ్చైతానిమామాహాసిషుః॥ ౩౦॥ ఉదాయుషా స్వాయుషో దోషధీనాగ్ం రసేనోత్పర్జన్యస్య శుష్మేణో దస్థామమృతాగ్ం అను౩౧॥ తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చ రత్। పశ్యేమశరదశ్శతం, జీవేమశరదశ్శతం, నందామశరదశ్శతం, మో దామశరదశ్శతం, భవామశరదశ్శతం, శృణవామశరదశ్శతం, ప్రబ్రవా మశరదశ్శత మజీతాస్యామశరదశ్శతం జ్యోక్చసూర్యందృశే॥ ౩౨॥ యఉద గాన్మహతోzర్ణవా ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్యమధ్యాత్సమావృషభోలో హితాక్షస్సూర్యోవిపశ్చి న్మనసా పునాతు॥ ౩౩॥ బ్రహ్మణశ్చోతన్యసి బ్రహ్మణఆణీస్థో బ్రహ్మణ ఆవపనమసి ధారితేయం పృథివీబ్రహ్మణామ హీధారితమేనేన మహాదంతరిక్షం దివందాధారపృథివీగ్ం సదేవాం య దహం వేద తదహం ధారయాణిమామద్వేధోzధివిస్రసత్॥ ౩౪॥ మేధామ నీషీ మావిశతాగ్ం సమీచీభూతస్య భవ్యస్యావరుద్ధ్యై సర్వమాయుర యాణి సర్వమాయు రయాణి॥ ౩౫॥ ఆభి ర్గీర్భి ర్యదతోన ఊనమాప్యా

యయ హరివో వర్ధమానః । యదా స్తోతృభ్యో మహిగోత్రా రుజాసి భూయిష్ఠభాజో అధతేస్యామ॥ ౩౬॥ బ్రహ్మప్రావాదిష్మతన్నో మాహాసీత్॥ ౩౭॥ ఓంశాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః॥

శుభవచనై రాశ్వాసనం.

తత ఇతిహాసపురాణాదిభి శ్శుభవచనై శ్చ కర్తార మాశ్వాస్య ॥

శ్లో॥ మానుష్యేకదళీ స్తంబ నిస్సారే సారమార్గణం ।
కరోతియస్స సంమూఢో జలబుద్బుద సన్నిభే ॥

శ్లో॥ పంచధా సంభృతః కాయో యది పంచత్వమాగతః ।
కర్మభి స్స్వశరీరోత్థై స్తత్ర కా పరివేదనా ॥

శ్లో॥ గంత్రీ వసుమతీనాశ ముదధి ర్దైవతానిచ ।
ఫేనప్రఖ్యం కథం కాయం మర్త్యలోకే నయాస్యతి ॥ ఇతి॥
సంతాపసించామి యజుషా ప్రజా మాయు ర్ధనంచ ॥

త్రయోదశాహే ౽భ్యంగస్నానవిధిః.

కర్తా,త్రయోదశాహే ప్రాతఃకాలే జ్ఞాతిభి ర్బ్రాహ్మణా సహ అభ్యంగ స్నానంకృత్వా, పాయసోదనం భుంజీత॥

శ్లో॥ త్రయోదశేహ్ని స్వగృహేచతైలేనాధ్వర్యుణాజ్ఞాతిజనైశ్చసర్వే ।
అభ్యంగసంవాహనకర్మకుర్యుర్గృహేచ్ఛయాకేచన ద్వాదశేహని॥
ఇతి అపరకృష్ణీయె ॥

శ్లో॥ తైలాభ్యంగం బాంధవానాం అస్థి సంచయనంచయత్ ।
తేనచాప్యాయతేజంతుః యచ్ఛాశ్నంతి సబాంధవాః ॥ ఇతి
స్మృత్యంతరే ॥

ఓం సతాపసించామి యజుషా ప్రజామాయుర్ధనంచ ॥

ఓం శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః

యతిసంస్కారవిధిః.

౧. వపనం.

పుత్రాదిః కర్తా, యజ్ఞోపవీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ యతిసంస్కారకర్మాధికారసిద్ధ్యర్థం వపనం కరిష్యే॥ శ్లో॥ మేరుమందరతుల్యాని పాపాని సుబహూని చ। కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం॥ ఇతి దర్భేణ వపనసంస్కారం కృత్వా, స్నాత్వా, ఆచమ్య॥

౨ యతిసంస్కారసంకల్పః.

కర్తా, యజ్ఞోపవీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ... తిథౌ సిద్ధింగతస్య, బ్రహ్మీభూతస్య పరమహంసస్య నారాయణస్య అస్మత్పితుః (గురోః) పరమహంసకల్పోక్తవిధానేన యతిసంస్కారం కర్మ కరిష్యే, ఇతి సంకల్ప్య, అపఉపస్పృశ్య॥

3 ఆత్మప్రదక్షిణం.

పూర్వోక్త... తిథౌ యతిసంస్కార కర్మాధికారసిద్ధ్యర్థం యథాశక్తిసంభవ త్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే, పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా:—
శ్లో॥ సమస్తసంపత్స... ప్రీణాతి॥ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్యాస్మత్పితుః యతిసంస్కారకర్మ కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా అధికార సంపదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు, అధికారసంపదస్తు॥

౪. అభిషేకవిధిః.

ఆదౌ యతిశరీరం స్నాపయిత్వా సావిత్ర్యా ప్రోక్ష్య, పంచామృతైః పురుషసూక్తేన చ అభిషేకం కుర్యాత్:—

ప్రోక్షణం.

ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యోనః ప్రచోదయాత్॥ ఇతి ప్రోక్ష్య॥

పంచామృతస్నానం.

౧. ఆప్యాయస్వేతి క్షీరం:— ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియం। భవా వాజస్య సంగథే॥

౨. దధిక్రావ్ణ్ణఇతిదధి :— దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం । జిష్ణో రశ్వస్య వాజినః। సురభి నో ముఖాకర త్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్॥

౩. శుక్రమసీత్యాజ్యం:— శుక్ర మసి జ్యోతి రసి తేజోఽసి దేవో వ స్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్యరశ్మిభిః॥

౪. మధువాతాఇతిమధు:— మధువాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి సింధవః। మాధ్వీ ర్న స్సంత్వోషధీః॥ ౧॥ మధున క్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః। మధు ద్యౌరస్తు నః పితా॥ ౨॥ మధుమా న్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవంతునః॥

౫. తాశ్శర్కరాఇతిశర్కరా:— తాశ్శర్కరా అభవ న్తచ్ఛర్కరాణాగ్ం శర్కరత్వం వజ్రో వై శర్కరాః పశురగ్ని ర్యచ్ఛర్కరాభి రగ్నిం పరిమినోతి వజ్రేణై వాస్మై పశూ న్పరిగృహ్ణాతి తస్మా ద్వజ్రేణ పశవః పరిగృహీతా స్తస్మాత్ స్థేయా నస్థేయసా నోపహరతే త్రిసప్తాభిఃపశుకామస్య॥

౬ యాఃఫలినీరితి నారికేళోదకం:— యాః ఫలినీ ర్యాఅఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః । బృహస్పతి ప్రసూతా స్తానో ముంచంత్వగ్ంహసః॥

ఇతిపంచామృతేన స్నాపయిత్వా॥

శుద్ధోదకస్నానం.

సహస్రశీర్షాపురుషః ... సర్వంమనిషాణ॥ ఇతిశుద్ధోదకేన స్నాపయిత్వా॥

పురుషసూక్తవిధానం.

పురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్॥

సంకల్పః.

తత్క్రిమః:— పూర్వోక్త...తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య నారాయణస్య యతేః అస్మత్పితుః (గురోః) పురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచారపూజాం కరిష్యే॥ తదంగకలశారాధనం కరిష్యే :— శ్లో॥ కలశస్య...శ్రితాః॥ ఓం, ఆకలశేషుధావతి పవిత్రే...వరాపఓమ్॥ శ్లో॥ గంగేచ...కురు। ఆయాంతు శ్రీపరమహంసస్యఅస్మత్పితుః(గురోః) పూజార్థం మమనురిత...సంప్రోక్ష్య, దేవమాత్మానంచ సంప్రోక్ష్య॥

౧. శ్లో॥ శాంతాకారం భుజగశయనం పద్మనాభం సురేశం, విశ్వాకారం గగనసదృశం మేఘవర్ణం శుభాంగం। లక్ష్మీకాంతం కమలనయనం యోగిహృద్ధ్యానగమ్యం, వందే విష్ణుం భవభయహరం సర్వలోకైకనాథం॥ శ్రీమద్గురుభ్యోనమః, ధ్యానంసమర్పయామి॥

౨. సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్ :— సహస్రశీర్షా పురుష స్సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్। సభూమింవిశ్వతో వృత్వా ఽత్యతిష్ఠద్దశాఙ్గులమ్॥ శ్రీమద్గురుభ్యోనమః, ఆవాహనం సమర్పయామి। ఏవమేవ సర్వత్ర యోజనీయం॥

౩. పురుషఏవేదమిత్యాసనమ్ :—పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం।ఉతామృతత్వస్యేశానో యదన్నేనాతిరోహతి॥

౪. ఏతావానస్యేతిపాద్యమ్ :— ఏతావానస్య మహిమాఽతో జ్యాయాగ్‌శ్చపూరుషః। పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి॥

౫. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యం :—త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః పాదోఽస్యేహాఽభవాత్పునః। తతో విష్వఙ్వ్యక్రామ త్సాశనానశనే అభి॥

౬. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనీయమ్ :— తస్మాద్విరాడజాయత విరాజో అధిపూరుషః। స జాతో అత్యరిచ్యత పశ్చాద్భూమి మథోపురః॥

౭. యత్పురుషేణేతిమధుపర్కః :— యత్పురుషేణ హవిషా దేవా యజ్ఞ మతన్వత।వసంతో అస్యాఽసీదాజ్యం గ్రీష్మ ఇధ్మశ్శరద్ధవిః॥

ఆథపంచామృతస్నానమ్.

౮. ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం :—ఆప్యాయస్వసమేతుతే... సంగథే॥

౯. దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతిదధి :— దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం ... తారిషత్॥

౧౦. శుక్రమసీత్యాజ్యం :—శుక్రమసిజ్యోతి రసి తేజోసి... రశ్మిభిః॥

౧౧. మధువాతా ఇతిమధు :—మధువాతా ...భవంతునః॥

౧౨. తాశ్శర్కరా ఇతి శర్కరాః :—తాశ్శర్కరా అభవ స్తచ్ఛర్కరాణాగ్ం... పశుకామస్య॥

౧౩. యాఃఫలి నీరితి నారికేళోదకమ్ :—యాఃఫలినీర్యా అఫలా... త్వగ్‌ంహసః॥

౧౪. సప్తాస్యాసన్నితిస్నానమ్ :— సప్తాస్యాసన్పరిధయస్త్రి స్సప్త సమిధః కృతాః। దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః అబధ్నన్ పురుషం పశుం॥ అత్రైవ నమకచమక పురుషసూక్తాదిభిః అభిషేకం కుర్యాత్ ॥

౧౫. తం యజ్ఞమితి వస్త్రమ్ :—తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్ పురుషం జాతమగ్రతః। తేన దేవా అయజంత సాధ్యా ఋషయశ్చ యే ॥

౧౬. తస్మాద్యజ్ఞాదితి యజ్ఞోపవీతమ్:—తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతస్సంభృతం పృషదాజ్యం। పశూగ్ స్తాగ్ శ్చక్రే వాయవ్యాన్ ఆరణ్యాన్గ్రామ్యాశ్చ యే ॥

౧౭. తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుత ఋచస్సామాని జజ్ఞిరే। ఛందాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మాద్యజుస్తస్మాదజాయత ॥

౧౮. తస్మాదశ్వా ఇతిపుష్పం:—తస్మాదశ్వా అజాయంత యే కే చోభయాదతః। గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్తస్మాజ్జాతా అజావయః॥

అత్రైవ అష్టోత్తర శతనామభిర్వా సహస్రనామభిర్వా పూజాం కుర్యాత్ ॥

౧౯. యత్పురుషమితిధూపమ్:—యత్పురుషం వ్యదధుః కతిధా వ్యకల్పయన్। ముఖం కిమస్య కౌ బాహూ కావూరూ పాదావుచ్యేతే॥

౨౦. బ్రాహ్మణోఽస్యేతిదీపమ్:—బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీద్బాహూ రాజన్యః కృతః। ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః పద్భ్యాగ్ం శూద్రో అజాయత॥

౨౧. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యమ్ :— చంద్రమా మనసో జాతశ్చక్షోస్సూర్యో అజాయత। ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత॥

౨౨. నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలమ్:—నాభ్యా ఆసీదంతరిక్షగ్ం శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత। పద్భ్యాం భూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్తథా లోకాగ్ం అకల్పయన్॥

౨౩. వేదాహమేతమితి నీరాజనమ్:—వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమాదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే। సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరో నామాని కృత్వాభివదన్ యదాస్తే॥

౨౮. ధాతా పురస్తా దితి మంత్రపుష్పమ్:—ధాతా పురస్తా ద్య ముదాజహార శక్రః ప్రవిద్వాన్ ప్రదిశ శ్చతస్రః। తమేవంవిద్వా నమృత ఇహ భవతి నాన్యః పంథా అయనాయవిద్య తే॥

సహస్రశీర్షం దేవం... బ్రహ్మశివో మే అస్తుసదాశివోమ్॥

౨౯. యజ్ఞేనఇత్యుద్వాసనమ్:—యజ్ఞేనయజ్ఞ మయజంత దేవా స్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తేహ నాకం మహిమాన స్సచంతే యత్రపూర్వే సాధ్యా స్సన్తిదేవాః॥

అస్మద్గురుభ్యోనమః, షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి॥

నద్యాదిదేశగమనమ్.

తతశ్శరీరం శిక్యే విమానేవా ప్రతిష్ఠాప్య॥ నృత్త, గీత, వాద్య, జయశబ్దపురస్సరం ఉపనిషదో వాచయన్ గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య, నద్యా దిసమీపం ప్రాప్నుయాత్, నద్యభావే బ్రహ్మవృక్ష (అశ్వత్థ) సమీపే గోష్ఠే, బృందావనే, పవిత్రదేశేవా, దండదఘ్నం, (దండప్రమాణం) దేవయజనం (గర్తం) ఖాత్వా, వ్యాహృతిభిస్సంప్రోక్ష్య॥

దేవయజనసమీపే శరీరనిక్షేపణాదికం.

దేవయజనసమీపే సాన్నిత్వా శరీరం నిక్షిప్య, ఓంత త్సవితు ర్వరేణ్యంభర్గోదేవస్యధీమహి।ధియోయోనఃప్రచోదయాత్॥ఇతినిక్షిప్య॥

అభిషేకః.

పునః పురుషసూక్తేనస్నాపయిత్వా:— సహస్రశీర్షా పురుష స్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ ... సర్వంమనిషాణ॥

పురుషసూక్తవిధిః.

పూర్వోక్తవిధానేన పునః షోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్, తత్క్రమః:—పూర్వోక్త... తిథౌ బ్రహ్మీభూతస్యసిద్ధింగతస్యనారాయణస్య యతేః, అస్మత్పితుః (గురోః) పురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే, ఇత్యాదిసర్వం పూర్వవత్కృత్వా॥

అలంకరణమ్.

పునః గంధమాల్యాదిభి రలంకృత్య॥

గర్తేప్రోక్షణాదికం.

దేవయజనే (గర్తే) వ్యాహృతిభిస్సంప్రోక్ష్య॥

దర్భాస్తరణం.

తస్మిన్ ప్రాగగ్రాన్దర్భాన్చతురశ్రమాస్తీర్య॥

ఉపనిషత్పారాయణం.

ఉపనిషదో జపిత్వా:—బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం... ఇత్యుపనిషత్॥ భృగుర్వై వారుణిః... ఇత్యుపనిషత్॥

దేవయజనేశరీరనిక్షేపణమ్.

సావిత్ర్యా శరీరం ప్రాఙ్ముఖం దేవయజనే నిక్షిప్య:—ఓంతత్సవితుర్వ... యాత్॥ నిక్షిప్య, పురతశ్శాలగ్రామం,శివలింగంవా నిక్షిప్య॥

గళపర్యంతంలవణపరిపూరణమ్.

౧. చిత్తిస్స్రుక్। చిత్తమాజ్యం। వాగ్వేదిః। ఆధీతంబర్హిః। కేతో అగ్నిః। విజ్ఞాతమగ్నిః। వాక్పతిర్హోతా। మన ఉపవక్తా। ప్రాణోహవిః। సామాధ్వర్యుః॥

౨. పృథివీ హోతా। ద్యౌరధ్వర్యుః। రుద్రోఽగ్నీత్। బృహస్పతి రుపవక్తా॥

3. సూర్యం తే చక్షుః। వాతంప్రాణః। ద్యాంపృష్ఠం। అంతరిక్షమాత్మా। అంగైర్యజ్ఞం। పృథివీగ్ం శరీరైః॥

౪. మహాహవిర్హోతా।సత్యహవిరధ్వర్యుః। అచ్యుతపాజాఅగ్నీత్। అచ్యుతమనాఉపవక్తా।అనాధృష్యశ్చాప్రతిధృష్యశ్చ।యజ్ఞస్యాభిగరౌ।అయాస్య ఉద్గాతా॥ ఇతిచతుర్హోతృభిః గళపర్యంతం లవణంపూరయిత్వా॥

(౫. హగ్ంసశ్శుచిష ద్వసురంతరిక్షస ద్ధోతా వేదిష దతిథిర్దురోణసత్।నృష ద్వరస దృతస ద్వ్యోమస దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్॥ ఇత్యనయా ఋచావా। గళపర్యంతం లవణాదిభిః పూరయిత్వా॥)

మూర్ధభేదనమ్.

"హగ్ంసశ్శుచిష" దిత్యనయాఋచా నారికేళేన మూర్ధానం భింద్యాత్:—హగ్ంసశ్శుచి... బృహత్॥

దేవయజనప్రచ్ఛాదనం

తదనంతరం దేవయజనం సమ్యక్ ప్రచ్ఛాద్య, తత్ర శివలింగాకారంకృత్వా॥

స్నానవిధిః.

అనంతరం స్నానం కుర్యాత్ :—

ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ శరీరశ్రమాపనోదనార్థం స్నానంకరిష్యే :—ఓంభూః, ఇతిస్నానంకృత్వా॥

ఏతదంతంశిష్యకర్తృకమ్

నిత్యతర్పణవిధిః.

అనంతరంతర్పణానికుర్యాత్ :—

పుత్రస్యాపి శేషోఽస్తి:—బ్రహ్మీభూతస్యనారాయణస్య పరమహంసస్యయతేరస్మత్పితుః ఆత్మతర్పణాని కరిష్యే:—౧. ఆత్మానంతర్పయామి॥ ౨. అంతరాత్మానం తర్పయామి॥ ౩. పరమాత్మానంతర్పయామి॥ ఇతి త్రివారంకృత్వా॥

నిత్యపూజావిధిః.

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ, సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య పరమహంసస్య నారాయణస్య అస్మత్పితుః (గురోః) ప్రథమేఽహని నిత్యపూజాం కరిష్యే॥

అనంతరం వేదికోపరిలింగే పురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచారపూజాంకృత్వా,పాయసోదనంముద్గాదనం, నారికేళంవా బలిందద్యాత్॥

ద్వితీయేఽహనీత్యాదిసంకల్పవిశేషః॥

ఇత్థందశదినపర్యంతం దేవయజనసమీపేదత్వా, స్నాత్వా, పూర్వోక్త ప్రకారేణ తర్పణానికృత్వా, వేదికోపరిలింగే పురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచారపూజాంకృత్వా, పాయసోదనం ముద్గాదనం వా నైవేద్యం దత్వా, కృతం నైవేద్యం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్, జలేవా నిక్షిపేత్॥ ఏతత్సర్వ ముపవీతినా కార్యమ్॥

అశక్తశ్చేత్ లింగం మృణ్మయేన కారయిత్వా, స్వగృహే సంస్థాప్య, అభిషేకాదికం ఉపవీతినా కుర్యాత్ ॥

దశమేహని వేదికోపరిస్థితలింగోద్వాసనం.

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య నారాయణయతే రస్మత్పితుః, (గురోః) దశమేహని వేదికోపరిలింగోద్వాసనంకరిష్యే:—లింగోద్వాసనకాలే, గోదాన, దశదాన, షోడశమహాదానానిచదత్వా, యజ్ఞేనఇతిమన్త్రేణ వేదికోపరిలింగోద్వాసనంకృత్వా, విమానే నిక్షిప్య, నృత్తగీత, వాద్య, జయశబ్దపురస్సరం ఉపనిషదోజపిత్వా, గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య అనంతరం జలే నిక్షిపేత్ ॥ సిద్ధింగతస్యయతేః పత్నీయదివిద్యేత తస్యాః సూత్రవిసర్జనాది సంస్కారం అస్మిన్నేవాహని లింగోద్వాసనాత్పూర్వం కరణీయమ్॥

ఏకాదశేహనిపార్వణవిధిః.

ఏకాదశేహని ప్రాతఃకాలే వపనంకృత్వా, స్నాత్వా, అనంతరం పార్వణశ్రాద్ధం కుర్యాత్ ॥

తత్క్రమః, కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య పరమహంసస్య నారాయణస్య యతే రస్మత్పితుః (గురోః) తృప్త్యర్థం అస్మత్ బ్రహ్మీభూత పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యస్వరూపాణాం, పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ అస్మద్బ్రహ్మీభూత పితుః సిద్ధిదివసమారభ్య ఏకాదశేహని పార్వణశ్రాద్ధం అన్నేనహవిషా పార్వణవిధానేన యుష్మదనుజ్ఞయా సద్యైవమద్య కరిష్యే, ఇత్యాదిసర్వం ప్రత్యాబ్దికవత్ ॥

నా రా య ణ బ లిః.

తతో ద్వాదశేహని చతుర్దశబ్రాహ్మణాన్ ద్వాదశబ్రాహ్మణాన్వా ఆమంత్ర్య, నారాయణబలిం కుర్యాత్॥

తత్క్రమః:—యజ్ఞోపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య పరమహంసస్య నారాయణస్య యతేః అస్మత్పితుః, ద్వాదశేహని నారాయణబలిం కరిష్యే॥

హోమవిధిః

స్వగృహ్యోక్త విధినా లౌకిక మగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, వ్రీహీంవవహంతిచరుగ్ శ్రపయిత్వా, అభిఘార్య అగ్నిమిధ్వేత్యాద్యగ్నిముఖాంతే॥

బ్రాహ్మణ వరణాదికం.

సమిదాజ్యహోమార్థం బ్రాహ్మణౌ వృణుయాత్, తతస్త్రిచ్యపస్తీర్య, చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయ, అభిఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి:—ఓం సహస్రశీర్షా పురుష స్సహ... లగ్ స్వాహా॥ పురుషాయ నారాయణాయేదం॥ ఇత్యష్టాదశ చరుప్రధానాహుతీః, హుత్వా, తతస్స్విష్టకృత్సమిత్సస్నహనం జయాదిప్రతి పద్యతె బర్హిస్సమంజనంకృత్వా, శమ్యా అపోహ్య, అస్మిన్నప్రీకృతే కర్మణీత్యాది పరిషేచనాంతంకృత్వా, శేషాన్నం కుశేషు నిక్షిపేత్॥

పూజావిధిః.

అనంతరంబ్రాహ్మణాన్ ప్రాఙ్ముఖా నుపవేశ్య॥

ఆచమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య నారాయణస్య పరమహంసస్య యతే రస్మత్పితుః తృప్త్యర్థం కేశవాది స్వరూపాన్ ఉద్దిశ్య నారాయణబలింపురుషసూక్తవిధానేన షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే, తదంగకలశారాధనంకరిష్యే:—

కలశ పూజా.

కలశస్య... శ్రితాః॥ ఓం ఆకలశేషు... వరాహ ఓమ్॥ గంగేచ యమునే... కురు। ఆయాంతు శ్రీమన్నారాయణ పూజార్థం మమదురిత ... పూజాద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య; దేవమాత్మానంచసంప్రోక్ష్య॥

అథధ్యానం.

శ్లో॥ శాన్తాకారం... నాథం॥ శ్రీ కేశవస్వరూపేభ్యోనమః, ధ్యా

నంసమర్పయామి, నారాయణస్వరూపేభ్యోనమః ధ్యానం, మాధవ స్వరూపేభ్యోనమః ఇతిక్రమేణ చతుర్వింశద్బ్రాహ్మణాన్ వా, ద్వాదశబ్రాహ్మణాన్వా ఆవాహనాదిభిఃపూజయిత్వా, ధూపదీపౌ చదత్వా, అన్నాదికేన తృప్తింగమయిత్వా, తాంబూలాద్యుద్వాసనాంతం కుర్యాత్॥

ఇతినారాయణబలిః.

ఆరాధనవిధిః.

త్రయోదశేహని గుర్వారాధనంకుర్యాత్।

సన్యాసినఆహూయ అన్యాన్, శ్రోత్రియాన్, గృహస్థాన్, వా ఆహూయ॥

సంకల్పః.

తత్కర్తృః, ఆచమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ సిద్ధింగతస్య బ్రహ్మీభూతస్య, పరమహంసస్య, నారాయణస్య యతేరస్మత్పితుః, (గురోః) త్రయోదశేహని, గురు, పరమగురు, పరమేష్ఠిగురు, పరాపర గురుస్థానే భిక్షూన్, నారాయణస్థానే గృహస్థం, కేశవాది చతుర్వింశ త్స్వరూప స్థానేషు గృహస్థాన్, నియమ్య, అస్మద్బ్రహ్మీభూతస్య, సిద్ధింగతస్య, నారాయణతీర్థయతేః ఆరాధనం పురుషసూక్తవిధానేనాచరిష్యే॥

కలశపూజా.

తదంగకలశారాధనంకరిష్యే ... సంప్రోక్ష్య॥

ధ్యానమ్.

శ్లో॥ శాంతాకారం ... లోకైకనాథమ్॥ గురు పరమగురు పరమేష్ఠిగురు పరాపరగురుస్వరూప నారాయణతీర్థయతిభ్యోనమః ధ్యానం సమర్పయామి॥ పురుషాయ నారాయణాయనమః ధ్యానంసమర్పయామి॥ కేశవాది చతుర్వింశ నామస్వరూపాధిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానంసమర్పయామి॥ ఏవగ్ంసర్వత్ర॥

ఆవాహనాదికం.

సహస్రశీర్‌షేత్యావాహనం:—సహస్ర... దశాంగులం॥ గురుపరమగురు పర... భ్యోనమః ఆవాహనం సమర్పయామి। పురుషాయనారా

యణాయనమఃఆవాహనంసమర్పయామి। కేశవాదిచతుర్వింశస్వరూపేభ్యో నమః ఆవాహనం సమర్పయామి। ఏవం ప్రకారేణ ఆవాహనాసనేదత్వా॥

పాదప్రక్షాళనవిధిః.

ఏతావానస్యేతిపాద్యమ్:—ఏతావానస్య...దివి॥

శ్లో॥ అజ్ఞానతిమిరాంధస్య జ్ఞానాంజనశలాకయా। చక్షురున్మీలితం యేన తస్మై శ్రీగురవేనమః...గురుప...చతుర్వింశ స్వరూపేభ్యోనమః పాదయోః పాద్యంసమర్పయామి॥ ఇతిపాదప్రక్షాళనం సర్వత్రకృత్వా ప్రక్షాళితపాదోదకం తామ్రపాత్రే వినిక్షిప్య॥

అర్ఘ్యాదివిధిః.

త్రిపాదూర్ధ్వమిత్యర్ఘ్యం ఇత్యాది॥ తస్మాదశ్వా ఇతిపుష్పం॥ ఇత్యన్తం పూజాంకృత్వా విరమేత్॥

తీర్థరాజపూజా.

అనంతరం తీర్థరాజపూజాంకుర్యాత్॥

తత్క్రమః:– ఆచమ్య,ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త...తిథౌ తీర్థ రాజదేవతాముద్దిశ్య తీర్థ రాజదేవతాప్రీత్యర్థం పురుషసూక్తవిధానే నతీర్థరాజదేవతాపూజాం కరిష్యే:–తదంగకలశారాధనంకరిష్య ఇత్యాది పూజాంతంకృత్వా విరమ్య॥

ధూపదీపౌ.

యత్పురుషం వ్యదధురిత్యాది ధూపదీపౌ సర్వత్రదత్వా॥

మండలకరణం.

తీర్థరాజాది చతుర్షు స్థలేషు చతురశ్రమండలాని కృత్వా భోజన పాత్రాణి ప్రక్షాళ్య, మండలేషు నిధాయ॥

పాత్రేష్వన్నాది సమర్పణం.

భోజనపాత్రేష్వన్నాదికందత్వా అభిఘార్య॥

పూర్వాపోశనం.

ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో...యాత్।సత్యం త్వ...మి॥ అమృతమస్తు, అమృతోపస్తరణమసి॥

ప్రాణాహుతయః.

ఓం ప్రాణాయస్వాహా...ఓం సమానాయ స్వాహా॥ బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ॥

ప్రార్థనా

యథాసుఖం జుషధ్వం; జుషామహే ఇతి ప్రతివచనమ్ ॥

ఉత్తరాపోశనం.

అమృతాపిధానమసి. శ్లో॥ రౌరవే పుణ్యనిలయే... ముపతిష్ఠతు॥
అనంతరంహస్తప్రక్షాళనాదికం కృత్వా ॥

ఉపవేశనం.

భోజనానంతరం ప్రక్షాళితహస్తాన్ బ్రాహ్మణాన్ ప్రాఙ్ముఖా నుపవేశ్య ॥

తాంబూలం.

నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలం సర్వత్ర దత్వా॥

పునఃపూజా.

తీర్థరాజస్యైవ పునఃపూజాం తాంబూలాంతం కృత్వా ॥

హరిసంకీర్తనం.

గురుపాదోదకపాత్రంగృహీత్వాశిరసినిక్షిప్యహరిసంకీర్తనంకుర్యాత్॥
శ్లో॥ హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే।
హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే॥
ఇతిమన్త్రేణ హరిసంకీర్తనం కృత్వా॥

తీర్థప్రాశనం.

తైరనుజ్ఞాంప్రాప్య, తీర్థప్రాశనంకుర్యాత్:—
శ్లో॥ అజ్ఞానమూలనాశాయ జన్మకర్మనివృత్తయే।
జ్ఞానవైరాగ్య సిద్ధ్యర్థం గురుపాదోదకంపిబేత్॥
ఇతిమన్త్రేణ తీర్థంప్రాశయేత్॥

నీరాజనం.

వేదాహమితిమన్త్రేణ సర్వత్రనీరాజనందత్వా॥

ప్రార్థన.

అన్నశేషఃకింక్రియతాం? ఇతికర్తా; ఇష్టైస్సహభుజ్యతా మితిభోక్తారః॥

మంత్రపుష్పం.

ధాతాపురస్తా దితి సర్వత్రి సువర్ణదివ్యమంత్రపుష్పం సమర్పయామి॥

ప్రదక్షిణం.

శ్లో॥ యాని... ర్పదే॥ ఆత్మప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి॥

సాష్టాంగవందనవిధిః.

శ్లో॥ ఉరసాశిరసాదృష్ట్యా మనసావచసాతథా ।
పద్భ్యాంకరాభ్యాంకర్ణాభ్యాం ప్రణామోష్టాంగఉచ్యతే॥

౧. వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థా స్సన్న్యాసయోగా ద్యతయశ్శుద్ధసత్వాః। తే బ్రహ్మలోకేతు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యంతిసర్వే॥

౨. దహ్రంవిపాపం పరమేశ్మభూతం యత్పుండరీకం పురమధ్యసగ్గ్స్థం। తత్రాపిదహ్రంగగనంవిశోక స్తస్మిన్ యదంత స్తదుపాసితవ్యం॥

౩. యోవేదాదౌస్వరః ప్రోక్తోవేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః। తస్యప్రకృతిలీనస్యయఃపరస్సమహేశ్వరః॥ ఏవంప్రకారేణసాష్టాంగవందనంకృత్వా॥

ఉద్వాసనమ్.

అనంతరం ఉద్వాసనం కుర్యాత్॥

ఓం॥ యజ్ఞేనయజ్ఞ...సంతిదేవాః॥ శ్రీమద్గురు పరమగురుపరమేష్టిగురు పరాపరగురుస్వరూపనారాయణతీర్థయతిభ్యో నమః, పురుషాయనారాయణాయనమః, కేశవాది చతుర్వింశస్స్వరూపేభ్యోనమః యథాస్థాన ముద్వాసయామి॥

ఇతిఆరాధనవిధిః.

ఇత్థం ప్రతిసంవత్సరం సిద్ధిదివసేపార్వణశ్రాద్ధంకృత్వా। పరేద్యుః గుర్వారాధనంకుర్యాత్॥ ఇత్యేతద్బోధాయనాదిభి స్సమ్యక్ నిరూపితం॥

కేచి ద్గుర్వారాధనపార్వణవిధానే సిద్ధిదివసే పృథక్పాకంకృత్వా కరణీయే ఇత్యాహుః, సపక్షుస్తు విద్వద్భిరనాదరణీయః, పరస్పరసంకీర్ణపదార్థత్వాత్ ఇతిసంక్షేపః॥

యతికల్పాభావపక్షేతు.

యతిసంస్కారం సర్వం ప్రణవేనకారయేత్॥

యతినిక్షేపదేశే అశ్వత్థంవా బైల్వంవా శివలింగంవా ప్రతిష్ఠాపయేత్॥ గంగాదిమహానద్యామపి ఏతైర్మంత్రైః అగాధజలే యతిశరీరం శిక్యే నిక్షిప్య, జలేనిక్షిపేత్॥ గంగాదిమహానదీరహితస్థలే భూస్థాపనంకుర్యాత్॥

ఇతియతిసంస్కారవిధిః.

పిండపితృయజ్ఞః.

౧ ఆరంభసంకల్పాదికమ్.

ఆచమ్య। ప్రాణానాయమ్య। పూర్వోక్త... తిథౌ పిండపితృయజ్ఞమారప్స్యే। తేన మాసిమాసి యక్ష్యే। ఇత్యుభయోస్సంకల్పః॥

౧ సంకల్పః.

పునః ప్రాణానాయమ్య। ఏవం ప్రీత్యర్థం పిండపితృయజ్ఞేన యక్ష్యే॥

౨ అపాముపస్పర్శనం.

విద్యుదసి విద్య మే పాప్మాన మృతాత్సత్య ముపైమి॥ యక్ష్యమాణోఽప ఉపస్పృశ్య॥

౩ అధ్వర్యువరణమ్.

అస్మిన్ పిండపితృయజ్ఞే కర్మణ్యాధ్వర్యం త్వా మహం వృణే॥ అధ్వర్యుః:— వృతోఽస్మి కరిష్యామి॥

౪. దక్షిణాగ్నిప్రణయనం.

తతోఽధ్వర్యు ర్గార్హపత్యా దగ్ని మాహృత్య తూష్ణీం దక్షిణాగ్నిమేవ ప్రణీయ। అనాహితాగ్నిశ్చే దౌపాసనాగ్నిం దక్షిణాః ప్రాఞ్చనీత్వా॥

౫ బర్హిరాహరణం.

అధ్వర్యుః:— ప్రాచీనావీతీ, తూష్ణీం దర్భముష్టిం గృహీత్వా॥

౬ సకృత్ ఛేదనం.

అపాం మేధ్యం యజ్ఞియగ్ం సదేవగ్ం శివ మస్తు మే। ఆచ్ఛేత్తా తే మారిషం జీవాని శరద శ్శతం॥ ఆచ్ఛినత్తి। అప ఉపస్పృశ్య। ముష్టిం దక్షిణభాగే నిధాయ॥

౭ పరిస్తరణవిధిః.

అన్యద్బర్హిరాదాయ। దక్షిణాప్రాగగ్రైః దర్భైః దక్షిణమగ్నిం పరిస్తీర్య। పశ్చాత్పురస్తాచ్చ దక్షిణాగ్రైః; ఉత్తరతో దక్షిణతశ్చ ప్రాగగ్రైః; ఉత్తరానుత్తరాన్; దక్షిణాంశ్చాధరాన్ కృత్వా॥

౨ పాత్రాసాదనాదిః.

౧ పాత్రాసాదనం.

దక్షిణతః పశ్చాద్వా, దక్షిణాప్రాక్చ, అగ్నేః దర్భాన్ సంస్తీర్య। స్ఫ్యం ౧, మేక్షణం ౨, కృష్ణాజినం ౩, ఉలూఖలం ౪, ముసలం ౫,

శూర్పం ౬, ఆజ్యస్థాలీం ౭, చరుస్థాలీం ౮, ఇతరదర్వీం ౯, శరావం ౧౦, ఇతి దశపాత్రాణ్యాసాద్య, యేనచాన్యేనార్థీ భవతి॥

౨. శకటావస్థాపనం.

దక్షిణతః ప్రాగీషం వ్రీహిమచ్ఛకట మవస్థితంభవతి (శకటమాదాయ। దక్షిణాగ్నేః దక్షిణదిగ్భాగే అవస్థాప్య అనాహితాగ్నిశ్చే దౌపాసనాగ్నేః దక్షిణతః అవస్థాప్య) (దక్షిణాగ్నికి దక్షిణదిగ్భాగమందు తూర్పున కాడిఉండునటుల శకటము ఉంచి)

౩. పవిత్రకరణం.

అధ్వర్యుః:— ఉపవీతీ, పవిత్రమసి వైష్ణవం వాయుస్తే మనసాపునాతు॥ఇతి ఏకదర్భేణ పవిత్రం కృత్వా। తృణంకాష్ఠం వాంతర్ధాయ, ఛినత్తి ననఖేన, అపఉపస్పృశ్య, అద్భిరనుమృజ్య॥

౩. హవిర్నిర్వాపః.

౧. ప్రథమనిర్వాపః.

ప్రాచీనావీతీ, చరుస్థాలీ మాదాయ, పవిత్ర మంతర్ధాయ, తయా దక్షిణత శ్శకటా దధినిర్వపతి ఉత్తరతో వా। తాం (చరుస్థాలిని) ఓషధీభిః పూరయిత్వా, పాత్రముఖం సమీకృత్య (ముఖంనిమృజ్య) (తలకొట్టి పాత్రముఖముతో సమానముగాచేసి) "పితృభ్యోవో జుష్టం నిర్వపామి" ఇతిమృణ్మయే నివపతి (మృణ్మయ శరావమాదాయ తస్మిన్నివపతీత్యర్థః)

౨. ద్వితీయనిర్వాపః.

తాంస్థాలీం పునః పూరయిత్వా। ముఖం నిమృజ్య (తలగొట్టి) "పితామహేభ్యో వో జుష్టం నిర్వపామి" ఇతిమృణ్మయే నివపతి॥

౩. తృతీయనిర్వాపః.

పునః పూరయిత్వా ముఖం సమీకృత్య "ప్రపితామహేభ్యోవో జుష్టం నిర్వపామి" ఇతిమృణ్మయే నిర్వప్య॥

౪. చతుర్థనిర్వాపః.

పునః పూరయిత్వా। నిమృజ్య, తూష్ణీం చతుర్థం ఇతి మృణ్మయే నిర్వప్య॥

౪. అవహననాదిః.

౧. కృష్ణాజినే ఉపలనిక్షేపణం.

ఉపవీతీ, అపరేణాన్వాహార్యపచనం ప్రత్యగుదగ్గ్రీవే కృష్ణాజిన

ఉలూఖలముసలే ప్రతిష్ఠితే (దక్షిణాగ్నికి (ఔపాసనాగ్నికి) పశ్చాద్భాగమందు కృష్ణాజినము, వాయవ్యముఖముగా అధరలోమముగా పఱచి, దానిమీద రోలుఉంచి, దానిలో రోకలిని పెట్టి)

౨. ఓషధినివపనం.

ఉలూఖలే హవి రావపతి:—ఏకం, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥

౩. అవహననం.

దక్షిణాప్రాచీ తిష్ఠంత్యేవ పత్నీ (పత్నీ ఆగ్నేయభాగేతిష్ఠతీ నాసీనా।) అవహంతి (దంచి)

౪. సతుషవితుషాణామపృథక్కరణం.

పరాపావం పరాపూయ। అవివేకం అవివిచ్య (పొట్టుతోకూడా చేటలో పోసికొని చెరగకుండా బియ్యమును తీసికొని కోడదగు బియ్యమును విడిగా చేసి)

౫ తండులసంగ్రహణం.

తండులా నాదాయ। (చేబియ్యమును తీసికొని)

౬ పునరులూఖలే తండులనిక్షేపణం.

తూష్ణీ ములూఖలే తండులాన్ (చేబియ్యమును) నిక్షిప్య (ఉంచి)

౭ ఫలీకరణవిధిః.

సకృత్ ఫలీకరోతి (పచనార్థ స్తండులావఘాతః) (రోటిలో పోసిదంచి. అనగా ఒకపర్యాయమే పచనమునకు అనుకూలముగా దంచవలసినది)

౮ ప్రక్షాళనం.

తండులాన్ ప్రక్షాళ్య। ఉదకం దక్షిణభాగే నినీయ॥

౯ పచనం.

దక్షిణాగ్నౌ జీవతండులన్ శ్రపయతి। (ఈషత్ యథా జీవంతి తథా శ్రపయతి) (కొంచెము గర్భపలుకు ఉండేటట్టుగావండి)

౫ రేఖానిర్మాణాదివిధిః.

౧ రేఖానిర్మాణం.

అధ్వర్యుః ప్రాచీనావీతీ:—అపహతా అసురా రక్షాꣳసి పిశాచా వేదిషదః॥ ఇత్యంతరా గార్హపత్యాన్వాహార్యపచనౌ, దక్షిణాపూర్వేణ అన్వాహార్యపచనం, దక్షిణాప్రాచీం, ఏకస్ఫ్యాం పరాచీం వేదిముద్ధత్య, (అంతర్వేదికి దక్షిణపుగట్టునున్న దక్షిణాగ్నికి ఉత్తరపుగ

టుపకున్ను, ఉన్న మధ్య అవకాశములో గాని, దక్షిణాగ్నికి దక్షిణవైపు
నగాని, ఆగ్నేయమునకు సమాప్తియగునటుల సవ్యముతో ఒక రేఖ లిఖిం
చి) అనాహితాగ్నిశ్చే దౌపాసనాగ్నేర్దక్షిణతః స్ఫ్యేన రేఖాంలిఖిత్వా
(అనాహితాగ్ని అయిన యెడల ఔపాసనాగ్నికి దక్షిణభాగమందు ఒక రేఖ
ను ఆగ్నేయ సమాప్తిగా లిఖించి)

౨. ఉదకనినయనం.

రేఖాయాం "శుంధంతాంపితర" ఇత్యద్భి రవోక్ష్య :—శుంధంతాం పితరః, శుంధంతాం పితామహాః, శుంధంతాం ప్రపితామహాః ॥ తూష్ణీం చతుర్థం, ఇత్యుదకం నినీయ॥

౩. అభిమంత్రణం.

"ఆయంతు పితరో మనోజవసః" ఇత్యభిమంత్ర్య॥

౪. బర్హిరాస్తరణం.

సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూర్ణామ్రదు స్యోనం పితృభ్యస్త్వాభరామ్యహం। అస్మిన్సీదంతు మే పితరస్సోమ్యాః పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ॥ ఇతి సకృదాచ్ఛిన్నేన బర్హిషా వేదింస్తృణాతి॥ (రేఖయందు పరచవలసినది)

౫. లౌకికాజ్యాదానం.

ఆజ్యస్థాలీ మాదాయ। ఆజ్యం విలాప్య। పవిత్ర మంతర్ధాయ। ఆజ్యం నిరూప్య॥

౬. అభిఘారణం.

దర్వ్యా ఆజ్యస్థాల్యా ఆజ్య మాదాయ। స్థాలీపాక మభిఘార్య। (అగ్నియందు ఉన్న స్థాలీపాకమును అభిఘరించి)॥

౭. మేక్షణాసాదనం.

ఏకస్ఫ్యాయాం మేక్షణ మాసాద్య (మొదటలిఖించిన రేఖయందు మేక్షణమును చివర ఉంచి)

౮. స్థాలీపాకాసాదనం.

తస్యాం స్థాలీపాక మాసాదయతి। ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥

౯. పునర్దర్భాస్తరణం.

ఏకస్ఫ్యాయాః దక్షిణతః, (మొదటి రేఖకు దక్షిణభాగమందు) దర్భాన్ సగ్గ్‌స్తీర్య॥

౧౦. పంచపాత్రాసాదనవిధిః.

తేషు కశిపు౧, (పరుపు) ఉపబర్హణం౨, (దిండు) ఆంజనం౩, అభ్యంజనం౪, ఉదకుంభం౫, ఇత్యేకై కశః పంచపాత్రాణ్యాసాద్య॥

౬. అగ్నౌకరణవిధిః.

౧. సంకల్పః.

ఉపవీతీ। పూర్వోక్త...తిథౌ పిండపితృయజ్ఞాంగత్వేన దేవపితృ తృప్త్యర్థం అగ్నౌకరిష్యే :—

౨. ప్రథమహోమః.

దక్షిణాంజానాన్వాచ్య। తూష్ణీమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య। మేక్షణే దర్వ్యాం వా ఉపస్తీర్య। తేనావదాయ। (చరుస్థాల్యాః కించిదన్న మాదాయ) మేక్షణేనిధాయ। అభిఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి॥ ౧॥ సోమాయ పితృపీతాయ స్వధానమస్స్వాహా। ఇతి దక్షిణాగ్నౌ అర్ధంజుహోతి; శిష్టమోదన మన్యస్మిన్పాత్రే నిదధాతి। జుహోతిచోదనత్వాత్ స్వాహాకారః। పితృపీతః సోమః ప్రథమహోమస్య దేవతా। సోమాయ పితృపీతా యేదంనమమ॥

౩. ద్వితీయహోమః.

మేక్షణ ఉపస్తీర్య। తేనావదాయ అభిఘార్య। హవిః ప్రత్యభిఘారయతి॥ యమాయాంగిరస్వతే పితృమతేస్వధానమస్స్వాహా॥ అర్ధంజుహోతి। శిష్టమోదన మన్యస్మిన్పాత్రే నిదధాతి। యమః అంగిరస్వాన్ పితృమాన్ ద్వితీయహోమస్య దేవతా। యమాయాంగిరస్వతే పితృమత ఇదంనమమ॥

౪. తృతీయహోమః.

మేక్షణ ఉపస్తీర్య। హోమద్వయశిష్టమాదాయ। మేక్షణేనిధాయ। అభిఘార్య॥ అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధానమస్స్వాహా॥ సర్వంజుహోతి। అగ్నిః కవ్యవాహనః తృతీయహోమస్య దేవతా। అగ్నయే కవ్యవాహనాయేదం నమమ॥ తూష్ణీం అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య॥

౫. మేక్షణప్రక్షేపణం.

యేమేక్షణే తండులాస్తాన్ హుత్వా। తూష్ణీం వాగ్యతో మేక్షణ మగ్నౌ వాదధాతి। నయమాయ జుహోతీత్యేకే॥

జీవపితృకశ్చేత్, ఏతదంతమేవకృత్వా। విరమ్య।

౬. వృష్టిరసీత్యపాముపస్పర్శనమ్.

వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మాన మృతా త్సత్యముపాగామ్:— ఇతి హస్తౌప్రక్షాళ్య, విరమేత్॥

ఏతదంతమేవజీవపితృకకృత్యమ్, అధ్వర్యుకృత్యమప్యేవదంతమేవ॥

---

౭. అనంతరంప్రమీతపితృకయజమానకృత్యమ్.

మేక్షణప్రక్షేపణానంతరం, వృష్టిరసివినా, ఉల్ముకాహరణాదికం కార్యమ్॥

౮. ఉల్ముకాహరణాదికమ్.

౧. ఉల్ముకాహరణమ్.

అనంతరం ప్రమీతపితృకో యజమానః ప్రాచీనావీతీ, ఉత్తరాభిః చతసృభిః ఏకోల్ముకం ధూపాయ ద్ధరతి, అపయంత్వేతి :—

అపయంత్వసురాః పితృరూపా యేరూపాణి ప్రతిముచ్యాచరంతి।
పరాపురో నిపురో యేభరంత్యగ్నిష్టాన్లోకా త్ప్రణుదా త్వస్మాత్ ॥౧॥
యేదేవాః పితరో యేచ మానుషా యేగర్భమ మురుత యేపరాస్తాః।
యఉత్థితా ఉత యే నిఖాతాస్తే సమ్యంచ ఇహ మాదయంతాం॥ ౨॥
యేరూపాణి ప్రతిముంచమానా అసురా స్సంత స్స్వధయా చరంతి।
పరాపురో నిపురో యేభరంత్యగ్నిష్టా న్లోకాత్ప్రణుదాత్వస్మాత్ ॥ ౩॥
యేజ్ఞాతీనాం ప్రతిరూపాః పితౄన్ మాయయాఽసురాః ప్రవిష్టాః। పరాపురో నిపురో యేభరంత్యగ్నే తానస్మా త్ప్రణుదస్వాలోకాత్ ॥ ౪॥ ఇతి ధూమాయమానం ఉల్ముకం సవ్యహస్తేన గృహీత్వా॥

౨. ఉల్లేఖనమ్.

పూర్వరేఖాయాః దక్షిణతః, దక్షిణహస్తేన దక్షిణపూర్వ మవాంతరదేశగం సకృత్, స్ఫ్యేన ఉల్లిఖ్య, అపఉపస్పృశ్య॥

౩. అవోక్షణమ్.

తూష్ణీ ముద్ధ రవోక్ష్య॥

౮. ఉల్ముకనిధానమ్.

సవ్యేన :—ఉదీరతా మవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః। అసుం యఈయు రవృకా ఋతజ్ఞా స్తేనోవంతు పితరో హవేషు॥ ఇత్యుల్లేఖనస్థలే ఉల్ముకం నిదధాతి॥

౯. పిండప్రదానవిధిః.

౧. సంకల్పః.

పూర్వోక్త... ప్రీత్యర్థం మనుష్యపితృతృప్త్యర్థం పిండప్రదానం కరిష్యే। అపఉపస్పృశ్య॥

౨. ఉదకనినయనం.

ఉదకుంభ మాదాయ, సకృదాచ్ఛిన్నే బర్హిషి ఉదకాంజలీన్నినయతి, మార్జయంతా మితి త్రిభిః :—మార్జయంతాం మమ పితరః, మార్జయంతాం మమ పితామహాః, మార్జయంతాం మమ ప్రపితామహాః; తూష్ణీం చతుర్థం, ఇత్యేకస్యాఖ్యయాం బర్హిషి త్రీనుదకాంజలీనుపనినీయ॥

౩. పితృపిండదానం.

స్థాల్యాః కించి దన్న మాదాయ, పిండంకృత్వా, సవ్యంజాన్వాచ్య। అవాచీనపాణిః, సకృదాచ్ఛిన్నే బర్హిషి దక్షిణావపవర్గాన్ పిండాన్ దదాతి॥ ఏత త్తేతత ఇత్యేతైః ప్రతిమంత్రం :—ఏత త్తే తత పితః గోత్ర విష్ణుశర్మన్, యేచ త్వా మను, తేభ్యశ్చాయం పిండః, ఇతి పిండంనిక్షిప్య। "తస్మై తే స్వధానమః" ఇతి నమస్కారం కృత్వా॥ ☞ ౧॥

౪. పితామహపిండదానం.

పునఃకించి దన్నమాదాయ, పిండంకృత్వా :— ఏతత్తే పితామహ గోత్ర నారాయణశర్మన్, యేచత్వామను, తేభ్యశ్చాయంపిండః, ఇతి

౧॥ ☞ యదిద్విపితాస్యాత్ :— ఏతద్వాం తతౌ గోత్రౌ సూర్యవిష్ణూ యేచ యువా మను॥

యదిబహుపితాస్యాత్ :— ఏతద్వః తతాః గోత్రాః సూర్యవిష్ణునారాయణాః యేచవోఽను॥

యదిజీవపితా నదద్యా దాహోమా త్కృత్వా విరమేత్॥

పిండంనిక్షిప్య "తస్మైతే స్వధానమః" ఇతి నమస్కృత్య॥

౫. ప్రపితామహాపిండదానం.

స్థాల్యాః కించి దన్నమాదాయ, పిండంకృత్వా:— ఏతత్తేప్రపితామహ గోత్ర మ్మాధవశర్మన్, యేచత్వా మను, తేభ్యశ్చాయం పిపిడః, ఇతి పిండంనిక్షిప్య "తస్మైతే స్వధానమః" ఇతి నమస్కృత్య॥

౬. చతుర్థపిండదానం.

స్థాల్యాః కించిదన్న మాదాయ, పిండంకృత్వా:— స్వధానమః; ఇతి చతుర్థపిండం దత్వా సకృతాకృతః (సచతుర్థపిండః కృతాకృతః కృతోవా అకృతోవా;)

౧౦. ఉపస్థానాదికమ్.

౧. ఉపస్థానం.

"యన్మేమాతా ప్రమమాద యచ్చచారానను వ్రతం। తన్మే రేతః పితావృఙ్క్తా మాభురన్యోపపద్యతామ్॥ పితృభ్య స్స్వధావిభ్య స్స్వధానమః, పితామహేభ్యస్స్వధావిభ్య స్స్వధానమః, ప్రపితామహేభ్య స్స్వధావిభ్య స్స్వధానమః। తూష్ణీం చతుర్థం నమః॥

౨. ప్రదక్షిణవిధిః.

"అత్ర పితరో యథాభాగం మందధ్వం; అతీతృపంత పితరః" ఇత్యుక్త్వా। పరాఙావర్తతే; ఉదఙ్ముఖ మావృత్య॥ ఓష్మణో వ్యావృత ఉపాస్తే। అమీమదంత పితర స్సోమ్యాః॥ ఇతివ్యావృత్తే ఊష్మణి అభిపర్యావర్తతే। పున ర్దక్షిణాముఖః॥

3. ఆఘ్రాణవిధిః.

యః స్థాల్యాగ్ం శేష స్త మవజిఘ్రేతి। యేసమానా ఇతి:— యేసమానా స్సమనసః పితరో యమరాజ్యే। తేషాం లోక స్స్వధానమో యజ్ఞో దేవేషుకల్పతాం॥ వీరం ధత్త పితరః॥ ఆఘ్రాయ। ఆచమ్య॥

౪. ఉదకనినయనం.

పూర్వవదేకస్ఫ్యయాం త్రీనుదకాంజలీ నుపనినీయ। మార్జయంతామితి త్రిభిః:— మార్జయంతాం మమపితరః, మార్జయంతాం మమ పితామహాః, మార్జయంతాం మమ ప్రపితామహాః॥ తూష్ణీం చతుర్థం; ఇత్యుదకాంజలీన్ నినీయ॥

౫. ఆంజనం.

ద్వౌదర్భౌ వాదాయ; అగ్రాభ్యా మాజ్య మాదాయ । ఆఙ్క్ష్వేతి పిండేషు నినయతి:— ఆఙ్క్ష్వ పితఃగోత్రశర్మన్; ఆఙ్క్ష్వ, పితామహాగోత్రశర్మన్; ఆఙ్క్ష్వ, ప్రపితామహాగోత్రశర్మన్; తూష్ణీంచతుర్థం॥

౬ అభ్యంజనం.

ద్వౌదర్భౌ వాదాయ, అగ్రాభ్యా ముదక మాదాయ, అభ్యఙ్క్ష్వేతి పిండేషు నినయతి:—అభ్యఙ్క్ష్వ పితః గోత్రశర్మన్; అభ్యఙ్క్ష్వ పితామహ గోత్ర శర్మన్; అభ్యఙ్క్ష్వ ప్రపితామహ గోత్రశర్మన్; తూష్ణీం చతుర్థం॥

౭ వాసః ప్రక్షేపణం.

“ఏతాని వః పితరో వాసాంసి అతో నోన్య త్పితరో మాయోష్ట” ఇతివాససో దశాం ఛిత్వా పిండేషు నిదదాతి। ఉత్తర ఆయుషి స్వం లోమ నాభే రూర్ధ్వం ఛిత్వా పిండేషు నిదధాతి॥

౮ నమస్కారః.

వీతోష్మసు పిండేషు నమస్కారాన్ జపతి నమోవః పితరోరసాయేతి:—నమోవః పితరోరసాయ నమోవః పితరశ్శుష్మాయ నమోవః పితరోజీవాయ నమోవః పితరస్స్వధాయై నమోవః పితరో మన్యవే నమోవః పితరోఘోరాయపితరో నమో వో య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యుష్మాగ్ం స్తేను యేఽస్మిన్ లోకేమాంతేను య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యూయం తేషాం వసిష్ఠాభూయాస్త యేఽస్మిన్ లోకేఽహం తేషాం వసిష్ఠో భూయాసం॥

౯ ఉపస్థానం.

గృహాన్నః పితరోధత్త సదోవః పితరోద్వేష్మ॥ ఇతి పిత్రూనుపతిష్ఠతే॥

౧౦. ఉదకనినయనాదికం.

ఉదకుంభోదకం పిండానాం త్రిః ప్రసవ్యం పరిషించతి ఊర్జం వహంతీరితి:—ఊర్జం వహంతీ రమృతం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్రుతం। స్వధాస్థ తర్పయత మే పిత్రూన్॥ ఇత్యుదకం నిసీయ॥

౧౧. ఉదకస్థానం.

మనస్వతీభి స్తిసృభి రుపతిష్ఠతే మనోన్వాహువామహేఇతి:—మనోన్వాహువామహే నారాశగ్ంసేన స్తోమేన పితౄణాంచ మన్మభిః। ఆనఏతు

మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే। జ్యోక్చ సూర్యం దృశే। పునర్నః పితరో దదాతు దైవ్యో జనః। జీవం వ్రాతగ్ం సచేమహి॥ ౩॥ ఇత్యుపస్థాయ॥

౧౨. ఉత్థాపనం.

అథపితౄ నుత్థాపయతి ఉత్తిష్ఠత పితర ఇతి:—ఉత్తిష్ఠత పితరః ప్రేతశూరా యమస్య పంథా మనపేతా పురాణం। ధత్తా దస్మాసు ద్రవిణం యచ్చ భద్రం ప్రణో బ్రూతాత్ భాగధాం దేవతాసు॥ ఇత్యుత్థాప్య॥

౧౩. ప్రవాహణం.

ప్రవాహణ్యాపితౄన్ ప్రవాహయతి పరేతపితరఇతి:—పరేతపితర స్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। అథా పితౄ న్సువిదత్రాగ్ం అపీతయ మేనయే సధమాదం మదంతి॥ ఇతిప్రస్థాప్య॥

౧౧. గార్హపత్యదేశగమనాదికమ్.

గార్హపత్యదేశగమనం.

యజ్ఞోపవీతీ, గార్హపత్యదేశం గత్వా, (గార్హపత్యస్య పశ్చాద్భాగే స్థిత్వా "ప్రజాపతేనత్వదేతా" నితి:— ప్రజాపతే నత్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితాబభూవ। యత్కామా స్తే జుహుమ స్తన్నో అస్తు వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణాం॥ ఇత్యాహితాగ్నేః॥ అనాహితాగ్నిశ్చే దౌపాసనాగ్నేః పశ్చాద్భాగేస్థిత్వా, ఏతాం ఋచంజపేత్॥

౨. గార్హపత్యోపస్థానం.

పశ్చాద్ గార్హపత్య ముపతిష్ఠతే, య దంతరిక్ష మితి:— యదంతరిక్షం పృథివీ ముతద్యాం యన్మాతరం పితరం వాజహిగ్ంసిమ। అగ్నిర్మా తస్మా దేనసో గార్హపత్యః ప్రముంచతు దురితా యాని చకృమ కరోతు మామనేనసం॥ ఇత్యుపస్థాయ॥ అనాహితాగ్నిశ్చేద్గార్హపత్య శబ్దో లుప్యేత "ఏనసః ప్రముంచతు" ఇతివిశేషః॥

౩. మధ్యమపిండదానవిధిః.

ప్రాచీనావీతీ, పితామహపిండ మాదాయ:— అపాంత్వౌషధీనాగ్ం రసం ప్రాశయామి। భూతకృతం గర్భం ధత్స్వ॥ ఇతిమధ్యమం పిండంప్రత్నైన్యై ప్రయచ్ఛతి॥

౪. ప్రాశనం.

"ఆధత్త పితరః" ఇతిపిండం పత్నీప్రాశ్నాతి:—ఆధత్త పితరో గర్భం

కుమారం పుష్కరస్రజం। యథేహ పురుషోసత్॥ ఇతిపత్నీప్రాశ్య। ఆచమ్య, పత్నో౽న్య బర్హిష్యశ్చే త్రిపిండంవిభజ్య జ్యేష్ఠానుక్రమేణదద్యాత్॥

౫. యజమాన ప్రాశనాదికం.

యజమానః:—ఉపవీతీ,పితృపిండమాదాయ,యజమానః ప్రాశ్నాతి, యేసజాతాఇతి:—యేసజాతా స్సమనసో జీవా జీవేషుమామకాః। తేషాగ్ం శ్రీర్మయి కల్పతా మస్మిన్లోకే శతగ్ం సమాః॥ఇతిప్రాశ్య, ఆచమ్య॥

౬. స్థాల్యాంపిండనిక్షేపణం.

ప్రాచీనావీతీ, స్థాల్యాం పిండౌ నిక్షిప్య। సహ క్షిప్త్వా, (ఒకపర్యాయమే చేతిలోనికితీసికొని స్థాలియందుంచి)

౭. సకృదాచ్ఛిన్నస్యఅగ్నౌప్రక్షేపణం,

సకృదాచ్ఛిన్న మగ్నౌ ప్రహరతి, యేసమానాఇతి:—యేసమానా స్సమనసః పితరో యమరాజ్యే। తేషాం లోక స్స్వధానమో యజ్ఞో దేవేషు కల్పతాం॥ ఇత్యగ్నౌప్రహృత్య॥

౮. ఉల్ముకనిక్షేపణం.

ఉల్ముక మగ్నౌ నిక్షిపతి, అభూన్నో దూతఇతి:—అభూన్నో దూతో హవిషోజాతవేదా అవా డ్ఢవ్యాని సురభీణి కృత్వా। ప్రాదాః పితృభ్య స్స్వధయాతే అక్షు న్ప్రజాన న్నగ్నే పునరప్యేహి దేవాన్॥ ఇత్యేకోల్ముకం ప్రత్యపిసృజ్య॥

౯. అపాముపస్పర్శనం.

వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మాన మృతా త్సత్యముపాగామ్॥

౧౦. పునఃపాత్రసంగ్రహణం.

పాత్రాణి ప్రోక్ష్య, ద్వంద్వ మభ్యుదాహరతి, స్ఫ్యం ౧, కృష్ణాజినం ౨, ఉలూఖలం ౩, ముసలం ౪, శూర్పం ౫, ఆజ్యస్థాలీ ౬, చరుస్థాలీ ౭, దర్వీ ౮, మృణ్మయశరావం ౯, కశిపు ౧౦, ఉపబర్హణం ౧౧, ఉదకుంభం ౧౨, ఇత్యాదాయ ప్రక్షాళ్య, పాత్రకోశే నిధాయ॥

౧౧. జలేపిండనిక్షేపణాదికం.

తతః పిండా నప్సు నిక్షిప్య। (బ్రాహ్మణం వా ప్రాశయేత్) పాదా ప్రక్షాళ్య। ఆచమ్య। అనంతరం ఇష్టైశ్శిష్టై స్సహ భోజయేత్॥

౧౨. పరమేశ్వరతృప్తిః.

సంతిష్ఠతె పిండపితృయజ్ఞః । అనేన మయాకృతేన పిండపితృయజ్ఞేన భగవాన్ సర్వాత్మకః పరమేశ్వరః ప్రీణాతు॥

౧౩. అనాహితాగ్నివిచారః.

ఏవ మనాహితాగ్నే రపి ఔపాసనే శ్రపణహోమౌ, ఔపాసనాగ్నిం దక్షిణాప్రాంచి నీత్వా తస్మి న్పిండపితృయజ్ఞం. సర్వం కుర్యాత్, ఉపస్థానే :— గార్హపత్యశబ్దో లుప్యేత, సగ్గస్వాకారప్రతిషేధాత్, ఇతర త్సర్వ మాహితాగ్నే రనాహితాగ్నే శ్చ సమానమ్॥

ఇతి పిండపితృయజ్ఞః.

పైతృమేధికే విశేషాః.

౧. గర్భిణీమృతివిషయః.

యది గర్భిణీ మ్రియేత, భర్తా వా పుత్రో వా సర్వప్రాయశ్చిత్తాదికంకృత్వా, స్వగృహ్యోక్తవిధినా అగ్ని ముత్పాద్య, పైతృమేధిక సంకల్పాదిశ్మశానదేశం నీత్వా, చితేః పశ్చాత్తాం భార్యాం, దక్షిణాశిరసం నిధాయ, షణ్మాసాదూర్ధ్వం, ప్రేతాయాః నాభే ర్వామభాగే చతురంగుళప్రమాణే, హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్ర ఇతిమంత్రేణ భర్తా వాన్యో వా గర్భం ఛిత్వా, శిశుమాదాయప్రక్షాళ్య, భూమౌనిఖనేత్, యది శిశుర్జీవతి, తర్హి "జీవత్వంమమ పుత్ర" ఇతి, తమభిమంత్ర్య, క్షేత్రియై త్వేతిజాతకర్మోక్తపంచభిర్మంత్రైః శిశుంస్నాపయిత్వా *, భూమౌహిరణ్యమంతర్ధాయ। తత్రశిశుం నిధాయ। భూర్భువస్సువరిత్యభిమంత్ర్య॥

యస్తే స్తనశ్శశయో యో మయోభూః। యేనవిశ్వా పుష్యసి వార్యాణి। యో రత్నధా వసువిద్యస్సుదత్రః। సరస్వతి తమిహ ధాతవేకః॥ ఇతి, అన్యాస్తనంప్రతిధాప్య, శిశుంగ్రామం ప్రాపయిత్వా। గోపంచకమూల్యద్రవ్యేణ ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా, శవాగ్నింపరిస్తీర్య, పరిషిచ్య, స్రువేణాజ్యమాదాయ, గర్భచ్ఛేదనదేశే :—

---

* క్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ద్రుహో ముంచామి వరుణస్య పాశాత్। అనాగసం బ్రహ్మణే త్వా కరోమి శివే తే ద్యావాపృథివీ ఉభే ఇమే॥ ౧॥ శం తే అగ్ని స్సహాద్భి రస్తు శం ద్యావాపృథివీ సహౌషధీభిః। శమంతరిక్షగ్ం సహవాతేన తే శం తే చతస్రః ప్రదిశో భవంతు॥ ౨॥ యా దైవీ శ్చతస్రః ప్రదిశో వాతపత్నీ రభిసూర్యో విచష్టే। తాసాం త్వా జరస ఆదధామి ప్రయక్ష్మ ఏతు నిరృతిం పరాచైః॥ ౩॥ అమోచి యక్ష్మా ద్దురితా దవర్త్యై ద్రుహః పాశా న్నిరృత్యై చోదమోచి। అహా అవర్తి మవిద త్స్యోనమప్యభూ ద్భద్రే సుకృతస్య లోకే॥ ౪॥ సూర్యమృతం తమసో గ్రాహ్యా యద్దేవా అముంచ న్నసృజన్వ్యేనసః। ఏవ మహమిమం క్షేత్రియాజ్జామిశగ్ంసా ద్ద్రుహో ముంచామి వరుణస్య పాశాత్॥ ౫॥

౧. శతాయుధాయ శతవీర్యాయ శతోతయేఽభి మాతిషాహే। శతం యోన శ్శరదా అజీతా నింద్రో నేష దతిదురితాని విశ్వా స్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం॥

౨. యేచత్వారః పథయో దేవయానా అంతరా ద్యావాపృథివీవియంతి। తేషాం యోఅజ్యాని మజీతి మావహా త్తస్మై నో దేవాః పరిదత్తేహ సర్వే స్వాహా॥ దేవేభ్యఇదం॥

3. గ్రీష్మో హేమంత ఉతనోవసంత శ్శరద్వర్షా స్సువితంనో అస్తు। తేషా మృతూనాగ్ం శతశారదానాం నివాత ఏషా మభయే స్యామస్వాహా॥ ఋతుభ్యఇదం॥

౪. ఇదువత్సరాయ పరివత్సరాయ సంవత్సరాయ కృణుతా బృహాంనమః। తేషాం వయగ్ం సుమతౌ యజ్ఞియానాం జ్యోగ్జీతా అహతాస్స్యామస్వాహా॥ ఇదువత్సరాయేదం॥

౫. భద్రా న్న శ్రేయ స్సమనైష్ట దేవా స్త్వయాఽవసేన సమశీమహిత్వా। సనోమయోభూః పితో ఆవిశస్వ శం తోకాయ తనువే స్యోన స్స్వాహా॥ దేవేభ్యఇదం॥

౬. ప్రయాసాయస్వాహా। ప్రయాసాయేదం॥

౭. ఆయాసాయస్వాహా। ఆయాసాయేదం॥

౮. వియాసాయస్వాహా। వియాసాయేదం॥

౯. సంయాసాయస్వాహా। సంయాసాయేదం॥

౧౦. ఉద్యాసాయస్వాహా। ఉద్యాసాయేదం॥

౧౧. అవయాసాయస్వాహా। అవయాసాయేదం॥

౧౨. శుచేస్వాహా। శుచఇదం॥

౧౩. శోకాయస్వాహా। శోకాయేదం॥

౧౪. తప్యత్వైస్వాహా। తప్యత్వాఇదం॥

౧౫. తపతేస్వాహా। తపతఇదం॥

౧౬. బ్రహ్మహత్యాయైస్వాహా। బ్రహ్మహత్యాయాఇదం॥

౧౭. సర్వస్మైస్వాహా। సర్వస్మా ఇదం॥

౧౮. ప్రాణాయస్వాహా। ప్రాణాయేదం॥

౧౮. వ్యానాయస్వాహా । వ్యానాయేదం॥
౧౯. చక్షుషేస్వాహా । చక్షుషఇదం॥
౨౦. శ్రోత్రాయస్వాహా । శ్రోత్రాయేదం॥
౨౧. మనసేస్వాహా । మనసఇదం॥
౨౨. వాచేసరస్వత్యైస్వాహా । వాచే సరస్వత్యాఇదం॥
౨౩. పూష్ణేస్వాహా । పూష్ణఇదం॥
౨౪. పూష్ణేశరసేస్వాహా । పూష్ణేశరస ఇదం॥
౨౫ పూష్ణేప్రపధ్యేస్వాహా । పూష్ణేప్రపధ్యాయేదం॥
౨౬. పూష్ణేనరంధిషాయస్వాహా । పూష్ణేనరంధిషాయేదం॥
౨౭. పూష్ణేంఘృణయేస్వాహా । పూష్ణేంఘృణయఇదం॥
౨౮. పూష్ణేనరుణాయస్వాహా। పూష్ణేనరుణాయేదం॥
౨౯. పూష్ణేసాకేతాయస్వాహా। పూష్ణేసాకేతాయేదం॥
౩౦. భూర్భువస్సువస్స్వాహా । ప్రజాపతయఇదం॥

పునరేతైరేవపయసా హుత్వా, తతో భిన్నముదరం సూత్రేణ సంగ్రథ్య, ఘృతేనానులిప్య, పునర్లఘు సర్వప్రాయశ్చిత్తేన స్నానాదికం కృత్వా, వేదపారగాయబ్రాహ్మణాయ తిలాన్ ధేనుంసువర్ణంచదద్యాత్॥

తతోతస్యాః పుత్రాదయః అనంతరం శ్మశానదేశ సమ్మార్జనాదికం కర్మ కుర్యుః॥

---

౨. సూతికామరణవిషయేవిశేషః

తథాచస్మృతిః:—సూతికాయాంప్రమీతాయాం సంస్కారవిధిరుచ్యతే; తత్ర క్రమః:—సూతికాయాం ప్రమీతాయాంప్రథమంశుచిజలేన తూష్ణీంస్నాపయిత్వా, మలప్రక్షాళనం కారయిత్వా, తతశ్చాష్టోత్తరశత సలిలకుంభైస్స్నాపయిత్వా, మృద్భస్మకుశవారిభి స్స్నాపయిత్వా, ధౌత వాసః పరిధాప్య, తీర్థాదన్యత్తోయంవా, సోదకంకుంభమాదాయ, తత్ర హిరణ్యంపంచపల్లవాంశ్చ నిక్షిప్య, ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిః, హిరణ్యవర్ణాఇతి చతసృభిః, పవమానస్సువర్జనఇత్యనువాకేన, హగ్ంసశ్శుచిషదిత్యృచా,

అగ్నిర్మూర్ధేత్యను వాకేన, యదంతీత్యనువాకేన, ఇత్యాదిభిర్మంత్రైః ప్రోక్షయేత్ ॥

౧. ఆపోహిష్ఠా మయోభువః... ఆపోజనయథాచనః॥

౨. హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకా... బలమోజోనిధత్త॥

౩. పవమానస్సువర్జనః... జాతవేదా మోర్జయంత్యా పునాతు॥

౪. హగ్ంసశ్శుచిషద్వసురంతరిక్షస... ఋతం బృహత్ ॥

అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకు త్పతిః పృథివ్యా అయం । అపాగ్ం రేతాగ్ంసి జిన్వతి । త్వామగ్నే పుష్కరాదధ్యథర్వా నిరమంథత । మూర్ధ్నో విశ్వస్య వాఘతః ॥ అయ మగ్ని స్సహస్రిణో వాజస్య శతిన స్పతిః। మూర్ధా కవీ రయీణాం । భువో యజ్ఞస్య రజసశ్చ నేతా। యత్రానియుద్భిస్సచసే శివాభిః । దివి మూర్ధానం దధిషే సువర్షాం జిహ్వా మగ్నే చకృషే హవ్యవాహం । అబోధ్యగ్ని స్సమిధా జనానాం ప్రతిధేనుమివాయతీ ముషాసం । యహ్వా ఇవప్రవయా ముజ్జిహానాః ప్రభానవ స్సిస్రతే నాక మచ్ఛ । అవోచామ కవయే మేధ్యాయ వచో వందారు వృషభాయవృష్ణే । గవిష్ఠిరో నమసా స్తోమమగ్నౌ దివీవ రుక్మమురువ్యంచ మశ్రేత్ । జనస్య గోపా అజనిష్ఠ జాగృవి రగ్నిస్సుదక్ష స్సువితాయ నవ్యసే । ఘృతప్రతీకో బృహతా దివిస్పృశా ద్యుమద్విభాతి భరతేభ్య శ్శుచిః । త్వామగ్నే అంగిరసో గుహాహిత మన్వవింద ఞ్ఛిశ్రియాణం వనేవనే । సజాయసే మథ్యమాన స్సహో మహత్త్వా మాహు స్సహస స్పుత్ర మంగిరః । యజ్ఞస్య కేతుం ప్రథమం పురోహిత మగ్నిం నర స్త్రిషధస్థే సమింధతే । ఇంద్రేణ దేవై స్సరథగ్ం సబర్హిషి సీద న్నిహోతా యజథాయ సుక్రతుః। త్వాం చిత్రశ్రవ స్తమ హవంతే విక్షు జంతవః । శోచిష్కేశం పురుప్రియాగ్నే హవ్యాయ వోఢవే। సఖాయస్సంవ స్సమ్యఞ్చ మిషగ్ స్తోమం చాగ్నయే। వర్షిష్ఠాయక్షితీనామూర్జో నప్త్రే సహస్వతే। సగ్ంసమి ద్యువసే వృషన్నగ్నే విశ్వాన్యర్య ఆ । ఇడస్పదే సమిధ్యసే సనో వసూన్యాభర। ఏనావో అగ్నిం నమసోర్జో నపాత మాహువే । ప్రియం చేతిష్ఠమరతిగ్ స్వధ్వరం విశ్వస్య దూత మమృతం । సయోజతే అరుషా విశ్వభోజసా సదుద్రవ త్స్వా

హుతః । సుబ్రహ్మాయజ్ఞ స్సుశమీవసూనాం దేవగ్ం రాధో జనానాం। ఉదస్య శోచి రస్థాదాజుహ్వా నస్య మీఢుషః। ఉద్ధూమాసో అరుషాసో దివి స్పృశస్సమగ్నిమింధతేనరః । అగ్నే వాజస్య గోమత ఈశానస్సహసోయ హో। అస్మేధేహిజాతవేదో మహిశ్రవః। సఇధానో వసుష్కవి రగ్నిరీడె న్యోగిరా। రేవదస్మభ్యంపుర్వణీకదీదహి ।క్షపోరాజన్నుతత్మనాఽగ్నే వస్తో రుతోషసః। సతిగ్మజంభ రక్షసో దహప్రతి। ఆతేఅగ్న ఇధీమహిద్యుమం తం దేవాజరం । యద్ధస్యాతేపనీయ సీస మిద్దీదయతిద్యవీషగ్ స్తోతృభ్యఆ భర । ఆతే అగ్న ఋచా హవి శ్శుక్రస్య జ్యోతిషస్పతే । సుశ్చంద్రద స్మవిశ్పతే హవ్యవా ట్తుభ్యగ్ం హూయత ఇషగ్ స్తోతృభ్య ఆభర । ఉభేసుశ్చంద్ర సర్పిషోదర్వీ శ్రీణీష ఆసని.। ఉతోనఉత్పుపూర్యా ఉక్థే షు శవసస్పత ఇషగ్ స్తోతృభ్య ఆభర । అగ్నే తమద్యాశ్వంనస్తోమైః క్రతుం న భద్రగ్ం హృదిస్పృశం । ఋధ్యామాత ఓహైః । అధాహ్య గ్నె క్రతోర్భద్రస్య దక్షస్య సాధోః । రథీర్ ఋతస్య బృహతో బ భూథ । ఆభిష్టే అద్య గీర్భి ర్గృణంతోఽగ్నే దాశేమ। ప్రతేదివోన స్త నయంతి శుష్మాః । ఏభి ర్నో అర్కై ర్భవానో అర్వా జ్స్వర్ణజ్యోతిః । అగ్నే విశ్వేభి స్సుమనా అనీకైః। అగ్నిగ్ం హోతారం మన్యేదా స్వంతం వసోస్సూనుగ్ంసహసో జాతవేదసం। విప్రంనజాతవేదసమ్। య ఊర్ధ్వయా స్వధ్వరోదేవో దేవాచ్యాకృపా।ఘృతస్య విభ్రాష్టి మనుశుక్ర శోచిషఆజుహ్వానస్య సర్పిషః।అగ్నే త్వంనో అంతమః। ఉతత్రాతాశివో భవ వరూథ్యః।తంత్వా శోచిష్ఠ దీదివః। సుమ్నాయ నూనమీమహే స ఖిభ్యః। వసురగ్ని ర్వసుశ్రవాః।అచ్ఛానక్షి ద్యుమ త్తమోరయిందాః॥ఇతి॥

యదంతియచ్చదూరకే । యంవిందతి మామిహే । వితర్జహి ప వమాన అఘ్న్యః । పవిత్రేణ విచర్షణిః । యఃపోతా సపునాతు నః। య త్తే పవిత్ర మర్చిషి। అగ్నే వితత మంతరా। బ్రహ్మతేన పునీహినః।య త్తే పవిత్ర మర్చిషి ।.తదగ్నే తేన పునీహినః । బ్రహ్మసవైః పునీ హినః । ఉభాభ్యాం దేవసవితః । పవిత్రేణ సవేనచ । మాం పునీహి విశ్వతః ।.త్రిష్వాదేవ సవితర్వర్షి ష్ఠైస్సోమధామభిః । అగ్నేదక్షైః పునీహి నః । పునంతు మా దేవజనాః । పునంతు మనవో ధియా।విశ్వేదేవాః

పునీతు మా । జాతవేదః పునీహి మా । ప్రప్యాయస్వ ప్రస్పందస్వాపో మ విశ్వేభి రూతిభిః । దేవేభ్య ఉత్తమం హవిః । ఉపపేయస త్రతం। యువాన మాహుతివృధా । ఆగన్మ బిభ్రతో నమః । ఆలాయ్యాస్వ పరశున్యాశమవావసోమ । ఆభుంచి దేవ దేవసోమ । యః పావమానీ ఋధ్యేతి । ఋషిభి స్సంభృతగ్ం రసం । సర్వగ్ం సపూత మశ్నాతి।స్వదితం మాతరిశ్వనా । పావమానీ ర్యో ఋధ్యేత్యృషిభి స్సంభృతగ్ం రసం। తస్మై సరస్వతీ దుహే। క్షీరగ్ం సర్పి ర్మధూదకం ॥

ఇత్యేతైర్మంత్రైః స్నాంప్రోక్షయేత్ । తదవశిష్టతోయేన స్నాపయేత్ । తతశ్చ విధివత్పంచగవ్యేన స్నాపయిత్వా। ధౌత మంబర మాచ్ఛాద్య। బ్రాహ్మణేభ్యో గోభూతిలహిరణ్యవస్త్రాదికం దత్వా। తేభ్యో దహనాదిసంస్కారానుజ్ఞాం లబ్ధ్వా। తాం పైతృమేధికవిధినా దహేత్ ॥

ఇతిసూతికామరణప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా।తతస్సర్వప్రాయశ్చిత్తం ఉత్క్రాంతి దానాదికంచదద్యాత్ ॥

ఇతి సూతికామరణప్రాయశ్చిత్తమ్.

---

౩. రజస్వలామరణ విషయే కర్తవ్యవిధిః.

తదుక్తం అపరకృష్ణీయే:—

శ్లో॥ రజస్వలా యాతు నారీ స్నానా దర్వాఙ్మృతా యది ॥
అస్పృష్ట్వైవ తు తాం పూర్వం లౌకికై రభిషేచయేత్ ॥ ౧॥

పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య శుద్ధవస్త్రేణ వేష్టయేత్ ।
పంచపల్లవసంయుక్తవారిణా స్నాపయే త్తతాం॥ ౨॥
అబ్లింగైః పావమానీభి స్తత స్తాం విశుద్ధయే ।
విధివ త్పంచగవ్యేన స్నాపయిత్వా తతో దహేత్ ॥

తత్క్రమః:—రజస్వలా స్నానాత్పూర్వం మృతా యది, తామస్పృష్ట్వైవ లౌకికై రష్టోత్తరశతకుంభై రభిషిచ్య పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య, శుద్ధవస్త్రేణ వేష్టయిత్వా, పునః పంచపల్లవ, పాలాశాశ్వత్థ కపిత్థచూత జంబూపల్లవైః సంయుక్తవారిణా "ఆపోహిష్ఠామయోభువ" ఇతితిసృభి,

"హిరణ్యవర్ణా" ఇతిచతసృభిః "పవమానస్సువర్జన" ఇత్యేతేనానువాకేన స్నాపయిత్వా। విధివత్పంచగవ్యేన స్నాపయిత్వా, ధౌతమంబర మాచ్ఛాద్య, బ్రాహ్మణేభ్యో గోభూతిలహిరణ్య వస్త్రాదికందత్త్వా, తేభ్యో దహనాది సంస్కారానుజ్ఞాంలబ్ధ్వా, తాంపైతృమేధికేన విధినాదహేత్॥

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం ప్రీత్యర్థం, అముకగోత్రాయాః అముకనామధేయాయాః రజస్వలామరణేన యోఽదోష స్సమజని తద్దోషపరిహారార్థం యథాశక్తి సంభవత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే:— పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా, సమస్త... పంకజం, అశేషేహప... ధార్య మమాసమ...త్య, అముక... ప్రేతాయాః, రజస్వలామరణేనయోఽదోషస్సమజనిత... భూయాదిత్యనుగృహ్ణాంతు॥

రజస్వలామరణజనిత దోషపరిహారోఽస్తు॥

తతఃపరిషదం గంధాద్యైరలంకృత్య, తతస్సర్వ ప్రాయశ్చిత్త పూర్వక ఉత్క్రాంతి గోదానాదికందద్యాత్॥

---

౪. బహుపత్నీకస్య తాసామేకాయదిమృతాచేత్:—

ఔపాసనాగ్నౌ ద్వితీయవివాహేకృతే। తయోః పత్న్యోరేకాయదిమృతాచేత్। తదా తయోర్భర్తా సర్వౌపాసనాగ్నినా తాం దగ్ధ్వా, తస్యాః క్రియాంతే స్థితభార్యయాసహ, వివాహప్రధానహోమాన్ కృత్వా। పునస్సంధానహోమం కృత్వా, ఔపాసనమారభేత్। లౌకికాగ్నౌ వేదద్వితీయవివాహం కృత్వా। అగ్నిద్వయ సంసర్గేకృతే పత్న్యోరేకాయది మృతాచేత్।తదాభర్తా ప్రత్యగౌపాసనాగ్నిం ద్వేధా విభజ్య। తయోర్భాగయోః;అగ్నయేవివిచయేస్వాహా। ఇతిప్రత్యేక మాజ్యాహుతిం హుత్వా। జ్యేష్ఠాయాః దక్షిణభాగంకనిష్ఠాయా ఉత్తరభాగమితి నిశ్చిత్య। యాభార్యా మృతా తేన భాగేన తాం దహేత్।స్థితాభిస్సహపూర్వవత్ప్రధానహోమాదికంకుర్యాత్॥

---

౫. సంఘాతమరణే శ్రాద్ధానుక్రమః.

సంఘాతమరణే శ్రాద్ధక్రమమాహజాన్యశృంగః:—

శ్లో. భవేద్యదిసపిండానాం యుగపన్మరణంతథా ।
సంబంధాసత్తి మాలోచ్య తత్క్రమా చ్ఛ్రాద్ధమాచరేత్ ॥ ౧.
కృత్వా పూర్వం మృతస్యాదౌ ద్వితీయస్య తతఃపరం ।
తృతీయస్యతతః కుర్యాత్సన్నిపాతే త్వయంక్రమః॥ ౨.

లోకాక్షిరపి:—

శ్లో. పత్నీ పుత్రస్నుషాపౌత్ర భ్రాతృతత్పుత్రకాఅపి।
పితరౌ చ యదేకస్మిన్ మ్రియేరన్నావసరే తథా॥ ౧.
శ్లో. ఆద్యమేకాదశే కుర్యాత్ త్రిపక్షేతు సపిండనం।
సంఘాతమరణేఽన్యేషా మాద్యాద్యై ర్దహనాదికం॥ ౨.
కృత్వా సంవత్సరస్యాంతే కుర్వీత సహపిండనం॥ ౩.

పిత్రాదిభ్యోఽన్యేషాం సంఘాతమరణే దహనాదికమాద్యశ్రాద్ధపర్యంతంకృత్వా, సంవత్సరస్యాంతే ఊనమాసికాదిశ్రాద్ధపూర్వకం సపిండీకరణం కుర్వీత; తథాహలోకాక్షిః:—

శ్లో. అన్యేషాం ప్రేతకార్యాణి మహాగురునిపాతనే।
కుర్యాత్సంవత్సరాదర్వాక్ శ్రాద్ధమేకంతు వర్జయేత్ ॥ ౧॥

సంఘాతమరణేఽన్యేషాం దహనాదిప్రేతకార్యాణి ఆద్యశ్రాద్ధపర్యంతాని కుర్వీత॥

ఇతిసంఘాత మరణశ్రాద్ధక్రమః.

---

౬. ఆసంద్యాదిభంగేదర్పణకారః:—

శ్లో॥ ఆసంద్యామపి గంగాయాం కుశాదౌ పతితేపివా ।
తత్పాత్రిభంగేచాజ్ఞానాద్దాహే... ?॥
జలేసపతితేవాపి ప్రాయశ్చిత్తంకథంభవేత్ ।
నిమిత్తస్యానుసారేణ త్రిషడ్ద్వాదశసంఖ్యయా॥ ౨॥
ప్రాజాపత్యానికుర్వీత తతస్సర్వాన్ సమాచరేత్ ॥

---

౭. ప్రవాసమృతివిషయే, పలాశవిధిః.

త్రిరాత్రాశౌచపక్షే:—

యదిప్రవాసేమ్రియతే, తత్పుత్రాదిః పలాశవృంతైః కుశైర్వా పురుషాకృతిం కుర్యాత్॥

శ్లో॥ శరీరాణి స విందేరన్ దేశాంతరమృతస్యతు।
కుశైః పలాశవృంతైర్వా కుర్యాత్తత్ప్రతిరూపకం॥

షష్ఠ్యుత్తరశతత్రయ పలాశవృంతాన్యాదాయ। పురుషాకృతిం కుర్యాత్। కుశైః పలాశవృంతైర్వా సంధిషు సంవేష్టయంతి॥

శ్లో॥ [40]అశీత్యర్ధం శిరే దద్యాద్గ్రీవాయాం దశఏవతు।
బాహుభ్యాం తు[100]శతందద్యాద్దద్యాదంగుళయో[10]ర్దశ॥ ౧॥
ఉరసి[30]త్రింశతందద్యా[20]ద్వింశతి ర్జఠరేస్మృతః।
[6]ద్వాదశార్ధంవృషణయో[4]రష్టార్ధంశిశ్నఏవతు॥ ౨॥
ఊరుభ్యాంతు [100]శతందద్యాత్షష్ట్యర్ధం[30]జానుజంఘయోః।
పాదాంగుళ్యో[10]ర్దశదద్యాత్పలాశవిధిరేవతు॥ ౩॥

ఏవంశరీరాకృతింకృత్వా, అహతేనవాససాఆచ్ఛాద్య, వృంతమయం పురుషంకృష్ణాజినేనిధాయ। మధునా సర్పిషావా సంసిచ్య,ప్రేతా మాత్మా ఇత్యాది కర్మప్రతిపద్యతే। ఇత్యాహు రాపస్తంబార్యాః॥

శ్లో॥ నరం పర్ణమయం దగ్ధ్వా త్రిరాత్ర మశుచిర్భవేత్।
మాతాపిత్రో ర్దశాహం స్యా దస్థిసంచయనం తథా।
పాలాశేనాస్థిదాహేనా సద్యస్సంచయనంచరేత్॥

---

౮. బహిర్దశాహే త్రిరాత్రాశౌచపక్షే, తిలోదకాదినిర్ణయః.

శ్లో॥ ప్రథమేహ్ని ద్వితీయేహ్ని త్వేకవింశ త్తిలోదకం।
త్రయస్త్రింశ త్తృతీయేహ్ని తిలాంజలి రనుక్రమాత్॥ ౧॥
యస్తుత్రిరాత్రపక్షేతు తిలాంజలీన్ ప్రదాపయేత్।
ద్వితీయేచతుఃపిండాన్ తృతీయేత్రీన్ ప్రదాపయేత్॥ ౨॥

అథవా, శ్లో॥ ప్రథమేహ్న్యేకపిండం స్యాద్ద్వితీయే చతురస్తథా।
తృతీయేపంచవైదద్యా దేషపిండవిధిస్స్మృతః॥ ౩।

ప్రథమేచద్వితీయేచ త్రీన్ పిండాన్ స్సమాహితః।
తృతీయేచతురః పిండాన్ చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్॥ ౩॥
త్రిరాత్రాశౌచపక్షేతు ప్రథమేహ్ని విశేషతః।
నవశ్రాద్ధానితత్రైవ కుర్యాత్కర్తా విధానతః॥ ౪॥
ఏకంశ్రాద్ధదినేకుర్యా న్నవశ్రాద్ధంతు చోచ్యతే॥

ప్రథమేహ్ని ఏకవింశత్తిలోదకం, పిండత్రయం, త్రీణిపంచవా నవశ్రాద్ధాని; ద్వితీయేప్యేకవింశత్తిలోదకం, పిండ చతుష్టయం, నవశ్రాద్ధద్వయం; తృతీయేహ్ని త్రయస్త్రింశత్తిలోదకం, పిండత్రయం; చతుర్థేత్వేకం నవశ్రాద్ధం, కుర్యాత్॥

ఇతి పలాశవిధిః.

త్రిరాత్రాశౌచపక్షస్యైవ పలాశవిధి స్స్పష్టీకరణం.

అస్థ్నాముపలంభే, తేషామేవదహనం। అస్థ్నా మభావే పలాశవృంతానాం ఉభయత్రాపి ప్రధానసంకల్పః:—యజమానస్య మాతామహీం ...గోత్రాం ...దాం ప్రేతా ముత్తపనాగ్నినాఽస్థిషు త్రిరాత్రాశౌచపక్షమాశ్రిత్య పైతృమేధికేనకర్మణా సంస్కరిష్యే, ఇత్యాదిసర్వం దహనవత్ అస్థిష్వేవకర్తవ్యం। అస్థిసంచయనం తదానీ మేవకృత్వా, తతో నిత్యకర్మప్రారభేత్॥

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్ధం గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః, త్రిరాత్రాశౌచపక్షమాశ్రిత్య, దహనదినాదారభ్య ప్రథమేఽహని మృత్తికాస్నానాని కరిష్యే:—ధాతాపునాత్విత్యాది స్నానత్రయమేవ శిలాయాం, ఏవమేవ తిలోదకాని, ప్రథమేఽహని చైకవింశత్తిలోదకాని, ద్వితీయేహని ఏకవింశతిః। తృతీయేహనిత్రయస్త్రింశత్॥

ఏవమేవపిండదానస్యాపి సంకల్పః:—ప్రథమేఽహ్ని త్రయః పిండాః, ద్వితీయేఽహనిచత్వారః, తృతీయేహనిత్రయఃపిండాః, ప్రథమదివసే నగ్నం పంచనవశ్రాద్ధాని కుర్యాత్॥

తృతీయేఽహన్యేవదశాహాంతః:— అశౌచాంతరం చతుర్థదివసే, ఏకంనవశ్రాద్ధంకుర్యాత్, సర్వత్ర త్రిరాత్రాశౌచపక్ష ఇతిసంక

ల్పవిశేషః। చతుర్థదివసే ఏకాదశాహకృత్యం। శక్తిశ్చే ద్వాదశాహకృత్యం చ నిర్వర్తయితవ్యం।వృషోత్సర్జనం చైకోద్దిష్టంచ ప్రకృతివత్కుర్యాత్॥

షోడశశ్రాద్ధద్వయంవిశేషః:—

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం, మాతామహ్యాః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః అతిపన్నమరణదినా దారభ్య ఏకాదశేఽహని కర్తవ్యశ్రాద్ధం త్రిరాత్రే శౌచపక్షమాశ్రిత్య దహనదినా దారభ్య చతుర్థేహని అగ్నావాద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం బ్రాహ్మణాభావేఅగ్నౌకరిష్యే॥ ఇత్యాదిప్రకృతివత్॥

షోడశేవిశేషః:—ఏవం...ర్థం, మాతామహ్యాః గోత్రాయాఃదాయాః ప్రేతాయాః త్రిరాత్రౌశౌచపక్షమాశ్రిత్య దహనదినా దారభ్య చతుర్థేఽహని అతిపన్న ఊనమాసిక ద్వితీయమాసిక త్రైపక్షిక, తృతీయమాసిక, చతుర్థమాసిక, పంచమమాసికాన్యపకృష్య ఆద్యమాసికేన సహ సమానతంత్రేణ అద్యకరిష్యే:—

పునఃప్రాణానాయమ్య। ఏవం...తిథౌమాతుః...చతుర్థేహ్నిసంవత్సరాంతే ముఖ్యయావృత్త్యా కర్తవ్యస్య సపిండీకరణస్య దేశకాలవైపరీత్యశంకయా శ్వస్సపిండీకరణం కర్తుం, ఆసంవత్సరాంతం, షాణ్మాసిక, ఊనషాణ్మాసిక,సప్తమమాసికాదీన్యపకృష్యశ్రాద్ధాని అన్నేన విధానేన స్మృత్యుక్తపార్వణవిధానేన అద్యకరిష్యేత్యాదిసర్వంప్రకృతివత్॥

పంచమేహని:— ప్రాణానాయమ్య, త్రిరాత్రా శౌచపక్షమాశ్రిత్య ఇత్యాదిసర్వంప్రకృతివత్॥

ప్రవాసమృతౌ త్రిరాత్రాశౌచపక్షే. పలాశవృంతగణనమ్.

౩౬౧. పలాశాని,	౮ శిశ్నే
౪౦ శిరసి.	౬ వృషణయోః
౧౦ గ్రీవాయాం	౧౦౦ ఊర్వోః,
౧౦౦ బాహ్వోః	౧౦ జాన్వోః
౧౦ అంగుళీషు	౨౦ జంఘయోః
౩౦ ఉరసి	౧౦ పాదయోః,
౨౦ ఉదరే	౩౬౦.

కుశైర్వా, పలాశైర్వా, ఏతద్గణనయాకృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా। ఘృతేనమధునా వాసగంసిచ్య, దహనాదికం కుర్యాత్॥

ప్రథమదివసే:—
౧ పలాశవిధినాదహనం,
౧ సంచయనం,
౧ వపనం,
౩ మృత్తికాస్నానాని,
౧౦ వాసోదకాని,
౨౧ తిలోదకాని,
౩ పిండాని,
౧౬ గృహశిలాయాం
౧ నగ్నం
౩ నవశ్రాద్ధాని.

ద్వితీయదివసే.
౩ మృత్తికాస్నానాని
౧౦ వాసోదకాని
౨౧ తిలోదకాని
౫ పిండాని,
౧౬ గృహశిలాయాంతిలోదకాని
ఆహ్నికౌ

తృతీయదివసే.
౩ మృత్తికాస్నానాని
౧౦ వాసోదకాని
౩౩ తిలోదకాని
౩ పిండాః
౧౬ గృహశిలాతిలోదకాని
౨ ఆహ్నికం

౪. చతుర్థ దివసే.
౧ ఏకంనవశ్రాద్ధం
౧ ప్రాయశ్చిత్తపూర్వకఔపాసనం
౧ వృషోత్సర్జనం.
౧ ఏకోద్దిష్టం
౧ షోడశం

౫ పంచమదివసే.
౧ సపిండీకరణం
౧ పుణ్యాహవాచనం
౧ ఉదకుంభదానం
౧ ఊనామాసికం

---

౯. శస్త్రహతమృతవిషయే, ప్రాయశ్చిత్తం.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం, అముకగోత్రస్య మమపితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, శస్త్రహనన పాపాపనోదనార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే:—పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా!సమస్త సంప... పంకజం॥ అశేషేహపరిష న్మదీయాం విజ్ఞాపనా మవధార్య మయాసమర్పితాం ఇమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణా మివస్వీకృత్య మమ పితుర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య శస్త్రహననపాపాపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య, మమ పితరం గోత్రం శర్మాణం ప్రేత మనుగృహాణ॥

అనువాదః :— హేయజ్ఞశర్మన్ అశేషేహపరిష త్త్వదీయాం విజ్ఞాపనాంసమాకర్ణ్య,త్వయాసమర్పితాం పరిషద్దక్షిణాం యథో క్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య, తవపితు ర్గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య, శస్త్రహననపాపానోదకం ప్రాయశ్చిత్తరి నిశ్చిత్య, అస్మన్నిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తం అస్య ఉపదిశేతి మాం ప్రేషితవతీ, అహ మప్యుపదిశామి, సావధాన స్సమాకర్ణయ ॥

హేగోత్రనామధేయ తవపితుః.. ప్రేతస్య శస్త్రహననపాపపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం శతత్రయసంఖ్యాక ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాత్మకం భవతి। తదేతత్ప్రాయశ్చిత్తం త్రిగుణితం సత్, నవశతసంఖ్యాకప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాత్మకం భవతి, త్వం సాంగోపాంగ్యాయాం సమర్థశ్చేచ్ఛక్యప్రత్యామ్నాయ రూపేణాచర। అత్రాపి ఏకైకస్నానం షట్కృచ్ఛ్ర ఫలద మితిశాస్త్ర మర్యాదయా పరిగణితాయాం పంచాశదుత్తర శత సంఖ్యాక గోదావరీమృత్తికాస్నానాత్మకం భవతి,ఏతస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే సాంగోపాంగంత్వయా ఆచరితేసతి తవ పితా గోత్రః శర్మాప్రేతః శస్త్రహననజనిత పాపపనోద్యేభ్య స్సర్వేభ్యః పాపేభ్యో విముక్తో భూత్వా పైతృమేధికేన కర్మణాసంస్కారయోగ్యశ్చ భూయాత్ ॥

పరిషదః:— తథాస్త్వితి వ్యక్తై ర్వదేయుః ॥

పశ్చాదం గంధాద్యై రలంకృత్య, పైతృమేధికం కుర్యాత్ ॥

---

౧౦. చండాలాదిభిర్హతపతితానాం మరణేకర్తవ్యవిధిః.

తథాచమనుః :—

శ్లో. చండాలా దుదకా త్సర్పా ద్బ్రాహ్మణా ద్వైద్యుతా దపి।
దంష్ట్రిభ్యశ్చ పశుభ్యశ్చ మరణం పాపకర్మణాం॥ ౧॥
ఉదకం పిండదానం చ ప్రేతేభ్యో య త్ప్రదీయతే।
నోపతిష్ఠతి తత్సర్వ మంతరిక్షే వినశ్యతి॥ ౨॥
నాశౌచం నోదకం నాశ్రు నదాహాద్యంతకర్మచ।
బ్రహ్మదండహతానాంచ నకుర్యా త్కటధారణం॥ ౩॥

బ్రహ్మదండః=బ్రాహ్మణశాపః,అభిచారోవా। కటశబ్దేనశవవహనోపయోగి, కటాదికమభిధీయతే॥

అతఏవబ్రహ్మపురాణే:—

శృంగిదంష్ట్రినఖివ్యాళవిషవహ్నిమహాజలైః ।
సుదూరాత్పరిహర్తవ్యః కుర్వన్ క్రీడాం మృతస్తుయః ॥ ౧ ॥
నాగానాం విప్రియం కుర్వన్ దగ్ధశ్చాప్యథవిద్యుతా ।
నిగృహీతశ్చ యోరాజ్ఞా చోరదోషేణ కుత్రచిత్ ॥ ౨ ॥
పరదారాన్ హరంతశ్చ రోషాత్తత్పతిభిర్ హతాః ।
అసమానైశ్చ సంకీర్ణే చండాలాద్యైశ్చ విగ్రహం ॥ ౩ ॥
కృత్వా తైర్నిహతాస్తద్వచ్చండాలాదీన్ సమాశ్రితాః ।
క్రోధాత్ప్రాయం విషం వహ్నిం శస్త్ర ముద్బంధనం జలం ॥ ౪ ॥
గిరివృక్షప్రపాతంచ యేకుర్వంతి నరాధమాః ।
మహాపాతకినో యేచ పతితాస్తే ప్రకీర్తితాః ॥ ౫ ॥
పతితానాం నదాహస్స్యా న్నాంత్యేష్టి ర్నాస్థిసంచయః ।
నచాశ్రుపాతః పిండోఽస్య కార్యం శ్రాద్ధాదికం క్వచిత్ ॥ ౬ ॥ ఇతి.

తస్మాత్సర్వేషాం దుర్మృతానా మవిశేషేణ దహనాదినిషేధః ।

అయం చ ఆశౌచశ్రాద్ధాదినిషేధో యావత్సంవత్సరం । పూర్ణేతు సంవత్సరే ప్రేతస్య శ్రాద్ధాదిసంప్రదానయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం, నారాయణబలింకృత్వా, సర్వమౌర్ధ్వదైహికం కార్యమేవ । తదుక్తంషట్త్రింశన్మతే:—

శ్లో. గోబ్రాహ్మణహతానాం చ పతినాం తథైవచ ।
ఊర్ధ్వంసంవత్సరాత్కుర్యాత్సర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం ॥ ౧ ॥

నారాయణబలేశ్చ ప్రేతశుద్ధ్యాపాదకత్వం వ్యాసేనోక్తం :—

శ్లో. నారాయణంసముద్దిశ్య శివంవాయత్ప్రదీయతే ।
తస్యశుద్ధికరంకర్మ తద్భవేన్నైతదన్యథా ॥ ౧ ॥

సర్పహతేత్వయంవిశేషః :—సంవత్సరపర్యంతం పంచమ్యాం నాగపూజాంకృత్వా సంవత్సరానంతరం నారాయణబలింకృత్వా, సౌవర్ణం నాగందద్యాత్ । ప్రత్యక్షంవాగాం । తదుక్తంభవిష్యోత్తర పురాణే:—

శ్లో. సువర్ణాకారనిష్పన్నం నాగంకృత్వా తథైవగాం ।
వ్యాసాయదత్వా విధివ త్పితు రానృణ్య మాప్నుయాత్ ॥ ఇతి ॥

నారాయణబలివిధిః.

తథాచ బోధాయనః:—కస్యాంచిచ్ఛుక్లైకాదశ్యాం విష్ణుం బ్రహ్మాణం శివం వైవస్వతం యమంచ, ఇచ్ఛానుసారమభ్యర్చ్య, తత్సమీపే మధుఘృతప్లుతాన్, తిలమిశ్రాన్ దశపిండాన్ విష్ణురూపేణ ప్రేతమనుస్మృత్య, ప్రేతస్యనామగోత్రే ఉచ్చార్య, దక్షిణాగ్రేషుదర్భేషు దక్షిణాభిముఖోదత్వా, గంధాద్యైరభ్యర్చ్య, పిండప్రదానాంతం కృత్వా, నద్యాంక్షిపేన్నపత్న్యాదిభ్యోదద్యాత్; తస్యామేవరాత్రౌ అయుగ్మాన్ విప్రానామంత్ర్య, ఉపవసేత్, రాత్రౌజాగరణంకృత్వా, శ్వోభూతే మధ్యాహ్నేవిష్ణ్వాదిదేవాన్ సర్వాన్ సమభ్యర్చ్య, ఏకోద్దిష్టవిధానేన బ్రాహ్మణపాద ప్రక్షాళనాదితృప్తి ప్రశ్నపర్యంతంకృత్వా, దక్షిణాభిముఖః పిండపితృయజ్ఞవదుల్లేఖనాద్యపోనినయనాంతంతూష్ణీంకృత్వా। విష్ణవేబ్రహ్మణేశివాయ యమాయ సానుగాయచ చతురః పిండాన్ దత్వా, నామగోత్ర సహితం సంస్మృత్య, విష్ణోర్నామచసంకీర్త్య, పంచమపిండందత్వా, తతో విప్రానాచాంతాన్ దక్షిణాభిముఖస్తోషయిత్వా, తేష్వేకం గుణవత్తరం ప్రేతబుద్ధ్యా సంస్మరన్, గోభూహిరణ్యాదిభిరతిశయేన తం తోషయిత్వా, పవిత్రపాణిః ప్రేతాయ తిలాదిసహితముదకందత్వా, బ్రాహ్మణంవిసృజ్య, స్నాత్వా స్వజనైస్సార్థం భుంజీతేత్యాహ భగవాన్బోధాయనః॥

ఇతి దుర్మృతానాం నారాయణబలిః.

---

౧౨. సర్పహతేత్వయంవిశేషః.

తత్ర ఆహ విష్ణుః:—

శ్లో॥ సువర్ణాకారనిష్పన్నం నాగంకృత్వాతథైవచ।
దత్వావ్యాసాయవిధివత్పితురానృణ్యమాప్నుయాత్ ॥

స్మృత్యర్థసారే:—తస్యసంవత్సరాత్పరంభాద్రపదశుక్ల పంచమ్యాం వా పంచమీమారభ్యోపవాసఃకార్యః। యథాచతుర్థ్యామేకభుక్తం పంచమ్యాం నక్తం వాకుర్వన్ దారుమయంమృణ్మయంవా నాగంపంచఫణాంగం కరవీరైశ్శ్వేతపత్రపుష్పైః, ర్జాతికుసుమైః,ధూపదీపైస్సంపూజ్య

నంతరం వాసుకిం శంఖపద్మకంకర్కోటకం అశ్వతరం ధృతరాష్ట్రం, శంఖం వ్యాంతరిక్షం కపిలం పంచమ్యాం సంపూజ్య, పశ్చాద్బ్రాహ్మణాన్ ఘృతపాయసోదనైర్భోజయేత్, సంవత్సరాంతే చైవం సంపూజ్య బ్రాహ్మణ భోజనం సౌవర్ణదానం, గోదానంచ కృత్వా, తతః పైతృమేధిక కర్మాధికారార్థం బ్రాహ్మణానుజ్ఞాంలబ్ధ్వా తతః పైతృమేధికం త్రిరాత్రాశౌచ పక్షమాశ్రిత్య దహనాదికం సర్వంకుర్యాత్ ॥ అబుద్ధిపూర్వకవిషయేతు, సద్యస్కాలే సర్వప్రాయశ్చిత్తాదికంకృత్వా, త్రిరాత్రాశౌచపక్షమాశ్రిత్య, దహనాదిసర్వం ప్రకృతివత్ ॥

ఇతి దుర్మృతానాంనారాయణబలిః నాగబలిశ్చ॥

---

౧౩ శిలానాశే కర్తవ్యవిధిః.

ప్రథమేహ్ని స్థాపితశిలానాశేకర్తవ్యప్రయోగమాహ కారికాకారః:—

శ్లో॥ శిలాదినాశోపహతోతతోన్యా మాయాతుమంత్రేణనిధాయదర్భే। యమేతి చత్వార ఇతిస్రువేణ హుత్వాజ్యమగ్నౌ జుహుయాచ్చ కర్తా॥

అన్యశిలామాదాయ, ఆయాతు దేవ ఇతి మంత్రేణ శిలాందర్భేరావేష్ట్య, పూర్వవత్కేశవాది నామభిః స్నాపయిత్వా, కృచ్ఛ్రత్రయందత్వా, తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, త్రిపాత్రప్రయోగం కృత్వా, పరిషిచ్య, గృహీత్వా॥

౧. యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయజుహుతాహవిః। యమగ్ం హయజ్ఞోగచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతస్స్వాహా॥ యమాయేదం॥

౨. యమాయ ఘృతవద్ధవి ర్జుహోత ప్రచతిష్ఠత। సనో దేవేష్వాయమ ద్దీర్ఘ మాయుః ప్రజీవసే స్వాహా॥ యమాయేదం॥

౩. యమాయ మధుమత్తమగ్ం రాజ్ఞే హవ్యం జుహోతన। ఇదన్నమ ఋషిభ్యః పూర్వజేభ్యః పూర్వేభ్యః పథికృద్భ్యస్స్వాహా॥ యమాయేదం॥

ఇతి తిస్ర ఆజ్యాహుతీ ర్హుత్వా। తతః పూర్వదత్తాంజలీన్ పిండాంశ్చ దద్యాత్॥

---

౧౪ పిండాద్యుపహతప్రాయశ్చిత్తం.

శ్లో. శ్వచాండాలాదిభిః స్పృష్టః పిండో యద్యుపహన్యతే।
ప్రాజాపత్యత్రయం కృత్వా పునః పిండం సమాచరేత్ ॥౧॥
,, ఉత్తరీయశిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యవిపర్యయే।
కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత పునస్తంత్రం సమాచరేత్ ॥ ౨॥
,, తత్కర్మతుపునః కార్య మిత్యాహు స్తంత్రవేదినః।
పునశ్చవాససఃఖండ మన్యదాహరణంభవేత్ ॥ ౩॥
అప్సైతదితితంధృత్వా తంత్ర శేషం సమాపయేత్ ॥

---

౧౫ దశాహమధ్యేదర్శాపాతే.

శ్లో॥ అమాయాం మరణంయస్య తస్యపిండోదకక్రియాః।
ఆదశాహాత్ప్రతిదినం, కుర్యాదత్రిస్మృతేర్బలాత్ ॥
ఇతిదర్శమృతివిషయః.
,, ఆశౌచమంతరాదర్శో యదిస్యాత్సర్వవర్ణినః।
తత్రసమాప్తిః ప్రేతస్య కుర్యాదిత్యాహగౌతమః॥
,, మాతాపితృవిషయేతు విశేషోగాలవేనోక్తః :—
పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్సమాపతేత్ ॥
,, తావదేవోత్తరంతంత్ర పర్యవస్యేత్త్ర్యహాత్పరమితి।
పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు త్రిరాత్రాత్పరంయదిదర్శస్సమాపతేత్, తద్దైవోత్తరంతంత్రం దర్శేసమాపయేత్, నార్వాగ్దర్శాపాతే; యత్తు శ్లోకగౌతమేనోక్తం :—
శ్లో॥ అంతర్దశాహేదర్శశ్చే త్తత్ర సర్వంసమాపయేత్।
పిత్రోస్తుయావదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్జలాంజలీన్ ॥ఇతి
తత్త్రిరాత్రాదర్వాగ్దర్శాపాతే వేదితవ్యం। త్ర్యహాత్పరమితి
మాధవీయే; ఏతత్సంక్రాంతావపి, యోజనీయం॥
శ్లో॥ దశాహమధ్యేయదిదర్శఆగతే।
దద్యుర్దశాహంతిలవారిపిండాన్।
పుత్రీసుత స్సోదరఔరసశ్చ।
శేషాస్సుతాస్తత్ర సమాపయేయుః॥

ఏతత్సామాన్యశాస్త్రం, గౌతమేనత్ర్యహాత్పరమితివిశేషితత్వాత్॥

శ్లో॥ అమాయాంమరణంయస్య తస్యపిండోదకక్రియాః।
ఆదశాహాత్ప్రతిదినం కారయేత్స్మృతిశాసనాత్॥ ౧॥

,, చతుర్దశీక్షణమృత స్తత్రామాయదివాభవేత్।
పిండోదకందశాహంతు తస్మిన్నేవాహని క్షిపేత్॥ ౨॥

,, యదిదర్శేసంక్రమేవా విపన్నోభవతిద్విజః।
వినాపితృభ్యామన్యేషాం సమాప్యేపిండవారిణీ॥ 3॥ కించ॥

,, దశాహమధ్యేదర్శశ్చే త్పిండదానంతిలోదకం।
మాతాపిత్రోర్వినాన్యేషాం దర్శఏవసమాపయేత్॥ ౪॥

ఇతిదశాహమధ్యే దర్శాపాతప్రకరణం.

---

౧౬. దేశాంతరమృతమాతాపితృవిషయే కారికాకారః:—

శ్లో॥ దేశకాలాధిభేదేఽపి మాతాపిత్రోర్మృతిశ్రుతౌ।
శ్రవణాదిదశాహం స్యాన్నిర్దశత్వమితిస్థితిః॥ ౧॥

,, భాషాభేదోమహానద్యో వ్యవధానమథాపివా।
త్రింశద్యోజనదూరంవా ప్రత్యేకందేశభేదతః॥ ౨॥

,, నిర్దశేపిసుతఃపిత్రో ర్మృతింశ్రుత్వాతదాదితః।
దశాహంసూతకంకుర్యా ద్వపనంచతిలోదకం॥ 3॥

,, కృతేచైవతుసంస్కారే నకుర్వీతతిలోదకం।
దశాహంసూతకంచైవ వపనంచఉదీరితం॥ ౪॥

౧౭. అబ్దాత్పూర్వం మాతాపితృ మృతిశ్రుతౌ:—

శ్లో॥ పితోఃపుత్రస్తుయఃకుర్యా దబ్దాత్పూర్వంతుపైతృకం।
దశరాత్రేణశుద్ధిస్స్యా దతఊర్ధ్వం త్రిరాత్రకం॥

౧౮. షడ్భవిధిః.

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం ... తిథౌ, యజమానస్య, పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం కాలకాముసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ, యజమానస్య పితుఃగోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య పరే

హాని, శ్రాద్ధాధికారసిద్ధ్యర్థం, పునస్సపిండీకరణం, అన్నేనహవిషా పార్వ ణవిధానేన, యుష్మదనుజ్ఞయా సద్యైవ మద్యకరిష్యే, ఇత్యాది సర్వం ప్రకృతివత్॥ అర్ఘ్యసంయోజనం, పిండ సంయోజనంచ న॥

౧౦. మలమాసమృతానాం, ఊనాబ్దికాది శ్రాద్ధవిచారః.

అధికమాసమృతివిషయే:—

శ్లో॥ ఆవృత్తిశ్చాన్యమాసానాం ద్వాదశాహేసపిండనే।
తథానావర్తయేదాద్యం మలేత్వావృత్తిరిష్యతే॥ ౧॥

,, మలమాసమృతానాంతు ఆద్యమేకాదశం విదుః।
శుద్ధమాసే తదాదీని పార్వణేనయథావిధి॥ ౨॥

,, [21]ఏకవింశద్దినేశాంతి[23]స్త్రయోవింశద్దినేశుభం
[25]పంచవింశేపితుర్మోక్షః[27]స్సప్తవింశేతథాశుచిః॥ ౩॥

,, [29]ఏకోనత్రింశద్దినే గయాశ్రాద్ధఫలంలభేత్।
మాసద్వి[2]త్రి[3]దినైకాహ[ ]న్యూనేస్యాదూనమాసికం॥ ౪॥

,, వదంతిద్వాదశేఽహ్న్యేకే తథాన్యేతుత్రయోదశే।
ద్వాదశాహాత్ప్రభృత్యష్టాదశాహాదూనమాసికే॥ ౫॥
నక్షత్రాదిబలంచింత్యం నస్యాదేకోనమాసికే॥

---

౨౦. ఆశౌచవిచారః.

శ్లో॥ ఆదంతజన్మనస్సద్యః ఆచూడాన్నైశికీస్మృతా।
త్రిరాత్రమావ్రతాదేశా ద్దశరాత్ర మతఃపరం॥ ౧॥

,, అచ్ఛిన్ననాభిమరణే పిత్రోరేకాహమిష్యతే।
జాతదంతే త్రిరాత్రంస్యా ద్యదిస్యాతాంతునిర్గుణౌ॥ ౨॥

,, భిన్ననాభేశ్శిశోర్మృత్యౌ మృతస్యప్రసవేఽపిచ।
మాతుశ్చగోత్రిణాంచైవ సర్వేషాంపూర్వమాచరేత్॥ ౩॥

,, చతుర్థేదశరాత్రంస్యా త్షణ్ణాత్రంపుంసిపంచమే।
షష్ఠేచతురహశ్శుద్ధి స్సప్తమేతుదినత్రయం॥ ౪॥

,, పితురాశౌచమబ్దంస్యా త్షణ్మాసంమాతురేవచ।
మాసత్రయంతుభార్యాయా స్తదర్ధంభ్రాతృపుత్రయోః॥ ౫॥

,, అసపిండాద్ద్విజం ప్రేతం విప్రోనిర్హృత్యబంధువత్।
విశుద్ధ్యతి త్రిరాత్రేణ మాతులాశ్చాత్మబాంధవాః॥ ౬॥

౨౧. అనుపేతకన్యాదీనాంమరణే అగ్నినిర్ణయః.

అనుపేతానాం కన్యకానాంచ పునర్దహనమంత్రేణైవ, దహనం కుర్యాత్ :—అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి... స్వాహా॥ఇతిమంత్రేణ, దహనంకుర్యాత్। చూడాకరణాత్పూర్వమనుపనీతానాం కన్యానాంచ,ఖననమేవ॥

---

౨౨. దేశాంతరమృతస్యపిత్రాదేః దశాహాత్పరం శ్రుతస్య కర్తవ్యవిధిః.

తథాంచమాధవీయే పైఠీనసిః :—

శ్లో॥ పితరౌ చేన్మృతౌ స్యాతాం దూరస్థోఽపి హిపుత్రకః।
శ్రుత్వా తద్దిన మారభ్య దశాహం సూతకం భవేత్॥
దక్షోఽపి॥ మహాగురునిపాతేతు ఆర్ద్రవస్త్రోపవాసినా।
అతీతేఽబ్దేఽపి కర్తవ్యంప్రేతకార్యం యథావిధి॥

సంవత్సరా దూర్ధ్వ మపి ఆశౌచోదకదానాదికం కార్యం।నపునస్స్నానమాత్రా చ్ఛుద్ధి రిత్యర్థః- పిత్రోః ఆద్యశ్రాద్ధపర్యంతం పితృపూర్వకం కృత్వా,అనంతరం పితుస్సాపిండ్యం ప్రథమం నిర్వర్త్య, తతోమాతుస్సాపిండ్యం ఏకస్మిన్నేవ దివసే కుర్యా దితి నిష్కర్షః॥

తత్సంకల్పః.

కర్తా, ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ అస్మత్పితుః సంవత్సరా త్పూర్వంమృతస్య గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య శ్రుతదివస మారభ్య దశాహాశౌచ మాశ్రిత్య పలాశవిధినా పైతృమేధికేన కర్మణా సంస్కరిష్యే:—(తరువాత చేయందగిన విధానమును పలాశవిధియందుచూడుడు)- కృష్ణాజినే పర్ణమయం పురుషాకృతింకృత్వా, తతః ప్రేతామాత్యాఃబాంధవాః పర్యుపవిశ్య, శిరస్సుపాంసూనావపంతీత్యేతదాదికర్మ ప్రతిపద్యతే। ప్రథమాదిద్వాదశాహాంతం ప్రకృతివత్। ఇత్థంజ్యేష్ఠస్యాపి కనిష్ఠస్యాపి కర్తవ్యవిధిః॥

౨౩. దేశాంతరేమృతస్య యథావిధిసంస్కృతస్య అన్యత్రస్థితేనఅనగ్నికజ్యేష్ఠపుత్రేణ కర్తవ్యవిధిః.

తదుక్తంమాధవీయే:—ద్వివిధోహిదేశాంతరమృతః, కృతసంస్కారశ్చ,అకృతసంస్కారశ్చ,అత్రకృతసంస్కారస్య మరణశ్రవణే సంవత్సరాదర్వాగూర్ధ్వమాశౌచం వచనద్వయేన వ్యవస్థాపితమ్।అకృతసంస్కారస్య మరణశ్రవణే త్వాశౌచశ్రవణేన పిండదానేదేః కాలవిశేషో వివిచ్యతే, అకృతసంస్కారోఽపి ద్వివిధః,మరణదివసజ్ఞానాజ్ఞానభేదాత్। యస్య హి మరణదివసో విజ్ఞాతః తస్యప్రత్యాబ్దికాది శ్రాద్ధంతద్దివస ఏవకర్తవ్యం॥ ఆశౌచగ్రహణపిండోదకదానాదికంతు అనిషిద్ధనక్షత్రాదికం పర్యాలోచ్య తత్రానుష్ఠేయమ్। శిష్టాచారస్య తథైవసత్వాత్॥

---

౨౪. మరణదివసజ్ఞానాజ్ఞానవిధిః.

యస్యతు దివసో నజ్ఞాతః తంప్రతి ఏతదుచ్యతే। శ్లో॥ దేశాంతరంగతో విప్రః ప్రయాసాత్కాలచోదితః। దేహనాశ మనుప్రాప్తః తిథిర్నజ్ఞాయతేయది। కృష్ణాష్టమీ త్వమావాస్యా కృష్ణాచైకాదశీ చయా। ఉదకం పిండదానంచ తత్రశ్రాద్ధంచకారయేత్॥

తీర్థయాత్రాదినా కేనచిన్నిమిత్తేన దేశాంతరగతస్య విప్రస్య చిరకాలబహుదేశ పర్యటనాది సంపాదితాయాసబాహుళ్యాద్యత్రక్వాపి దేహనాశోభవతి, అతఏవతన్మరణతిథిర్నజ్ఞాయతే। మరణవార్తాచయదాకదాచిచ్ఛ్రుతాభవతి తత్రతదీయాశౌచస్వీకారం తిలోదకపిండదానోపక్రమాదికంచేత్యేతదుభయం కృష్ణాష్టమీ, ఏకాదశీ, అమావాస్యాద్యన్యతమతిథిషు ఇచ్ఛానుసారం కర్తవ్యం, తస్యామేవతిథౌ ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధం చకర్తవ్యం; యద్యస్మిన్వచనే ఆశౌచస్వీకారః సాక్షాన్నప్రాప్తః, తథాపిపూర్వోత్తర వచనయోః . ఆశౌచవిషయత్వేన తత్ప్రకరణత్వాత్ , ఆశౌచస్వీకారమంతరేణ తిలోదకపిండదానయోరసంభవాచ్చ ఆశౌచస్వీకారోఽపి అత్రవివక్షిత ఇతిగమ్యతే॥

---

౨౫. కృతసంస్కారస్యవిధిరుచ్యతే.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్యసద్భావే కనిష్ఠఃకురుతేక్రియాం।
ప్రేతత్వాన్నవిముచ్యేత పితృత్వంనచగచ్ఛతి॥

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, పూర్వోక్త... తిథౌ అస్మత్పితుః కృతసంస్కారస్య గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య తృప్త్యర్థం శ్రుతదివసమారభ్య దశాహపర్యంతం తిలోదక ప్రదానానికరిష్యే, తిలైస్సహోదకమంజలినా గృహీత్వా, అస్మత్పిత్రే కృతసంస్కారాయ గోత్రాయ శర్మణేవసురూపాయ ఏతత్తిలోదకందదామ్యుపతిష్ఠతు, ఇతిత్రీన్ జలాంజలీన్ దత్వా, ఏకాదశాహే దేవసపిండీకరణంకృత్వా, సంవత్సరాత్పూర్వంచేత్, మాసికాస్యపకృష్య ప్రకృతమాసికంకుర్యాత్ ; అనంతరంతు ప్రత్యాబ్దికంకుర్యాత్॥

ఏతత్ అనగ్నిక జ్యేష్ఠపుత్రకర్తవ్యవిధిః.

సాగ్నికశ్చేద్యథావిధి కర్మ పలాశవిధినాకుర్యాత్॥ తత్ర, క్రమః :—

ఉపవీతీ, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతీ, పూర్వో... తిథౌ శ్రుతదివసమారభ్యేత్యాదికం సర్వంపూర్వవత్॥

---

౨౬. దేశాంతరే మృతస్య దహనసంచయనాభ్యాం సంస్కృతస్య అనంతర కర్మకర్తవ్యవిధిః:—

పుత్రస్సాగ్నికశ్చేదస్థ్నాముపలంభే తేషామేవదహనం అనుపలంభే పలాశవిధినాదహనాదికం సర్వం పలాశవిధివత్॥

౨౭. జ్యేష్ఠేఅనగ్నికేకనిష్ఠేసాగ్నికే సపిండీకరణాది విధిః.

తథాచగౌతమః :—

శ్లో॥ సపిండీకరణంపిత్రోః కుర్యాదౌపాసనానలే।
ఇతరేషాంసపిండానాం లౌకికాగ్నౌవిధీయతే॥
,, జ్యేష్ఠభ్రాతాఽనగ్నిమాన్స్యాత్కనిష్ఠస్త్వగ్నిమాన్భవేత్।
కనిష్ఠేనైవకర్తవ్యా సపిండీకరణక్రియా॥
,, సపిండీకరణంపుత్రః పితుఃకుర్వీతయోఽగ్నిమాన్।
అనగ్నిష్వక్రియానస్యాదేకోద్దిష్టాద్యతేక్వచిత్॥

తదాహపైఠీనసిః:—

శ్లో॥ సపిండీకరణంపుత్రః పితుఃకుర్వీత యోగ్నిమాన్।
అనగ్నేస్తు క్రియాన స్యాదేకోద్దిష్టాద్యతేక్వచిత్॥

,, జ్యేష్ఠపుత్రోఽనగ్నిమాన్ స్యాత్కనిష్ఠస్త్వగ్నిమాన్భవేత్।
కనిష్ఠ ఏవ కుర్వీత సపిండీకరణం పితుః॥ కించ॥

పుత్రేషు సర్వేష్వపి అనగ్నికేషు బ్రహ్మచారిషువా జ్యేష్ఠఏవలౌకికాగ్నౌకుర్యాత్:— సపిండీకరణంకుర్యాత్ శ్రౌతస్మార్తాగ్నౌచ విచక్షణః।
అభావేలౌకికేప్యగ్నౌ సర్వంసంపాదయేద్బుధః॥

బృహస్పతిః:— సపిండీకరణంపిత్రోః పితృయజ్ఞవిధానతః।
పుత్రాస్సర్వే పృథక్కుర్యుర్యద్వా జ్యేష్ఠేన కారయేత్॥

౨౮. దశాహమధ్యేప్రేతభార్యారజస్వలాచేత్.

కంఠసూత్రాదికంనవిసృజేత్, మృతేహని దశమేహనివారాత్రౌ కంఠసూత్రం కర్ణపత్రాదీని నవిసృజేత్, తదాహసంగ్రహకారః:—

శ్లో॥ కంఠసూత్రంకర్ణపత్రే త్యక్త్వాతత్ప్రేతసన్నిధౌ।
పశ్చాత్తత్సంగ్రహేన్నారీ యదాభర్తృమృతిస్తదా।

తథాచస్మృతిః:—

శ్లో॥ మృతేభర్తరి తత్స్త్రీ కంఠసూత్రంపరిత్యజేత్।
పశ్చాత్తత్సంగ్రహనాదర్వాగ్దశమేఽహని॥

దశాహమధ్యేసా రజస్వలాచేత్తదాకంఠసూత్రాదికంనవిసృజేత్॥

తదాహ సఏవ:—

శ్లో॥ మృతేభర్తరి తత్స్త్రీ హ్యాశౌచాంతే రజస్వలా।
శ్రాద్ధంతత్ర ప్రకుర్వీత స్నాత్వాసూత్రం విముంచతి॥

,, దశాహాభ్యంతరేదైవాత్ప్రేతభార్యారజస్వలా।
తదాశ్రాద్ధాదికంకార్యం స్నాత్వాసూత్రంవిసర్జయేత్॥

ప్రేతపత్నీయదికర్మాధికారవతీ, స్వయమేవరజస్వలాస్యాత్పంచమేహని దహనాదీనికుర్యాత్,లోకాక్షిః:—స్త్రీకర్త్రీ భర్తృకృత్యేషు మధ్యే యదిరజస్వలా।పంచమేహని సా స్నాత్వాయథావిధి పునశ్చరేత్॥ దహనాత్పూర్వం రజస్వలా చేద్దహనాదీని అన్యేన కారయిత్వా, శుద్ధ్యనంతరం, తూష్ణీమస్థీన్యాదాయ, దహనాది సపిండీకరణాంతంకుర్యాత్॥

దేవలః:—శ్లో॥ శుద్ధిస్నానంతథాకర్తు మశక్తా చేద్రజస్వలా।
తూష్ణీమమంత్రకం దాహంకారయిత్వా తతఃపరం ॥
పంచమేఽహనిసాస్నాత్వా త్వస్థీన్యాదాయయత్నతః।
స్వశాఖోక్తవిధానేన యథాశాస్త్రం సమంత్రకం॥
ఇత్యాదినా కర్మకర్తవ్యం॥

అథయతిప్రకరణే, ఆదావాశ్రమస్వీకరణం.

ఆహితాగ్నిశ్చేత్ప్రాజాపత్యా మాగ్నేయీంత్రైధాతవీయాం వైశ్వానరం వా సర్వవేదసదక్షిణా మిష్టింకుర్యాత్। అనాహితాగ్నిశ్చే దాగ్నేయస్థాలీపాకపూర్వకం, సర్వం సమానమన్యత్।ఇష్ట్యశక్తౌ ఇష్టిదేవతాయై ఆహవనీయే పూర్ణాహుతిగ్ం హుత్వా, మంత్రేణాహవనీయే దారుమయాణిపాత్రాణి ప్రజ్వాల్య మృణ్మయాన్యప్సునిక్షిప్య అయంతేయోనిర్యాత్తే అగ్నేయజ్ఞియేతిద్వాభ్యా మాత్మన్యగ్నీన్ త్సమారోప్య, ఆతురసన్యాసం కుర్యాత్॥

ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ప్రీత్యర్థంసర్వకర్మసమాప్త్యర్థం ప్రాజాపత్యేష్టిస్థానే పూర్ణాహుతిం హోష్యామి, ఆహవనీయం విహృత్య, జుహ్వాం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా॥

ప్రజాపతే నత్వదేతాన్యన్యో విశ్వాజాతాని పరితాబభూవ। యత్కామాస్తేజుహుమస్తన్నో అస్తువయగ్గ్ స్యామపతయో రయీణాం॥

తవేమే లోకాః ప్రతిశో దిశశ్చ పరావతో నివత ఉద్వతశ్చ। ప్రజాపతే విశ్వసృజ్జీవధన్య ఇదం నో దేవ ప్రతిహర్యహవ్యగ్గ్ స్వాహా॥ ప్రజాపతయఇదం ॥

సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే:—భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయఇదం॥

ఇత్యార్చికకల్పః.

యాజుషకల్పే:—యాజ్యా, ౧. సవేదపుత్రః పితరగ్ం సమాతరగ్ం ససూనుర్భువత్సభువత్పునర్మఘః। సద్యామార్ణోదంతరిక్షగ్ం ససువస్సవిశ్వా భువో అభవత్సఆభవత్స్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం॥

౨. భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయఇదం॥

అగ్న్యాత్మారోపణం.

యా తేఅగ్నే యజ్ఞియాతనూ స్తయే హ్యారోహాత్మానం। అచ్ఛా వసూని కృణ్వ న్నస్మే నర్యా పురూణి। యజ్ఞోభూత్వా యజ్ఞమాసీద స్వాంయోనిం జాతవేదో భువ ఆజాయమాన స్సక్షయ ఏహి॥

ఇత్యాత్మారోపణంకృత్వా। దారుపాత్రాణ్యాహవనీయేహుత్వా, మృణ్మయపాత్రాణి జలేవినిక్షిప్య, ప్రైషోచ్చారణం కుర్యాత్॥

అనాహితాగ్ని శ్చేద్యథోక్త సర్వప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా,విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్నిం విధినాసంధాయ,ఔపాసనంకృత్వా పునఃప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ప్రీత్యర్థం సర్వకర్మనివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యహోమం కరిష్యే॥ పూర్వోత్తర పరిషేచనేన చతుర్గృహీతే నాజ్యేన, ప్రజాపతయేస్వాహా। ప్రజాపతయఇదం॥ ఇతిహుత్వా॥ దారుపాత్రాణ్యగ్నౌ వినిక్షిప్య, ఆత్మారోపణం కుర్యాత్:—యా తే అగ్నే యజ్ఞియాతనూ... య ఏహి॥ తతః ప్రైషోచ్చారణం కుర్యాత్॥

---

* ఆతురసన్న్యాసవిధిః.

అస్యప్రయోగః। అథజలాశయంగత్వా అప ఉపస్పృశ్య, క్షౌరం కృత్వా, యథావిధిస్నాత్వా, అశక్తశ్చే న్మంత్ర స్నానంకృత్వా, స

---

* ఆతురోద్వివిధః, రోగాదినా ముమూర్షు ర్వ్యాఘ్రాదినాభయాక్రాంతశ్చేతి; వ్యాఘ్రాదినాభయాక్రాంతస్య దత్తాత్రేయః:—

శ్లో॥ ఉత్పన్నే సంకటే ఘోరే చోరవ్యాఘ్రాదిగోచరే।
భయభీతస్య సన్న్యాసమంగిరో మునిరబ్రవీత్॥ ౧॥
ఆతురాణాంచ సన్న్యాసే న విధిర్నైవచక్రియా।
ప్రైషమాత్రం సముచ్చార్య సన్న్యాసం తత్రపూరయేత్॥ ౨॥

సోఽపిజీవిష్యతిచేత్ యథావిధి దండాదికాన్ ధృత్వా స్వధర్మనిష్ఠోభవేత్॥ ఇతి॥ రోగాక్రాంతస్య విధివిశేషోఽస్తి:—

సంకల్ప పూర్వకం తత్ర క్షౌరంకృత్వా యథావిధి।
ప్రాయశ్చిత్తం యథాశక్తి కుర్యాద్విద్వాన్నుస్నాతః॥ ౧॥
గత్వోదకసమీపంతు పాత్రాభ్యా మపఉద్ధరేత్।

ర్వప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా, అప ఉపస్పృశ్య, పాత్రేఽఉదకం గృహీత్వా, దక్షిణేన హస్తేన కించి దుదకమాదాయ :—

౧. ఏషవా అగ్నేర్యః ప్రాణః ప్రాణంగచ్ఛస్వాహా స్వాంయోనింగచ్ఛస్వాహా॥

౨. ఆపోవై సర్వాదేవతాస్సర్వాభ్యో దేవతాభ్యోజుహోమిస్వాహా॥

ఇతిఆహుతిద్వయ మప్సుహుత్వా॥ (అప్సుహుత్వేత్యత్ర, అస్యస్మిన్పాత్రస్థజలేఆహుతిద్వయంహుత్వేత్యర్థః॥)

తతః పాత్రస్థం హుత శేషం తోయం "ఆశుశ్శిశాన" ఇత్యభిమంత్ర్య॥

ఆశుశ్శిశానో వృషభోన యుధ్మోఘనాఘనః క్షోభణశ్చర్షణీనాం। సంక్రందనోఽనిమిష ఏకవీర శ్శతగ్ంసేనా అజయత్సాకమింద్రః। సంక్రందనేనాఽనిమిషేణ జిష్ణునాయుత్కారేణ దుశ్చ్యవనేనధృష్ణునా। తదింద్రేణజయతతత్సహధ్వం యుధోనరఇషుహస్తేనవృష్ణా। సఇషుహస్తై స్సనిషంగిభి ర్వశీసగ్ స్రష్టా సయుధఇంద్రోగణేన।సగ్ంసృష్టజి త్సోమపాబాహుశర్ధ్యూర్ధ్వధన్వాప్రతిహితాభిరస్తా।బృహస్పతేపరిదీయారథేనరక్షోహామిత్రాగ్ం అపబాధమానః। ప్రభజన్సేనాః ప్రమృణోయుధాజయన్నస్మాకమేధ్యవితారథానాం। గోత్రభిదంగోవిదం వజ్రబాహుం జయంతమజ్మప్రమృ

తయో రేకం కరేణాథ గృహీత్వా దక్షిణేన వై ॥ ౨॥
అస్యస్మి "న్నేషవే" త్యాది మంత్రాభ్యాం జుహుయాత్సుధీః।
కృత్వాహుతి ద్వయంపశ్చా త్పాత్రస్థం హుత శేషితం॥ ౩॥
ఆశుశ్శిశానో వృషభ ఇత్యనువాకేనాభి మంత్రయేత్ ।
పుత్రేషణేతిమంత్రేణ తద్గృహీత్వాపిబేజ్జలం॥ ౪॥
ద్వితీయ మభయం సర్వే త్యే తదుక్త్వా పునఃపిబేత్।
"ఓం భూర్భువస్సువరో" మితి పిబేచ్ఛిష్టం న శేషయేత్॥ ౫॥
ఆదాయాంజలినాతోయ మస్యత్ప్రతిదిశం క్షిపేత్।
ఆదిత్యాభిముఖోభూత్వా చోర్ధ్వబాహు రతంద్రితః॥ ౬॥
సన్యస్తోఽహ మిమం మంత్రం త్రివారంహ్యాభ్యసే ద్ద్విజః॥
అతఊర్ధ్వం గృహంబంధూ న్నగచ్ఛే ద్భిక్షుకోభవేత్॥ ౭॥
మృతేత్వ నిక్షిపే ద్భూమా వుదకేవా యథావిధి॥

ఇత్యాతురసన్న్యాసవిధిశ్లోకాః.

ణంతమోజసా। ఇమగ్ం సజాతా అనువీరయధ్వ మింద్రగ్ం సఖాయో అను
సగ్ం రభధ్వం। బలవిజ్ఞాయస్థవిరః ప్రవీర స్సహస్వాన్ వాజీ సహమాన
ఉగ్రః। అభివీరో అభిసత్వా సహోజా జైత్రమింద్ర రథమాతిష్ఠగోవిత్।
అభిగోత్రాణి సహసాగాహమానో దాయో వీరశ్శతమన్యురింద్రః। దుశ్చ్య
వనః పృతనాషాడయుధ్యో ఽస్మాకగ్ంసేనా అవతు ప్రయుత్సు। ఇంద్ర ఆసాం
నేతా బృహస్పతిర్దక్షిణా యజ్ఞః పుర ఏతు సోమః। దేవసేనానా మభిభఞ్జతీ
నాం జయంతీనాం మరుతో యంత్వగ్రే। ఇంద్రస్య వృష్ణో వరుణస్య రాజ్ఞ
ఆదిత్యానాం మరుతాగ్ం శర్ధ ఉగ్రం। మహామనసాం భువనచ్యవానాం
ఘోషో దేవానాం జయతాముదస్థాత్। అస్మాకమింద్ర స్సమృతేషు ధ్వజే
ష్వస్మాకం యా ఇషవస్తా జయంతు। అస్మాకం వీరా ఉత్తరే భవంత్వస్మా
ను దేవా అవతా హవేషు। ఉద్ధర్షయ మఘవన్నాయుధాన్యు త్సత్వనాం
మామకానాం మహాగ్ంసి। ఉద్వృత్రహన్ వాజినాం వాజినాన్యుద్రథా
నాం జయతా మేతు ఘోషః। ఉపప్రేత జయతా నర స్థిరా వస్సంతు బా
హవః। ఇంద్రో వశ్శర్మ యచ్ఛత్వనాధృష్యా యథాసథ। అవసృష్టా పరాపత
శరవ్యే బ్రహ్మసగ్ంశితా। గచ్ఛామిత్రాన్ప్రవిశ మైషాంకంచనోచ్ఛిషః।
మర్మాణి తే వర్మభి శ్ఛాదయామి సోమస్త్వా రాజామృతేనాభివస్తాం। ఉరో
ర్వరీయో వరివస్తే అస్తు జయంతం త్వా మనుమదంతు దేవాః। యత్ర
బాణా స్సంపతంతి కుమారా విశిఖా ఇవ। ఇంద్రోన స్తత్ర వృత్రహా వి
శ్వాహా శర్మ యచ్ఛతు॥

ఉదకప్రాశనం.

౧. పుత్రేషణ విత్తేషణ లోకేషణ దారేషణాని మయ్యాత్యక్తాని
స్వాహా॥ ఇతి హస్తే నకించిదుదకం పిబేత్॥

౨. అభయం సర్వభూతేభ్యో మత్తస్స్వాహా॥ ఇతి ద్వితీయం పిబేత్॥

౩. ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా। ఇతి పాత్రస్థ ముదకం నిశ్శేషం పిబేత్॥
అన్యజ్జలం ప్రతిదిశం క్షిపేత్॥

అథ సావిత్రీప్రవేశనం.

౧. ఓం భూః తత్సవితుర్వరేణ్యం, గాయత్రీం వ్యాహృతౌ ప్రవేశయామి,
౨. ఓం భువః భర్గో దేవస్య ధీమహి, సావిత్రీం వ్యాహృతౌ ప్రవేశయామి॥

౩. ఓగ్ం సువః ధియో యో నః ప్రచోదయాత్, సరస్వతీం వ్యాహృతౌ ప్రవేశయామి॥

గాయత్రీప్రవేశనం.

౧. ఓంభూః, తత్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి, గాయత్రీంవ్యాహృతౌ ప్రవేశయామి॥

౨. ఓంభువః, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, గాయత్రీంవ్యాహృతౌప్రవేశయామి॥

౩. ఓగ్ంసువః, తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, గాయత్రీం వ్యాహృతౌ ప్రవేశయామి॥

౪. ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, కృత్స్నాంగాయత్రీంవ్యాహృతిషుప్రవేశయామి॥

ప్రణవప్రవేశనం.

౧. ఓంభూః, వ్యాహృతింప్రణవే ప్రవేశయామి।

౨. ఓంభువః, వ్యాహృతింప్రణవే ప్రవేశయామి॥

౩. ఓగ్ంసువః, వ్యాహృతింప్రణవె ప్రవేశయామి॥

౪. ఓం భూర్భువస్సువః, సర్వాః వ్యాహృతీః ప్రణవెప్రవేశయామి॥

ప్రణవ విశిష్టోభూత్వా, శిఖాం యజ్ఞోపవీతంచగృహీత్వా॥

భూస్స్వాహా:—ఇత్యప్సుభూమౌవా ప్రక్షిప్య ఆత్మాన మన్విచ్ఛేత్॥

అథప్రైషః.

ఆదిత్యాభిముఖోభూత్వా, ఊర్ధ్వబాహురతంద్రితః,

౧. మంద్రస్వరేణ:—ఓంభూః, సన్న్యస్తంమయా,

౨. మధ్యమస్వరేణ:—ఓంభువః, సన్న్యస్తంమయా,

౩. ఉచ్చైస్స్వరేణ:—ఓగ్ం సువః, సన్న్యస్తంమయా,

౪. ఓంభూర్భువస్సువః, సన్న్యస్తంమయా,

తతః పరం పుత్ర గృహంనగచ్ఛేత్; స్వధర్మనిష్ఠాభవేత్; మృతే సన్న్యాసిధర్మేణ ఔర్ధ్వదైహికంకుర్యాత్॥

---

౧. బ్రాహ్మణాభావే, అగ్నౌకరణవిధిః (దీక్షితేన సమన్వితః).

మాధవీయే, ఋష్యశృంగః:—శ్లో॥ తిథిచ్ఛేదో న కర్తవ్యో వినా శౌచం యదృచ్ఛయా।పిండశ్రాద్ధంచకర్తవ్యం విచ్ఛిత్తిం నైవకారయేత్॥

చకారేణాగ్నౌ కరణం సముచ్చినోతి। శ్రాద్ధశబ్దేన అత్రబ్రాహ్మణతర్పణం వివక్షితం। పిండదానస్య పృథగుపాత్తత్వాత్, విచ్ఛిత్తిం నైవకారయే దితిబ్రాహ్మణ తర్పణం కర్తు మసమర్థశ్చేత్పిండ ప్రదాన మాత్ర మపికుర్యాత్, సర్వథా పితృర్చనస్య విచ్ఛిత్తిం=విచ్ఛేదం నకుర్యాదిత్యర్థః, అత ఏవనిగమః:—ఆహితాగ్నిః పితృర్చనం పిండైరేవ బ్రాహ్మణానపివాభోజయే దితి, అత్ర వ్యవస్థితో వికల్పః, సతిసామర్థ్యే బ్రాహ్మణతర్పణం పిండప్రదానంచ కుర్యాత్, తత్రాసామర్థ్యే అగ్నౌకరణ సహితం పిండప్రదాన మాత్రమితి॥ అసామర్థ్యంచ బ్రాహ్మణాభావ ప్రయుక్తం। ద్రవ్యాభావ ప్రయుక్తంచ; బ్రాహ్మణాభావశ్చ పాత్రాభావః, సర్వాభావశ్చ; సర్వశబ్దేననిషిద్ధ వ్యతిరిక్త ఏవగ్రాహ్యాః। "అగ్ర్యాస్సర్వేషు వేదేష్వి"త్యాదినా శ్రాద్ధయోగ్యబ్రాహ్మణ ప్రతిపాదనేన తద్వ్యతిరిక్తానా మయోగ్యత్వేసిద్ధే పునః కేషాంచిత్, రోగ్యాదీనాం నిషేధవచనం ఉక్తలక్షణ బ్రాహ్మణాసంభవే ప్రతిషేధరహితానాం ప్రాప్త్యర్థం ఇతి విజ్ఞానేశ్వరానుసారాత్, కర్మదుష్టా=శ్శాస్త్రవిరుద్ధకారిణ ఇతి నిషేధకోటిమధ్యే నైదికానాం ప్రవిష్టత్వాత్, తత్రిచాభావే క్రమేణధర్మ ప్రవృత్త్యై,ప్రతిసిధి ప్రతిపాదనం కృతం తథాహి:—

శ్లో॥ పాత్రాభావేవనంగత్వా పితృయజ్ఞవిధానరః।
నిర్దిశ్యాప్యన్న ముద్ధృత్య యతిపాత్రంతతోనయేత్॥
,, సర్వాభావే క్షిపేదగ్నౌ గవిదద్యాదథాప్సువా।
నతుప్రాప్తస్యలోపోzస్తి పైతృకస్యవిశేషతః॥

ద్రవ్యాభావేతు:— శ్లో॥ అగ్నినావాద హేత్కక్షం శ్రాద్ధకాలేసమాగతే। తస్మిన్నుపవసే దహ్నా జపేద్వాశ్రాద్ధసంహితాం॥

శ్లో. సర్వాభావే వనంగత్వా కక్షమూలప్రదర్శకః।
సూర్యాదిలోకపాలానా మిదముచ్చైః పఠిష్యతి॥
,, నమేస్తివిత్తంనధనంనచాన్య చ్ఛ్రాద్ధోపయోగిస్వపితౄన్నతోస్మి।

తృప్యంతుభక్త్యా పితరోమయైతే భుజౌకృతౌవర్త్మనిమారుతస్య॥

తథాచపాత్రాభావే, సతిసంభవే యత్రపాత్రం తత్రనయనం; తదసంభవే, ఉదాసీనాభావేచ, (ఉదాసీనోహ్యసంబంధః) అగ్నౌహోమోవా; సాలగ్రామే, కుశేవా, పిత్రాదీనావాహ్య, యథావిధ్యభ్యర్చ్య తదన్నంగవేదద్యాత్ ।జలేవాప్రక్షిపేత్॥ అగ్నివిషయే శ్రుతిః:— అగ్నిః ప్రాశ్నాతుప్రథమస్సహివేదయథాహవిః । అనష్టమస్మాకంకుర్వన్ బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః॥ ఇతిమంత్రలింగాత్,అగ్నిమేవ బ్రాహ్మణస్థానేకల్పయిత్వా, సంకల్పే,శ్రాద్ధమిత్యంతముక్త్వా "బ్రాహ్మణాభావే అగ్నౌకరిష్య" ఇత్యుక్త్వా, అనంతరం సర్వత్ర యథావిధ్యర్చనం కృత్వా పృథివీతేపాత్రమితి, మంత్రే "అగ్నేస్త్వాముఖే" ఇత్యుక్త్వా, అగ్నేస్త్వా ప్రాణాపానయోరితివదేత్। ఏవం సర్వత్రబ్రాహ్మణపదోచ్చారణస్థలే "అగ్నిస్త్వాహవనీయార్థే" ఇత్యాదితంత్రంసమాపయేత్।"ఉశంతస్త్వాహవామహ"ఇతిమంత్రేణభోజనస్థానే ద్వాత్రింశత్కబలహోమంకుర్యాత్। శేషంయథాప్రకృత్యావాహనీయం " విశ్వేదేవాస ఆగతశ్శృణుతామ ఇమంహవం।ఏదంబర్హిర్నిషీదత"ఇతిమంత్రలింగాత్కుశావాహనేపిబ్రాహ్మణశబ్దస్థానే సర్వత్ర కుశపదప్రయోగః కర్తవ్యః।సంకల్పేऽపితథైవ కర్తవ్యః; శేషం సమానం॥

శ్లో॥ అన్నంపాత్రేసముద్ధృత్య సర్వత్రప్రకృతస్యతు।
దేవతాయతనేకృత్వా యథావిధిప్రవర్తయేత్॥

ఇత్యాదివసిష్ఠవచనేన సాలగ్రామాహ్వానపక్షేపి ఊహాదికం యథాపూర్వమేవ కర్తవ్యం॥ నచ విశ్వేదేవస్థానఏవ విహితమితి వాచ్యం। బ్రాహ్మణాభావరూపానుపపత్తేస్తుల్యత్వాత్। సర్వత్ర స్మార్తప్రాయశ్చిత్తాదిషు అనుపపత్తి తౌల్యమాదాయ విధిప్రవృత్తే రభ్యుపగతత్వాత్॥ యద్వా:— శ్లో. భ్రాతృన్వా భోజయేచ్ఛ్రాద్ధేపుత్రం వాపిబహుశ్రుతం।
ఆత్మానంవానియుంజీత నవిప్రంవేదనిందకం॥

ఇత్యాదివచనబలాత్ యంకంచనపితృస్థానే కల్పయిత్వా, విశ్వేదేవస్థానే, సాలగ్రామాది కల్పనాద్వాకుర్యాదితి శాస్త్రతాత్పర్యం, సర్వథాతిథివిచ్ఛేదో వా పతిత నిమంత్రణం వానకర్తవ్య మితిరాద్ధాంతః॥

అథ పైతృమేధీయ కారికాః.

తత్రదసానకారికాః (అపరకృష్ణీయే)

శ్లో॥ ఉత్క్రాన్తివైతరణ్యౌచ దశదానాని చైవహి।
మృతేపి కృత్వా తం ప్రేతం శవధర్మేణ దాహయేత్ ॥ ౧॥
,, నామగోత్రే సముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖో దేవకర్తనాత్।
ఉదఙ్ముఖాయ విప్రాయ దత్వాంతే స్వస్తివాచనం॥ ౨॥
,, అత్యుత్క్రాన్త్యై ప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణసిద్ధయే।
తుభ్యం సంప్రదదే ధేను మిమా ముత్క్రాన్తిసంజ్ఞికాం॥ 3॥
,, యమద్వారే మహాఘోరే తప్తా వైతరణీ నదీ।
తర్తుకామః ప్రయచ్ఛామి కృష్ణాం వైతరణీం తుగాం॥ ౪॥

ఇత్యుత్క్రాంతిగోదాన క్రమః.

,, అనాహితాగ్నే ర్మరణే సందిగ్ధే చైవ దక్షిణే।
కర్ణే తస్యాయుషః ప్రాణ మనువాకం జపే త్తదా॥ ౫॥
,, మృద్గోమయాభ్యాం ప్రేతస్య దేహసంశోధనం భవేత్।
స్నాపయిత్వా ప్యలంకృత్య తత్పుత్రో సోదరోఽపివా॥ ౬॥
,, హ్యాసన్నో భవే ద్బంధు స్స్నాత్వా చార్ద్రేణ వాససా।
,, దద్యా జ్జన్మని మృత్యౌచ దశదానాన్యనుక్రమాత్॥ ౭॥
,, గోభూతిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ।
రౌప్యం లవణ మిత్యేవం దశదానానికీర్తితం॥ ౮॥
,, ఏతాని దశదానాని నరాణాం మృత్యుజన్మనోః।
కుర్యా దభ్యుదయార్థంచ ప్రేతస్యేహ పరత్రచ॥ ౯॥
,, మంత్రాశ్చదశదానానాం కథ్యంతే స్మృతిశాసనాత్।
గవా మంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ॥ ౧౦॥
,, యస్మాత్తస్మా చ్ఛివం మేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౦॥
,, యజ్ఞసాధనభూతో యో విశ్వస్యాఘప్రణాశనః।
విశ్వరూపధరో దేవః ప్రీయతా మనయా గవా॥ ౧౧॥
,, సర్వసస్యాశ్రయా భూమి ర్వరాహేణ సముద్ధితా।

అనంతపుణ్యఫలదా అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౨॥
,, తిలాః పాపహరాః పుణ్యాః విష్ణో ర్దేహసముద్భవాః।
తిలాదానా దసహ్యాంమే పాపం నాశయ కేశవ॥ ౧౩॥
,, హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః।
అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౪॥
,, శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయా లక్షణంపదం।
దేహాలంకరణం వస్త్ర మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౫॥
,, కామధేనో స్సముద్భూతం సర్వక్రతుషు సంస్థితం।
దేవానా మాజ్య మాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౬॥
,, ధాన్యం కరోషి దాతార మిహలోకే పరత్రచ।
యస్మా త్ప్రీముచ్యతే ధాన్య మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥౧౭॥
,, శ్రేష్ఠ స్సర్వరసానాం చ మనః ప్రీతికరం ప్రియం।
గుడం ద్రవ్యప్రదం న్నాణా మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ౧౮॥
,, పితౄణాం వల్లభం యస్మా ద్దరిద్రస్యేశ్వరస్య చ।
రజతం పాహి న స్తస్మా ద్దుఃఖ సంసారసాగరాత్॥ ౧౯॥
,, రసానా మగ్రత శ్శ్రేష్ఠం లవణం బలవర్ధనం।
తస్మాద్రస్యప్రదానేన ప్రీతో భవతు శంకరః॥ ౨౦॥

ఇతి దశదానశ్లోకాని,

,, కేశా స్ప్రకీర్య తన్మధ్యే క్షిపేయుః జ్ఞాతయో మృతం।
అగ్నే స్సమీపతః పశ్చా ద్విదధ్యా త్ప్రీత మంత్రతః॥ ౨౧॥
,, అగ్నిం పరి స్తరే ద్దర్భైః పితృకర్మక్రమేణ చ।
సర్వస్యేతి చ దర్భేషు త ముత్తానం నిపాత్య చ॥ ౨౨॥
,, సర్వసంవేశనేష్వేవం దక్షిణాశిరసం నయేత్।
నిధాయ శిరసాగ్నిం తం గృహీత్వాగ్నిం సకృ త్పునః॥ ౨౩॥
,, పరేయువాంస మిత్యగ్నె అన్వారభ్య హుతం భవేత్।
వపనం చ తథా కుర్యా న్నఖానాం చ నికృంతనం॥ ౨౪॥
,, పాదాంగుష్ఠౌ దృఢౌ బద్ధ్వా శుక్లసూత్రేణ హస్తయోః।
ఔదుంబర్యా మథాసంద్యాం సం స్తృణాయాం కుశాజినైః॥ ౨౫॥

,, ప్రేతం నిపాత్య చోత్తానం అహతేన చ వాససా।
సదశేన "ఇదంత్వాగ న్నిత్యం తేన నిగూహయేత్॥ ౨౬॥
,, అపైతదూహ" మంత్రేణ పురాణం ధారయే త్స్వయం।
దద్యా ద్దేశైకశో దర్భా నోద్ధృహ స్తేషు తేషుచ॥ ౨౭॥
,, నయంత్యయా వినావృద్ధా సజాతీయవిజాతయః।
అగ్నిమాజ్యం హిరణ్యస్య శకలాని తదాజ్యకం॥ ౨౮॥
,, దర్భాన్ చరుం రాజగవీ ముదకస్య చభాజనం।
తిలతండులపాషాణ కుశానాం శుల్బవాలుకాః॥ ౨౯॥
,, త్రిసః పలాశశమ్యా వా ప్రోక్షణం మేక్షణం తథా।
ఆజ్యపాత్ర మధ్యైతాని నిన్యు రవ్యవధానతః॥ ౩౦॥
,, ఆనీయమానం తం ప్రేతం పూషాత్వేత్యనుమంత్రయేత్।
తురీయ మధ్వనో గత్వా నిధాయే వాన్యదక్షిణే॥ ౩౧॥
,, చరుంనిధాయ లోష్టేషు జ్ఞాతయ స్తే సమాహితాః।
ఉద్గ్రీథ్య దక్షిణా న్కేశా న్పృష్ఠా న్విస్రస్య సవ్యతః॥ ౩౨॥
,, ఆఘ్నానా దక్షిణా నూరూ న్స్ఫిగ్భ్యో ధావంతి సవ్యతః।
కనిష్ఠప్రథమా స్సర్వే స్త్రియో గ్రేచ సమన్వితాః॥ ౩౩॥
,, సర్వే పరియతః పూర్వ మపసవ్యం తథాతితః।
విషీర్యం తు కేశాది నిర్ధూనన వివర్జితాః॥ ౩౪॥
,, నిర్యాతే రాజగవ్యాంచ తేసర్వే చావగాహనే।
చర్మాకోహణసంయానే కనిష్ఠ ప్రథమా ఇతి॥ ౩౫॥
,, ఉద్ధృత్య సమిధో నీత్వా బలిం దర్భాన్ క్షిపే చ్చరుం।
మేక్షణేన తృతీయాంశం త్రిః కృత్వా పితృతీర్థతః॥ ౩౬॥
,, నిధాయ తం బలిం తూష్ణీం పరితో జలసేచనం।
జలం వదంతి తం కేచి త్కృత్వా కృత్వా ప్రదక్షిణం॥ ౩౭॥
,, వోఢార శ్చ వహేయు స్తం పూషేమా ఇతి మంత్రతః।
తత స్తృతీయ మధ్వానం గత్వా కుర్యు ర్యథాపురా॥ ౩౮॥
,, "ఆయు ర్విశ్వాయు" రనయా వహంత మనుమంత్రయేత్।
గత్వా పున స్తురీయాంశం తథాకుర్యు స్సమాహితాః॥ ౩౯॥
,, భింద్యాత్తు కలశంభాండం యథా నోదకసంస్థితిః।

తూష్ణీంవహేయుర్ద్వారా హార్వ్యంనిధాయోదఙ్ముఖాశ్చతే॥ ౪౦॥
,, గత్వాచాగత్య యత్కించి చ్ఛ్వభ్రార్ధం ప్రేతశాంతయే।
ప్రాచ్యాం దహనదేశస్య కర్తా త్వగ్నిం వినిక్షిపేత్॥ ౪౧॥
,, పలాశశాఖయా వాపి, శమ్యాయా శాఖయా భువం।
అపేతేతి చ సమ్మృజ్య తచ్ఛాఖాం తు నిరస్య చ॥ ౪౨॥
,, ఉద్ధత్యావోక్ష్య కనకశకలాని తతః క్రమాత్।
నిధాయ మధ్యమే స్వర్ణ మాజ్యబిందూ న్యథాపి వా॥ ౪౩॥
,, యాజ్ఞియై శ్చయనం కాష్ఠైః కుర్యా ద్దారుచితిం తథా।
దక్షిణాగ్రై శ్చితిం కాష్ఠైః కుర్యా త్తత్ర సమాహితః॥ ౪౪॥
,, పశ్చా ద్దక్షిణతో వాపి దర్భా నా స్తీర్య తత్ర తు।
సాదయే త్తేషు దర్భేషు దర్వీం చ ఘృతపాత్రకం॥ ౪౫॥
,, ప్రోక్షణీం చ తథా తత్ర శుక్లసూత్రే భిన త్తి వై।
రజ్జూ శ్చైవావకృత్యాథ సమా స్తీర్య యథాక్రమం॥ ౪౬॥
,, కృష్ణాజిన మధోలోమం మధ్యమే నిక్షిపే త్తతః।
శాయయే త్ప్రేత ముత్తానం తస్మి న్నత్ర యథోదితం॥ ౪౭॥
,, ఏకేన తు పవిత్రేణ ప్రోక్షణీ స్సంస్కృతాం తథా।
ఉత్తానాని తు పాత్రాణి కృత్వా ప్రోక్షణ మాచరేత్॥ ౪౮॥
,, ద్విర్గ్రిచాజ్యాభిధానంతం ప్రేతం దారుచితిం తథా।
ప్రోక్షయే త్తచ్చ సంస్కారం కుర్యా దాజ్యస్య చైవహి॥ ౪౯॥
,, అథ రాజగవీం కుర్యు ర్భువనస్యేతి మంత్రతః।
జ్ఞాతయ స్తాం సమారభ్య హ్యపశ్యామేతి పైతృకైః॥ ౫౦॥
,, తయా సహ త్రిః ప్రసవ్యం కృత్వా తు ప్రాఙ్ముఖాంతు తాం।
యేజీవా ఇత్యభిమంత్ర్య మాతాద్యాభ్యాంతు చోత్సృజేత్॥
,, చితి మారోప్య తం ప్రేత మియంనారీతి మంత్రతః।
జ్ఞాతయ స్తాం సమీపే సం స్థాప్యో దీర్ష్వేతి తాం హరేత్॥ ౫౧॥
,, నిపాతనోత్థాపనవాపనాని న స్యు స్తదా హ స్తనిమార్జనంచ।
పరేయువాంసం ప్రవత శ్చమైనమిత్యాద్యనూహేన శవాభిధానాత్॥
,, సువర్ణ మితి మంత్రేణ సువర్ణేనైవ హస్తయోః।

అమృజే త్తత్కరౌ పూర్వం దక్షిణం తు పరం పునః॥ ౫౪॥
,, హిరణ్యస్యాజ్యబిందూనాప్య ప్రాణస్థానేషు నిక్షిపేత్।
ఆస్యాక్షినాసికే కర్ణే తథాధోరంధ్రయో ర్న్యసేత్॥ ౫౫॥
,, ఛిద్రాణి చైవశిష్టాని సప్తపేతస్య సాంప్రతం।
హిరణ్యశకలే నాజ్య ప్రభృతీ న్నిక్షిపే దితి॥ ౫౬॥
,, మృజేత్సువర్ణేనకరౌ సువర్ణంహస్తా దితిప్రేతముదూహ్యచితాయాం।
ఆస్యాక్షికర్ణేష్వథనాసికాయాంప్రాస్యేద్ధిరణ్యాన్యథవాజ్యబిందూన్॥
,, ముఖం సంపూరయే త్తస్య తిలతండులముష్టినా।
ఆదిత్యాభిముఖ స్తిష్ఠ న్నగ్నికార్య మితి స్థితిః॥ ౫౮॥
,, మైనమగ్న ఇతిద్వాభ్యా ముఃరస్యగ్నౌ వినిక్షిపేత్।
సూర్యంత ఇత్యుపస్థానం కుర్యా దభిముఖం శవం॥ ౫౯॥
,, కాశేనతుహి శుల్బేన బధ్వాఽజం చితిదారుణి।
ఉద్రవంతం తతః పశ్యే దజోభాగ ఇతి ద్వయాత్॥ ౬౦॥
,, యమపతన్యేతి నవకం హుత్వా దర్వీం ప్రహృత్యచ।
పశ్చాద్ధోత్రృవదాసీనః ప్రాఙ్ముఖో యమదైవతం॥ ౬౧॥
,, సూక్తం శంసే దనావృత్యా చైకశ్రుత్యా ప్రకేతునా।
అర్ధశ శ్చ రుగంతేషు ప్రణవం చ వినిక్షిపేత్॥ ౬౨॥
,, కంఠసూత్రం కర్ణపత్రే త్యక్త్వాఽత్రప్రేతసన్నిధౌ।
పశ్చాత్సంగాహనాదర్వాజ్ఞారీభర్తృమృతి స్తథా॥ ౬౩॥
,, మృతే భర్తరి తస్య స్త్రీ కంఠసూత్రం పరిత్యజేత్।
చితాసంగాహనా దర్వా గథవా దశమేఽహని॥ ౬౪॥
,, ఉత్తరేతు హి యామ్యాది తిస్రః కర్షూశ్చ ఖానయేత్।
అన్యాని సికతా స్తాసు జల మానీయ చోత్తరే॥ ౬౫॥
,, పలాశస్య తు శుల్బేన బధ్వాశాఖే నిధాయచ।
అశ్మన్వతీచ సంగాహ్య యద్వైవదేవస్య మంత్రతః॥ ౬౬॥
,, గచ్ఛేయు స్తోరణాంతస్తే యారాష్ట్రా దిత్యృచాతతః।
చితే ర్జఘన్యే యారాష్ట్రా న్మంత్రేణ ప్రోక్ష్యదృచాహవై॥ ౬౭॥
,, అభిముఖ్యేన చాదిత్య ముపతిష్ఠే త్కృతాంజలిః।
యావ ద్భస్మీభవే త్ప్రేత స్తా వసేయు స్తత్ర తే జనాః॥ ౬౮॥

,, ధాతేత్యృచా సకృత్స్నాత్వా క్షిపేయు స్సార్ద్రవై మృదం।
ఉత్తీర్య జ్ఞాతయ స్సర్వే కుర్యుశ్చ వపనం తతః॥ ౬౯॥
,, స్నాత్వా చోత్తీర్య తత్తీరే కుండం ఖాత్వా సదర్భకం।
అశ్మానం ప్రతిష్ఠాప్యాత్ర సపిండాః కర్తృపూర్వకం॥ ౭౦॥
,, తిలోదకాంజలీన్ దద్యుః ప్రాచీనావీతినోఽత్రతు।
ప్రేతాయాముకగోత్రాయ దదామ్యుదక మిత్యథ॥ ౭౧॥
,, త్రిః క్షిపేయు స్తదా సర్వే అవ్యగ్రా దక్షిణాముఖాః।
ఏకైకాంజలివృద్ధ్యాచ యావదాశౌచమన్వహం॥ ౭౨॥
,, ఆదశాహా త్ప్రతిదినం సర్వే దద్యు స్తిలోదకం।
జ్ఞాతిదత్తోదకాస్సర్వా స్త్రియశ్చ శ్వశురాన్వితాః॥ ౭౩॥
,, దౌహిత్రాది స్తముద్దిశ్య మృదాశాడ్వలసంస్థితాః।
స్నాత్వా చేహ వదేయు స్తా నితిహాసైః పురాతనైః॥ ౭౪॥
,, శ్లేష్మాశ్రుబాంధవై ర్ముక్తం ప్రేతో భుంక్తే యతోఽవశః।
అతో న రోదితవ్యంవా శ్రేయః కార్యస్స్వశక్తితః॥ ౭౫॥
,, ఇత్యాదివచనైః పుణ్యకథాభిః ప్రీతితో జనః।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా త్యక్తశోకా స్తతస్తు తే॥ ౭౬॥
,, తద్వాసాంసిపరిత్యజ్య పరిధాయాన్యవస్త్రకం।
ప్రవిశేయు రథగ్రామం సర్వే బాలపురస్సరాః॥ ౭౭॥
,, ఆహూయ స్త్రీజనా స్సర్వే తచ్చకుర్యా ద్యథావిధి।
ఆర్ద్రవాసా స్తత స్సర్వే ప్రవిశ్య గ్రామ మగ్రతః॥ ౭౮॥
,, స్వజనా త్ప్రతిపత్త్యాది స్థిత్వా చైవగృహా ద్బహిః।
ద్వారస్య దక్షిణే పార్శ్వే బహిఃకుర్యా త్తతోఽవటం॥ ౭౯॥
,, తదవ దశ్మాన మాదధ్యా త్విష్టకాం వాఽగ్రజన్మనాం।
క్షత్రాదీనా మనేకం తు తత్రతే జన్మకర్మణి॥ ౮౦॥
,, ప్రేతాయాముకగోత్రాయ దదామి వసనోదకం।
ఇతి దత్త్వా క్రమాత్తోయం స్పృష్ట్వాగ్నిం ప్రాశ్య గోఘృతం॥
,, విదశ న్నింబపత్రాణి త్రీణిత్రీణి విధానతః।
విహితాచమనా స్స్పృష్ట్వా యవాన్ దూర్వాం కుశాంశ్చవై॥
,, గోశకృత్సర్వతోయాది శుద్ధ్యర్థం గాశ్చ సర్షపాన్।

న్యస్య ద్వార్యేక మశ్మానం క్షిప్త్వాఽశ్మని పదంక్రమాత్ ॥ ౧౩॥
,, తతో గత్వా తు శుద్ధ్యర్థం గోమయేనానులిప్యచ ।
మృతిస్థానం ద్వాదశాహం సౌవర్ణం తత్రనిక్షిపేత్ ॥ ౧౪॥
,, అనలో యత్ర కుత్రాపి నిర్గత స్తత్ర చైవహి।
ప్రదీప్తేన చ దీపేన ప్రవిశ్యాగార మాత్మనః॥ ౧౫॥
,, వత్స మాత్రామయే త్వశ్చా త్వోప్రిక్షయే తో న్దకై ర్యవైః॥
ప్రకీర్య చ తిలాన్ వ్రీహీన్ తండులాన్ తత్రచైవహి॥ ౧౬॥
,, తత్ర స్థిత్వాతు సంస్కర్తా స్వస్త్యస్త్వితి జపే త్తదా।
కనిష్ఠప్రథమా స్సర్వే ప్రవిశేయు ర్గృహాంతరం॥ ౧౭॥
,, నిర్గచ్ఛేయు స్తథా వేతి జ్యేష్ఠపూర్వ మితి స్థితిః।
నిర్గమే సద్మనో జ్యేష్ఠః ప్రథమం తు ప్రవేశనం॥ ౧౮॥
,, కనీయః ప్రథమం కుర్యా త్సర్వత్ర శవకర్మణి।
ఆదశాహా త్ప్రతిదినం సర్వే దద్యు స్తిలోదకం॥ ౧౯॥
,, ఏకై కాంజలివృద్ధ్యాచ పంచాశ త్పంచచైవహి॥ ౨౦॥
ఇత్యుత్క్రాన్తి గోదానాది కారికాః.

అథనిత్యపిండకారికాః.

పిండద్రవ్యనియమం శునశ్శేఫ ఆహ:—
శ్లో॥ శాలిభి స్సక్తుభి ర్వాపి శాకై ర్వా ప్యథ నిర్వపేత్।
ప్రథమేహని యద్ద్రవ్యం తదేవస్యా ద్దశాహ్నికం॥ ౧॥
,, పిండం మధుతిలై ర్మిశ్రం కుర్యా ద్వా ముష్టిసంయుతం।
తూష్ణీంప్రసేకం పుష్పం చ ధూపదీపం తథైవచ॥ ౨॥
,, పూర్ణపాణితలే త్వన్నం పిండార్థం తండులైః పచేత్।
అర్ధప్రసృతిముద్గై శ్చ సూపమూలఫలాని చ॥ ౩॥
,, అన్నం సూపయుతం పక్త్వా ఘృతం దధ్యాదికం క్షిపేత్।
బిల్వస్థూలఫలా త్స్థూలం పిండం కుర్యా చ్చ తత్రవై॥ ౪॥
,, కుక్కుటాండపరిమాణం వా కనీయాంస మితి స్మృతం।

గంధమాల్య తిలాదీని నిక్షిప్య చ గృహాద్బహిః॥ ౫॥
,, భూతలే గోమయాలిప్తే శుచౌ వటసన్నిధౌ।
కేశకీటాదిరహితే రేఖాం కృత్వాతు తత్రవై॥ ౬॥
,, పాణినా ముకగోత్రాయ ప్రేతాయ యజ్ఞశర్మణే।
ఏతత్పిండం దదామీతి ప్రదద్యాత్పితృతీర్థతః॥ ౭॥
,, స్మర న్నశ్మని చ ప్రేతంపాత్రసంస్థేనాంభసా।
పరిషిచ్య ప్రసన్నాంతు గంధమాల్యాదికం క్షిపేత్॥ ౮॥
,, నచాత్ర శ్యేనకాకాదిపక్షిణః ప్రతిషేధతి।
తద్రూపాః పితర స్తత్ర ప్రచరంతీతి హి శ్రుతిః॥ ౯॥
,, స్నానాదిపిండదానాంతం యావదాశౌచ మాచరేత్।
నాయం ప్రాతే స్తు కుర్వంతి కేచి త్పిండవిసర్జనం॥ ౧౦॥
,, దశాహే దశపిండా న్వా కుర్యా దితి మతాంతరం।
యత్రాద్యో విహితః పిండః తత్రైవ తు వినిక్షిపేత్॥ ౧౧॥
,, తిలాంజలి స్తదా సర్వా నిత్యాహస్య స గౌణమః॥

పిండప్రయోజనమాహ.

శ్లో॥ పిండప్రదానలోపస్య ప్రేతానాం చైవ సర్వదా।
భోగదేహస్య సంప్రాప్తిః పిండేనైవ పరత్ర తు॥ ౧॥
,, ప్రథమేహని యః పిండ స్తేన మూర్ధా ప్రజాయతే।
చక్షుశ్శ్రోత్రే నాసికే చ ద్వితీయేహని జాయతే॥ ౨॥
,, భుజౌ వక్ష స్తథాగ్రీవ స్తృతీయేహని జాయతే।
నాభిస్థానం గుదం లింగం చతుర్థేzహని జాయతే॥ ౩॥
,, ఊరూ తు పంచమే స్యాతాం షష్ఠేగుల్ఫౌ చ జాయతే।
సప్తమేహి శిరస్సర్వం జాయతే నాత్రసంశయః॥ ౪॥
,, అష్టమే హని పిండేన సర్వరోమాణ్యనంతరం।
నవమేహి రసోత్పత్తిః దశమేక్షుత్తృడాదయః॥ ౫॥ ఇతి

ఇతి పిండప్రదానకారికాః.

అథ నగ్నపరిచ్ఛాదనకారికాః.

శ్లో॥ అథకర్తా సమాహూయ బ్రాహ్మణం దక్షిణాముఖః ।
నగ్నపరిచ్ఛాదనం కర్మ కరిష్య ఇతి నిర్దిశేత్ ॥ ౧॥
,, పాత్రం తండులసంపూర్ణం వాససా పరివేష్టితం।
కుంభాజ్యం స్వర్ణదీపం చ కాంస్యాం దశపలాన్వితం॥ ౨॥
,, నిక్షిప్య తేన తత్పాత్ర మపిధాయస్మర న్మృతం।
అధ్వర్యుః ప్రేత ముద్దిశ్య ప్రదద్యా ద్బ్రాహ్మణాయచ॥ ౩॥
,, మానం పాత్రం చ ద్రవ్యాణాం అనుచింత్య వివిచ్యతే।
వస్త్రం పరివరణార్థం వా తండులా న్ప్రస్థపంచకం॥ ౪॥
,, ఉదకుంభం ప్రసిద్ధం చ ప్రసిద్ధం లోహభాజనం।
కాంస్యపాత్రం దశపలం కాంచనం పాదచిహ్నకం॥ ౫॥
,, తండులార్ధం తదర్ధంవా ఘృతమత్ర ప్రచోదితం।
లవణంచ తిలా ముద్గా స్తండులై రేవ సమ్మితాః॥ ౬॥
,, ఘృతేన సమ్మితా వాపి దద్యా దిత్యభిధీయతే।
ఉక్తప్రమాణా చ్ఛక్తి శ్చే త్ప్రేత ముద్దిశ్య విత్తవాన్॥ ౭॥
,, పంథాపరివ్యయే సర్వ మధికం దేయ మేవచ।
దరిద్రోపి దశాహంతు పర్యాప్తం భోజనస్య తత్॥ ౮॥
,, ఆమం దద్యా ద్బ్రాహ్మణాయ కాంచనాదిషు శక్తితః।
అమంత్రకం చ తత్సర్వం ప్రదద్యా ద్భక్తిపూర్వకం॥ ౯॥
నగ్నప్రచ్ఛాదనం హ్యేత త్పిండదాన మమంత్రకం॥ ౯॥
శ్రాద్ధానిచామంత్రకకర్మకాని దశాహమధ్యేవిహితానియాని।
అన్యాని సర్వాణిసమంత్రకానీ త్యుక్తంమునింద్రైః స్మృతి శేషమేషాం॥

ఇతి నగ్నప్రచ్ఛాదనకారికాః.

అథ షణ్ణవశ్రాద్ధకారికాః.

తదుక్తంశివపురాణే:—

శ్లో॥ నవశ్రాద్ధాని సర్వాణి ప్రేతతృప్తికరాణిచ।
ఏకోద్దిష్టాని సర్వాణి ప్రేతత్వస్య విముక్తయే॥ ౧॥

సపిండీకరణం శ్రాద్ధం పితౄణాం ప్రీతయే పునః॥ ౧॥

,, ప్రథమేహ్ని తృతీయేహ్ని పంచమే సప్తమే తథా।
నవమైకాదశే చైవ షణ్ణవశ్రాద్ధముచ్యతే॥ ౨॥

,, కేచిత్త్వంచైవ నవమం భవే దంతరితం యది।
ఏకాదశేऽహ్ని తత్కుర్యా దితి స్మృతివిదో విదుః॥ 3॥

,, నవమం యదిదైవా దంతరితంభవేత్, తదేకాదశేహ్ని కుర్యాత్,
తదాహబోధాయనః । యత్రినవమం విచ్ఛిద్యతే, ఏకాదశేహ్ని
తత్కుర్యాత్ :—

శ్లో॥ నవసప్తవిశాం రాజ్ఞాం నవశ్రాద్ధాన్యనుక్రమాత్।
ఆద్యంతయో ర్వర్ణయో శ్చ షడిత్యాహు ర్మనీషిణః॥

సంగ్రహకారః:—

శ్లో॥ ప్రథమదివసేతుయఃకుర్యాత్సర్వాశ్రితిస్మృతం(?)బుధైః।
నందాయాం భార్గవదినే చతుర్దశ్యాం త్రిజన్మసు।
యది కుర్యా న్నవశ్రాద్ధం కులక్షయకరం భవేత్॥
నవశ్రాద్ధం మాసికం చ యద్యదంతరితం భవేత్।
తదుత్తరత్ర సాంతత్యా దనుష్ఠేయం ప్రచక్షతే॥

తదనంతరం విషమదివసే ఆచరణీయం॥ దైవమానుషకారణై రంతరితానాం సర్వేషా మేకాదశేష్వాచరణం॥ అవశిష్టానాం సమదివసేష్వంతరితానాం దశాహే ఉత్కృష్య, సంకల్పమాచరేత్, ఏవంశతసంఖ్యాకానాం నవశ్రాద్ధానాంవివేకః॥

శ్లో॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనంపంచ[5] సప్తతి[70]ష్షట్చ[61]షోడశ[16]।
ఆద్యంసపిండీకరణం ఏకోద్దిష్టానివైశతం॥

ఇతినవశ్రాద్ధవిధిః.

అథసంచయనకారికాః.

శ్లో॥ అస్థిసంచయనే యోగో దేవానాం పరికీర్తితః।
ప్రేతభూతం త ముద్దిశ్య యం శుద్ధి మథ కేనచిత్॥ ౧॥
తథాచసంవర్తః—ప్రథమేహ్నితృతీయేహ్ని సప్తమే నవమేతథా।
అస్థిసంచయనం కార్యం దినే తద్గోత్రజైః సహ॥ ౨॥

కారికాకారః:—అపరేద్యు స్తృతీయేహ్ని పంచమేస ప్తమేహ్ని వా।
అస్థిసంచయనం కుర్యా త్స్మృతికార మతేన వా॥ ౩॥
,, చతుర్థే నవమే చైవ షష్ఠేచ హ్యష్టమే హ్ని వా।
అస్థిసంచయనం కుర్యా ద్వర్ణానా మానుపూర్వశః॥ ౪॥
,, చతుర్థే సురవిప్రస్య షష్ఠే వై క్షత్రియస్యచ।
అష్టమే దశమే చైవ విధి స్స్యా ద్వైశ్యశూద్రయోః॥ ౫॥
,, అథోర్ధ్వకృష్ణపక్షస్య దశమ్యాం సంస్థితో యది।
అస్థిసంచయనం కార్యం, న చతుర్థేహని ద్విజః॥ ౬॥
,, ప్రాచీనావీతినాకర్త్రా తేషా మన్యతమే దినే।
అస్థిసంచయనం కర్మ కరిష్య ఇతి నిర్దిశేత్॥ ౭॥
,, ఆజ్యంపయోదర్భఘటాశ్మదర్వ్యోలాజా స్త్రితౌదుంబరపర్ణశాఖాః।
ఫలం బృహత్యా అపినీలరక్త సూత్రేచశుల్బంసికతాబలిశ్చ॥ ౮॥
,, తత స్సంభార మాదాయ గచ్ఛే ద్జ్ఞాతిజనై స్సహ।
ధార్యతే శవదాహాగ్ని శ్శ్మశానే యత్ర దక్షిణే॥ ౯॥
,, క్షీరోత్సిక్తేన తోయేన పర్ణోదుంబరశాఖయా।
యంతే అగ్ని మమంథామే త్యేతాభిః పంచభి స్తతః॥ ౧౦॥
,, అనుచ్ఛందస మస్థీని సర్వత స్సమవోక్షతి।
నీత్వాదక్షిణతోఽంగారా నత్రైవ స్రువాహుతీః॥ ౧౧॥
,, త్రిస్స్రోధావస్సృజేత్యత్ర వారుణేన స్రువేణతు।
ఉదకుంభై రయుగ్భి స్త మవోక్షిత మవోక్షతి॥ ౧౨॥
,, ఏకత్రాగ్ని స్సమాస్థాప్య యథాసౌ నాపగచ్ఛతి। .
సంచిన్వంత్యయుజోనార్యో వై ప్రసూతికయా తు యా॥ ౧౩॥
,, నీలలోహితసూత్రాభ్యాం సవ్యహస్తే నిబధ్యసా।
బృహతీఫలతోఽమూనా (సంబద్ధా?) పదా సవ్యేన చాశ్మని॥
,, నాస్వీక్షమాణా హ్యాదత్తే ప్రథమం సవ్యపాణినా।
దంతా శ్శిరః కపాలాదీ నుత్థిష్ఠాతోనయా రుచా॥ ౧౪॥
,, తాని వాససి కుంభే వా చాదాయాస్తే తదా స్త్రియః।
అనంతరా ద్వితీయాసా మంసా బాహూచ సంహరేత్॥ ౧౬॥

,, ఇదంతఏక మితి సాతృతీయాస్థి తతః క్రమాత్ ।
పార్శ్వే శ్రోణ్యౌ పరఊతఏక మిత్యేవ మాచరేత్ ॥ ౧౭॥
,, చతుర్థీచ తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వచ ।
ఊరుజంఘో స్సమాదాయ నిధాయైవం సమాచరేత్ ॥ ౧౮ ॥
,, పంచమీచ తథా పాదౌ పూర్వా సంవేశనాదికం ।
అయుజాకార ఏవస్యా త్క్రియాభావ స్సమంత్రకః ॥ ౧౯ ॥
,, తత స్సమూహ్య తద్భస్మ తస్మి న్ప్రేతాకృతిం లిఖేత్ ।
అత్రశ్మశానవాసిభ్యో దేవతాభ్యో బలిం హరేత్ ॥ ౨౦॥
,, దేవతాయజనం కర్మకుర్యురేవసమాహితాః ।
సమ్యక్ప్రకీర్య లాజాంశ్చ ధానా అలంకుర్యా దపూపకైః ॥
,, అష్టదిక్ష్వన్న పిండై శ్చ గంధమాల్యాదిభి స్తదా ।
ధూపదీపై స్తథా భక్ష్యై రేవం పూజాం సమాపయేత్ ॥ ౨౨॥
,, ఏతదంతం స్త్రియః కుర్యు స్తతః కర్తాస్థిభాజనం ।
ఆదాయోత్తిష్ఠ ప్రేహీతి సముత్థాయ నిధాయతత్ ॥ ౨౩॥
,, శమ్యాం పలాశమూలే వా పశ్చా త్పూర్వస్య(?)కంభవేత్ ।
కర్త్వాదితర్పణంకృత్వా తర్పణాంతే సపిండకం ॥ ౨౪॥
ప్రవిశేయు రథగ్రామం సర్వే బాలపురస్సరాః ॥

ఇతిసంచయనకారికాః.

అథభూమావస్థినిక్షేపణకారికాః.

,, శమ్యాం పలాశమూలే వా సంస్కర్తా సూ న్నియమ్య చ ।
దక్షిణాభిముఖా స్థిత్వా ప్రాచీనావీతిన స్తతః ॥ ౧॥
,, అస్థ్నాం నిర్వపనం కర్మ కరిష్య ఇతి నిర్దిశేత్ ।
భూమాసమాయముత్థత్యా వోక్ష్యోప్త్వాచ వాలుకాః ॥ ౨॥
,, దక్షిణాగ్రాం స్తతో దర్భాం స్తిలా స్తస్మిన్ వినిక్షిపేత్ ।
తతోఽస్థికుంభ మాదాయ యస్మి న్గర్తే ప్రయత్నతః ॥ ౩॥
,, పృథివ్యా స్త్వేతి మంత్రేణ నిపత్యాస్థీని నిక్షితం ।
యజ్ఞశర్మ న్నితి ప్రేత నామగ్రాహ్య మధోముఖః ॥ ౪॥

,, పూరయిత్వా తతో గర్తం మృదాకుర్యాచ్చ సుస్థితం।
యజ్ఞశర్మన్నితిప్రేత నామ గ్రాహ్య మధోముఖః॥ ౫॥
,, పూరయిత్వా తతోగర్తం మృదాకుర్యాచ్చ సుస్థితం॥
పృథివ్యాస్త్వాక్షిత్యా అపామోషధీనాగం రసేన స్వర్గలోకే నిర్వ
పామీతి మంత్రితః॥

ఇతిభూమావస్థి నిక్షేపణకారికాః.

అథగంగాంభస్యస్థి నిక్షేపణకారికాః.

శ్లో॥ అంతర్దశాహే యస్యాస్థి గంగాయాం క్షిప్య తే జలే।
గంగామరణవత్తస్యా దితిహ్యేచతే బుధాః॥ ౧॥
,, కావేరీ తుంగభద్రా చ కృష్ణవేణీచ గౌతమీ।
భాగీరథీతి విఖ్యాతా పంచగంగాః ప్రకీర్తితాః॥ ౨॥
,, తిస్రః పుణ్యా మహానద్యో గోదావరిచ జాహ్నవీ।
గవ్యూరాత్సమనుప్రాప్తా గంగేతి పరికీర్తితా॥ ౩॥
,, అస్థీన్యాదాయ తత్తీరే హ్యవస్థాప్య యథావిధి।
అస్థీని మజ్జయిత్వాథ కేశవాద్యైశ్చ నామభిః॥ ౪॥
,, బ్రాహ్మణై రభ్యనుజ్ఞాతః తతస్సంకల్ప మాచరేత్ ।
ప్రాచీనావీతి (?) విధివత్ప్రాణానాయమ్య యత్నతః॥ ౫॥
,, దక్షిణాభిముఖో భూత్వా తిథిశ్రవణపూర్వకం।
పితుర్గోత్రస్య శర్మణ ఆదాయాస్థివిముక్తయే॥ ౬॥
,, నిర్వపామీహ తీర్థేస్మిన్నితిచాప ఉపస్పృశేత్।
అస్థీని పంచగవ్యేన విధివన్మేళనేనచ॥ ౭॥
,, స్నాపయిత్వా తతస్తూష్ణీం ఘృతమాసీయతత్తటె।
దక్షిణాగ్రాం స్తతోదర్భాం స్తిలాం స్తత్రవినిక్షిపేత్॥ ౮॥
,, తతోzస్థీని వినిక్షిప్య హిరణ్యశకలం తతః।
మధుచాజ్యం తిలాం స్తత్ర ఖండం దధిపయస్తదా॥ ౯॥
,, కుశోదకం తథా తత్ర తత్తన్మంత్రైః క్రమాత్క్షిపేత్।
మృదా పిధాయ చాస్థీని హస్తాభ్యాం పరిగృహ్యాచ॥ ౧౦॥

,, జలే నిమజ్య భూభాగే తస్య తత్ఫలకాంక్షయా।
నమోఽస్తు ధర్మరాజాయ నమః ప్రేతాయ చక్షిపేత్॥ ౧౧॥
,, ఉత్తీర్య పృథివీం గచ్ఛేత్యాదివాక్యం జపేత్తథా।
హిరణ్యశ్రాద్ధం తత్రైవ కృత్వా పిండాంస్తు నిర్వపేత్॥ ౧౨॥
,, అంతర్దశే నవశ్రాద్ధం పిండమేకం తు నిక్షిపేత్।
దశాహాభ్యంతరేఽస్థీని గంగాయాం స్థాపితాని యత్॥ ౧౩॥
,, ధేనుం దత్వాథ విప్రాయ హ్యనుజ్ఞాతో ద్విజోత్తమైః।
అఘమర్షణపూర్వేణ ధర్మాయాథ నమోఽస్త్వితి॥ ౧౪॥
,, విసర్జనే జలే స్థీని యావదస్థీని తజ్జపేత్।
యావదస్థి మనుష్యాణాం గంగాతోయేషు తిష్ఠతి॥ ౧౫॥
తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే।

ఓంనమోభగవత్యై నారాయణ్యై గంగాయై విశ్వతోముఖాయై గోదావర్యై రేవత్యై కృష్ణవేణ్యై నద్యై నమోనమ ఇతిజపేత్॥
,, మాతుః కులం వర్జయిత్వా నదీం గత్వా నరాధమః।
అస్థీన్యన్యకులోద్భవస్యనీత్వా చాంద్రాయణాచ్ఛుచిః॥౧౬॥ ఇతి
,, గురుభార్గవయోర్మౌఢ్యే పౌషాషాఢమలిమ్లుచే।
నాతీతః పితృమేధస్య గంగాం గోదావరీం వినా॥
,, ఓంనమోభగవత్యై ఇతి గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణం।
అస్థిసంచయనాదర్వాగాగతోయదిపుత్రకః॥
,, తతస్తత్కర్మకుర్వీత దాహకంవిసృజేత్తతః।
అస్థిసంచయనాదర్వాగాగతోయదిచాగ్రజః॥
,, సఏవ సర్వం కుర్వీత సపిండాంతమతంద్రితః॥
అత్రవిశేషః:—
,, అనుజోవా సపిండోవా కర్తాన్యోవాభవేద్యది।
జ్యేష్ఠపుత్రే సమాయాతే త్యజేత్సర్వం తథా తతః॥ ఇతి

అస్థ్నాంశ్వచండాలాదిభిస్పర్శే ప్రాయశ్చిత్తకారికాః.
,, శ్వభిర్గర్దభచండాలైరస్థిస్పృష్టం కథంభవేత్।

బ్రాహ్మణై రభ్యనుజ్ఞాతః ప్రాజాపత్యైశ్చ శుధ్యతి॥
,, శ్వచండాలసృగాలాద్యైః స్పృశ్యేతు జ్ఞా(?)స్థి భస్మసు।
పంచగవ్యేన తత్రోప్ష్య తత్తత్కృచ్ఛ్రద్వయం చరేత్॥
,, చితింవా చితికాష్ఠంవా చండాలాద్యాః స్పృశంతిచేత్।
భస్మాసలాస్థివా తత్ర కృచ్ఛ్రషట్కద్వయం చరేత్॥
తథాచసంగ్రహకారః :—
,, అస్థిక్షేపం గయాశ్రాద్ధం శ్రాద్ధంచాపర పక్షికం।
ప్రథమేబ్దేపినకుర్వీత కృతేసతి సపిండనం॥ ఇతి

శ్మశానాగ్ని నాశకారికాః.

శ్లో॥ ఉపాయనాగ్నౌ చ వివాహవహ్నౌ శవానలే సూతకపావకేచ।
శాంతేహతే చోపహృతే చ నష్టే శంనోదేవీత్యద్భిరభ్యుక్ష్యభస్మ॥
,, తస్మిన్గ్నిమారోప్య సమిద్ద్వయంత ఆజుహ్వాఉద్బుధ్యపదద్వయేన।
లౌక్యానలేతాంసమిధంప్రహృత్య దద్యాద్వరంకాంచనమేవమూల్యం॥
అయాశ్చపంచహోతా బ్రాహ్మణపకహోతాదశ॥
శ్లో॥ వనస్పతించమిందాచ మహావ్యాహృతయస్తథా।
అనంతరమనాజ్ఞాతం వ్యాహృతి ప్రణవాదికాః॥
వారుణ్యాస్తంతు మత్యశ్చ తథాతంత్రం ప్రయోజయేత్॥

అథదశాహకారికాః.

శ్లో॥ ప్రాచీనవీతం సవ్యాం వ్యుష్టాయాం కర్తా యజ్ఞోపవీత్యథ।
అవశిష్టాని కర్మాణి కరిష్య ఇతి నిర్దిశేత్॥ ౧.
,, సంభారా నుపకల్పయేద్దనడుహం చర్మాంతలోహితం
తద్వర్ణానడు దర్శ దర్భ మవకా మాజ్యాంజనాభ్యంజనం।
శాఖావేతసమాలికా జలపుట స్తంబం నవం చౌషధీః
సంపాతోచిత భాజనం ప్రతిఫలం స్యా ద్వారుణాం స్రుక్స్రువం॥ ౨॥
,, ఏతాన్యాదాయ గచ్ఛేయు స్తతో జ్ఞాతిజనై స్సహ।
జలాంతికేతు తే సర్వే జ్ఞాతయ స్తత్కనీయసః॥ ౩॥

,, వాపయిత్వాతు కేశాది స్నాత్వాధ్వర్యు పురస్సరాః।
విప్రా స్సపిణ్డ్య గోత్రస్య శర్మణ స్తస్య తృప్తయే॥ ౪॥
,, దాయాదా దత్త యూయం మే ధర్మోదక మితీరయేత్।
తేభ్యో దద్యా త్తిలా న్దర్భాన్ తేచ దద్యు ర్జలాంజలీన్॥ ౫॥
,, శిలాం విసృజ్యాథ జలే పిండం దద్యా చ్చ పూర్వవత్।
తిలకల్కాదినా చాత్ర స్నాత్వాధ్వర్యు పురస్సరాః॥ ౬॥
,, గ్రామశ్మశానయో ర్మధ్యే స్థండిలం కల్పయేచ్చ వై।
లౌకికాగ్నిం నిధాయాథ దర్భైః ప్రాగుదగగ్రకైః॥ ౭॥
,, పరిస్తీర్యోత్తరేణాగ్నిం దర్భా న్సం స్తీర్య తేషుచ।
ద్వంద్వం న్యంచి తు పాత్రాణి ప్రయునక్తి యథాక్రమం॥ ౮॥
,, స్రుక్స్రువౌ మూలబిలకౌ ప్రోక్షణీ మాజ్యభాజనం।
కృత్వా పవిత్రసంస్కారం సంస్కృత్య ప్రోక్షణీ స్తతః॥ ౯॥
,, ఆజ్యం నిరుప్య సంస్కృత్య గృహ్యతంత్రవిధానతః।
తథా దర్వ్యౌ చ సంస్కృత్య పశ్చా దగ్నే స్తృణేష్వథ॥ ౧౦॥
,, ప్రాగగ్నే రనడు చ్చర్మ లోహితో త్తర లోమకం।
ఆరోహ తేత్యధారుహ్య తత్రవేతసమూలినః॥ ౧౧॥
,, జ్ఞాతయో వృద్ధపురుషాః యథా దక్షిణతః స్థితాః।
స్త్రీకాంతాశ్చయథాహాని త్యానుపూర్వ్యాన్ ప్రకల్పయేత్॥
,, చతుర్గృహీత్వా స్రుచాజ్యం నహితే అగ్న ఇత్యృచా।
హుత్వాగ్నౌ పునరప్యేవ మపన శ్శోశుచ దఘమితి॥ ౧౩॥
,, అథస్రువాహుతీర్హుత్వా దశభి శ్చాపనాదిభిః।
ఆనీయ పాత్ర్యాం సంపాతం హుత్వాహుత్వా సుచిం స్రువం॥
,, ప్రహృత్యోభయ మన్త్రాగ్నౌ లోహితేఽనడుహి స్థితః।
భవే మత్తరతో వహ్నేః ప్రాఙ్ముఖా స్సర్వ ఏవ తే॥ ౧౫॥
,, అన్వారభంతేఽనడ్వాహం ఇతి మంత్రేణ బాంధవాః।
ఇమే జీవా ఇతి ప్రాచీం గచ్ఛం త్యనడుహా సహ॥ ౧౬॥
,, సస్త్రీకాః ప్రాంచ ఏవైతే అధ్వర్యుః పృష్ఠత స్తతః।
వేతస్యా శాఖయైతేషా మవకాభి శ్చ తత్పదం॥ ౧౭॥
,, సంమార్జయ న్నథో గచ్ఛే న్మృత్యోః పద మితిబ్రువా।

శాఖాం నిరస్య స్పృష్ట్వాప స్తేషాం దక్షిణతః స్థితః॥ ౧౯॥
,, జీవతాంచ మృతానాం చ పరిధాన మితి స్మరన్।
అశ్మానం పరిధిం కుర్యా దిమం జీవేభ్య ఇత్యృచా॥ ౨౦॥
,, ఇమా నారీ రితిప్రోచ్య సంపాతం స్త్ర్యంజలీషుతు।
ఆనయత్యథ సర్వా స్తా విమృజ్యంతే ముఖానివై॥
,, అధ్వర్యు శ్చాంజనేనాంక్తే యదాంజన ఇతీఋచా।
తత్రైవ నిఖనేత్ స్తంబ మూషధిస్థాపితాని వై॥ ౨౨॥
,, ప్రత్యేత్యాథ గృహం తత్ర దేశ ఉత్తరపూర్వకే।
స్థండిలేగ్ని ప్రతిష్ఠాది కృత్వాజ్యాంత మశేషతః॥ ౨౩॥
,, అనులోమకృతాయాంచ స్రుచాజ్యం చ చతుర్గృహం।
గృహీత్వా జుహుయా త్తస్మి న్నానందాయేతి మంత్రతః॥
,, జుహుయా త్పునరప్యేవం నవైత్రేతి మంత్రతః।
ప్రహృత్యోభయ మత్రాగ్నౌ స్రుక్స్రువౌ చాజ్యథానికః॥ ౨౪॥
,, మాంసం ఖాదే దజోసీతి యవోసీతి యవోదనం।
పరిషేకం తతః కృత్వా జ్ఞాతిభి స్సహ భోజయేత్॥ ౨౫॥

ఇతిదశాహకారికాః.

అథవృషోత్సర్జనకారికాః.

,, ప్రేతస్యైకాదశాహేతు యస్య నోత్సృజతే వృషః।
పిశాచత్వం ధ్రువం తస్య దత్తై శ్శ్రాద్ధశతై, రపి॥ ౧॥
,, పతిపుత్రవతీ నాశం ప్రమియేత హ్యుభయాగ్రతః।
వృషం నైవోత్సృజే త్పుత్రో యావత్పితరి జీవతి॥ ౨॥
,, పితురూర్ధ్వం విధి స్సమ్య క్కృత్వా మాతుశ్చ పుత్రకః।
వృష ముత్సృజ్య పశ్చా త్తు పిత్రా సహ సపిండయేత్॥ ౩॥
,, పుత్రహీనా తు యా నారీ భర్తు రగ్రే మృతిం గతా।
వృషోత్సర్గం సకర్తవ్యం ఏకా గా ర్ధీయతే తదా॥ ౪॥
,, ప్రేతార్థే తు వృషోత్సర్గే ఏకోద్దిష్టవిధానతః।
స్వర్గకామో వృషోత్సర్గే నాందీముఖవిధానతః॥ ౫॥

,, పతిపుత్రవతీ నారీ మ్రియతే చోభయాగ్రతః।
వృషం నైవోత్సృజేత్పుత్ర ఇతి యత్తదసాంప్రతం॥ ౬॥
,, యా నారీ భర్తృతనయయో రగ్రే చ ప్రమృతిం గతా।
తస్యా అపి వృషోత్సర్గః కర్తవ్య స్తు యథావిధి॥ ౭॥
,, పితు రగ్రే మృతా మాతా సుత స్తత్ర కథం భవేత్।
వృష ముత్సృజ్య తన్మాతుః పిశాచత్వవిముక్తయే॥ ౮॥
,, వృషోత్సర్గం తు కుర్వీత పరస్తా దుక్తకాలికం।
పుత్రా దన్యో యథా తస్యాః శ్రాద్ధకర్తా భవేద్యది॥ ౯॥
,, తథైవవృషముత్సృజ్య పశ్చాచ్ఛ్రాద్ధంసమాచరేత్।
అసమర్థస్సమర్థోవా వృషాభావే కథంభవేత్॥ ౧౦॥
,, గోష్ఠా ద్గృహం వృషం నీత్వా ముద్గాన్నంభక్షయే త్తతః।
శుక్రమూఢాదిదోషేపి కుర్యా దేకాదశేహని॥ ౧౧॥
,, ప్రేతకార్యవృషోత్సర్గే మూఢదోషో న విద్యతే।
ఏకాదశాహా దన్యత్ర ప్రోక్తకాలే తు యత్నతః॥ ౧౨॥
,, వృషోత్సర్గే కృతే శుక్ర మూఢబాల్యాదిదోషకృత్।
ఏకాదశేహ్ని సంకల్ప్య త్వాచరే దపసవ్యతః॥ ౧౩॥
,, ప్రేతత్వస్య విముక్త్యర్థం కర్మణా వృష ముత్సృజేత్।
లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య స్వగృహ్యోక్తవిధానతః॥ ౧౪॥
,, శ్రపయిత్వా చరుం తత్ర కృత్వా చాగ్నిముఖాంతకం।
మయోభూ రనువాకేన హుత్వాఽజ్యేన దశాహుతీః॥ ౧౫॥
,, హుతాభిఘారణం కృత్వా హుత్వాస్విష్టకృదాహుతిం।
జయాదిపరిషేకాంతం కృత్వాగ్నేః పూర్వవచ్ఛుచై॥ ౧౬॥
,, అలంకృత్య యథాలింగం చోపదిక్ష్వథ పిండకైః।
సమభ్యర్చ్య యథాలింగం ప్రభ్రాజేతిచ గోయుగం॥ ౧౭॥
,, ఏతం యువాన మిత్యేతై రుపస్థాయ జపం నవా।
విభావసోశ్చ తం ద్వంద్వం కారయిత్వా ప్రదక్షిణం॥ ౧౮॥
,, ప్రాఙ్ముఖో వృషముత్సృజ్య కుర్యాత్పుణ్యాహవాచనం।
ప్రేతార్థేతు వృషోత్సర్గే వృద్ధిశ్రాద్ధం ప్రదీయతే॥ ౧౯॥
,, పార్శ్వయో శ్చక్రశూలే వా లాంఛనం కారయే త్తతః।

లోమత్వగ్గ్రాహజనితదోషనివారణాయచ॥ ౨౦॥
,, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదద్యా దేకోద్దిష్టవిధానతః।
స్మృత్యంతరే :—
కార్తిక్యాం వాథ చైత్ర్యాం వా వృషోత్సర్గప్రియత్నతః॥ ౨౧॥
కర్తవ్య స్త్వథ రేవత్యాం త్రిభి ర్వర్ణై ర్ద్విజాతిభిః ॥
,, ఆశ్వయుక్పౌర్ణమాస్యాం చ తథా వైశాఖ ఏవచ।
కృత్తికా యోగకార్తిక్యాం ఇందర్క గ్రహణే తథా ॥
,, మేషసంక్రమణేచైవ తులాసంక్రమణేఽపిచ।
కర్కటేచైవ మకరే సంక్రాంతౌ చ మృతేహని ॥
ఆషాఢ్యా మపి యత్నేన పితృభ్యో వృష ముత్సృజేత్ ॥
తథాచ బోధాయనః—ఏకహాయనోద్విహాయనో త్రిహాయనో,
ఉత్సృష్టవ్యో వృషఇతి॥
,, జమదగ్నిః—ఉపోషితః పౌర్ణమాస్య మాజ్యాంతికచరుంతథా।
మయోభూరితిహుత్వాచ, జయాది ప్రతిపద్యతే॥
,, ప్రభ్రాజమానానా మితి జపేదగ్ని సమీపతః।
తతోఽర్చితే గోమిథునే ప్రాచీం వృషభ ముత్సృజేత్ ॥
,, ఏతై ర్యువాన మిత్యేతైః మంత్రైః పంచభి రంతతః।
అగ్నేః పూర్వదిశ్యస్యే త్యనువాకం సకృజ్జపేత్ ॥
,, వర్ణస్తు తామ్రః కపిలో బ్రాహ్మణస్య ప్రశస్యతే।
శ్వేతోరక్త శ్చ పుష్ప శ్చ గౌరః పాటల ఏవచ ॥
,, స్నిగ్ధర క్తేన వర్ణేన క్షత్రియస్య ప్రశస్యతే।
పయః పీతేన వైశ్యస్య కృష్ణేనత్వంత జన్మనః॥
,, చత్వారో వర్ణకా భద్రాః యథాసంభవ మేవవా।
వివాహే చైకవత్సశ్చ వృషభ శ్చ భవే త్తథా॥
,, కర్తు శ్చ స్వామిన స్స్వర్గే చతుర్వత్సర ముత్సృజేత్।
యావంత శ్చైవ రోమాణి భవ న్తి వృషవత్సయోః ॥
,, తావద్వర్ష సహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే।
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోపి గయాం ప్రవేశయేత్ ॥

,, యజేతవాశ్వమేధం వా నీలం వా వృష ముత్సృజేత్ ।
లోహితో యస్తు వర్ణేన లాంగూలం వృషణౌఖురాః॥
,, కకుద శ్చేతి సశ్వేతో సనీలో వృష ఉచ్యతే ॥

ఇతి వృషోత్సర్జన కారికాః.

అనుగమనకారికాః.

శ్లో॥ అగ్ని శ్చరు స్తథా హోమ ఉపస్థానం తథైవచ।
సకృదేవ హి కర్తవ్యో వినా పిండం తిలోదకం॥ ౧॥
,, ఉత్తరీయం శిలాపాత్రం అగ్ని శ్చైవం తథా చరుః।
ఏకఏవ భవే త్కర్తా దంపత్యో రనుయాయినోః॥ ౨॥
,, ఏకశ్చైలే జలం దద్యా త్పిండాం శ్చైకోదనాద్ద్వయోః।
సహస్థలాని సంచిత్య శ్రాద్ధంకుర్యా త్పృథక్పృథక్॥ ౩॥
,, భర్త్రాది ప్రత్యనుయానేతు పృథక్పిండం తిలోదకం।
దద్యా త్తిలాంజలీనాంతు దానమేకం శిలాగతం॥ ౪॥

ఏకశిలాయాం పృథ క్తిలోదకం కుర్యాత్। ఏకస్మిన్పాత్రే అన్నాదికం పక్త్వా। ఏకస్మిన్దేశే పృథక్పిండదానం కుర్యాత్ ॥ అస్థిసంచయనహోమ ముభయో స్సకృత్కుర్యాత్। అస్థిసంచయనమంత్రావృత్తిః పృథక్పృథక్।ఉత్తిష్ఠాత ఇత్యాది దశాహ హవన ముభయో స్సకృదేవ। వృషోత్సర్జనాది క్రమేణ ఏకకాలే ఉభయోః।పృథగేవాస్థిసంచయనహోమః। దశాహ హవనం సకృత్। వృషోత్సర్జనహోమాది పిండం శ్రాద్ధం పృథక్పృథక్।తత్ర పిత్రోః గోత్రయోః శర్మణోః ప్రేతయో రితిసంకల్పే విశేషః॥ భ్రాత్రోః భ్రాతృభార్యయోః ; పితృవ్యస్య పితృవ్యభార్యాయాశ్చేతి సంకల్పవిశేషః॥

శ్లో॥ కీకసానాంతు సంస్కారః పృథగేవ తయోర్మతః।
మిళితానాంతు సంస్కారో న్యాయసిద్ధోపి నోమతః॥ ౫॥

సపిండీకరణం పూర్వం పితుః కృత్వా పశ్చాన్మాతు స్సపిండీకరణం కుర్యాత్। తద్భర్తృ తత్పితృ వర్గై ర్మాతుః పితామహ్యాదిభి స్సహ సపిండీకరణం కుర్యాత్। భర్త్రైక్యేన పత్న్యాః స్సాపిండ్యమితి కేచిత్। భర్తృతత్పిత్రాదిభిః కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ పితామహాదిసంయుక్తం మంత్రం మంత్రాదిషూహయేత్।
అన్యత్ర పితృశబ్దోఽయం పితృసామాన్యవాచకః॥ ౬॥
,, పత్న్యాం జీవతి సంసర్గ స్త్రీపిండేషు స్త్రియాభవేత్।
మృతే భర్తరి పత్న్యైవ సర్వత్రైవం వినిర్ణయః॥
గోభిలః:—భర్త్రాపత్న్యాస్తథైవహి, సాపత్న్యోఽనపత్న్యోవా
నభేదఇతి॥ ఏవంచసతి ఆబ్దికాదౌ శ్వశ్రురాదిభిస్సహ శ్రాద్ధంకుర్యాత్॥
,, కృతే పిత్రాది సాపిండ్యే మాతృశ్రాద్ధం పృథగ్విధా।
ఆబ్దికాదౌ తథామాతుః పితామహ్యాదిభిః క్రమాత్॥
శ్లో॥ పతివ్రతా స్యత్ర దినే నుగచ్ఛే ద్యాస్త్రీ చితిం ప్రత్యధిరో
హణేన। దశాహాంతో భర్తు రఘస్య శుద్ధి శ్శ్రాద్ధద్వయం స్యాత్పృథగే
వకాలే॥ కించ।
శ్లో॥ పూర్వేద్యుః ప్రమృతం పతిం పరదినే యాస్త్రీ శ్మశానంగతా।
తస్యా స్తత్ప్రతివాసరం తదఖిలం దాహం దశాహంసకృత్।
,, సాస్త్రీతు పృథగేవ భావిసలిలం పిండం వృషోత్సర్జనం।
సాపిండ్యం పరతోఽనుమాసిక విధిం కుర్యా న్మృతాహే సుధీః॥
,, పరేహని యదా మాతా భర్త్రాసహ మృతాభవేత్।
పితు శ్శ్రాద్ధదినే తస్యా శ్శ్రాద్ధం కుర్యాత్పృథక్పృథక్॥ ౧౦॥
,, కించ:—మృతే భర్తరి పూర్వేద్యుః పరేద్యు ర్యానుగచ్ఛతి।
తస్యాః పత్న్యైవ శ్రాద్ధం స్యాన్మృతాహస్తు యథావిధి॥ ౧౧॥
,, ప్రథమేహని యః కర్మ అస్థిసంచయనం సకృత్।
మాసికాని పృథక్కుర్యా ద్వృషభోత్సర్జనం తథా॥ ౧౨॥
,, మంత్రాశ్చ హోమా శ్చరు రగ్నికార్యం
దశాహ తంత్రం సకృదస్థికర్మ।
దానాదిపిండోదకమాసికాది
కార్యం పృథక్స్యా దనుయాన పత్న్యాః॥ ౧౩॥
,, నగ్నశ్రాద్ధం నవశ్రాద్ధం ఏకాదశ్యాంసపిండనం।
అస్థిసంచయనం కుర్యా ద్భర్తు ర్దివసకర్మణి॥ ౧౪॥
,, సర్వమేకదినేకార్యం దంపత్యోస్సహమారణే।
దినాంతరే కృతే మోహా త్ప్రేతత్వం నవిముంచతి॥ ౧౫॥

,, ఏకచిత్యాం సమారూఢౌ దంపతీ నిధనం గతౌ।
తయో శ్శ్రాదం పృథక్కుర్యా దేకస్మి న్కాలపవతు॥ ౧౬॥
,, పృథక్పాకేన వై శ్రాద్ధం పిత్రో రపి పృథక్పృథక్ ।
వైశ్వదేవాదికం సర్వం పృథగేవ విధీయతే॥ ౧౭॥
,, ఏకకాలమృతా భార్యా భర్తాచ యదిచే ద్ద్వయోః।
తంత్రేణ దహనంకృత్వా పిండశ్రాద్ధం పృథక్పృథక్॥ ౧౮॥
,, పూర్వం మృతస్య దాహాత్ప్రాగితర శ్చేత్ప్రమీయతే।
దాహాంత మేకకాలత్వ మితి యాజ్ఞిసమ్మతం॥ ౧౯॥
తస్మిన్నర్థే త్రికాండిస్మృతౌ :—
,, భర్తృదాహాత్తు ప్రాక్పత్నీ మ్రియేతయది దైవతః।
పత్న్యాం వా ప్రాక్ప్రమీతాయాం దాహాదర్వా క్పతిర్మృతః॥
,, తత్ర తంత్రేణదాహస్స్యా న్మంత్రేషు ద్విత్వమూహయేత్॥ ౨౧॥
,, బలాద్వా ప్రేరితా వాపి బలవత్యారుషా తథా।
రజస్వలా గర్భిణీచ నవిశేచ్చ హుతాశనం॥ ౨౩॥
,, స్వైరిణీనాం గర్భిణీనాం పతితానాం చ యోషితాం।
నాస్తి పత్యాఽగ్నిసంవేశః పతితో హి తథాప్యభా॥ ౨౪॥

ఇత్యనుగమనకారికాః.

ఆద్యాదిశ్రాద్ధకాల విచారః.

శ్లో॥ అబ్రాహ్మణంభోజయేదాద్యే హోతవ్యమనలేథవా ।
పునశ్చభోజయే ద్విప్రం ద్విరావృత్తి ర్భవే దితి॥
తిథిపర్వణె :—
,, శ్లో॥ ఆద్యమేకాదశేహ్నిస్యా దూనంవా ద్వాదశేహని।
నోచేన్నాసకృతీయాంశే (?) పిషమేష్వ్యానమాచరేత్॥ ౧॥
,, తత్తన్మాసతృతీయాంశే శేషమాసత్రయంతథా।
కుర్యాత్త్రైపక్షికంశ్రాద్ధం త్రైపక్షే విషమేహని॥ ౨॥
అపరోపి శేషః :—
,, త్రిపక్షేద్వాదశేపక్షే చతుర్వింశతిపక్షకే।
పక్షత్రిపక్షకేచైవ ఆదిమధ్యాంతపంచకే॥ ౩॥

,, త్రైపక్షికోనషాణ్మాసి కోనాబ్దికాని చ యథాచరేత్।
ఏతేషామన్యకాలేతు నపునఃకరణంస్మృతమ్॥ ౪॥

విశ్వాదర్శే షోడశశ్రాద్ధకాలాః.

,, మాసేషూక్తం యదేకాదశసుమృతదినే ష్వాద్యమేకాదశేహ్ని
న్యూనాబ్దే యత్తదర్ధే తదపితదపరం ద్వాదశాహేత్రిపక్షే।
యత్తత్సర్వమర్వాగుపరియది సపిండీకృతే పార్వణంస్యా.
త్స్యాంశాబ్దే వా తదర్ధేభ్యుదయఇవపరే ద్వాదశాహే త్రిపక్షే॥ ౫॥
,, తదాపకృష్యరుద్రాహే శ్రాద్ధాన్యేతానిషోడశ।
తాన్యేవతుపునఃకర్తా తదాపిత్రోఃస్వే స్వేకాలేత్రిపంచచ॥ ౬॥
,, శ్రాద్ధానిపార్వణాన్యేవ భ్రాత్రాదీనాం స.పార్వణ.॥ ౭॥

అథ సపిండీకరణకారికాః.

సపిండీకర్ణకాలమాహ:—

,, ద్వాదశాహే సపిండాఖ్యం ముఖ్యంకలియుగేస్మృతం।
తదప్యేకాదశేహ్ని స్యాత్త్వరతోవిఘ్నసంభవాత్॥ ౧॥
,, గయాశ్రాద్ధచికీర్షాయాం కుర్యాత్కర్తుస్సపిండనం।
సపిండీకరణస్యేత్థం కాలాః ప్రోక్తాశ్చతుర్దశ॥ ౨॥
,, ఏకాదశే[1]ద్వాదశేహ్ని[2] త్రయోదశ దినే[3]తథా।
త్రిపక్షే[4]వాత్రి మాసే[5]వా షష్ఠే[6]చైకాదశే[7]పివా॥ 3॥
,, వత్సరాంతే[8]పివాకుర్యాత్త్రయో దశదినే[9]పివా।
వృద్ధిపూర్వదినే[10]చేతి దశకాలా స్సపిండనే॥ ౪॥
,, ఏకాదశేహ్ని కుర్వాణః పూర్వాహ్ణేచ సమాచరేత్।
అపరాహ్ణేచ సాపిండ్యం కుర్యాదిత్యాహ శాండిలః॥ ౫॥
,, విభక్తోవాzవిభక్తోవా మాతాపిత్రోస్సపిండనం।
కథంచి దనుజః కుర్యాద్భ్యాయః కుర్యాత్తదగ్రజః॥ ౬॥
,, వ్యుత్క్రమాద్యస్య సాపిండ్యం నియోగాద్యస్యకారితం।
ద్వితీయం తత్పునఃకుర్యాత్క్రమప్రాప్తేస్వయంసుతః॥ ౭॥
,, యవీయసకృతే శ్రాద్ధే ప్రేతశబ్దం విహాయచ।
జ్యేష్ఠపుత్రేణ కర్తవ్యం సపిండీకరణం పునః॥ ౮॥

,, యస్సపిండీకృతం జంతుం ప్రేతశబ్దేన యోజయేత్॥
అసావిధిఘ్నో భవతి పితృహా చోపజాయతే॥ ౯॥
,, సపిండీకరణేవృత్తే పిత్రోశ్శ్రుత్వామృతిం సుతః।
ఆదశాహాత్తస్య నామ్నాదద్యాత్తత్ర తిలాంజలీన్॥
,, పిత్రోర్దాహాదికం కర్మకృత్వా దేశాంతరే సుతః।
సపిండీకరణం కుర్యాత్షోడశంతు పునః పునః॥ ౧౧॥
,, దేశాంతరస్థౌ పితరౌమృతౌచే దనుజస్తుకుర్యాదఖిలంచపైతృకం।
దాహం వినాతానిపునశ్చ సర్వం జ్యేష్ఠస్తుకుర్యాదనుజేసపిండనే॥

యతిమృతివిషయేకారికాకారః.

శ్లో॥ యతీనాంప్రేతసంస్కారవిధిం వక్ష్యేయథావిధి।
స్నాత్వాగృహస్థశ్శుద్ధాత్మా చేస్నుం మే గంగఇత్యృచా॥ ౧॥
,, అంతస్తీర్థజలేస్నాత్వా గంధపుష్పైరలంకృతం।
శిక్యేనిధాయతంప్రేతం ధార్యాదిఖ్యనిభిస్సదా॥ ౨॥
,, గ్రామంప్రదక్షిణీకృత్య ప్రాచీంవాదిశముత్తరాం॥
గత్వాశుద్ధజలేస్నాత్వా ప్రణవేనాంభసాస్థలం॥ 3॥
,, ప్రోక్ష్యదండప్రమాణంతు ఖాత్వాగర్తంప్రయత్నతః।
ప్రణవేనైవతంగర్తం ప్రోక్షయేత్సప్తసంఖ్యయా॥ ౪॥
,, దక్షిణాగ్రాన్కుశాంశ్చైవప్రస్తరేవదరేహాకం (?)।
ఆవిధ్యకంతం ప్రక్షాళ్యయథా మలవిమోచనం॥ ౫॥
,, పునః పురుషసూక్తేన స్నాపయిత్వావటంతతః।
ప్రణవేనద్వ్యష్టవారం ప్రోక్షయేదథసర్వతః॥ ౬॥
,, విష్ణోహవ్యం రక్షస్వేతి యజుషాప్రణవేనచ।
గర్తే దేహం తు నిక్షిప్య చేదంవిష్ణుర్విచక్రమే॥ ౭॥
,, ఇతిమంత్రేణ దండంచ దద్యాద్దక్షిణహస్తకే।
హృదయేహంసశ్శుచిష దితిమంత్రంజపేదథ॥ ౮॥
,, దండంభిత్వాతుతద్ధస్తే ప్రణవేనైవదాహయేత్।
మూర్ధానంభూర్భువస్స్వరితి మంత్రేణభేదయేత్॥ ౯॥

,, గర్తంపురుషమాత్రేన లవణైః పూరయేత్తథా।
సృగాలాదిసురక్షార్థం సమ్యగ్గర్తం ప్రపూరయేత్॥ ౧౦॥
,, అగ్నినాగ్నిస్సపృథివీ హోతా ద్వాభ్యామవేక్షయేత్।
లోష్టబుద్ధిం పరిత్యజ్య స్నాత్వా గచ్ఛేద్గృహం తతః॥ ౧౧॥
,, సర్వకర్మనివృత్తస్య ధ్యానయోగరతస్య చ।
న తస్య దహనం కార్యం న చ పిండోదకక్రియా॥ ౧౨॥
,, తత్రో గ్రామాభివృద్ధ్యర్థం బ్రాహ్మణాన్భోజయేదితి।
శౌనకో భగవానాహ స్వస్తితస్య తతః పరం॥ ౧౩॥
,, ఏకోద్దిష్టజలం పిండమాశౌచం ప్రేతసత్క్రియా।
న కుర్యాత్పార్వణాదన్యత్ప్రేతత్వాభావహేతుతః॥ ౧౪॥
,, త్రిదండగ్రహణాదేవ ప్రేతత్వం నైవ జాయతే।
ఏకదండయతీనాం తు నాస్తీతి కిము వక్ష్యతే॥ ౧౫॥
,, సన్న్యాసాద్బ్రాహ్మణస్థానే వైరాగ్యాత్ప్రాక్కృతాలయాం।
ఇతి శ్రుతేః ప్రసిద్ధత్వాదత్ర పార్వణశుద్ధితః॥ ౧౬॥
,, ఉచ్యతే చ మృతాహాది పుత్రస్యైవ న కస్యచిత్।
సన్నికృష్టా యతేః పుత్రా యది స్వపితృమారణే॥ ౧౭॥
,, శ్రుత్వా తు వచనం స్నాత్వా శుద్ధాత్మా యతిసత్క్రియామ్।
కృత్వా హ్యనంతరం శుక్లద్వాదశ్యాం విత్తరూపతః॥ ౧౮॥
,, నారాయణబలిం కృత్వా పూర్ణే సంవత్సరే పునః।
మృతాహదివసే వైశ్వదేవపూర్వం తు పారణం॥ ౧౯॥
,, కుర్యాత్పూర్వాశ్రమే తత్ర పితుర్గోత్రస్య నామ చ।
ప్రోచ్య దర్శాదికం శ్రాద్ధమేవమేవ సమాచరేత్॥ ౨౦॥
,, అర్ఘో యమీరితస్సూక్ష్మదృగ్భిస్సర్వార్థదర్శనం।
అసన్నికృష్టశ్చేచ్ఛ్రుత్వా సిద్ధివార్తాం సుతః పితుః॥ ౨౧॥
,, స్నాత్వా వసనపూర్వం తు శుక్లాయాం తు వదంతి యే।
తేదశమ్యామేవ కుర్యాన్నారాయణబలిం స్మృతః॥ ౨౨॥
,, పార్వణం సిద్ధిదివసే కుర్యాదజ్ఞాతమేవ చేత్।
పార్వణం మార్గశీర్షేషు ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షకే॥ ౨౩॥

,, అజ్ఞాతస్యైవమేవేతి నిర్ణీతా౽ద్ధ్వనుహర్షిభిః।
ఇతిదుర్మరణంయస్య యతేఃప్రాప్తం ప్రమాదతః॥ ౨౪॥
,, పిండంతస్యైవదద్యాద్ధి నదద్యాదితరస్యతు।
ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌతత్ర దర్భానాస్తీర్యభూతలె॥ ౨౫॥
,, భూర్భువస్సువరోమితిచోక్త్వాచ పిండందద్యాద్విచక్షణః।
నామభిర్ద్వాదశభిర్విష్ణోః బ్రాహ్మణాన్ ద్వాదశార్చయేత్॥ ౨౬॥
,, భోజయిత్వాయథాశక్తి వస్త్రాలంకారదక్షిణాః।
దద్యాదనంతరంతాంస్తు ప్రణిపత్యక్షమాపయేత్॥ ౨౭॥
,, నారాయణబలిస్తుస్యా దష్టోత్తరశతం పునః।
పాయసేనవ్యాహృతిభి ర్హుత్వాపూజాం ప్రయత్నతః॥ ౨౮॥
,, విష్ణోఃకుర్యాద్విష్ణవేథ పాయసేన నివేదయేత్।
ఏకోద్దిష్టం న కుర్వీత సన్న్యస్తానాం కదాచన॥ ౨౯॥
,, అహన్యేకాదశేప్రాప్తే పార్వణంతు విధీయతే।
సపిండీకరణం తేషాం నకర్తవ్యం సుతాదిభిః॥ ౩౦॥
దండసంగ్రహణాదేవ ప్రేతత్వం నైవజాయతే॥

సమాప్తాః కారికాః.

---

౧. మలమాసె సంవత్సర విమోకవిచారః.

శ్లో॥ యస్మిన్వ్యదాధికోవర్షే మాసష్షష్టి దినాత్మకః।
తత్రచైవాధికశ్శుద్ధో మాసద్వయ ముదీరితం॥
ఏతేన నిరూపితో మలమాసః ఇతి యదుక్తం తదస్మాక మపీ
ష్టమేవ, అధిమాసో౽స్తి వానవేతి సందేహాభావాత్, అపిచ॥
శ్లో॥ అసంక్రాంతి మాసో౽ధిమాస స్స్ఫుటస్స్యా
ద్విసంక్రాంతి మాసః క్షయాఖ్యః కదాచిత్।
క్షయః కార్తికాదిత్రయె నాన్యథాస్యా
త్తదావర్షమధ్యే౽ధిమాసద్వయంచ। ఏతేన కార్తికా
న్మలమాసోత్పత్తిరితిచ। తదపీష్టమేవ
శ్లో॥ మలిమ్లుచే మాసి మృతస్య పుంస స్త్రయోదశేపి ప్రథమాబ్దికం

స్యాత్ ।మధ్యేధిమాసస్య మృతస్య తద్వ దంత్యేధికె ద్వాదశమాసఏవ॥
త్రయోదశాహే ఇతికే చిత్పఠంతి।

ఏతేన మధ్యేధిమాస విషయె, త్రయోదశె మాసిక ర్తవ్య మాబ్దికమితి అబ్దికాద్వత్సర విమోకాభావా ప్తి రితిచ యదు క్తం తదత్యంత శ్లోకతాత్పర్య జ్ఞానాభావమూలకం;తథాహి:-శ్లోకేత్రయోదశెపీత్యనేన అపిశబ్ద స్వారస్యాత్, ద్వాదశె మాసూ్యనాబ్దికాదిత్రయ మపికృత్వా పునస్త్రయోద శేపి, ప్రథమాబ్దిక మాత్రస్యైవ క ర్తవ్యత్వేన విహిత త్వాత్, అన్యథాకరణే ॥

శ్లో॥ గర్భేవార్ధుషికేభృత్యే ప్రేతకర్మణిమాసికే।
సపిండీకరణే నిత్యే నాధిమాసంవిసర్జయేత్ ॥

ఇత్యాదిశ్లోకానాం మాసికాద్యపరిహరణీయత్వేనోక్తానా మనర్థకత్వం స్యాత్ ।ఏకస్యైవ మాసికస్య ద్వయోరపి క ర్తవ్యత్వేన, చరితార్థత్వాత్, నానర్థక్యమితిచేత్, తత్రాపిమాససంఖ్యా పరిహారస్యప్రతీయమానత్వాత్, లోకేగర్భాదివిషయే మాసస్యఅపరిహార్యత్వం సర్వైరప్యంగీకృతత్వాత్,తస్మాత్ ద్వాదశేమాసూ్యనాబ్దికాదిత్రయంకృత్వా త్రయోదశేమాసి ప్రథమాబ్దికం పునః కరణీయమితిశాస్త్రసిద్ధాంతః॥

శ్లోకేత్రయోదశే పీత్యత్రత్రయోదశాహఇతి అహశ్శబ్ద కల్పనేపిత్రయోదశాహే ప్రథమాబ్దికస్య క ర్తవ్యత్వేన స్మృత్యాదౌ విహితత్వాత్, లోకేహి యత్రకుత్రాపి, యెనకెనాపి, అనాదరణీయత్వేన తత్పాఠస్యాపి సర్వేషా మనాదరణీయత్వం సిద్ధం. అనేనైవ పాఠబలేన, త్రయోదశాహ ఏవవిహిత మితిచేత్,వత్సరాంతేతు క ర్తవ్యే మిత్యాదినావత్సరాంతేక ర్తవ్యతయావిహితానాం స్మృతీనా మప్రామాణ్యం స్యాత్,తస్మాదహశ్శబ్దకల్పనేనాపీష్టసిద్ధిర్నాస్త్యేవ। అబ్దికాద్వత్సరవిమోకాభావా ప్తి రిత్యత్ర, అబ్దికాదితి పంచమ్యాః,పరత్వం వా పూర్వత్వం వా? పరత్వంచే త్సర్వేషామపీష్టమేవ, పూర్వత్వంచే త్సర్వేషా మప్యనాదరణీయత్వమేవ, కుతఇత్యుక్తే,

శ్లో॥ ఊనాబ్దికా త్పరంచైవ అబ్దికాత్పూర్వవాసరే ।
సంవత్సరవిమోకస్య తిథిశూన్యాంసదోషభాగితి॥

,, తిథిద్వయేతుసంప్రాప్తే విమోకంప్రథమాబ్దికం।
తస్మిన్నేవదినేకుర్యాత్పూర్వాహ్ణే చాపరాహ్ణికే॥

ఇత్యాదినా ఆబ్దికాత్పూర్వమేవ తస్యవిహితత్వాత్, ప్రకృతమలిమ్లుచేమాసీతిశ్లోకే, ఆబ్దికాత్పరత్వ పూర్వత్వయోర్వా వత్సరవిమోకాభావాభావయోర్వా అవిహితత్వేన అప్రతీతేః।తస్యాభావోక్తిరసిద్ధైవ

శ్లో॥ వాసచ్ఛేవాధికేమాసి మృతస్య ప్రథమాబ్దికం । మధ్యేధికేపితద్వత్స్యాత్కుర్యాన్మాసిత్రయోదశే। ఏతేనపూర్వోక్తం సిద్ధాంతిత ఇతి యదుక్తం తదపిత్రయోదశేమాసి ప్రథమాబ్దికస్య కరణత్వేనేష్టాపత్తేః॥ పూర్వోక్తంసిద్ధాంతితమిత్యుక్తిః పరిహృతైవ॥

శ్లో॥ పిండహీనమసంక్రాంతౌ సంక్రాంతౌ పిండసంయుతం। శ్రాద్ధద్వయంప్రకుర్వీత మాసయోరుభయోరపి। అంత్యేధికవిషయే కేషాంచిత్పక్ష ఇతి। ఇతియదుక్తం తదప్యనాదరణీయం॥

శ్లో॥ కేషాం చిత్పక్షఇత్యస్యాప్రతీతేః । అనుక్తమపీతరస్మృత్యా నిర్ణేతుంశక్యతఇతిచేత్ తథావిధ స్మృత్యభావాత్ । శ్లోకస్యసామాన్యప్రత్యాబ్దిక విషయత్వకల్పనేన చరితార్థత్వాత్। తథాచమలమాసేపిండహీనం। శుద్ధమాసేపిండసహితం చేతిసర్వేషా మప్యనుష్ఠానస్యదర్శనాత్।, తస్మాదంత్యాధికేఇత్యాద్యుక్తిరయుక్తిరేవ॥

శ్లో॥ ఆబ్దికంప్రథమాయత్స్యాత్తత్కుర్వీతమలిమ్లుచే। శుద్ధమాసేనతత్కుర్యాత్తత్కుర్యాత్తుమలిమ్లుచే। ఇత్యంతేధికవిషయే వ్యతిరిక్తవిషయేత్రయోదశ ఇతిబోధితో ఫలితఇతి యదుక్తంతదత్యంతం శ్లోకతాత్పర్యాభావమూలకం। అంత్యేధికవ్యతిరిక్త విషయత్వస్య శ్లోకేఅదర్శనాత్। పూర్వోక్తఅంత్యేధికేద్వాదశమాస ఏవేతి, శ్లోకస్థిత ఏవకారేణయో ద్వాదశమాసేవిహితః। సఏవఅత్ర శ్లోకేనోక్తత్వాత్। తదర్థంహిత్వాఅంత్యేధికవ్యతిరిక్త విషయే త్రయోదశ ఇతి కల్పనస్యాన్యాయ్యత్వాత్। తస్మాదంత్యేధికవిషయ ఏవతాత్పర్యమితి మంతవ్యం, అపిచేత్యాదియదుక్తం తదప్యనంగీకారమేవ। విమోకప్రథమాబ్దికయోః। కాలభేదేనకర్తవ్య తయోనకేనాపివోచ్యతేఖలు। ప్రత్యుత ఊనాబ్దికాత్పరమిత్యాదినాకాలైక్యస్య విహితత్వాత్। మధ్యేధిమాసవిషయే। మధ్యేధిమాసస్య

మృతస్య తద్వ్యదిత్యనేనపూర్వవత్। ద్వాదశేమాసి ఊనాబ్దికాదిత్రయ మపికృత్వా, త్రయోదశేపునః ప్రథమాబ్దికం కర్తవ్యమితి, అంత్యేధికే ద్వాదశమాసఇతి, ద్వాదశేమాసి ఊనాదికంకర్తవ్యమితి, నాన్యస్మిజ మాసఇతి ప్రతిభాతి। ఏతదేవ సుధీవిలోచన అపరకృష్ణీయాదిగ్రంథేష్వపి స్పష్టత్వేన ప్రతీయతే।గ్రంథవిస్తరభీత్యా తానివాక్యాన్యత్రన లిఖ్యంతే।

---

2. అస్థిసంచయనే తిథివార నక్షత్ర నిషేధః.

యమేన దర్శితః॥

శ్లో॥ భౌమార్క మందవారేషు తిథియుగ్మేషు వర్జయేత్।
వర్జయే దేకపాదృక్షే ద్విపాదృక్షేఽస్థి సంచయమ్।
ప్రదాత్ర జన్మ నక్షత్రే త్రిపాదృక్షే విశేషత ఇతి॥

వృద్ధమనుః॥ వస్వంత్యోర్ధ్రాదితః పంచనక్షత్రేషు త్రిజన్మసు।
ద్విత్రిపాద్ధిష్ణ్యయోశ్చైవ నందాయాంచ విశేషతః।
అజచరణాద ద్విత యేహ్యషాఢా ద్వయమేవచ॥
పుష్యేచ హస్తనక్షత్రే ఫల్గునీ ద్వయమేవచ
భానుభౌమార్కభృగుషు అయుగ్మతిథి సంధ్యయోః।
చతుర్దశ్యాం త్రయోదశ్యాం నైధనేచ వివర్జయేదితి
అస్థి సంచయనంకార్యం కులక్షయ కరంభవేత్॥

గౌతమోపి॥ నందాయాంచ చతుర్దశ్యాం భార్గవేచ బృహస్పతౌ।
అర్కార్కిభౌమవారేషు కర్తవ్యం నాస్థి సంచయమ్॥
,, కృత్తికాస్వదితితిష్య భాగ్యభఅర్యమాచసవితృద్విదైవభె।
విశ్వదేవవసుభోత్తరార్ధతః పంచకేషుకులనాశసంభవేత్॥
,, ప్రద్యాతృజన్మత్రయనైధనేపికరే ద్యురాదిర్దశమేపినాంతరమ్।
పంచాంగసంశుద్ధి దినంవిచార్యయుగ్మేచతిథ్యానకదాచిదేవ॥

ఇతి సంచయన దుష్ట తిథ్యాదివిచారః.

---

3. శ్రాద్ధభోజనే కర్తవ్య ప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

శ్రాద్ధభోజనే ప్రాయశ్చిత్తాని లిఖ్యంతే తత్రవిష్ణుః:—

శ్లో॥ ప్రాజాపత్యా నవశ్రాద్ధే పాదోనం త్వాద్యమాసికే।
త్రైపక్షికే తదర్ధంతు పంచగవ్యం ద్విమాసిక ఇతి॥
ఇదంచాపద్విషయం అనాపదితు:—

హారీతః॥ చాంద్రాయణం నవశ్రాద్ధే ప్రాజాపత్యంతు మిశ్రకే।
ఏకాహస్తు పురాణేషు ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే।
ప్రాజాపత్యంతు మిశ్రక ఇత్యేతత్ ఆద్యమాసిక విషయం॥
ఊనమాసికాదిషుపాదోన ప్రాజాపత్యాదీని కర్తవ్యాని।తదుక్తం

చతుర్వింశతిమతే॥ ప్రాజాపత్యం నవశ్రాద్ధే పాదోనం మాసికేతథా।
త్రైపక్షికే తదర్ధంస్యా త్పాదోఽద్యే మాసికేతథా।
పాదోనం కృచ్ఛ్రముద్దిష్టం షణ్మాసే చాబ్దికేతథా।
త్రిరాత్రం చాద్యమాసేషు ప్రత్యబ్దం చేదహాస్మృత మితి॥

ధౌమ్యః॥ బ్రహ్మౌదనేచ సోమేచ సీమంతోన్నయనే తథా।
జాతశ్రాద్ధే నవశ్రాద్ధే భుక్త్వాచాంద్రాయణం చరేత్॥

స్మృత్యంతరం॥భుక్తం చేత్పార్వణశ్రాద్ధే ప్రాణాయామాం షడాచరేత్।
ఉపవాసస్త్రిమాసాది వత్సరాంతం ప్రకీర్తితం।
ప్రాణాయామత్రయం కుర్యాదహోరాత్రం సపిండనే।
అసమాప్తే స్మృతంనక్తం వ్రతేవా పార్వణేతథా।
శ్రాద్ధభోజనాదౌ సంధ్యావందన కర్తవ్యతా మాహ శ్రాద్ధభో
జనానంతరం ఉశనాః :—

దశకృత్వః పిబేదాపో గాయత్ర్యా శ్రాద్ధభుగ్ద్విజః।
తతస్సంధ్యా ముపాసీత శుధ్యేత తదనంతరమితి॥

లోకోపకారకే:—దశకృత్వఃపిబేదాపోగాయత్ర్యా శ్రాద్ధభుగ్ద్విజః।
తతస్సంధ్యాముపాసీత జపేచ్చ జుహుయాదపి॥
ఇదంసాయంసంధ్యా విషయమితి జ్ఞేయం।
సంకల్పాఽభావేకర్మవై ఫల్యమాహ। స్మృతితత్వదీపికాయాం।
నతచ్ఛ్రాద్ధంనతద్దానం నహోమోనజపస్తథా।
నప్రాప్నోతిఫలం తస్యసంకల్పరహితంచయదితి॥
స్వగోత్రం గర్భవంతంచ విధురం బ్రహ్మచారిణం।
దేవస్థానేతుపూజ్యోథ పితృస్థానేషువర్జితాః॥

ఆపోశనంచాసనంచ తైలాభ్యంగంతథైవచ।
స్వయంకరకృతంప్రోక్తం ఆయుశ్శ్రీపుత్రహానిదం॥

పరాశరః. ఆపోనిశినగృహ్ణీయా ద్దర్భహస్తాన్నపికదాచన।
నిధాయాగ్నిముపర్యాసాం ధామ్నోధామ్న ఇతీరయన్॥

మంత్రశ్చ :— ధామ్నోధామ్నో రాజన్నితో వరుణనోముంచ యదాపో అఘ్నియావరుణేతి శపామహే తతో వరుణ నోముంచ॥ ఏతదాపద్విషయం॥

శ్లో॥ శబ్దేనాపః పయఃపీత్వా శబ్దేనఘృతపాయసాన్।
శబ్దేనాపోశనంకృత్వా సురాపానసమంభవేత్॥

,, ఆపోశనమకృత్వాతు యోభుఙ్క్తేనాపదిద్విజః।
భుంజానోవాయదిబ్రూయా ద్గాయత్ర్యష్టశతంభవేత్॥

,, ఆబ్దికే శతగాయత్రీ మాసికేతు శతత్రయం।
సాపిండ్యేచసహస్రంతు అయుతంప్రేతభోజనే॥

---

౪. స్త్రీపఙ్క్తి నిషేధవిషయః.

తత్రయాజ్ఞవల్క్యః :—భార్యాయా మాత్మనః పురః స్థితాయాం నాశ్నీయాదవీర్యవదపత్యోత్పత్తిభయాత్॥

తథాచశ్రుతిః :—జాయాయాఅంతే నాశ్నీయా దవీర్యవదపత్యం భవతీతి, అతస్తత్తయాసహభోజనందూరాదేవనిరస్తమితి। విజ్ఞానేశ్వరః॥

తథాచబృహన్మనుః. మాతావాభగినీవాపిభార్యాభార్యాశ్చయోషితః।
నతాభిస్సహభోక్తవ్యం భుక్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్॥

పత్న్యాసహభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ దేవలః :—
ద్విజఃకామానురోధాత్తు పత్న్యాసహాచయోన్నభుక్।
పశ్చాచ్చాంద్రాయణంకృత్వా శుద్ధిమాప్నోతిపర్వకం॥

స్మృత్యర్థసారే :—నభార్యయాసహాశ్నీయా ద్వివాహావర్జితమితి॥

గాలవః :—ఏకయానేసమారోహ మేకపాత్రేతు భోజనం।
వివాహేపతియాత్రాయాం కృత్వావిప్రోనదుష్యతి॥

,, అన్యథా దోషమాప్నోతి పశ్చాచ్చాంద్రాయణంచరేత్।
అభ్యాసే ద్విగుణంచైవ కృత్వా సిద్ధిమవాప్నుయాదితి॥
,, స్త్రీశేషం పితృశేషంచ శూద్రశేషం తథైవచ।
విధవా పుష్పిణీశేషం భుక్త్వా చాంద్రాయణంచరేత్॥
,, పితృవ్యస్య గురోర్వాపి మాతులస్య మహాత్మనాం।
జ్యేష్ఠభ్రాతుశ్చ పుత్రస్య బ్రహ్మనిష్ఠస్య యోగినః॥
ఏతేషాం శ్రాద్ధశేషంతు భుక్త్వా దోషో నవిద్యతే।

౫. శుభాగమాదౌ కర్తవ్యశ్రాద్ధవిధిః.

మాతాపిత్రు మృతసంవత్సరమధ్యే, శుభాగమో యదిభవేత్। తదా ఊర్ధ్వభావినాం, అనుమాసికాదీనాం, పునరపకృష్య, అగ్ఘ్యంపిండః పృథక్పృథక్ విధినా శ్రాద్ధంకృత్వా అనంతరం స్నాతకాదీని కుర్యాత్॥

మాధవీయే తదాహ కాత్యాయనః:—

శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాగపకృష్య కృతాన్యపి।
పునరప్యపకృష్యంతే వృద్ధ్యుత్తర నిషేధనాత్॥

సపిండీకరణాదూర్ధ్వ మావర్తనీయానాం అనుమాసికాదీనాం వృద్ధిప్రాప్తౌ పునరపకర్షః కర్తవ్యః॥

నిషేధశ్చ కాత్యాయనేనోక్తః:—

శ్లో॥ నిర్వర్త్య వృద్ధితంత్రంతు మాసికాని నతంత్రయేదితి।

తత్రక్రమః:—కర్తా, ఉపవీతి, ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతి, ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త... తిథౌ, పితుఃగోత్రస్య, శర్మణః, వసురూపస్య, ద్వాదశాహసపిండీకరణప్రభృతి, సంవత్సరపర్యంతం కర్తవ్యానాం, అనుమాసికాదీనాం, మధ్యే, శ్వః అభ్యుదయకంకర్తుం, షాణ్మాసికప్రభృతి ఆసంవత్సరాత్ స్వేస్వేకాలే కర్తవ్యాని, షాణ్మాసికప్రభృతి ఊనాబ్దికాంతాని అనుమాసికాదీని అపకృష్య, షాణ్మాసిక, ఊనషాణ్మాసిక, సప్తమమాసిక, అష్టమమాసిక, నవమమాసిక, దశమమాసిక, ఏకాదశమాసిక, ద్వాదశమాసిక, ఊనాబ్దికాంతాని నవమాసికాని సముచ్చిత్య, అస్మత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం, శర్మణాం, వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం, పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకానాం, విశ్వేషాం దేవానాంచ అస్మత్పితుః, ఊర్ధ్వభావీని, షాణ్మాసికాది ఊనాబ్దికాంతాని శ్రాద్ధాని,

అన్నే సహవిషా పార్వణవిధానేన, అపృథక్పాకేన, ఏకతంత్రేణ, యుష్మదనుజ్ఞయాస్మైవమస్యకరిష్యే, తత్రతత్రమాసికప్రభృతి, ఊనాబ్దికాంతశ్రాద్ధేషు భవదనుజ్ఞయా ఇత్యాదిసర్వంపార్వణవత్కృత్వా, అర్ఘ్యం, పిండం, పృథక్పృథక్, ఇత్యాది విధినాకుర్యాత్, యస్మిన్మాసే శుభాగమోభవేత్, తత్ప్రభృతి, మాసికాపకర్షః కర్తవ్యః॥

శ్రీ పరాశరోక్త ప్రాయశ్చిత్తకాండస్థ

౬. బ్రహ్మకూర్చవిధిః.

అభోజ్యభోజనాదౌ బ్రహ్మకూర్చవిధి రుచ్యతే, బ్రహ్మకూర్చస్య ప్రజాపతిరాహ కాలవిశేషం:—

శ్లో॥ చతుర్దశ్యాముపోష్యాథ పౌర్ణమాస్యాం సమాచరేత్।

జాబాలిరపి:—అహోరాత్రోషితోభూత్వా పౌర్ణమాస్యాంవిశేషతః।
పంచగవ్యంపిబేత్ప్రాతః బ్రహ్మకూర్చ మితి స్మృతమ్॥

దేశవిశేషం శాతాతపఆహ॥ శ్లో॥ నదీతీరేషుగోష్ఠేషు పుణ్యేష్వాయతనేషువా। తత్రగత్వాశుచౌదేశే బ్రహ్మకూర్చం సమాచరేత్॥

పర్షదుపసత్తిః.

చత్వారోవాత్రీన్ వా వేదపారగాన్ బ్రాహ్మణాన్ పర్షదం ఉపేత్య, స్వకంపాపంనివేద్య, యథాశక్తి దక్షిణాప్రదానపూర్వకం ప్రదక్షిణాదికంకృత్వా, తదనుజ్ఞాం ప్రాప్య బ్రహ్మకూర్చం కుర్యాత్॥

సంకల్పః.

తత్క్రమః:—ఉపవీతీ ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం అభక్ష్య భక్షణాపేయపానేన యో దోషస్సమజని తద్దోష పరిహారార్థం బ్రహ్మకూర్చం కరిష్యే॥

బ్రహ్మకూర్చ (పంచగవ్య) సంయోజనం.

తతస్తామ్రపాత్రమాదాయ తస్మిన్గోమూత్రాదీనాం షడ్ద్రవ్యాణి నిక్షిపతి:—

౧. ఏకపలంమూత్రం గాయత్ర్యాదాయ:—ఓంభూర్భువస్సువః, తత్సవితుః—దయాత్। ఇతిగోమూత్రం పాత్రేవినిక్షిప్య॥

౨. అఙ్గుష్ఠార్ధంగోమయం గంధమంత్రేణాదాయ:—గంధద్వారాం... యేశ్రియం, ఇతి గోమయం॥

౩. సప్తపలం క్షీరంనిక్షిపతి ఆప్యాయస్వేతి:— ఆప్యాయస్వ సమేతు తే... సంగథే॥

౪. త్రిపలందధినిక్షిపతి దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి:— దధిక్రావ్ణ్ణో అ కారిషం... తారిషత్॥

౫. ఏకపలంఘృతం నిక్షిపతి శుక్రమసీతి:— శుక్రమసి...రస్మి భిః, ఇత్యాజ్యం నిక్షిప్య॥

౬. పలమేకం కుశోదకం నిక్షిపతి దేవస్య త్వేతి:— దేవస్య త్వా...నాభిషించామి॥

ఇతి షడ్రివ్యాణి తామ్రపాత్రే వినిక్షిప్య॥

ఆలోడనం.

హరితపాగ్రసప్త (౭) దర్భనిర్మితకూర్చేన త్రిరాలోడయతి, ఓ మితి:— ఆపోహిష్ఠామ...చనః, ఇతి త్రిరాలోడ్య॥

అభిమంత్రణం

బ్రహ్మకూర్చ మభిమంత్రయతి, మానస్తోక ఇత్యనేన:— మాన స్తోకే...నమసావిధేమ తే, ఇత్యభిమన్త్ర్య॥

మంధనం.

నిర్మంథతి ఓమితిమంత్రేణ:— ఓం ఇతినిర్మంథ్య,

స్థాపనం.

హోమార్థం అగ్ని సన్నిధౌ హరితదర్భేషుస్థాపయేత్, (అగ్ని కి పశ్చాద్భాగమందు,తనకుముందుగా ఉండునటుల పచ్చని దర్భలయం దు ఉంచి)

బ్రహ్మకూర్చ హోమవిధిః.

శ్లో॥ సప్తావరాస్తు యేదర్భా అభిన్నాగ్రా శ్శుకత్విషః।
ఏతైరుద్ధృత్య హోతవ్యం పంచగవ్యం యథావిధి॥ ౧॥
,, ఇరావతీ ఇదంవిష్ణు ర్మానస్తోకేతు శంవతీ।
ఏతాభిశ్చైవ హోతవ్యం హుతశేషం పిబేద్ద్విజః॥ ౨॥
అతిపవప్రజాపతిః॥ అగ్నయే చైవసోమాయ సావిత్ర్యై చ తథైవచ।
ప్రణవేన తథాహుత్వా స్విష్టకృచ్చ తథైవచ॥ ౩॥
,, ఏవం హుత్వాతు తచ్ఛేషం పిబేచ్చైవ సమాహితః।

సంకల్పః.

తత్క్రమః:— ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, ఏవం...ర్థం బ్రహ్మకూర్చాంగత్వేన అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే, స్థండిలోల్లేఖనాద్యాజ్యభాగాంతే ముఖాహుతిగ్ం హుత్వా॥

బ్రహ్మకూర్చహోమః.

హరితసాగ్రసప్త దర్భ నిర్మితకూర్చేన పర్ణమయ్యాం స్రుచి చతుర్గృహీతం బ్రహ్మకూర్చం గృహీత్వా:—

౧. ఇరావతీ ధేనుమతీహి భూతగ్ం సూయవశినీ మనవే యశస్యే। వ్యస్కభ్నా ద్రోదసీ విష్ణురేతే దాధార పృథివీ మభితో మయూఖైస్స్వాహా। విష్ణవ ఇదం॥

౨. ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం। సమూఢ మస్య పాగ్ం సురే స్వాహా। విష్ణవ ఇదం॥

౩. మానస్తోకే తనయే మాన ఆయుషి మానో గోషు మానో అశ్వేషు రీరిషః। వీరాన్మానో రుద్రభామితో వధీర్హవిష్మంతో నమసా విధేమ తే స్వాహా। రుద్రాయేదం॥

౪. శమగ్ని రగ్నిభి స్కరచ్ఛన్న స్తపతు సూర్యః। శం వాతో వాత్వరపా అపస్రిధస్స్వాహా। సూర్యాయేదం॥

౫. ఓం భూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వ... దయాత్స్వాహా। సవిత్ర ఇదం॥

౬. ఓగ్ స్వాహా॥ పరమాత్మన ఇదం।

ఇధ్మసన్నహనాది జయాది సౌవిష్టకృదంతం కృత్వా శమ్యా అపోహ్య అస్మిన్ప్రకృతేత్యాది పరిషేచనాంతం కృత్వా, బ్రాహ్మణం సంపూజ్య పర్షదం గంధాద్యై రలంకృత్య తాంబూల దక్షిణాంశ్చ దత్వా, తేషాం పురతః బ్రహ్మకూర్చప్రాశనం కుర్యాత్॥

ప్రాశనవిధిః.

ఆచమ్య, ఏవం...ర్థం అభోజ్య భోజనాది సమస్త పాపక్షయార్థం బ్రహ్మకూర్చ ప్రాశనం కరిష్యే॥

బ్రహ్మకూర్చం (పంచగవ్యం) ఉద్ధరణ్యాదినా హస్తే గృహీత్వా,

శ్లో॥ యత్త్వగస్థి గతం పాపం దేహే తిష్ఠతి దేహినామ్।
బ్రహ్మకూర్చో దహే త్సర్వం ప్రదీప్తాగ్ని రివేంధనమ్॥

కర్తుస్తాత్కాలికీ శుద్ధి రశుద్ధః పునరేవసః॥ ౨॥
పైఠీనసిః॥ ఏకాదశేహ్ని యచ్ఛ్రాద్ధం తత్సామాన్య ముదాహృతం।
చతుర్ణా మపి వర్ణానాం సూతకంతు పృథక్ పృథక్ ॥౩॥
యాజ్ఞవల్క్యః॥ ఏకోద్దిష్టం దైవహీన మేకార్ఘ్యైక పవిత్రకమ్।
ఆవాహనాగ్నౌ కరణ రహితం హ్యాపసవ్యవత్ ॥౪॥
ఉపతిష్ఠతామక్షయ్య స్థానే విప్రవిసర్జనే,
అభిరమ్యతా మితి వదేద్బ్రూయు స్తేభిరతాస్మహే॥౫॥
తచ్చ ఏకోద్దిష్టం త్రివిధం [1]నవం [2]నవమిశ్రం [3]పురాణంచేతి॥
తత్ర ప్రథమాహాద్యేకాదశాహాంతం విహితం నవశ్రాద్ధం;
షణ్ణాం నవశ్రాద్ధానాం ఉపరికర్తవ్యం మాసికం నవమిశ్రితం
తథాచ ఆశ్వలాయనః:—నవమిశ్రం షణ్ణుత్తరమితి,
మాసికానా ముపరి కర్తవ్యం ప్రత్యాబ్దికాది పురాణంచేతి; త్రి
విధశ్రాద్ధ భోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ :—
చాంద్రాయణం నవశ్రాద్ధే ప్రాజాపత్యంతు మాసికే,
ఏకాహస్తు పురాణేతు ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే।
అపరార్కే॥ ఏకాదశాహే సంప్రాప్తే యదివిఘ్నః ప్రజాయతే।
మాసేన్యస్మిన్ స్మృతేవాపి శ్రాద్ధం కుర్యాత్తథైవహి।
ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యా రజస్వలా।
ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత ఊనాద్యాది విసర్జయేత్॥
ఏకోద్దిష్టేతు విప్రాణా మభావే తత్కథంభవేత్।
నూతనేష్వేవ భాండేషు పక్త్వాహ్యన్నాదికం తతః॥
కుండంఖాత్వాతు విధివత్ప్రోక్షా నాయమ్య యత్నతః॥
గోత్రస్య శర్మణస్తస్య ప్రేతత్వాది వీముక్తయె॥
ఆద్యమద్యైవ ఏహన్యాతు కరిష్య ఇతినిర్దిశేత్।
లౌకికాగ్నౌ ప్రతిష్ఠాది తంత్రం పూర్వవదత్రతు॥
కృత్వాతు దర్భమాదాయ కుండమధ్యం నిమార్జయేత్॥
అపేతేత్యాది తత్రాపి కుర్యాదభ్యుక్షణాంతకమ్॥
తతః పాత్రేణ సద్వహ్ని మేవ మాసీయచాంతిమే॥

ఆద్యైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేతు భవతాక్షణ ఇష్యతాం॥
పాద్యం విధివదత్రాపి తత్సమీపే వినిక్షిపేత్।
విష్టరం కుంభమధ్యేతు నిధాయాగ్నిం వినిక్షిపేత్॥
ఆసనాది తతస్సర్వం పూర్వవత్కారయేదిహ।
అర్ఘ్యమగ్నేరిదంస్మృత్వా తత్సమీపే నివేదయేత్॥
ఇతరాణిచ సర్వాణి యథాయోగ్యం సమర్పయేత్।
తతోఽర్చనం విధివదత్రానుక్త్వా లౌకికానలే।
యత్కర్తవ్యం తదత్రాపి కుర్యాదేవం హి పూర్వవత్।
కుండస్యోత్తరతః పాత్రం క్షాళితం మండలేక్షిపేత్॥
ఉపస్తీర్యచ పిండార్థం శేషయిత్వా విధానతః।
దాపయేచ్చ తదన్నాది శృంగిబేర గుడాదికమ్।
ఘృతంచ విధివత్పాత్రం సకుండంచ పరిస్తరేత్।
పరిషిచ్య తతస్త్యాగం కుర్యాదేవం హి పూర్వవత్॥
మేళయిత్వా తదన్నాది హస్తేన జుహుయాత్క్రమాత్।
,, ద్వాత్రింశదాహుతీర్మంత్ర ముచ్చార్యచపునఃపునః।
యత్తేకృష్ణస్తుమంత్రోఽత్ర నైదికః పరికీర్తితః॥
స్మృతిరత్నే. ఆర్ద్రామలకమాత్రంతు పిండంకుర్వీతపార్వణమ్।
ఏకోద్దిష్టేబిల్వమాత్ర మాశౌచే స్థూలముచ్యతే॥
అత్రిః. మార్జాలమూషకస్పర్శే పిండేచద్విదళీకృతే।
పునః పిండంవిధాతవ్యం తేనపాకేనతత్క్షణాత్॥
విజ్ఞానేశ్వరే. నవశ్రాద్ధేషుయచ్ఛిష్టం గృహేపర్యుషితంచయత్।
దంపత్యోర్భుక్తశేషంచ నభుంజీతకదాచన॥
బోధాయనః:— ఏకోద్దిష్టే నవశ్రాద్ధే నాగ్నౌకరణమిష్యతే।
నావాహనంచనాపూపం నధూపం నచదీపకం॥
,, నచాభిశ్రవణంకుర్యాన్న పూర్వంనచదైవికం।
ప్రణవంచప్రణామంచ స్వధాకారంతథైవచ॥
,, వర్జ్యాన్యేకాదశైతాని సపిండీకరణంవినా।
ఏకోద్దిష్టేనిషిద్ధేపి యదస్త్యావాహనాదికమ్॥
తత్సపిండీకృతేత్వేకోద్దిష్టే సర్వంసమాచరేత్॥

౯. అథ సపిండీకరణకారికాః.

అథోఽభయాత్మకం (పార్వణైకోద్దిష్టాత్మకం) సపిండీకరణ ముచ్యతే। తత్ర లౌగాక్షిః, శ్రాద్ధాని షోడశ అపాద్య విదధీత సపిండనమితి, షోడశ శ్రాద్ధాని జాతూకర్ణ్యేన దర్శితాని:—

శ్లో॥ ద్వాదశ ప్రతిమాస్యాని ఆద్యషాణ్మాసికే తథా।
త్రైపక్షికాబ్దికే చేతి శ్రాద్ధాన్యేతాని షోడశ॥

తత్రాద్యషాణ్మాసికాబ్దికశబ్దాః, ఊనమాసికోనషాణ్మాసికోనాబ్దిక పరాః।

ద్వాదశమాసికానాం కాలో యాజ్ఞవల్క్యేన దర్శితః:—
మృతేహని తు కర్తవ్యం ప్రతిమాసం తు వత్సరం।
ప్రతిసంవత్సరం చైవ మాద్యమేకాదశేహని,
సంవత్సర పర్యంతం మాసి మాసి మృతేహని శ్రాద్ధం కర్తవ్యం,

౧౦. ఊనమాసిక కాలనిర్ణయః.

తదాహ గాలవః:—ఊనషాణ్మాసికం షష్ఠే మాసార్ధే హ్యూనమాసికమ్।
త్రైపక్షికం త్రిపక్షే స్యాదూనాబ్దం ద్వాదశేహని॥

శ్లోకగౌతమోఽపి:— [1]ఏక [2]ద్వి [3]త్రి దినైరూనే త్రిభాగే న్యూనమేవ వా।
శ్రాద్ధాన్యూనాబ్దికాదీని కుర్యాదిత్యాహ గౌతమః॥

ఊనమాసికస్య కాలవికల్పమాహ గోభిలః:—
మరణాద్ద్వాదశాహే స్యాన్మాస్యూనే చోనమాసికమ్॥

ఊనానాం వర్జ్యకాలమాహ గార్గ్యః:—
నందాయాం భార్గవదినే చతుర్దశ్యాం త్రిపుష్కరే।
ఊనశ్రాద్ధం న కుర్వీత గృహీ పుత్రధనక్షయాత్॥

మరీచిః:—త్రిపుష్కరే చ నందాసు సినీవాల్యాం భృగోర్దినే।
చతుర్దశ్యాం తు నోనాని కృత్తికాసు ద్విపుష్కరే॥

తిథివారనక్షత్రాణాం త్రయాణాం మేళనం త్రిపుష్కరం, ద్వయోర్మేళనం ద్విపుష్కరం, కేతే విశేషాః॥

[2]ద్వితీయా [7]సప్తమీ [12]ద్వాదశ్యః భద్రాః తిథయః॥

భాను (ఆది) భౌమ (అంగారక) శనైశ్చరవాసరాః॥

కృత్తికా [2]పునర్వసూ త్తరా [3]ఫల్గునీ [4]విశాఖో [5]త్తరాషాఢా [6]పూర్వాభాద్రాః త్రిపాదనక్షత్రాణి షట్॥

[1]మృగశిర[2]చిత్రా[3]ధనిష్ఠా, త్రీణిద్విపాదనక్షత్రాణి।
ఏవం విచార్య షోడశశ్రాద్ధానికృత్వా, తతస్సపిండనంవిదధీత॥

తస్యకాలమాహాత్రిః:— సంవత్సరేపూర్ణే ద్వాదశాహేవేతి బోధాయనోఽపి। అథసంవత్సరే పూర్ణే సపిండీకరణం త్రిపక్షేవా తృతీయేమాసి, షష్ఠే వైకాదశే వా ద్వాదశాహే వైకాదశేహేతి॥ ఏకాదశాహ[2]ద్వాదశాహ[3]తృతీయ పక్ష[4]తృతీయ మాస, [5]షష్ఠమా[6]సైకాదశ మాస సంవత్సరాంత[8]శుభాగమా ఇత్యష్టౌకాలాః పరికీర్తితాః తత్రవ్యవస్థామాహహారీతః:—

శ్లో॥ యాతుపూర్వ ముమావాస్యా మృతాహాద్దశమాభవేత్।
సపిండీకరణంతస్యాం కుర్యాదేవాగ్నిమాన్సుతః॥

పరతోదశరాత్రాదేవ సుతోఽగ్నిమానితి। మృతాహాదూర్ధ్వది నమారభ్యేత్యర్థః, ఏష ఆహితాగ్నివిషయః॥

భవిష్యత్పురాణే:— యజమానోఽగ్నిమాన్రాజన్ ప్రేతశ్చానగ్నిమాన్భవేత్। ద్వాదశాహే భవేత్కార్యం సపిండీకరణం సుతైరితి॥

గోబిలః:— నాగ్నికస్తుయదాకర్తా ప్రేతశ్చానగ్నిమాన్భవేత్।
ద్వాదశాహేతదాకార్యం సపిండీకరణం సుతైరితి॥
ఉభయోస్సాగ్నికత్వే:— ద్వాదశాహేసపిండీకరణంకార్యం।
సాగ్నికస్తుయదాకర్తా ప్రేతోవాప్యగ్నిమాన్భవేత్।
ద్వాదశాహేతదాకార్యం సపిండీకరణం పితుః॥

యాజ్ఞవల్క్యః:— ఆనంత్యాత్కులధర్మాణాం పుంసాంచైవా యుషఃక్షయాత్। అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహఃప్రశస్యతే॥ సపిండీకరణస్య గౌణకాలమాహఋష్యశృంగః:—
సపిండీకరణం శ్రాద్ధముక్తకాలేనచేత్కృతం।
శ్రాద్ధేహస్తేచరోహిణ్యాం మిత్రభేవా సమాచరేదితి।
సపిండీకరణే ఇతికర్తవ్యతామాహయాజ్ఞవల్క్యః:—

శ్లో॥ గంధోదకతిలైర్యుక్తం కుర్యాత్పాత్రచతుష్టయం।
అర్ఘ్యార్థంపితృపాత్రేషు ప్రేతపాత్రంప్రసేచయేత్।
యేసమానాఇతిద్వాభ్యాం శేషంపూర్వవదాచరేత్।

[1]మృగశిర[2]చిత్రా[3]ధనిష్ఠా, త్రీణిద్విపాదనక్షత్రాణి।
ఏవం విచార్య షోడశశ్రాద్ధానికృత్వా, తతస్సపిండనంవిదధీత॥

తస్యకాలమాహాత్రిః:— సంవత్సరేపూర్ణే ద్వాదశాహేవేతి బోధాయనోపి। అథసంవత్సరే పూర్ణే సపిండీకరణం త్రిపక్షేవా తృతీయేమాసి, షష్ఠేవైకాదశే వా ద్వాదశాహే వైకాదశేహేతి॥ ఏకాదశాహ[2] ద్వాదశాహ[3]తృతీయ పక్ష[4]తృతీయ మాస, [5]షష్ఠమా[6]సైకాదశ మాస సంవత్సరాంత[8]శుభాగమా ఇత్యష్టౌకాలాః పరికీర్తితాః తత్రివ్యవస్థామాహాహారీతః:—

శ్లో॥ యాతుపూర్వ మమావాస్యా మృతాహాద్దశమాభవేత్।
సపిండీకరణంతస్యాం కుర్యాదేవాగ్నిమాన్సుతః॥

పరతో దశరాత్రాదేవ సుతోఽగ్నిమానితి। మృతాహాదూర్ధ్వదినమాఽక్షేత్యర్థః, ఏష ఆహితాగ్నివిషయః॥

భవిష్యత్పురాణే:— యజమానోఽగ్నిమాన్రాజన్ ప్రేతశ్చానగ్నిమాన్భవేత్। ద్వాదశాహే భవేత్కార్యం సపిండీకరణం సుతైరితి॥

గోబిలః:— సాగ్నికస్తుయదాకర్తా ప్రేతశ్చానగ్నిమాన్భవేత్।
ద్వాదశాహేతదాకార్యం సపిండీకరణం సుతైరితి॥
ఉభయోస్సాగ్నికత్వే:— ద్వాదశాహేసపిండీకరణంకార్యం।
సాగ్నికస్తుయదాకర్తా ప్రేతోవాప్యగ్నిమాన్భవేత్।
ద్వాదశాహేతదాకార్యం సపిండీకరణంపితుః॥

యాజ్ఞవల్క్యః:— ఆనంత్యాత్కులధర్మాణాం పుంసాంచైవా యుషఃక్షయాత్। అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహఃప్రశస్యతే॥ సపిండీకరణస్య గౌణకాలమాహఋష్యశృంగః:—
సపిండీకరణం శ్రాద్ధముక్తకాలేనచేత్కృతం।
శ్రాద్ధేహస్తేచరోహిణ్యాం మిత్రభేవా సమాచరేదితి।
సపిండీకరణే ఇతికర్తవ్యతామాహయాజ్ఞవల్క్యః:—

శ్లో॥ గంధోదకతిలైర్యుక్తం కుర్యాత్పాత్రచతుష్టయం।
అర్ఘ్యార్థంపితృపాత్రేషు ప్రేతపాత్రంప్రసేచయేత్।
యేసమానాఇతిద్వాభ్యాం శేషంపూర్వవదాచరేత్।

బృహస్పతిః:— త్రిపాదరం వినావాపిభానుభౌమ శనైశ్చరాన్।
సపిండీకరణంయద్వా త్రి మాసికాహాత్పరేహని।
పక్వాన్నేనైవసాపిండ్యం నిర్వపేత్పితృపూర్వకం॥

పిండప్రదానవిషయే.

భోజనాత్పురస్తాత్పిండ నిర్వపణం సపిండీకరణాత్ప్రాగ్విహితేష్వప్రశస్తేషుశ్రాద్ధేషు; సపిండీకరణాది ప్రశస్తశ్రాద్ధేషు పశ్చాదేవపిండనిర్వపణమ్, తదాహలౌకాక్షిః:— అప్రశస్తేషుయాగేషు పూర్వంపిండావనేజనం। భోజనస్యప్రశస్తేతు పశ్చాదేవోపకల్పయేదితి॥

ఇతి సపిండీకరణ విషయః.

పునస్సపిండీకరణ కారికాః.

శ్లో॥ పిత్రోస్సపిండీకరణం పుత్ర ఏవసమాచరేత్।
భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండశ్శిష్యఏవవా॥
సపిండీకరణంకుర్యాత్పుత్రహీనస్యచైవహి।
అథవాప్రేతభూతస్య పత్నీకుర్యాదమంత్రకమ్॥
సపిండీకరణశ్రాద్ధంపుత్రైః కార్యంనచాపరైః।
దాహాదికందశాహాంతం గౌణపుత్రోపికారయేత్॥

గౌతమః:— అగ్రజోవానుజోవాపి సపిండోవాపిసోదరః।
శిష్యోవాధనహారీవా పిత్రోరావృద్ధ్యుపస్థితే।
సపిండీకరణంకృత్వా వృద్ధిశ్రాద్ధముపక్రమేత్॥
సపిండీకరణంహిత్వా వృద్ధిశ్రాద్ధముపక్రమేత్।
అయాత్రయామమరణా భవేత్తస్యనసంశయః।

ఇత్యాదివచనైః వృద్ధ్యుపస్థితత్వాత్, భ్రాతృసపిండ సోదరాదిభిః కృత సపిండీకరణం పుత్రాః కుర్యుః॥

ఆపస్తంబః :— పితుస్సపిండీకరణం బంధుభిస్తుకృతంయది।
ప్రేతత్వాత్తువిముక్తస్య పునఃకుర్యుస్సపిండనమ్॥
వ్యుత్క్రమాద్యచ్చసాపిండ్యం నియోగాద్యచ్చకారితం।
ద్వితీయంతత్పునఃకుర్యాత్క్రమప్రాప్తైస్వయంసుతః॥

యమః :— దేశాంతరేస్థితఃపుత్రః శ్రుత్వాపిత్రువిపర్యయం।
కుర్వీతవపనంసద్యః ఆదశాహాత్తిలోదకమ్॥
శ్రవణాహీనకుర్వీత భోజనంమైథునంనచ।
సపిండీకరణశ్రాద్ధం కుర్యాదేకాదశేహని, ఏతచ్చ సాగ్నికజ్యేష్ఠపుత్రవిషయం॥

అనుజేనకృతే సంస్కారే:—

గౌతమః :— దేశాంతరేస్థితేజ్యేష్ఠే అనుజేనకృతేసతి।
కృతంశ్రాద్ధంపునఃకుర్యాత్సాపిండ్యం పూర్వవచ్ఛనః॥

వృద్ధవసిష్ఠః :—యవీయసాకృతేశ్రాద్ధే పైత్రశబ్దంవిహాయచ।
తదగ్రజేనకర్తవ్యం సపిండీకరణంపునః।
జ్యేష్ఠపుత్రస్యసద్భావే కనిష్ఠఃకురుతేక్రియాం।
పైత్రత్వాన్నవిముచ్యేత పితృత్వంనచగచ్ఛతి।
ఏకోద్దిష్టాంతమేవస్యాత్సంస్కర్తుఃశుద్ధతాత్వఘాత్॥
పిండోదకప్రదానైశ్చ పుణ్యాహైహాత్ర్యా విశుధ్యతి, ఏతత్ నిరగ్నికజ్యేష్ఠ పుత్రవిషయమ్॥

కాత్యాయనోపి :—నగ్నప్రచ్ఛాదనంశ్రాద్ధం నవశ్రాద్ధంతథైవచ। పిండదానంవృషోత్సర్గ మన్యేసక్రియతేయది॥ జ్యేష్ఠేనవపునః కార్యమితిశాతాతపోఽబ్రవీత్॥ ఏతదపినిరగ్నిక విషయమేవ॥ ఏతానివచనానిజ్యేష్ఠపుత్రస్యషోడశశ్రాద్ధసహితసపిండీకరణవిషయపరాణి॥

అథజ్యేష్ఠస్యచ, కనిష్ఠానాంచ, పిత్రోః కృతక్రియానంతరం సపిండీకరణమాత్రమేవకర్తవ్యం, తత్ర శ్లోకాని వక్ష్యంతే, వృద్ధశాతాతపః:—

శ్లో॥ అగ్రజోవానుజోవాపి పిత్రోరవగతోమృతిం।
వాపయిత్వాకేశాదీన్ సచేలమవగాహయేత్॥
,, దశాహాంతంబ్రహ్మచారీ దద్యాచ్చైవతిలోదకమ్।
సపిండీకరణంకుర్యా దన్యేనక్రియతేయది॥

కనిష్ఠేనకృతే సంస్కారే.

హారీతః: శ్లో॥ పిత్రోస్సపిండీకరణం కనిష్ఠేనయదాకృతం।
అగ్రజేనపునఃకార్యం అధికారిత్వహేతుతః॥

దక్షః: పిత్రోస్సపిండీకరణం జ్యేష్ఠేనహ్యాకృతం యదా।
జ్యేష్ఠః పునశ్చకుర్వీత పిండసంయోజనే కృతే॥
అగ్రజేనకృతంకర్మ నానుజేన పునఃకృతిః॥

శాతాతపః:— విభక్తోవావిభక్తోవా మాతాపిత్రోస్సపిండనమ్।
కథంచిదనుజఃకుర్యా ద్వ్యాయఃకుర్యాత్తదగ్రజః॥
,, బంధుభిర్జ్ఞాతిభిర్వాపి సపిండీకరణంకృతం।
దేశాంతరస్థితానాంతు పుత్రాణాంతుకథంభవేత్॥
,, శ్రుత్వాతువపనంకార్యం ఆదశాహాత్తిలోదకమ్।
సచేలమవగాహ్యాథ సోపవాసోజితేంద్రియః॥
,, తతస్సపిండీకరణం కుర్యాదేకాదశేహని।
ద్వాదశేహనితత్కార్య మితి శాతాతపోఽబ్రవీత్॥
ఏతత్సర్వం ప్రేతశబ్దం వినాకర్తవ్యమ్॥
కృతసంస్కారవిషయే,
అత్రపక్షాంతరమాహ

తథాచస్మృత్యంతరే,
శ్లో॥ కృతక్రియోఽపి పితరి దశాహం సూతకంభవేత్।
దద్యాత్తిలోదకంపిండం సపిండీకరణంపునః॥
దేశాంతరస్థాపితరామృతేచే దన్యేనకుర్యాదఖిలంచపైతృకం।
దాహంవినాసర్వతిలోదకాది జ్యేష్ఠేనకుర్యాదనుజైస్సపిండనమ్॥

వృద్ధవసిష్ఠః॥ సపిండీకరణంనామ శ్రాద్ధంపార్వణవద్భవేత్।
సపిండీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యఇతికీర్తయేత్।
ఉపతిష్ఠత్వితిస్థానే స్వధాశబ్దంప్రయోజయేత్।
మృతంపితరముద్దిశ్య పార్వణస్యైకదేవతమ్॥
అర్ఘ్యసంయోజనంకుర్యా త్పిండసంయోజనంతథా।
ప్రేతత్వాత్తువిముక్తస్య పునఃప్రేతంన నిర్దిశేత్।
ప్రేతశబ్దంవినాసర్వం కార్యమిత్యాహగౌతమః॥

అత్రాయంవిశేషః:—
యవీయసాకృతేశ్రాద్ధే ప్రేతశబ్దంవిహాయచ।
జ్యేష్ఠేనైవతుకర్తవ్యం సపిండీకరణంపునః।

కించ॥ శ్లో॥ యస్సపిండీకృతం జాతుం ప్రేతశబ్దేన యోజయేత్।
అసౌ విధిఘ్నో భవతి పితృహా చోపజాయతే।
తస్మాత్ప్రేతశబ్దం వినా సర్వం కుర్యాత్॥
కర్మప్రదీపికాయాం కాత్యాయనః, అపరం విశేషమాహ: —
శ్లో॥ సపిండీకరణేవృత్తే పిత్రోర్విశ్రియేత్వా మృతింసుతః।
ఆదశాహాత్తస్య నామ్నా దద్యాదత్ర తిలాంజలీన్।
తేషామసంభవే తత్ర దద్యాత్పశ్చాద్యథావిధి।
అఘుం త్రిరాత్రం సంపాద్య జ్యేష్ఠః కుర్యాత్సపిండనమ్॥
కనిష్ఠా నిర్ధనాకుర్యుః విభక్తాశ్చేద్యథావిధి।
సంవత్సరోర్ధ్వమప్యేన మేకాహం వాఘుకల్పనమ్।
పిత్రోర్దాహాదికం కర్మ శ్రుత్వా దేశాంతరే సుతః।
సపిండీకరణం కుర్యాన్నకుర్యాత్ షోడశం పునః॥ ఏతత్ సాగ్నికేన కనిష్ఠపుత్రేణ కర్మకరణానంతరం సంవత్సరానంతర మృతిశ్రుత అనగ్నిక జ్యేష్ఠపుత్రేణ త్రిరాత్రం వా ఏకాహం వా ఆశౌచమాశ్రిత్య దేవసపిండీకరణం కర్తవ్యమితి బోధయతి॥

స్త్రీణాం సపిండీకరణే విశేషమాహ.

వ్యాసః॥ శ్లో॥ పునస్సపిండీకరణం స్త్రీణామేవ విశేషతః।
పుత్రైరపి చ కర్తవ్య మితి వ్యాసోఽబ్రవీన్మునిః॥
పుత్రవత్యాః స్త్రియః పిండం పితామహ్యాదిభిస్సహ।
అనపత్యా స్త్రియః పిండం భర్త్రా సహ నియోజయేత్।
పత్యౌ జీవతి సంసర్గ స్త్రీపిండేషు స్త్రియా భవేత్।
మృతే భర్తరి పత్యైవ సర్వత్రైవం వినిర్ణయః॥
పైఠీనసియమాభ్యాం:—
అపుత్రాయాం మృతాయాంతు పతిః కుర్యాత్సపిండతాం।
శ్వశ్ర్వాదిభి స్సహైవాస్యా స్సపిండీకరణం భవేత్॥

యతీనాం సపిండీకరణ నిషేధః.

సన్న్యాసీనాం సపిండీకరణం నాస్తి, ప్రేతత్వాభావాత్,
శ్లో॥ సపిండీకరణం తేషాం నకర్తవ్యం సుతాదిభిః।
త్రిదండగ్రహణాదేవ ప్రేతత్వం నైవజాయతే।

ఏకోద్దిష్టం న కుర్వీత యతీనాం చైవసర్వదా।
అహన్యేకాదశే ప్రాప్తే పార్వణంతు విధీయతే॥

దహనాది కర్మకర్తృ నిర్ణయః.

తతఃకర్తృ నిరూపంతు దహనాదిషు కర్మసు।
దాహాది మాత్రవత్పిత్రో ర్విదధ్యా దౌరసస్సుతః॥
తదభావేతు పౌత్రశ్చ ప్రపౌత్రః పుత్రికాసుతః।
దౌహిత్రో ధనహారీచ భ్రాతా తత్సుత ఏవచ॥
సపిండ స్సోదరో మాతుః సపిండశ్చ సహోదరః।
స్త్రీచ శిష్యర్త్విగాచార్యా జామాతాచ సుతాపిచ॥
ఉత్పన్న బంధు రుక్తైన కారయే దవనీపతిః॥

తథా సపిండీకరణే కర్తృనిర్ణయః.

పుత్రః పౌత్రోఽథవానప్తా దత్తో వా క్షేత్రజాదయః।
పత్నీవాసోదరో భ్రాతా తత్పుత్రో వాస్యసోదరః।
భ్రాతా తదాత్మజో వాపి సోదరో వాపితామహః।
స్వసావా భగినీవాపి సోదర స్స్వసుతోఽపివా।
ఏతే సపిండీకర్తారః సమాప్యోదక ఏవవా।
సగోత్ర శ్చాసగోత్రశ్చ కర్తాసౌ ప్రేతకర్మణి।
పూర్వం పూర్వం వరః కర్తా తదభావే పరఃపరః॥
గృహపరిశిష్టే:—అసగోత్ర స్సగోత్రోవాయది స్త్రీయది వాపుమాన్।
ప్రథమేహనియః కర్తా స దశాహం సమాపయేత్॥

సమాప్తః పైతృమేధికగ్రంథః.

పైతృమేధికే

పూర్వభాగే, సాధ్వసాధుపత్రిక.

పుట.	పఙ్క్తి.	అసాధు.	సాధు.
5	11	శ్చఽస్త్రై	శ్శఽత్రై
7	3	జనవృథ	జనవ్రథ
,,	16	సువర్జ	స్సువర్జ
11	1	హానీతి	హాస్తీతి
12	3	అవకీర్ణకానాం, తరువాత "ప్రకీర్ణకానాం" అనిచేర్చుకొనేది.	
,,	5	నిరంతరాభ్యస్తానామజ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చ	
14	12	ద్వాదబ్రా	ద్వాదశబ్రా
15	9	ప్రకాశకృతేభ్యః, తరువాత "మహాపాతకేభ్యః" అనిచేర్చి చదువుకొనునది	
,,	18	అత్యంతాభ్యస్తేభ్యః, తరువాత "అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తేభ్యః" అనిచదువుకొనునది	
18	19	పనం	వపనం
19	5	నోఽడీహి	నోదేహి
,,	11	ప్రాశనమ్	స్నానమ్
,,	18	సీయ	సీ।య
23	26	తిప్రా	తివాదిప్రా
24	3	దకస్నా	దకప్రాశ
,,	11	ఉదీచ్యాంగశాలాగ్నిహోమః తరువాత "ప్రాణానాయమ్య, ఏవ...ర్ధం పర్షదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్తస్య ఉదీచ్యాంగశాలాగ్నిహోమంకరిష్యే। ఇత్యాదిసర్వం ప్రాచ్యాంగశాలాగ్నివత్" అనిచేర్చునది.	
27	11	కర్త్రాః	కర్త్రా
29	1	గ్గోత్రస్య	గోత్రస్య
29	27	మ్నాయ	మ్నాయం

పుట.	పఙ్త్తి.	అసాధు.	సాధు.
32	20	రర	రగ
32	22	నిధా	నిధాయ
33	1	శూర్పం	శూర్పే
34	19	స్రుచం	స్రుచం
36	6	పది	పరి
37	7	ప్రేతా	స్రువా
,,	9	స్రువా	స్రువా
42	12	దతీ:—	దతీ"
,,	22	దేపమం	దేవమం
45	28	సూక్తైన	సూక్తైన
46	4	ఇదంపకం	ఇదంతపకం
47	25	మనపే	మనవే
48	21	గమప	గమన
52	4	జస్థా	జనస్థా
,,	9	హాపె	హావేషు
53	4	గృహ్ణాతి	నినయతి
,,	5	గృహ్ణామి	నినయామి
,,	20	పుష్పారా	పుష్పార్థా
,,	26	గృహ్ణామి	నినయామి
57	18	గృహానాం	గృహాణాం
61	22	పేహ	షేష హ
,,	,,	హస్తాత్ర	హస్తాత్ర
63	4	హూమ	హుమ

,, 9 పంక్తి తరువాత "శ్మశానాగ్ని ర్నానుగతశ్చేత్, ఆదౌ శ్వచండాలా 'ద్యస్పృష్టహత ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా, అనంతరం సంచయనం కుర్యాత్, తత్క్రమః:—" అని చేర్చునది.

,,	16	గవ్యేన ప్రో	గవ్యేన చిత్యాగ్నింప్రో

పుట.	పఙ్క్తి.	అసాధు.	సాధు.
70	14	సా	స్నా
71	5	ప్రిదం	పదం
73	11	...	సువర్గచ్ఛ
75	27	...త్రయం	త్రియంవాసోదకత్రయం
78	4	శస్య	తస్య
81	26	అజ్ఞా	జ్ఞా
83	8	...	సువర్గచ్ఛ

ద్వితీయభాగము

3	6	సునత	సుసుత
5	22	తీఓ	తీకో
2	3	శ్యస్వ	శ్యస్య
,,	11	గ్నాప్ర	గ్నేప్రి
		మానా	మానానా
9	2	తివత్సాం	తివృషం
,, 13	11 వది	"వైద్యుతీనాగ్ం రుద్రిణీనాగ్ం స్థానేస్వతేజసా భాని" అని చేర్చిచదువునది.	
,,	16	మినఘుం	మిథునం
15	10	రారక్షారక్షా	రారక్షా
24	8	యత్రస్య	యత్రాస్య
25	9	గోత్రః	గోత్ర
,,	13	తాదశ	తాఅష్టాదశ
26	13	భూత	హుత
,,	20	త్రేదశ	త్రే అష్టాదశ
,,	21	దశపిండాః	అష్టాదశపిండాః
,,	,,	త్వా॥	త్వాః; హ స్తంప్రక్షాళ్య॥
28	3	బ్రాహ్మణా	బ్రాహ్మణ

పుట.	పఙ్తి.	అశాధు.	సాధు.
29	16	తరువాత "స్వాహా॥ అగ్నిషోమాభ్యామిదం నమమ" అని చేర్చునది.	
32	27	ంలకామసంజ్ఞ	కామసంజ్ఞ
35	4	సంజ్ఞికానా	సంజ్ఞికానాం
37	25	యుత్రైషాం	యుత్రాస్య
39	7	శ్యిరసి	శిరసి
40	8	గృహ్ణామి	నినయామి
41	18	షోనతుభ	ప్రాపున్నవాని
43	12	త్వాః	త్రాః
44	27	క్షతోముః	క్షముతో
46	21	తాబ్రాహ్మణ	తబ్రాహ్మణ
,,	27	అస్తర్ఘ్యం	అస్తవ్యర్ఘ్యం
49	2	,,	,,
,,	5	,,	,,
49	26	ష్ణో ఇద	ష్ణోః ఇద
57	11	దాదశే	ద్వాదశే
59	13	డీనాంకుండే	దికుండే
63	10	ద్రోవి	ద్రోమావి
64	4	తిష్ఠ్యతు	తిష్ఠతు
65	17	వాబుతా	వాతాబుతా
68	28	వృజా	వృజ్రా
,,	4	బాగం	భాగం
69	9	నిక్షేపణా	లేపనిక్షేపణం
,,	21	వసురూప	రుద్రరూప
,,	22	శర్మఆదిత్య	శర్మన్ఆదిత్య
,,	24	పితామహ	పితః
73	27	స్వ్యాదత	స్యాదత

పుట.	పంక్తి.	అసాధు.	సాధు.
74	16	అశ్వోవా	అశ్వోహి
76	4	తామహాన్	తామహప్రపితామహాన్.
,,	8	ణారూపాం	రూపాణాం
79	6	మహాః	మ్మహాః
,,	12	బూతా	బ్రూతా
82	25	ద్ధరి	ద్ధర
85	8	స్యగతా	స్యమాగతా
86	13	త్రాహ్యై	తామహ్యై
89	3	దాయాః తరువాత "ద్వాదశేహని సపిండీకరణాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే" అని చేర్చునది.	
,,	4	... వసురూపైః తద్భర్తృపితృ పితామహప్రపితామహైః	
,,	15	గోత్రాయాః	గోత్రాయాః దాయాః
91	20	ఘ్నేషు	ఘ్నే ష్వషు
95	11	హూయాయ్య	హూయాయ
,,	12	దీనాస్థానేం	నాంస్థానే
,,	18	భర్తృభిః, తరువాత "వసురూపైః తద్భర్తృ పితృ పితామహప్రపితామహైః గోత్రైః శర్మభిః" అని చేర్చునది.	
101	17	యదామ్రియతే	యదాపితామ్రియతే
102	24	గోత్రే	గోత్రై
103	10	భూపరిపద్యే	భూఃప్రపద్యే
,,	18	ధామయి	ధాంమయి
104	4	స్త్రభాస్య	స్త్రస్యభా
107	12	సా	సో
124	5	ప్యేవదం	ప్యేతదం
126	3	తేప్రం	తేసపితా

పుట.	పంక్తి.	అసాధు.	సాధు.
,,	4	పిపి	పిం
,,	24	యోాయజ్ఞో	మోాయజ్ఞో
132	2	రదా	రదో
135	10	తాన	తోన
142	11	త్ప్రతి	తృప్తి
146	14 మంత్రేణ, తరువాత "ఆయాతు దేవస్సుమనాభిరూతిభిర్యమోహ వెహ ప్రయతాభి రక్తా। ఆసీదతాగం సుప్రయతేహ బర్హిష్యూర్జాయ జాత్యై మమశత్రు హత్యై॥ అని చేర్చునది.		
147	11	త్ప్రతి	తృప్తి
147	17	తంత్ర	తంత్రిం
148	1	ఏత్నా	ఏతత్నా
149	4	శ్యాద్ధ	శ్రాద్ధ
151	6	దానె	దానా
156	5	అస్య	అస్య